СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

БЕРМУДЕС ДІАНА ВАЛЕРІЇВНА

УДК 378.6.091.2.011.3-051:796](477)(043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ХОРЕОГРАФІЇ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ВАРІАТИВНИХ МОДУЛІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____ Д. В. Бермудес

Науковий керівник – **Лоза Тетяна Олександрівна**, кандидат педагогічних наук, професор

Суми – 2018

АНОТАЦІЯ

Бермудес Д. В. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури та хореографії у процесі професійної діяльності. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. Суми, 2018.

Зміст анотації

Дисертація є першим у теорії і методиці професійної освіти теоретико-експериментальним дослідженням проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. Виявлено стан розробленості проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії й розкрито зміст базових понять дослідження. Систематизовано вітчизняні дисертаційні дослідження за такими групами: 1) ґенеза підготовки вчителів фізичної культури в окремих країнах; 2) професійна освіта фахівців фізичної культури, фізичної реабілітації та спорту; 3) професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури; 4) професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до різних видів діяльності; 5) професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до оздоровчої діяльності в закладах загальної середньої освіти. Встановлено, що в нормативно-правових документах зафіксовано необхідність реформування системи фізичного виховання учнів на засадах варіативності. Визначено сутність готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії, що розглядається як інтегративне особистісне новоутворення, є результатом спеціальної професійної підготовки і виявляється в їхній налаштованості на застосування аеробіки, степ-аеробіки,

аквааеробіки, чирлідингу та засобів хореографічного мистецтва з опорою на власний танцювально-руховий досвід у своїй професійній діяльності. У структурі означеної готовності виокремлено три діалектично взаємопов'язаних компоненти – мотиваційний, когнітивний та дієвий. Мотиваційний компонент виражає усвідомлене ставлення вчителя фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності; когнітивний – передбачає наявність базових знань з циклу дисциплін загальної, професійної та практичної підготовки; дієвий – об'єднує педагогічні здібності, танцювально-руховий досвід, здатність презентувати власну хореографічно-виконавську культуру з метою реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії. Запропоновано критерії (активність прояву професійно-мотиваційної потреби, результативність пізнавальної діяльності, наявність організаційно-методичного і танцювально-рухового досвіду) і показники, що характеризують три рівні (низький, середній, високий) сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Обґрунтовано та розроблено модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності, яка охоплює чотири взаємопов'язані блоки (цільовий, теоретико-методологічний, організаційно-змістовий, діагностично-результативний) та педагогічні умови. До цільового блоку належать мета і завдання підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. Теоретико-метологічний блок становлять наукові підходи (особистісно орієнтований, системний, діяльнісний, естетичний та культурологічний) і принципи (природовідновідності, культуровідповідності, науковості, свідомості і активності, системності і послідовності, доступності, індивідуалізації, наочності, єдності теоретичної і практичної підготовки, урахування особистих можливостей студентів, професійної спрямованості). Організаційно-змістовий блок містить: зміст, форми, методи організації освітнього процесу в закладах

вищої освіти, види навчальних занять і засоби підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії, які реалізуються на трьох послідовних етапах (пропедевтичному, основному, рефлексивно-оцінному). Діагностично-результативний блок містить: компоненти, критерії та рівні сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії й відображає оцінювання результатів відповідної підготовки.

Визначені педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності, а саме: мотивування студентів до набуття комплексного досвіду танцювально-рухової діяльності у процесі професійної підготовки; упровадження інноваційних методів реалізації варіативних модулів у ході педагогічної практики; забезпечення майбутніх учителів фізичної культури та хореографії технологією планування безпечного фізичного навантаження під час використання комплексів танцювально-рухових вправ).

Конкретизовано курикулум підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. Розроблено та впроваджено в освітній процес дисципліни «Теорія і методика викладання аеробіки», «Основи хореографії», скореговано навчально-методичні комплекси з дисциплін «Музично-ритмічне виховання», «Гімнастика та методика її викладання», «Теорія і методика фізичного виховання», «Нові технології у фізичному вихованні» за рахунок уведення до їх змісту додаткових розділів із танцювально-рухової діяльності, а також завдань на педагогічну практику згідно з вимогами чинної навчальної програми з фізичної культури в закладах загальної середньої освіти; відповідно організовано самостійну та позааудиторну роботу студентів.

Експериментально перевірено модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. Аналіз динаміки рівнів сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних

модулів засвідчив позитивні зміни в експериментальній групі за мотиваційним, когнітивним та дієвим компонентами. Виявлено зростання частки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії з високим і середнім рівнями сформованості усвідомленого ставлення до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії, базових знань з циклу дисциплін професійної та практичної підготовки й танцювально-рухового досвіду. Результати педагогічного експерименту засвідчили дієвість запропонованих програмно-змістових і науково-методичних засобів та педагогічних умов.

Встановлено, що запропонована модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії дозволяє ефективно формувати готовність до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії за умови запровадження другої предметної спеціальності «Хореографія» за освітнім рівнем «бакалавр».

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що *вперше* науково обґрунтовано та розроблено модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності, яка охоплює цільовий, теоретико-методологічний, організаційно-змістовий і діагностично-результативний блоки та відповідні педагогічні умови (мотивування студентів до набуття комплексного досвіду танцювально-рухової діяльності у процесі професійної підготовки; упровадження інноваційних методів реалізації варіативних модулів у ході педагогічної практики; забезпечення майбутніх учителів фізичної культури та хореографії технологією планування безпечного фізичного навантаження під час використання комплексів танцювально-рухових вправ); розкрито зміст базових понять дослідження «підготовка майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності» та «досвід танцювально-рухової діяльності»; визначено сутність, структуру готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової

діяльності та хореографії, критерії, показники та рівні сформованості означеного феномену; конкретизовано курикулум підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Уточнено міжпредметні зв'язки дисциплін професійної підготовки. Удосконалено програмний зміст підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії.

Подальшого розвитку набули форми і методи організації освітнього процесу, підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Практичне значення отриманих результатів. Розроблене науково-методичне забезпечення підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії може бути впроваджено в практику закладів вищої освіти, зокрема: навчально-методичні посібники «Музична-ритміка і хореографія. Практикум», «Теорія і методика викладання аеробіки: навчально-методичний комплекс», «Основи хореографії»; методичні рекомендації «Дозування фізичного навантаження під час використання комплексів танцювально-рухових вправ», «Структура, зміст та система оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни «Музично-ритмічне виховання»»; тестові завдання з дисциплін «Музично-ритмічне виховання», «Теорія і методика викладання аеробіки». Результати дослідження може бути використано в освітньому процесі закладів вищої освіти (лекції, практичні, семінарські заняття), в організації самостійної роботи студентів, у системі підвищення кваліфікації вчителів фізичної культури.

Ключові слова: процес професійної діяльності, майбутні учителі, фізична культура, хореографія, варіативні модулі, підготовка, педагогічні умови, модель, курикулум.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Наукові праці,

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Бермудес, Д. В. (2017). Перспективи запровадження хореографічної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, 504−512. *Хореографічно-педагогічна освіта: теорія і практика [монографія] [за заг. ред. д-ра. пед. наук Г. Ніколаї]*. Суми: ФОП «Цьома С. П.».

2. Бермудес, Д. В. (2017). Особливості запровадження хореографічної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання, 1 (9)*, 13−19.

3. Бермудес, Д. В. (2017). Запровадження спецкурсу «Основи хореографії» у процес фахової підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 8 (72),* 126−136.

4. Бермудес, Д. В. (2017). Обґрунтування моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 7 (71),* 26−36.

5. Бермудес, Д. В. (2017). Структурні компоненти готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка, 147, 1,* 275−279.

6. Бермудес, Д. В. (2017). Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів. *Вісник Черкаського університету, 13–14*, 28−35.

7. Бермудес, Д. В. (2017). Історико-педагогічний аналіз підготовки учителів фізичної культури у вищих педагогічних закладах України. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка, 144*, 133−138.

8. Бермудес, Д. В. (2016). Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка, 137*, 200−204.

9. Бермудес, Д. В. (2014). Определение безопасной физической нагрузки в процессе физического воспитания школьников с использованием средств ритмической гимнастики и аэробики. *Наука и Школа, 2,* 148−152.

10. Бермудес, Д. В. (2010). Дослідження інтересу учнів загальноосвітніх шкіл до використання засобів музичної ритміки і хореографії на уроках фізичної культури. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15, 8*, 56−61.

11. Бермудес, Д. В. (2017). Критерії та показники готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, V (62), Issue: 142,* 10−14.

Наукові праці,
які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

12. Бермудес, Д. В. (2017). Аналіз змісту і форм підготовки бакалаврів учителів з фізичної культури до професійної діяльності. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення: матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених,2,* 51−55.

13. Бермудес, Д. В. (2017). Структура готовності вчителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів (тези міжнародної наукової конференції). *Трансформації в українській освіті і наукових дослідженнях: світовий контекст: матеріали Міжнародної наукової конференції, 1*, 26−29.

14. Бермудес, Д. В. (2015). Професійно-педагогічні здібності вчителя при застосуванні засобів ритмічної гімнастики і аеробіки на уроках фізичної культури. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп*

населення: матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених, 1, 192−196.

15. Бермудес, Д. В. (2014). Визначення оптимального фізичного навантаження в процесі фізичного виховання школярів з використанням засобів ритмічної гімнастики і аеробіки. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення: матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених, 1*, 33−41.

16. Бермудес, Д. В. (2009). Структура, содержание и система оценивания учебной дисциплины «Музыкальная ритмика и хореография». *Молодёжь – науке. Актуальные проблемы теории и методики физической культуры и спорта: международной научно-практической конференции, 2,* 332−336.

17. Бермудес, Д. В. (2009). Структура навчальної дисципліни «Музична ритміка і хореографія. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України: Матеріали IX Всеукраїнської науково-практичної конференції, 2,* 102−108.

18. Бермудес, Д. В. (2008). Визначення рівня теоретичної та практичної підготовки з ритмічної гімнастики та хореографії вчителів фізичної культури. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України: Матеріали VIII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції,* 14 −19.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

19. Бермудес, Д. В. (2008). Дослідження рівня теоретичної та практичної підготовки вчителів фізичної культури при проведені уроків з використанням засобів ритмічної гімнастики. *Молода спортивна наука України, 2, 12,* 19−23.

20. Бермудес, Д. В. (2017). *Основи хореографії: навчально-методичний посібник*. Суми: ФОП «Цьома С. П».

21. Бермудес, Д. В. (2016). *Теорія і методика викладання аеробіки»: навчально-методичний комплекс.* Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

22. Бермудес, Д. В. (2009). *Музична-ритміка і хореографія. Практикум: навчально-методичний посібник для студентів галузі знань 0102 «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини» факультетів фізичного виховання педагогічних університетів*. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

23. Бермудес, Д. В. (2017). *Структура, зміст та система оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни «Музично-ритмічне виховання»: методичні рекомендації.* Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

24. Бермудес, Д. В. (2014). *Дозування фізичного навантаження під час використання комплексів танцювально-рухових вправ: методичні рекомендації.* Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

ABSTRACT

Bermudes D. V. Training of the future physical culture and choreography teachers for implementation of the optional modules in the process of professional activity. – The qualifying research work on the rights of the manuscript.

Thesis for Candidate of Pedagogical Sciences degree in speciality 13.00.04 – theory and methods of professional education. – Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko. – Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko. Sumy, 2018.

The contents of the abstract

The thesis is the first in the theory and methods of professional education theoretical-experimental research on the problem of training future physical culture and choreography teachers for implementation of the optional modules in the process of professional activity. The state of development of the problem of professional training of the future physical culture and choreography teachers is revealed and the content of the basic concepts of the research is disclosed. The native dissertations are systematized according to the following groups: 1) genesis of physical culture teachers' training in separate countries; 2) professional education of specialists in

physical culture, physical rehabilitation and sports; 3) professional training of the future physical culture teachers; 4) professional training of the future physical culture teachers for different types of activities; 5) professional training of the future physical culture teachers for health improvement activities in the institutions of general secondary education. It has been found out that in normative-legal documents the necessity of reforming the system of physical education of students on the basis of variability was recorded. The essence of readiness of the future physical culture and choreography teachers for implementation of the optional modules according to the types of musical-motor activity and choreography, considered as an integrative personality formation, is the result of special training and is reflected in their orientation to the use of aerobics, step aerobics, aqua aerobics, cheerleading and the means of choreographic art based on their own dance-motor experience in their professional activity. In the structure of the specified readiness, three dialectically interconnected components are distinguished – motivational, cognitive and activity. The motivational component expresses the conscious attitude of the physical culture and choreography teacher for implementation of the optional modules in the process of professional activity; cognitive – implies the availability of basic knowledge in the cycle of general, professional and practical training; effective – combines pedagogical abilities, dance-motor experience, the ability to present own choreographic-performing culture in order to implement optional modules according to the types of musical-motor activity and choreography. The criteria (active manifestation of professional-motivational needs, effectiveness of cognitive activity, availability of organizational-methodological and dance-motor experience) and indicators characterizing three levels (low, medium, high) of formation of the future physical culture and choreography teachers' readiness for implementation of the optional modules in the process of professional activity are proposed.

The model of the future physical culture and choreography teachers' training for implementation of the optional modules in the process of professional activity, which covers four interconnected units (target, theoretical-methodological, organizational-content, diagnostic-productive) is substantiated and developed and

pedagogical conditions are revealed. The target unit includes the purpose and tasks of training future physical culture and choreography teachers for implementation of the optional modules in the process of professional activity. The theoretical-methodological unit consists of scientific approaches (personality oriented, systems, activity, aesthetic and cultural) and principles (nature correspondence, culture correspondence, scientific character, consciousness and activity, systemic character and consistency, accessibility, individualization, visibility, unity of theoretical and practical training, taking into account personal opportunities for students, professional orientation). Organizational-content unit includes: content, forms, methods of organizing the educational process in the institutions of higher education, types of training sessions and means of training future physical culture and choreography teachers, which are realized at three consecutive stages (propaedeutic, main, reflexive-evaluative). The diagnostic-productive unit contains: components, criteria and levels of formation of the future physical culture and choreography teachers' readiness for implementation of the optional modules according to the types of musical-motor activity and choreography, and reflects evaluation of the results of the relevant training.

The pedagogical conditions of forming future physical culture and choreography teachers' readiness for implementation of the optional modules in the process of professional activity are determined, namely: motivation of students to acquisition of comprehensive experience of dance-motor activity in the process of professional training; introduction of innovative methods of implementation of the optional modules in the course of pedagogical practice; providing future physical culture and choreography teachers with technology for planning safe physical activity while using dance-motor exercises.

The curriculum of the future physical culture and choreography teachers' training for implementation of the optional modules in the process of professional activity is specified. The disciplines "Theory and methods of teaching aerobics", "Basics of choreography" are developed and implemented in the educational process; teaching-methodological complexes of the disciplines "Musical-rhythmic education",

“Gymnastics and methods of its teaching”, “Theory and methods of physical education”, “New technologies in physical education” are adjusted at the expense of introduction to their content of additional sections on dance-motor activity, as well as the tasks for pedagogical practice in accordance with the requirements of the current curriculum on physical culture in the institutions of general secondary education; according to it the independent and extra-curricular work of students is organized.

The model of training of the future physical culture and choreography teachers for the implementation of the optional modules in the process of professional activity has been experimentally tested. The analysis of dynamics of the levels of formation of the future physical culture and choreography teachers’ readiness for implementation of the optional modules has shown positive changes in the experimental group according to the motivational, cognitive and activity components. The growth of the share of the future physical culture and choreography teachers with high and medium levels of formation of a conscious attitude towards implementation of the optional modules according to the types of musical-motor activity and choreography, basic knowledge of the cycle of professional and practical training and dance-motor experience is revealed. The results of the pedagogical experiment have shown the effectiveness of the proposed program-content and scientific-methodological tools and pedagogical conditions.

It is found out that the proposed model of the future physical culture and choreography teachers’ training allows to form effectively the readiness for implementation of the optional modules according to the types of musical-motor activity and choreography provided that the second subject specialty “Choreography” is implemented in the “Bachelor” educational level.

The novelty of research results is that for the first time a model of the future physical culture and choreography teachers’ training for implementation of the optional modules in the process of professional activity, which covers target, theoretical-methodological, organizational-content, diagnostic-productive units and corresponding pedagogical conditions (motivation of students to acquisition of comprehensive experience of dance-motor activity in the process of professional

training; introduction of innovative methods of implementation of the optional modules in the course of pedagogical practice; providing future physical culture and choreography teachers with technology for planning safe physical activity while using dance-motor exercises) are scientifically substantiated and developed; the content of the basic concepts of the study "training of the future physical culture and choreography teachers for implementation of the optional modules in the process of professional activity" and "experience of dance-motor activity" is revealed; the essence, structure of the future physical culture and choreography teachers' readiness for implementation of the optional modules according to the types of musical-motor activity and choreography, criteria, indicators and levels of formation of the above mentioned phenomenon are determined; the curriculum of the future physical culture and choreography teachers' training for implementation of the optional modules in the process of professional activity is specified.

Interdisciplinary relations of professional training disciplines are specified. The program content of the future physical culture and choreography teachers' training has been improved.

The forms and methods of organizing of the educational process, training of the future physical culture and choreography teachers for implementation of the optional modules in the process of professional activity have been further developed.

Practical significance of the research results. The developed scientific-methodological provision of the future physical culture and choreography teachers' training can be introduced into the practice of higher education institutions, in particular: teaching manuals "Music rhythmic and choreography. Workshop", "Theory and methods of teaching aerobics: educational-methodological complex", "Fundamentals of choreography"; methodological recommendations "Dosing of physical activity in the use of dance-motor exercises complexes", "Structure, content and system of assessment of students' knowledge in the discipline "Musical-rhythmic education"; test tasks in disciplines "Musical-rhythmic education", "Theory and methods of teaching aerobics". The results of the study can be used in the educational process of institutions of higher education (lectures, practical classes, seminars), in

the organization of students' independent work, in the system of professional development of the physical culture teachers.

Key words: process of professional activity, future teachers, physical culture, choreography, optional modules, training, pedagogical conditions, model, curriculum.

LIST OF AUTHOR'S PUBLICATIONS

Research works

in which the main scientific results of the thesis are published

1. Бермудес, Д. В. (2017). Перспективи запровадження хореографічної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, 504−512. *Хореографічно-педагогічна освіта: теорія і практика [монографія] [за заг. ред. д-ра. пед. наук Г. Ніколаї]*. Суми: ФОП «Цьома С. П.».

2. Бермудес, Д. В. (2017). Особливості запровадження хореографічної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання, 1 (9)*, 13−19.

3. Бермудес, Д. В. (2017). Запровадження спецкурсу «Основи хореографії» у процес фахової підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 8 (72),* 126−136.

4. Бермудес, Д. В. (2017). Обґрунтування моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 7 (71),* 26−36.

5. Бермудес, Д. В. (2017). Структурні компоненти готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка, 147, 1*, 275−279.

6. Бермудес, Д. В. (2017). Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів. *Вісник Черкаського університету, 13–14*, 28−35.

7. Бермудес, Д. В. (2017). Історико-педагогічний аналіз підготовки учителів фізичної культури у вищих педагогічних закладах України. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка, 144*, 133−138.

8. Бермудес, Д. В. (2016). Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка, 137*, 200−204.

9. Бермудес, Д. В. (2014). Определение безопасной физической нагрузки в процессе физического воспитания школьников с использованием средств ритмической гимнастики и аэробики. *Наука и Школа, 2,* 148−152.

10. Бермудес, Д. В. (2010). Дослідження інтересу учнів загальноосвітніх шкіл до використання засобів музичної ритміки і хореографії на уроках фізичної культури. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15, 8*, 56−61.

11. Бермудес, Д. В. (2017). Критерії та показники готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, V (62), Issue: 142,* 10−14.

Research works

which certify the approbation of the materials of the thesis

12. Бермудес, Д. В. (2017). Аналіз змісту і форм підготовки бакалаврів учителів з фізичної культури до професійної діяльності. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення: матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених,2,* 51−55.

13. Бермудес, Д. В. (2017). Структура готовності вчителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів (тези міжнародної наукової конференції). *Трансформації в українській освіті і наукових дослідженнях: світовий контекст: матеріали Міжнародної наукової конференції, 1*, 26−29.

14. Бермудес, Д. В. (2015). Професійно-педагогічні здібності вчителя при застосуванні засобів ритмічної гімнастики і аеробіки на уроках фізичної культури. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення: матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених, 1*, 192−196.

15. Бермудес, Д. В. (2014). Визначення оптимального фізичного навантаження в процесі фізичного виховання школярів з використанням засобів ритмічної гімнастики і аеробіки. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення: матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених, 1*, 33−41.

16. Бермудес, Д. В. (2009). Структура, содержание и система оценивания учебной дисциплины «Музыкальная ритмика и хореография». *Молодёжь – науке. Актуальные проблемы теории и методики физической культуры и спорта: международной научно-практической конференции, 2,* 332−336.

17. Бермудес, Д. В. (2009). Структура навчальної дисципліни «Музична ритміка і хореографія. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України: Матеріали IX Всеукраїнської науково-практичної конференції, 2,* 102−108.

18. Бермудес, Д. В. (2008). Визначення рівня теоретичної та практичної підготовки з ритмічної гімнастики та хореографії вчителів фізичної культури. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України: Матеріали VIII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції,* 14−19.

Works

works that additionally reflect the scientific results of the thesis

19. Бермудес, Д. В. (2008). Дослідження рівня теоретичної та практичної підготовки вчителів фізичної культури при проведені уроків з використанням засобів ритмічної гімнастики. *Молода спортивна наука України, 2, 12,* 19−23.

20. Бермудес, Д. В. (2017). *Основи хореографії: навчально-методичний посібник*. Суми: ФОП «Цьома С. П».

21. Бермудес, Д. В. (2016). *Теорія і методика викладання аеробіки»: навчально-методичний комплекс.* Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

22. Бермудес, Д. В. (2009). *Музична-ритміка і хореографія. Практикум: навчально-методичний посібник для студентів галузі знань 0102 «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини» факультетів фізичного виховання педагогічних університетів*. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

23. Бермудес, Д. В. (2017). *Структура, зміст та система оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни «Музично-ритмічне виховання»: методичні рекомендації.* Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

24. Бермудес, Д. В. (2014). *Дозування фізичного навантаження під час використання комплексів танцювально-рухових вправ: методичні рекомендації*. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ …….. 21

ВСТУП…….…..... 22

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ХОРЕОГРАФІЇ……. 29

1.1. Проблема професійної підготовки фахівців з фізичної культури у вітчизняному науковому просторі ……..…… 29

1.2. Нормативно-правові основи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії……... 43

1.3. Сутність і структура готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів …. 57

Висновки до розділу 1…….…… 80

РОЗДІЛ 2. МОДЕЛЮВАННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ХОРЕОГРАФІЇ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ВАРІАТИВНИХ МОДУЛІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ……... 83

2.1. Обґрунтування моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності…..... 83

2.2. Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності…..... 102

2.3. Курикулум підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності ……. 115

Висновки до розділу 2……. 136

РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ХОРЕОГРАФІЇ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ВАРІАТИВНИХ МОДУЛІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ …….……. 139

3.1. Діагностичний інструментарій експериментально-дослідної роботи ……. 139

3.2. Аналіз констатувального етапу педагогічного експерименту…….. 152

3.3. Формувальний етап педагогічного експерименту та аналіз його результатів ……..... 164

Висновки до розділу 3 …… 187

ВИСНОВКИ ……..…….. 191

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ……..……. 196

ДОДАТКИ ……..……. 226

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЗВО – заклади вищої освіти

ЗЗСО – заклади загальної середньої освіти

ЕГ – експериментальна група

КГ – контрольна група

ННІФК – Навчально-науковий інститут фізичної культури

СумДПУ – Сумський державний педагогічний університет

МУФК – майбутні учителі фізичної культури

МУФКХ – майбутні учителі фізичної культури і хореографії

ЧСС – частота серцевих скорочень

ВСТУП

Актуальність дослідження. На сучасному етапі головною метою вищої педагогічної освіти стає високоякісна підготовка кваліфікованого фахівця, здатного до постійного професійного самовдосконалення. Оновлена система фізичного виховання в закладах загальної середньої освіти розширює резерви гармонійного розвитку учнів, надає їм можливість вибору варіативних модулів із різних видів спорту, рухової активності та хореографії, до реалізації яких повинен бути готовим сучасний учитель фізичної культури.

Напрями модернізації професійної підготовки майбутніх фахівців закріплено в низці новітніх правових документів на рівні держави, зокрема Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013) [262], Стратегії інноваційного розвитку України на 2010–2020 рр. в умовах глобалізації викликів (2009) [216]. Основні положення щодо змісту й організації підготовки майбутніх учителів фізичної культури в закладах вищої освіти ґрунтуються на засадах законів України «Про освіту» (2017) [95], «Про вищу освіту» (2014) [94], «Про фізичну культуру і спорт» (1993) [96], Державної національної програми «Освіта» (Україна XXI століття) (1993) [209], Державної програми «Вчитель» (2002) [210], Цільової комплексної програми «Фізичне виховання – здоров'я нації» (1998) [279], Національної доктрини розвитку освіти (2002) [263]. Важливість підготовки майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності підтверджується запровадженням Концепції Нової української школи (2017) [123], яка передбачає оновлення навчальних програм із фізичної культури, що характеризуються спрямованістю на реалізацію принципу варіативності.

Концептуальні ідеї професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури є об'єктом наукового пошуку О. Ажиппо [4], П. Джуринського [77], Є. Захаріної [97], Л. Іванової [102], Н. Степанченко [245], Л. Сущенко [247], О. Тимошенка [258], Б. Шияна [289] та ін. Деякі аспекти підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності розглядали

Л. Арефьєва [5], О. Атамась [8], О. Войтовська [58], Л. Гальченко [63], В. Дручик [80], М. Карченкова [110], Л. Коновальська [117], О. Корносенко [118], Г. Куртова [135], В. Наумчук [189], О. Омельчук [194], Т. Серман [232] та ін. Значний інтерес у контексті зазначеної проблеми становлять наукові розвідки вчених (Н. Войнаровська [57], О. Кібальник [112], І. Кушнерчук [136], Н. Мартинова [156], І. Степанова [243] та ін.), в яких започатковано вирішення питань, пов'язаних із проблемою дифузії елементів хореографії до фізичного виховання.

Теоретичний аналіз наукових джерел, вивчення практичного досвіду роботи закладів загальної середньої та вищої освіти свідчать про доцільність підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності і дозволяє визначити низку суперечностей, зокрема між: сучасними вимогами до підвищення якості вищої педагогічної освіти та недостатньою розробленістю й науковою обґрунтованістю підготовки майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів; необхідністю широкого впровадження варіативних модулів з використанням спеціально організованих видів музично-рухової діяльності й хореографії у шкільну практику та відсутністю готовності майбутніх учителів фізичної культури до їх реалізації; реально існуючим досвідом професійної підготовки фахівців із фізичного виховання в закладах вищої педагогічної освіти та потребою в розробці програмного і науково-методичного забезпечення (курикулуму) формування готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Актуальність проблеми, її недостатня розробленість у вітчизняній педагогіці та визначені суперечності зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: **«Підготовка майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Роботу було виконано згідно з темою комплексного дослідження кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

«Інноваційні підходи до управління якістю освіти» (реєстраційний номер 0113U004660), держбюджетною науково-дослідною темою «Теоретичні та методичні засади розвитку хореографічно-педагогічної освіти в Україні», яка виконувалась на замовлення Міністерства освіти і науки України (державний реєстраційний номер роботи 0115U002489).

Мета дослідження полягає в науковому обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Реалізація зазначеної мети передбачала виконання таких **завдань:**

1. Виявити стан розробленості проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії й розкрити зміст базових понять дослідження.

2. Визначити сутність, структуру готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності, критерії, показники та рівні сформованості означеного феномену.

3. Обґрунтувати та розробити модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності з відповідними педагогічними умовами.

4. Конкретизувати курикулум підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

5. Експериментально перевірити модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Об’єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Теоретичну основу дослідження становлять: концептуальні положення вітчизняної педагогічної науки (С. Гончаренко [66], І. Зязюн [99], В. Кремень [130], А. Кузьмінський [131], А. Сбруєва [225], О. Семеног [228], С. Сисоєва [233], О. Чашечнікова [281] та ін.); висновки дослідників професійної підготовки фахівців фізичного виховання, фізичної реабілітації (І. Гавриш [62], Т. Дерека [74], О. Єжова [87], Р. Карпюк [108], Ю. Лянной [146], Л. Матвеєв [159], О. Міхеєнко [167], Л. Сергієнко [231], Л. Сущенко [248], О. Тимошенко [257], П. Хоменко [275], Б. Шиян [289] та ін.) і хореографії (О. Реброва [215], Л. Цветкова [278] та ін.); теоретичні викладки дослідників проблем музично-ритмічного виховання (Е. Жак Далькроз [89], Г. Ніколаї [191], Т. Ротерс [223] та ін.) та впливу фізичних вправ і музики на психофізичний розвиток особистості (В. Косяк [121], Б. Теплов [253] та ін.).

У дослідженні використано комплекс **методів:** *теоретичних* (аналіз та систематизація наукових джерел – з метою обґрунтування інноваційних змін у сфері підготовки вчителів фізичної культури та виявлення стану розробленості досліджуваної проблеми; понятєво-термінологічний та порівняльно-зіставний аналіз – для визначення сутності і змісту базових понять дослідження і нормативно-правових основ підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності; моделювання – для розробки моделі підготовки означених фахівців; узагальнення, конкретизація та структурно-функціональний аналіз – для обґрунтування структури готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів та педагогічних умов, критеріїв, показників і рівнів її сформованості; *емпіричних* (діагностичні – анкетування – з метою вивчення ставлення вчителів фізичної культури щодо застосування ними варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії; самооцінка, тестування, метод експертної оцінки, педагогічне спостереження за суб'єктами освітнього процесу – з метою визначення рівнів сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації означених модулів у процесі професійної діяльності; педагогічний експеримент –

констатувальний та формувальний – для перевірки ефективності запропонованої моделі; *статистичні* (оброблення і порівняння результатів кількісного та якісного аналізу одержаних даних).

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що *вперше* науково обґрунтовано та розроблено модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності, яка охоплює цільовий, теоретико-методологічний, організаційно-змістовий і діагностично-результативний блоки та відповідні педагогічні умови (мотивування студентів до набуття комплексного досвіду танцювально-рухової діяльності у процесі професійної підготовки; впровадження інноваційних методів реалізації варіативних модулів у ході педагогічної практики; забезпечення майбутніх учителів фізичної культури та хореографії технологією планування безпечного фізичного навантаження під час використання комплексів танцювально-рухових вправ); розкрито зміст базових понять дослідження «підготовка майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності» та «досвід танцювально-рухової діяльності»; визначено сутність, структуру готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії, критерії, показники та рівні сформованості означеного феномену; конкретизовано курикулум підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Уточнено міжпредметні зв’язки дисциплін професійної підготовки.

Удосконалено програмний зміст підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії.

Подальшого розвитку набули форми і методи організації освітнього процесу, підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Практичне значення отриманих результатів. Розроблене науково-методичне забезпечення підготовки майбутніх учителів фізичної культури та

хореографії може бути впроваджено в практику закладів вищої освіти, зокрема: навчально-методичні посібники «Музична-ритміка і хореографія. Практикум», «Теорія і методика викладання аеробіки: навчально-методичний комплекс», «Основи хореографії»; методичні рекомендації «Дозування фізичного навантаження під час використання комплексів танцювально-рухових вправ», «Структура, зміст та система оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни «Музично-ритмічне виховання»»; тестові завдання з дисциплін «Музично-ритмічне виховання», «Теорія і методика викладання аеробіки». Результати дослідження може бути використано в освітньому процесі закладів вищої освіти (лекції, практичні, семінарські заняття), в організації самостійної роботи студентів, у системі підвищення кваліфікації вчителів фізичної культури.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка № 1771/1 від 04.09.2017 р.), Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (довідка № 03-28/02/4252 від 31.10.2017 р.), Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (довідка № 2642 від 26.09.2017 р.), Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (довідка № 113/17 від 30.10.2017 р.), Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (довідка № 68 від 28.11.2017 р.), Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (довідка № 224-н від 30.11.2017 р.); ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (довідка № 3007/17 від 29.12.2017 р.), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка № 2991/01 від 27.12.2017 р.) (Додаток В, В1).

Апробація отриманих результатів дослідження здійснювалась на наукових і науково-практичних конференціях різних рівнів: *міжнародних* «Актуальные проблемы теории и методики физической культуры и спорта» (Мінськ, 2009)*; «*Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення» (Суми, 2014–2017), «Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства» (Одеса, 2016), «Фізична культура і спорт:

досвід та перспективи» (Чернівці, 2017), «Соціально-економічні та гуманітарні аспекти світових інноваційних трансформацій» (Київ–Суми, 2017), «Сучасні проблеми підготовки вчителя і його професійного удосконалення» (Київ, 2017), «Трансформації в українській освіті і наукових дослідженнях: світовий контекст» (Умань, 2017); *всеукраїнській з міжнародною участю «*Освіта і здоров'я» (Суми, 2017); *всеукраїнських* «Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України» (Суми, 2007–2009), «Молода спортивна наука України» (Львів, 2008), «Актуальні питання охорони праці та здоров'язбереження в умовах сучасної школи» (Суми, 2017) (Додаток Б).

Основні положення й результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедр педагогіки, теорії і методики фізичної культури, мистецької педагогіки та хореографії Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (2007–2017).

Публікації. Основний зміст і результати дослідження висвітлено у 24 публікаціях, у тому числі в 1 розділі колективної монографії, 3 навчально-методичних посібниках, 2 методичних рекомендаціях, 9 статтях у наукових фахових виданнях України з педагогічних наук (з яких 3 – у виданнях, що входять до наукометричної бази Index Copernicus), 1 статті в зарубіжному виданні, 8 публікаціях у збірниках наукових праць і матеріалах конференцій (Додаток А).

Особистий внесок здобувача. У колективній монографії «Хореографічно-педагогічна освіта: теорія і практика», за загальною редакцією доктора педагогічних наук Г. Ніколаї, здобувач є одноосібним автором підрозділу 8.2. «Перспективи запровадження хореографічної підготовки майбутніх учителів фізичної культури». У дисертації не використовувалися ідеї і розробки, що належать співавторам.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (305 найменувань, з них 10 – іноземною мовою), додатків. Загальний обсяг дисертації становить 351 сторінку, обсяг основного тексту – 175 сторінок. Робота містить 30 таблиць, 12 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ХОРЕОГРАФІЇ

У першому розділі висвітлено проблеми професійної підготовки фахівців з фізичної культури у вітчизняному науковому просторі й нормативно-правові основи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії, визначено сутність і структуру їхньої готовності до реалізації варіативних модулів.

1. 1. Проблема професійної підготовки фахівців з фізичної культури у вітчизняному науковому просторі

Принципові зміни розвитку суспільства в Україні, перехід української освіти на європейські стандарти, обумовлюють зростання важливості педагогічної праці вчителя фізичної культури як фахівця компетентного, творчого та активного, який на високому рівні володіє новітніми технологіями й методиками навчання, та спроможного здійснювати освітню діяльність із урахуванням сучасних вимог і стандартів [211; 262].

У низці новітніх правових документів на рівні держави, зокрема Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013) [262], Стратегії інноваційного розвитку України на 2010–2020 рр. в умовах глобалізації викликів (2009) [216], Стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 року (2014) [211] визначено напрями модернізації професійної підготовки майбутніх фахівців, у тому числі з фізичної культури і спорту. Основні концептуальні положення щодо вдосконалення і подальшого розвитку підготовки майбутніх вчителів фізичної культури у закладах вищої освіти ґрунтуються на засадах законів України «Про освіту» (2017) [95], «Про вищу освіту» (2014) [94], «Про фізичну культуру і спорт» (1993) [96], Державної

національної програми «Освіта» (Україна XXI століття) (1993) [209], Державної програми «Вчитель» (2002) [210], Цільової комплексної програми «Фізичне виховання – здоров'я нації» (1998) [279], Національної доктрини розвитку освіти (2002) [263]. Доцільність підготовки майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності підтверджується запровадженням Концепції Нової української школи (2017) [123], яка передбачає оновлення навчальних програм з фізичної культури, що характеризуються спрямованістю на реалізацію принципу варіативності.

У межах підрозділу розглянемо наукові дослідження з проболем професійної підготовки фахівців у сфері фізичної культури, фізичної реабілітації і спорту.

Аналіз наукової думки та систематизація вітчизняних дисертаційних досліджень за проблемним критерієм дозволили вирізнити п'ять основних груп розвідок щодо дослідження: ґенези підготовки вчителів фізичної культури в окремих країнах; проблем професійної освіти фахівців фізичної культури, фізичної реабілітації та спорту; проблем професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури; питань професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до різних видів діяльності; проблем професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до оздоровчої діяльності в закладах загальної середньої освіти.

Проблема підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до професійної діяльності не нова. Так, дослідження ґенези підготовки вчителів фізичної культури в окремих країнах представлено в наукових пошуках Н. Долгової (2001) [79], Г. Жигадло (2007) [91], Т. Кравчук (2004) [126], В. Пасічника (2010) [200], І. Рядинської (2008) [224] та ін. У Додатоку Ж нами подано історико-педагогічні дисертаційні дослідження проблем розвитку підготовки вчителів фізичної культури.

Освітні реформи другої половини XIX століття були передумовами становлення й розвитку педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих педагогічних закладах України. Визнання педагогічною

громадськістю важливої ролі фізичного виховання у формуванні здорової, гармонійно розвиненої особистості та необхідності його уведення до освітнього процесу шкіл зумовило потребу у кваліфікованих фахівцях цієї галузі [21].

Серед наукових джерел щодо історичних аспектів підготовки вчителів фізичної культури в окремих країнах варто відзначити монографію Л. Сущенко «Професійна підготока майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту». Дослідниця запропонувала авторську періодизацію історії розвитку професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Україні у XX столітті. Вчена виокремлює шість періодів розвитку професійної підготовки фахівців фізичного виховання та спорту в Україні у XX столітті [247]. Перший період (1900 – 1920 рр.) – виникнення окремих інституцій де здійснювалась професійна підготовка фахівців фізичного виховання та спорту, створення Педагогічних фребелівських курсів у Харкові та Фребелівського педагогічного в Києві. Другий період (1920 – 1929 рр.) – сформовано українську систему фізкультурної освіти. Третій період (1929 – 1940 рр.) – створено Державний інститут фізичної культури України, відкрито Вищу школу тренерів. Четвертий період (1940 – 1959 рр.) – створено факультети фізичного виховання при педагогічних інститутах. П’ятий період (1959 – 1991 рр.) – створено Дніпропетровський і Харківський державні інститути фізичної культури. Шостий період розпочався з 1991 рр. – пошук шляхів реформування фізкультурної освіти, її адаптація до ринкових відносин [247, с. 200–201].

З опорою на періодізацію Л. Сущенко докладніше розглянемо праці вітчизняних дослідників історії професійної освіти фахівців фізичної культури і спорту.

Перший період (1900 – 1920 рр.) авторка охарактеризувала виникненням окремих інституцій де здійснювалась професійна підготовка фахівців фізичного виховання і спорту, створенням Педагогічних фребелівських курсів у Харкові та Фребелівського педагогічного в Києві. Особливості соціально-економічно та суспільно-політичного розвитку перехідного періоду (1917 – 1919 рр.)

обумовили своєрідність становлення системи підготовки педагогічних кадрів. Перебудову вищої педагогічної освіти цього періоду пов'язували, як зазначає Н. Дем'яненко, «в основному з реконструкцією вчительських інститутів (їх злиття з вищими педагогічними курсами), утворенням нових вищих навчальних закладів, переважно університетського типу та різного типу вчительських курсів» [71, с. 141–150].

Другий період (1920 – 1929 рр.) Л. Сущенко характеризує сформованістю системи української освіти. Введення у 1930 році предмету «фізичне виховання» та двох на тиждень обов'язкових занять з фізичної культури у вищих навчальних закладах країни стимулювало відкриття по всій території Радянської України, зокрема в Києві, Одесі, Луганську, Артемівську, технікумів фізичної культури, які готували фахівців із середньою освітою [126, с. 9].

Виокремлений Л. Сущенко третій період (1929 – 1940 рр.) охарактеризований створенням Державного інституту фізичної культури України, відкриттям Вищої школи тренерів. Уперше систематизацію теоретичних питань і узагальнення практичної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у вищих педагогічних навчальних закладах України в 20 – 80-ті рр. XX ст. у своих дослідженнях здійснила Т. Кравчук. Дослідниця обгрунтувала основні етапи становлення і розвитку педагогічної підготовки, з'ясувала специфіку і динаміку розвитку змісту педагогічної підготовки вчительських кадрів з фізичного виховання у визначений період [126].

Четвертий період (1940 – 1959 рр.) Л. Сущенко характеризує створенням факультетів фізичного виховання при педагогічних інститутах. Із 1947 року новий підхід до підготовки вчительських кадрів в Україні пов'язаний із відкриттям факультетів фізичного виховання при Вінницькому, Кримському, Луганському, Миколаївському, Одеському, Харківському та Черкаському вищих педагогічних закладах. Факультети, на відміну від попередніх закладів фізкультурної освіти, були покликані виконувати нові функції, пов'язані не тільки з наданням учителю необхідної практично-методичної підготовки, а й зі

створенням теоретичної бази викладацької діяльності, озброєнням майбутніх спеціалістів новітніми науковими знаннями, прогресивними педагогічними ідеями, підвищенням їхнього культурно-освітнього рівня [126, с. 10].

Прийнятий у 1959 році «Закон про зміцнення школи із життям» зумовив перегляд і перебудову змісту загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання з метою його наближення до потреб школи [276].

П’ятий період (1959 – 1991 рр.) Л. Сущенко відзначає створенням Дніпропетровського і Харківського державних інститутів фізичної культури. У 60–70 роках XX століття зміст освіти у вищих і середніх педагогічних навчальних закладах, де готувалися вчителі фізичного виховання, розширювався у зв’язку із вимогами соціального і науково-технічного прогресу. Навчальні плани й програми було змінено вже на початку 1967–1968 навчального року. Їх структура і зміст, як зазначає Л. Хомич, «відрізнялася наступністю і послідовністю у вивченні навчальних дисциплін, чіткішою спеціалізацією і послідовністю підготовки вчителя, високим рівнем професійно-педагогічної спрямованості навчання» [276, с. 66].

Важливим кроком щодо покращення змісту педагогічної підготовки студентів факультетів фізвиховання в ці роки було введення до навчальних планів вивчення методик спортивно-педагогічних дисциплін, а також збільшення обсягу педагогічної практики з відривом від навчання та уведення нових видів педагогічної практики: безвідривної та практики з виховної роботи в школах-інтернатах [126, с. 10].

Г. Жигадло в дисертаційному дослідженні «Розвиток методичної підготовки вчителів фізичного виховання у вищих педагогічних навчальних закладах України (1964–1998 рр.)» розглядає означену підготовку одночасно як системоутворюючу та самостійну складову професійної підготовки педагогів. На основі аналізу наукових розробок, архівних документів та періодичних видань він виокремлює основні періоди розвитку, специфіку й особливості методичної підготовки на кожному з них. Дослідник удосконалює структурну модель професійної підготовки вчителів, особливе місце в якій посідає

методична підготовка; обґрунтовує основні напрями використання історичного досвіду в умовах світових інтеграційних процесів [91].

Шостий період розпочався з 1991 рр. – пошуком шляхів реформування фізкультурної освіти, її адаптацією до ринкових відносин. У 1991 році відбулося проголошення незалежної Української держави. Прийнятий Верховною Радою України Закон «Про освіту», давав правову основу для побудови національної системи освіти. Згідно з ним освітня сфера України орієнтувалася на всебічний розвиток особистості, яка визначалася найбільшою цінністю суспільства [94].

Отже, в умовах розвитку незалежної України змінились ідеологічні орієнтири та теоретико-методичні засади, що визначали мету і зміст освітньої і виховної роботи у фізичному вихованні. Ідеї гуманізму проникають в педагогіку і відроджують ідеал гармонійного розвитку особистості, в якому фізична культура є основою побудови фундаменту духовності, взаємозв'язку фізичного виховання з іншими видами виховання, у тому числі з естетичним. Усе більш очевидно, що фізкультурна освіта – це не тільки знання та вміння школяра бути здоровим, міцним, а й ще уміння бути красивим тілом та духом [176, с. 48–49].

У кінці 90-х років XX століття Н. Мацкевич, аналізуючи підготовку спеціалістів у сфері фізичного виховання, актуалізує питання про щорічне зменшення кількості здорових дітей в Україні, зниження рівня їх працездатності. Дослідниця наголошувала, що «підготовка спеціалістів у сфері збереження та зміцнення здоров'я – одна із основних функцій фізкультурних вищих навчальних закладів» [162, с. 51–55].

Л. Сущенко доводить, що «тривалий час у радянські часи спеціалізовані вищі навчальні заклади України були зорієнтовані переважно, на підготовку висококваліфікованих тренерських кадрів, тому утворилась своєрідна прогалина в підготовці майбутніх фахівців у сфері фізкультурно-оздоровчої, рекреаційної, туристичної діяльності» [247, с. 182]. Шляхи становлення професійної підготовки фахівців до роботи з лікувальної фізичної культури,

учителів фізичної культури в Україні та визначення історичних періодів становлення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до роботи з учнями з відхиленням у стані здоров'я розкриває в своїх дослідженнях Л. Іванова [102].

Цілісний аналіз теорії та практики підготовки майбутніх учителів фізичної культури до позаурочної роботи з учнями у другій половині XX ст. уперше здійснила І. Рядинська. Науковими пошуками дослідниці виявлено основні етапи становлення й розвитку до означеної підготовки вчительських кадрів з фізичного виховання. Авторка уточнила зміст підготовки майбутніх учителів фізичної культури до позакласної й позашкільної фізкультурно-оздоровчої і спортивно-масової роботи з учнями на виділених етапах та конкретизувала його складники, виявила й висвітлила нові активні форми і методи загальнопедагогічної та спеціально-методичної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, визначила провідні тенденції розвитку підготовки майбутніх учителів фізичної культури до позаурочних форм роботи [224].

Важливим для нашого дослідження є те, що Л. Сущенко відмовилась від традиційного ідеологічного підґрунтя у визначенні основних періодів розвитку систем професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Україні у XX ст. Авторка встановила, що «головними чинниками, які впливали на зміст і структуру професійної підготовки фізичного виховання і спорту, були зміни в соціально-економічному розвитку держави на кожному із визначених періодів» [247, с. 200].

Таким чином, цілком очевидно, що історико-педагогічні дослідження проблем розвитку підготовки вчителів фізичної культури у вищих педагогічних закладах України в XX – на початку XXI століття доцільно використовувати для пошуків оновлення змісту, форм і методів підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності.

Зазначимо, що дослідження проблем професійної освіти фахівців фізичної культури, фізичної реабілітації та спорту висвітлено в наукових дослідженнях О. Ажиппо (2015) [4], І. Гавриш (2006) [62], Т. Дереки (2017)

[74], П. Джуринського (2013) [77], Є. Захаріної (2013) [97], Р. Карпюка [108], Ю. Лянного (2017) [146], О. Міхеєнка (2016) [167], Є. Павлюка (2017) [199], А. Сватьєва (2013) [227], Н. Степанченко (2017) [245], Л. Сущенко (2003) [248], О. Тимошенка (2009) [258], П. Хоменко (2014) [275], Б. Шияна (1997) [289] та ін. (Додаток З).

Для дослідження проблем професійної освіти фахівців фізичної культури вагомими є наукові праці Б. Шияна, який широко висвітлював проблеми підготовки вчителів фізичного виховання у педагогічних навчальних закладах. Аналізуючи конструктивну, організаторську, комунікативну та дослідницьку діяльність у фізичному вихованні, ще у 90-ті роки ХХ ст. дослідник виявив низку суперечностей, які і дотепер є актуальними. Ідеться про суперечності між соціальним замовленням на формування та розвиток фізичної культури громадян України і недосконалістю теоретико-методичної бази її забезпечення; програмами щодо підготовки спеціаліста, здатного вирішити завдання фізичного виховання дітей, і рівнем його готовності до їх реалізації; потребою в підвищенні ефективності функціонування системи фізичного виховання в Україні і недосконалістю її окремих елементів; можливостями педагогічного управління процесом фізичного виховання учнівської молоді й рівнем володіння вчителями технологією його планування та контролю [289].

Провідна ідея дослідження Н. Степанченко, як засвідчує проведений нами аналіз, полягає в тому, що «професійна підготовка майбутніх учителів фізичного виховання є цілісною системою професійно-педагогічної освіти (передбачає органічну єдність духовного, фізичного та морального виховання, мети, завдань, змісту, організаційних форм, методів, засобів, технологій, діагностичних завдань, етапів, критеріїв, результатів навчання тощо), що спонукає до комплексного розгляду та вирішення нагальних проблем підготовки учителів фізичного виховання у контексті новітніх тенденцій галузі знань «Фізичне виховання, спорт і здоров’я людини» і сучасних цивілізаційно-парадигмальних трансформацій». Дослідниця визначила, що ефективність формування компонентів професійно-педагогічної компетентності, готовності

до розв'язання соціально-виховних завдань і розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів забезпечується за допомоги створення інноваційного освітнього середовища, що характеризується відкритістю й автономністю, інформаційною насиченістю та інтегративністю, гнучкістю та синхронізованістю, мотивогенністю та професійно-педагогічною спрямованістю, інтерактивністю та багатовекторністю, імерсивністю та креативністю. Н. Степанченко доводить, що «створення інноваційного освітнього середовища дає студентам змогу підвищити пізнавальну активність, розвивати креативне мислення та професіоналізм, усвідомлювати і засвоювати інноваційні технології фізичного виховання, оволодівати компетентностями педагогів-науковців, педагогів-новаторів» [245].

О. Тимошенко, як показує аналіз, уперше довів, що в управлінні професійною підготовкою майбутніх фахівців визначну роль відіграє керівник підрозділу. Дослідник науково обґрунтував сутність кредитно-модульної системи організації навчального процесу; розробив і впровадив технологію професійної підготовки за кредитно-модульною системою, яка складається з трьох періодів: пропедевтичного, навчання і підсумкового [258].

У докторській дисертації «Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання у вищих навчальних закладах» Р. Карпюк теоретично обґрунтував та розробив концепцію компетентнісно орієнтованої професійної підготовки майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання у закладах вищої освіти; теоретично обґрунтував, розробив та експериментально перевірив модель професійної підготовки майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання закладах вищої освіти [108].

Розглянемо дослідження, що присячені проблемі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури Г. Богданової (2012) [50], М. Карченкової (2006) [110], Г. Куртової (2009) [135], І. Максимчук (2017) [149], Р. Маслюка (2015) [157], Т. Матвійчук (2015) [160], В. Наумчука (2002) [189], Л. Никифорової (2017) [190], П. Слобожанінова (2017) [235],

С. Табінської (2016) [249], Ю. Теслянкова (2017) [256], В. Чернякова (2011) [284], І. Шаповалової (2016) [285] та ін. У Додатоку Й дослідження означених авторів систематизовано у таблиці.

Сутність професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури на основі застосування педагогічних ситуацій у своєму дослідженні розкриває В. Черняков. Автор дослідив сформованість професійно значущих якостей учителів фізичної культури та здійснив їх ранжування [284].

І. Шаповалова зазначає, що актуальною є проблема професійного самовдосконалення майбутніх учителів фізичної культури. Означена проблема, на думку авторки, має глибокий соціально-педагогічний смисл, оскільки вчитель, здатний до самоствердження й самовдосконалення, зможе успішно й самостійно розв'язувати будь-які інноваційно-педагогічні завдання. Дослідниця визначає дефініції понять «саморозвиток», «професійний саморозвиток», «самовдосконалення», «професійне самовдосконалення майбутніх учителів фізичної культури». Головний понятєвий конструкт «готовність майбутніх учителів фізичної культури до професійного самовдосконалення», І. Шаповалова тлумачить як «активно-діяльнісний стан особистості, що детермінує можливість автономного управління самостійним набуттям нових професійних знань, умінь і практичних навичок, спеціальних якостей, власних світоглядних позицій формування мотивації до професії, оптимізації способів мислення, які сприяють успішному вирішенню освітніх, виховних і оздоровчих завдань» [285].

Дисертацію «Розвиток педагогічної майстерності учителів фізичної культури в процесі професійної діяльності» І. Максимчук присвятила розвитку педагогічної майстерності учителів фізичної культури у процесі професійної діяльності. Авторка обгрунтувала й експериментально довела сформованість педагогічних умов означеної якості (створення позитивної мотивації студентів до оволодіння ними педагогічною майстерністю; збагачення цілісності, неперервності й системності змісту розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури; використання новітніх освітніх

технологій для розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури) [149].

Л. Никифорова, досліджуючи проблему формування професійної культури майбутніх учителів фізичного виховання у процесі фахової підготовки доводить, що формування професійної культури майбутніх учителів фізичного виховання – це процес набуття необхідних фахових знань, умінь і навичок, привласнення національних і педагогічних цінностей, морально-духовних та етичних норм поведінки, їхньої обізнаності з проявами різновидів культури (педагогічна, фізична, рефлексивна, емоційна, мовленнєва, рухова, комунікативна, організаційна, конфліктологічна) та їх використання у майбутній професійній діяльності [190].

У кандидатській дисертації В. Наумчук дослідив проблеми фахової підготовки студентів факультетів фізичного виховання педагогічних закладів вищої освіти засобами самостійної роботи зі спортивних ігор. Дослідник визначає, що «самостійна робота зі спортивних ігор – це одна з ефективних і перспективних форм удосконалення підготовки майбутніх учителів фізичної культури в сучасних умовах вищої педагогічної школи. Вона не зобов’язує студентів до професійного становлення через нормативну побудову їх діяльності, а створює креативні умови, надаючи їм можливість самим визначати траєкторію оволодіння професією» [189].

Отже, аналіз наукових досліджень присвячених питанням професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури дозволяє припускати, що для поглиблення розуміння стану проблеми підготовки майбутніх учителів до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності необхідно акцентувати увагу на дослідженнях із проблем професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до різних видів діяльності та на дослідженнях проблем підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності з учнями в закладах загальної середньої освіти.

Окремі аспекти професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до різних видів діяльності досліджували Л. Арефьєва (2010) [5],

О. Атамась (2015) [8], Л. Гальченко (2014) [63], С. Карасевич (2017) [107], Г. Кондрацька (2005) [115], Л. Коновальська (2011) [117], О. Котова (2011) [122], А. Леоненко (2015) [138], А. Петров (2016) [205], Т. Серман (2017) [232] та ін. (Додаток К).

Так, О. Атамась виявила, теоретично обґрунтувала та експериментально перевірила педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до впровадження технологій оздоровчого фітнесу, до яких авторкою віднесено: інтенсифікацію змісту підготовки майбутніх учителів фізичної культури шляхом уведення дисциплін варіативного блоку «Особливості технологій оздоровчого фітнесу» для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» і «Фітнес-технології у професійній діяльності» для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»; розвиток професійного інтересу майбутніх учителів фізичної культури до впровадження технологій оздоровчого фітнесу; забезпечення оволодіння досвідом упровадження технологій оздоровчого фітнесу в процесі проходження практик [8].

Актуальність підготовки майбутніх учителів фізичної культури до застосування здоров'язбережувальних технологій у професійній діяльності доведено в дисертаційному дослідженні А. Петрова «Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до застосування здоров'язбережувальних технологій у професійній діяльності» [205].

Л. Арефьєва визначає актуальність проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до позакласної виховної роботи у старшій школі. Доцільність обраної теми авторкою зумовлено тим, що «по-перше, в сучасний період зміст підготовки майбутніх учителів фізичної культури спрямовано на усвідомлення ними: змін, що відбуваються в соціумі; таких функцій виховання, як: збереження, відтворення й розвиток культури, забезпечення наступності й зміни поколінь, створення умов для творчого розвитку учнів; особливостей виховної роботи зі старшокласниками з використанням засобів фізичної культури; необхідності докорінної перебудови організації фізичного виховання

учнів старшої школи в позаурочний час; пріоритету здоров'язбережувальних технологій у організації навчально-виховної діяльності у старшій школі». Дослідниця вдосконалила зміст підготовки майбутніх учителів фізичної культури до позакласної виховної роботи у старшій школі та методику педагогічного оцінювання на основі комп'ютерного тестування готовності майбутніх учителів фізичної культури до позакласної виховної роботи у старшій школі [5].

Дослідниця О. Котова встановила, що «результатом підготовки майбутніх учителів фізичного виховання до профільного навчання є підготовленість студентів до реалізації програми з фізичної культури для учнів 10–11 класів спортивного профілю, що забезпечується засвоєнням майбутніми вчителями фізичного виховання теоретико-методичних знань, сформованими руховими навичками, опануванням проектувальними та профорієнтаційними вміннями» [122].

Т. Серман розглядає підготовку майбутніх фахівців із фізичного виховання та спорту до організації спортивного дозвілля учнівської молоді в аквацентрах як «процес оволодіння студентами сукупністю професійно орієнтованих знань, вмінь і навичок, якостей трудового досвіду і норм поведінки, що забезпечують успішне професійне проведення різноманітної фізкультурно-оздоровчої роботи, спрямованої на задоволення інтересів і запитів учнів щодо зміцнення їх здоров'я та фізичного самовдосконалення» [232].

С. Карасевич «підготовку майбутнього вчителя до фізкультурно-спортивної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах» характеризує як «спеціально спрямований процес вибіркового використання засобів фізичної культури і спорту для формування в майбутніх фахівців системи професійних знань; оволодіння необхідним комплексом педагогічних умінь, орієнтованих на фізкультурно-спортивну роботу та спрямованих на відновлення психофізіологічної працездатності і розваги учнів, удосконалення їх особистості у процесі самодіяльних ініціатив», а «готовність майбутнього

вчителя фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах» як «динамічно розвивальну особистісну якість людини, що відображає необхідний рівень знань в галузі фізкультурно-спортивної діяльності, достатній рівень сформованості умінь, стійку мотивацію до проведення цієї діяльності» [107].

Дослідження проблем професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до оздоровчої діяльності в закладах загальної середньої освіти представлено в роботах М. Батищевої (2009) [16], Н. Башавец (2004) [17], В. Дручика (2017) [80], Є. Жуковського (2014) [92], Ю. Мусхаріної (2013) [173] та ін. (Додаток Л).

Підготовку майбутнього вчителя фізичної культури до оздоровлення дітей підліткового віку Ю. Мусхаріна схарактеризувала як «цілеспрямовану взаємодію всіх суб'єктів навчально-виховного процесу вищого навчального закладу, спрямовану на формування готовності майбутнього фахівця до виконання функцій з оздоровлення підлітків шляхом організації оздоровчої діяльності з використанням традиційних і нетрадиційних форм і методів оздоровлення» [173, с. 7].

М. Батіщева розглядає проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до проведення оздоровчої гімнастики та фітнесу з дівчатами-старшокласницями як складової спеціальної педагогічної підготовки. У дисертації авторка обґрунтувала педагогічні умови, що забезпечать ефективне формування знань, умінь та навичок, необхідних для проведення оздоровчої гімнастики та фітнесу з дівчатами-старшокласницями, якими виступають усвідомлення студентами значущості оздоровчої гімнастики та фітнесу й специфіки її проведення зі старшокласницями; розробки моделі підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до визначеної діяльності та впровадження програми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до проведення оздоровчої гімнастики та фітнесу зі старшокласницями [16].

Отже, грунтовний аналіз наукових джерел із обраної проблеми дозволив схарактеризувати ключові наукові дослідження за проблемним критерієм, а

саме: дослідження ґенези підготовки вчителів фізичної культури в окремих країнах; дослідження проблем професійної освіти фахівців фізичної культури, фізичної реабілітації і спорту; дослідження проблем професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури; дослідження проблем професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до різних видів діяльності; дослідження проблем професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до оздоровчої діяльності в закладах загальної середньої освіти.

1.2. Нормативно-правові основи підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії

Підготовка фахівців з фізичної культури та хореографії здійснюється згідно з нормативно-правовими документами, в першу чергу – законів України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про фізичну культуру і спорт» (1993).

У Законі України «Про освіту» (2017) визначено, що метою вітчизняної освіти є «всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору» [95, Преамбула].

Принципові зміни розвитку суспільства в Україні, перехід української освіти на європейські стандарти, зумовлюють зростання важливості педагогічної праці вчителя фізичної культури як компетентного, творчого та активного фахівця, який на високому рівні володіє новітніми технологіями й

методиками навчання, та спроможного здійснювати освітню діяльність із урахуванням сучасних вимог і стандартів [211; 248].

У Законі України «Про вищу освіту» (2014) одним із завдань закладів вищої освіти (ЗВО) визначено забезпечення органічного поєднання в освітньому процесі освітньої, наукової та інноваційної діяльності (Р. VI, ст.26, п.10) [95]. Зауважимо, що в пункті 16 розділу IX Закону України «Про освіту» (2017) за № 2145 від 05.09.2017 року, зазначено, що в тексті Закону слова «вищий навчальний заклад» замінено на слова «заклад вищої освіти».Таким чином, в нашій дисертаційній роботі слова «вищий навчальний заклад», що вживалися в Законі України до 05.09.2017 року і слова «закдад вищої освіти» ми застосовуємо як синонімічні терміни.

У Законі України «Про фізичну культуру і спорт» (1993) мету фізичної культури у сфері освіти визначено як забезпечення розвитку «фізичного здоров'я учнів та студентів, комплексний підхід до формування розумових і фізичних здібностей особистості, вдосконалення фізичної та психологічної підготовки до активного життя, професійної діяльності за принципами індивідуального підходу, пріоритету оздоровчої спрямованості, широкого використання різноманітних засобів та форм фізичного виховання і масового спорту, безперервності цього процесу протягом усього життя» (Р.III, ст.26, ч.1) [96]. Означена мета реалізується «шляхом проведення обов'язкових занять із фізичної культури у дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та закладах вищої освіти, що здійснюються відповідно до навчальних програм, затверджених у встановленому порядку (Р.III, ст.26, ч.4) [96].

Сьогодні проблеми фізичного здоров'я дітей та молоді знаходяться в епіцентрі уваги освітян. У рекомендаціях парламентських слухань щодо становища молоді в Україні «Молодь за здоровий спосіб життя» зазначено, що питання формування і зміцнення здоров'я школярів залишається складним і навіть загрозливим для національної безпеки України [217].

У Національній стратегії з оздоровчої рухової активності на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» (2017)

представлено аналіз сучасного стану вітчизняної системи оздоровчої рухової активності. Наголошено, що «на початку XXI століття достатній рівень оздоровчої рухової активності (не менше 4–5 занять на тиждень тривалістю одного заняття не менше 30 хвилин) мали лише 3% населення віком від 16 до 74 років, середній рівень (2–3 заняття на тиждень) – 6%, низький рівень (1–2 заняття на тиждень) – 33% населення. Для більшої частини дорослого населення характерною є гіпокінезія. Серед дітей зростає популярність малорухомого способу проведення дозвілля» (Р. II) [261].

Стан здоров'я учнівської молоді, низький рівень рухової активності та смертельні випадки під час занять фізичною культурою і спортом стали поштовхом для проведення реформи в галузі фізичного виховання. Одним із ключових її етапів стала розробка та впровадження концептуально нової навчальної програми з фізичної культури для закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) [115].

На виконання рішення спільної колегії Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту від 11 листопада 2008 року [181] розроблено нову навчальну програму з фізичної культури для учнів 5−9 класів загальноосвітніх навчальних закладів (авт. Т. Ю. Круцевич та ін.), якій надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (лист від 01.07.2009р. № 1/11-4630). Відповідно до Листа Міністерства освіти і науки України від 17.08.2009р № 1/9-546 «Про впровадження нової навчальної програми з фізичної культури» з 2009–2010 навчального року зазначену навчальну програму впроваджено у 5–9 класах закладів загальної середньої освіти [139]. На її основі МОН розроблено навчальну програму для старшої школи.

Об'єднану програму з фізичної культури для 5–11 класів було затверджено Наказом МОН №1021 від 28.10.2010 року [185]. Головним принципом організації освітнього процесу було проголошено принцип варіативності. Уперше, з опорою на досвід провідних європейських країн в

галузі фізичного виховання, реально а не декларативно, пропонувалося планувати зміст навчального матеріалу відповідно до віково-статевих особливостей учнів та їх інтересів. Основною метою предмета «Фізична культура» в ЗЗСО було визначено формування в учнів стійкої мотивації щодо збереження свого здоров'я, фізичного розвитку та фізичної підготовки; гармонійний розвиток природних здібностей та психічних якостей; використання засобів фізичного виховання в організації здорового способу життя.

Нова навчальна програма містить інваріантну та варіативну частини. Інваріантну частину становлять теоретико-методична та загальнофізична підготовка, а варіативну – модулі з різних видів спорту або фізкультурної діяльності. Зазначено, що фахівці фізичної культури можуть розробляти свої варіативні модулі, проте їх програми варіативних модулів мають пройти експертизу, отримати гриф Міністерства освіти і науки України та бути оприлюдненими для загального користування. Критеріями відбору варіативних модулів є: наявність матеріально-технічної бази, регіональні спортивні традиції, кадрове забезпечення та бажання учнів. Бажання учнів визначається обов'язковим письмовим опитуванням перед початком (у наступні роки наприкінці попереднього) навчального року. Результати опитування додаються до протоколу засідання шкільного методичного об'єднання [174; 271, с. 66].

Зазначимо, що спроба реалізації принципу варіативності відбувалась ще на початку 2000-х років. Так, з 2001/2002 навчального року в усіх закладах загальної середньої освіти I–III ступенів рекомендувалось вводити уроки фізичної культури з елементами футболу за рахунок варіативної частини навчального плану. Вони впроваджувалися на основі договору між Міністерством освіти і науки України та Федерацією футболу, яка сприяла забезпеченню загальноосвітніх шкіл футбольними майданчиками, м'ячами та проводила курсову підготовку вчителів фізичної культури в інститутах післядипломної педагогічної освіти [98, с. 115–118; 292].

В оновлених програмах шкільного навчального предмета «Фізична культура», затверджених рішенням Колегії МОН України від 4 серпня 2016 року, пропонується залучення до уроків фізичної культури варіативних модулів із використанням музичного супроводу, зокрема модулі «Аеробіка», «Степ-аеробіка», «Аквааеробіка», «Чирлідинг» та «Хореографія».

В останні роки актуалізується проблема доповнення фізичного виховання школярів хореографічним. Так, у методичних рекомендаціях Міністерства освіти і науки України підготовлених спільно з Національною академією педагогічних наук України та Інститутом модернізації змісту освіти щодо викладання фізичної культури у закладах загальної середньої освіти з 2016 н.р. зазначено, що частина навчального навантаження з фізичної культури (до 1 години на тиждень) може використовуватися для вивчення окремих навчальних предметів, що забезпечують рухову активність учнів (наприклад: хореографія і ритміка), за наявності відповідних умов, педагогічних кадрів та навчальних програм, які мають гриф Міністерства освіти і науки України [140; 141; 179]. Стає очевидним, що сучасна система фізичного виховання школярів потребує вчителів, які здатні реалізовувати варіативні модулі з різних видів спорту, рухової діяльності та хореографії.

Останні програми навчального предмета «Фізична культура», відповідно до Наказу № 52 Міністерства освіти і науки України від 13.01.2017 р. та Наказу № 201 від 10.02.2017р., складено з позиції компетентнісного підходу. Мету предмета узагальнено. Визначено, що «навчання фізичної культури в основній школі спрямовано на досягнення загальної мети базової загальної середньої освіти, що полягає в розвиткові і соціалізації особистості учнів, формуванні їхньої національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення і поведінки, творчих здібностей, дослідницьких і життєзабезпечувальних навичок, здатності до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів» [180].

У програмі зазначено, що мета конкретизується в комплексі навчальних, оздоровчих і виховних завдань щодо: формування загальних уявлень про

фізичну культуру, її значення в житті людини, збереження та зміцнення здоров'я, фізичного розвитку; розширення рухового досвіду, вдосконалення навичок життєво необхідних рухових дій, використання їх у повсякденній та ігровій діяльності; розширення функціональних можливостей організму дитини через цілеспрямований розвиток основних фізичних якостей і природних здібностей; формування ціннісних орієнтацій щодо використання фізичних вправ як одного з головних чинників здорового способу життя; формування практичних навичок для самостійних занять фізичними вправами та проведення активного відпочинку; формування високих моральних якостей [там само].

Теоретичною основою запровадження нових програм з фізичної культури, що містять варіативні модулі з аеробіки, чирлідингу, хореографії тощо, стали наукові праці вітчизняних дослідників. У першу чергу назвемо компоративні розвідки в яких висвітлюється теорія і практика поєднання фізичної культури і танцювальної підготовки. У публікації А. Сбруєвої, М. Сбруєва «Проблеми, суперечності та перспективи танцювальної освіти в сучасній американській школі» обґрунтовано суттєві переваги танцювальної освіти порівняно з іншими академічними дисциплінами [226].

У цьому зв'язку підкреслемо, що відповідно до теорії множинного інтелекту Говарда Гарднера (Howard Gardner), деякі учні оволодівають теоретичними концептами й засвоюють інформацію шляхом емоційного сприйняття у процесі творення руху, а не просто чують і/або бачать. Танцювальна освіта дозволяє їм оволодівати науковими концепціями й термінами тілесно-кінестетично. За Г. Гарднером, всі учні повинні отримати таке освітнє середовище, в якому саме вони можуть досягти найбільшого успіху [304].

Узагальнення американської теорії і практики дозволяє А. Сбруєвій та М. Сбруєву дійти висновків про те, що, по-перше, танцювальна освіта дозволяє здобувати необхідні для успішної соціалізації в школі навички тим учням, які не виділяються у традиційних класах, не мають особливих досягнень у математиці або спорті тощо. По-друге, надання учням можливості приймати

рішення щодо своєї освіти, зокрема танцювальної, суттєво й позитивно впливає на розвиток їхньої навчальної мотивації, оскільки навчальні завдання, у яких учні спроможні висловити свої знання через рух або писати про рух, завжди є для них найбільш значущими. Крім того, отримання зворотного зв'язку від учителів і однокласників сприяє тому, що навчання через танець може налагодити взаємодію всіх учасників навчального процесу. По-третє, за даними Центру з контролю і профілактики захворювань уряду США (Center for Disease Control and Prevention), поширеність ожиріння серед дітей віком від шести до дев'яти років за останні 30 років збільшилася на 12,3 % [226, с. 19].

А. Сбруєва та М. Сбруєв відзначають, що американські фахівці сподіваються, що саме танець може стати тим рятівним проявом творчої і фізичної активності, якою школярі можуть займатися протягом усього свого життя. Висновки багатьох досліджень підтверджують такі сподівання: надання можливості учням брати участь у такому активному навчанні, як танцювальна освіта, допомагає їм бути більш зосередженими й продуктивними протягом усього навчального дня. Ще однією перевагою танцювальної освіти дослідники вважають те, що багато дітей знаходять альтернативний вихід для своєї фізичної активності в танці, а не в змагальному спорті [там само].

Такі організації як Американська академія педіатрії, Американська медична асоціація, Американська серцева асоціація, Центри контролю та профілактики захворювань, Міністерство охорони здоров'я та соціальних служб США, а також спільнота охорони здоров'я визначають потужним засобом фізичної активності, що сприяє гармонійному розвитку особистості заняття хореографією та танцями [300].

Т. Ротерс у своїх численних публікаціях про музично-ритмічний розвиток школярів стверджує, що на уроках фізичної культури взаємодію фізичного виховання з естетичним спрямовано на вдосконалення зовнішнього вигляду школярів. Це гармонійний розвиток, пропорційна тілобудова, добре розвинені фізичні якості, показники здоров'я – умова краси зовнішньої та внутрішньої. Саме ці компоненти становлять базу для розвитку в учнів естетичних смаків,

естетичного задоволення, розуміння прекрасного в фізичних вправах і рухах людського тіла [219, с. 12 –14; 206].

Л. Матвєєв до естетичних засобів фізичного виховання відносить музику, хореографію, спів [159]. Вивчаючи вплив хореографії на розвиток особистості дитини Ю. Гончаренко, А. Шевчук, стверджують, що танцювальне мистецтво відіграє значну роль у пізнанні молодшим школярем навколишнього світу і усвідомлення свого місця в ньому [66; 286]. Танець – культурний досвід. Це расовий досвід. Це гендерний досвід. Це кінетичний досвід тіла. Усе це означає, що досвід в танці відображає демографічне та танцювальне середовище. У танцювальному класі відразу усвідомлюється культура, раса [302; 304].

Вітчизняні науковці підкреслюють, що в гармонійному розвитку школярів значну роль відіграє взаємодія фізичного виховання з естетичним. Взаємодія як філософська категорія відображає особливий тип відношення між об’єктами, при якому кожний з об’єктів діє (впливає) на інші об’єкти, приводячи до їх зміни, і водночас зазнає впливу з боку кожного з цих об’єктів, що, в свою чергу, зумовлює зміну його стану [272, с. 77].

Наголосимо, що центральною ланкою у взаємодії фізичного виховання з естетичним стає ритміка, в межах якої відбувається ритмічний розвиток школярів, який визначається умінням виразно, точно і красиво розподіляти свої зусилля в просторі та часі, економно розподіляти свої сили, рухатись в темпі, ритмі та характері музики [59; 70; 220, с. 58–60]. Основний компонент музичної ритміки – ритм, який є взаємозв’язком фізичного виховання з естетичним вихованням. Ритм – це складне багатофункціональне явище природи, людства й суспільства [7; 89; 121; 204; 222; 253; 259; 265; 294].

Фундатор музичної ритміки Еміль Жак-Далькроз наголошує, що в ритмі існує єдність фізичного та психічного, а саме: він є одним із виразних засобів у музиці, пластиці, поезії, відбиваючи емоційну сторону цих видів діяльності. Це зближує сприйняття ритму з емоційними процесами. Переживати ритм активно можна за допомогою моторики. Людина активно переживає ритм, коли вона супроводжує його рухами [89]. У цьому зв’язку Т. Ротерс визначає, що ритм з

позиції психології є засобом емоційно-рухового впливу, який пов'язується з естетичною насолодою особистості в разі правильного виконання рухів [221, с. 211–215; 223].

У дослідженнях Б. Теплова встановлено, що саме через тілесні рухи в певному просторі та часі людина зовнішньо виявляє свої внутрішні почуття, емоції, прагнення. Чим вищі почуття особистості стосовно положень свого тіла в просторі та часі, тим вищі оцінка та самооцінка нею своїх особистісних можливостей. При цьому комплексною характеристикою тілесних рухів, яка відображає закономірний характер розташування м'язових зусиль у просторі та часі, виступає ритм [253].

Ритм рухів тісно пов'язаний з ритмом музики. Цей взаємозв'язок опирається на те, що музика підказує рух, обмежує його в часі та просторі, що придає йому визначену виразність, мірність, закінченість. Рух, в свою чергу, допомагає краще виразити та зрозуміти музику, передати її емоційну сторону. Відповідно, відчуття ритму є ведучим рухової та музичної здатності.

Психологи, педагоги, музикознавці [109; 114; 120; 191, с. 12–14; 230; 241; 288] визначають, що найбільш оптимальний шлях розвитку відчуття ритму – через рух, так як рух дає можливість відчути всі основні елементи ритмічності – відчуття часу, простору, м'язової енергії, а також маси та об'єму свого тіла. Рухова природа сприйняття ритму може слугувати обґрунтуванням ритміки як засобу виховання в людини ритмічного відчуття. Одним із ефективних засобів ритмічного розвитку школяра є музично-ритмічні заняття, в яких за допомогою музики поєднуються елементи хореографії, ритміки, ритмічної гімнастики та аеробіки.

На нашу думку, велика популярність упровадження засобів фізичного виховання з використанням музичного супроводу криється в різнобічності впливу таких вправ на організм. Зокрема, аеробіка танцювального характеру створює гарні передумови для активізації найбільш важливих фізіологічних систем організму – серцево-судинної і дихальної. У результаті регулярних занять зменшується підшкірний жировий прошарок, знижується вага і

змінюється в позитивний бік співвідношення жирової і м’язової маси, достовірно збільшуються аеробні можливості організму [104; 112; 124, с. 108–111; 168].

Аналіз наукових джерел засвідчив, що хореографічні вправи сприяють не тільки фізичному розвитку дітей, але й відіграють суттєву роль у справі їх загального виховання [59, с. 62–64; 105, с. 20–24; 164; 195]. У молодшому шкільному віці, коли починає формуватися самооцінка дитини, в колективній формі занять фізичними вправами з музичним супроводом учнів приваблює можливість вільно розкривати свою гідність, можливості, здатності. У цьому віці відбувається інтенсивний розвиток інтелектуальних здібностей, моральних почуттів, розширюється емоційний досвід дитини [169, с. 24–32].

У підлітковому віці домінуючими стають самореалізація своїх здібностей та самоповага. Заняття фізичними вправами з музичним супроводом створюють умови для цього, так як сприяють розвитку граціозності, пластичності, красивої постави, досконалому володінню своїм тілом. Гарна фізична форма, в свою чергу, сприяє розвитку впевненості в собі, подоланню сором’язливості, підвищенню самооцінки. Оскільки в цьому віці велике значення надається спілкуванню, колективна форма занять фізичними вправами з музичним супроводом допомагає реалізувати означену потребу і сприяє подоланню негативних проявів у розвитку особистості підлітка. У груповій діяльності легше нейтралізується такі типові для підлітка риси, як агресивність, замкненість, конфліктність, нейротизм [151, с. 9–10; 175, с. 50–52; 244].

Для юнацького віку характерним є розвиток самосвідомості, нового сприйняття свого фізичного стану. Образ власного тіла стає більш важливим компонентом юнацької самосвідомості, ніж зазвичай. Юнаки та дівчата найчастіше хотіли б змінити свій облік, позбавитись зайвої ваги, і в цьому неоціниму допомогу можуть надати заняття фізичними вправами з музичним супроводом [283, с. 50–52]. На групових заняттях фізичними вправами з музичним супроводом підвищується самооцінка, згладжується відчуття власної неповноцінності в підлітків, підвищується рівень самоповаги [161, с. 113–114].

Отже, можливості застосування фізичних вправ з музичним супроводом надзвичайні: використання фізичних вправ з музичним супроводом на уроках фізичної культури залучає учнів до танцювального мистецтва, виховує потребу в прекрасному, гармонійно розвиває їх фізично. Танцювальні вправи ефективно впливають на опорно-руховий апарат дитини, зміцнюють поставу, сприяють гнучкості та координації рухів, активно розвивають емоційно-чуттєву та творчу сфери, а також виховують красу, пластичність і витонченість.

Стає очевидим, що науковці часто наголошують на подібності позитивного впливу фізичних вправ і хореографії. Емоційність та схожість деяких фізичних вправ із сучасними танцями дають змогу позбавитися монотонності на заняттях з фізичної культури і водночас сприяють зміцненню здоров'я, підвищенню функціональних можливостей організму і є основою взаємодії фізичного виховання з іншими видами виховання [48; 49]. У контексті нашого дослідження до видів музично-рухової діяльності включаємо аеробіку, степ-аеробіку, аквааеробіку та чирлідинг, зміст яких передбачає виконання загальнорозвивальних вправ, бігу, стрибків, базових рухів аеробіки, танцювальних елементів, що регламентуються музичним супроводом.

Зауважимо, що окремі навчальні предмети «Хореографія» або «Музично-ритмічне виховання», за вимогами Державного стандарту освіти у школі не вводиться. До 2016/2017 навчального року спеціальний рухово-хореографічний розвиток школярів здійснювався лише в школах профільного навчання, спеціалізованих навчальних закладах із поглибленим вивченням мистецьких дисциплін. Іноді в закладах загальної середньої освіти вводилися факультативні курси з хореографії або ритміки. Хореографічне навчання в навчальному процесі загальноосвітніх шкіл впроваджувалося в позаурочних і позашкільних формах організації навчання [170; 172].

Для факультативних курсів і позашкільної хореографічної роботи були розроблено різні програми, метою яких стало надання учням основ хореографічної підготовки, розвиток творчих здібностей, формування естетичної вихованості. Широко впроваджено програми для спеціалізованих

шкіл мистецького профілю. Авторами програм є викладачі хореографічного мистецтва (А. Тараканова, В. Рогозіна, О. Попик, Л. Цвєткова та ін.) [170; 171; 213 с. 4–27; 214, с. 43–59; 250; 278].

Хореографічне навчання в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти в позаурочних і позашкільних формах організації навчання здійснють зазвичай педагоги-хореографи [171; 240]. Однак, у згаданих вище методичних рекомендаціях Міністерства освіти і науки України щодо викладання фізичної культури у закладах загальної середньої освіти з 2016 н.р. зазначено, що частина навчального навантаження з фізичної культури може використовуватися на вивчення окремих навчальних предметів, зокрема, хореографії і ритміки [140; 141; 179].

Аналіз оновленої навчальної програми «Фізична культура» [186; 187; 197] для закладів загальної середньої освіти засвідчує: вчитель фізичної культури сучасної школи повинен мати сформовану готовність до використання музично-рухової діяльності й танцювального мистецтва, на професійному рівні демонструвати елементи хореографії та різні види рухової діяльності з музичним супроводом, які є вкрай важливими для реалізації відповідних варіативних модулів «Аеробіка» [51], «Степ-аеробіка» [271], «Аквааеробіка» [13], «Чирлідинг» [12; 14] та «Хореографія» [268; 269; 270] у процесі професійної діяльності. Водночас аналіз навчальних планів інститутів і факультетів фізичної культури показує, що в підготовку майбутніх учителів фізичної культури не запроваджено спеціальних дисциплін, які б забезпечували формування їхньої готовності до реалізації варіативних модулів із музичним супроводом у закладах загальної середньої освіти [23].

Результати аналізу сайтів закладів вищої освіти України, які здійснюють підготовку майбутніх учителів фізичної культури в 2017 – 2018 н.р., засвідчили, що тільки у Львівському державному університеті фізичної культури на факультеті фізичного виховання кафедрою хореографії та мистецтвознавства здійснюється підготовка за спеціальністю 024 – Хореографія з присвоєнням специфічної кваліфікації «викладач хореографії, хореограф спорту» (Додаток М).

Відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України від 12.05.2016 року за № 506 «Про затвердження Переліку предметних спеціалізацій спеціальності 014 «Середня освіта (за предметними спеціалізаціями)», за якими здійснюється формування й розміщення державного замовлення та поєднання спеціальностей (предметних спеціалізацій) у системі підготовки педагогічних кадрів встановлено, що навчальні заклади, що здійснюють підготовку здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра за спеціальністю 014 «Середня освіта» (Фізична культура), мають право здійснювати освітню діяльність за освітніми програмами, що передбачають здобуття другої предметної спеціалізації, зокрема, з хореографії та присвоювати відповідну кваліфікацію вчителя фізичної культури та хореографії [28; 182].

Означений Наказ викликав багато суперечок, і в жовтні 2017 року МОН України видає новий Наказ від 12.10.2017 року за № 1368 – «Про внесення змін до Наказу Міністерства освіти і науки України від 12.05.2016 року № 506», який набрав чинності з 1 січня 2018 р. [183]. Відтепер, замість слова «предметна спеціалізація» використовується термін «предметна спеціальність». У підпункті 4 нової редакції зазначено: «особам, які здобули вищу освіту за ступенями бакалавра та магістра (за освітньо-професійною програмою), присвоюється кваліфікація, що складається з інформації про здобутий ступінь вищої освіти, спеціальність (предметну спеціальність) та професійна кваліфікація за спеціальностями (предметною спеціальністю) та/або спеціалізацією (спеціалізаціями)» [187].

Таким чином, відповідно до п. 5 статті 10 Закону України «Про вищу освіту» [94], та в межах держбюджетної науково-дослідної теми «Теоретичні та методичні засади розвитку хореографічно-педагогічної освіти в Україні» (державний реєстраційний номер роботи 0115U002489), яка виконувалась на замовлення Міністерства освіти і науки України у 2015–2017 рр., з метою забезпечення якісної підготовки фахівців фізичної культури та зростання їх конкурентоспроможності на ринку праці у навчальних планах Навчально-наукового інституту фізичної культури (ННІФК) Сумського державного

педагогічного університету (СумДПУ) імені А. С. Макаренка задля інноваційного вдосконалення змісту освітнього процесу, запроваджено другу предметну спеціальність «Хореографія» за освітнім рівнем «бакалавр».

Запровадження другої предметної спеціальності «Хореографія» до підготовки майбутнього фахівця фізичної культури зумовлено: специфікою його діяльності й необхідністю отримання хореографічних компетентностей. Запровадження другої предметної спеціальності «Хореографія» забезпечено ресурсом навчального часу, виділеного у відповідній освітньо-професійній програмі під варіативну складову програми підготовки. Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, що передбачає здобуття другої предметної спеціальності «Хореографія» і присвоєння кваліфікації вчителя фізичної культури та хореографії, визначено у проекті стандартів вищої освіти за відповідною спеціальністю, а варіативна складова програм підготовки відображає соціальне та регіональне замовлення на підготовку фахівця з урахуванням аналізу професійної діяльності й запроваджено в межах обсягів часу, передбачених відповідною освітньою програмою та робочим навчальним планом для забезпечення права вільного вибору студента.

Обґрунтування доцільності запровадженої другої предметної спеціальності «Хореографія», розробка відповідного проекту освітньо-професійної програми здійснюється кафедрою теорії і методики фізичної культури Навчально-наукового інституту фізичної культури Сумського державного педагогічний університету імені А. С. Макаренка. Проект документів погоджено навчально-методичною радою та вченою радою СумДПУ імені А. С. Макаренка.

Отже, залучення до освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти варіативних модулів із використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії стало підставою запровадження другої предметної спеціальності «Хореографія» до освітнього процесу Навчально-наукового інституту фізичної культури СумДПУ імені А. С. Макаренка. Результатом опанування цієї спеціальності повинна стати готовність майбутніх учителів фізичної культури та

хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності, що потребує з'ясування сутності і структури означеного феномену, що і буде здійснено в підрозділі 1.3.

1.3. Сутність та структура готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів

На основі попереднього аналізу наукових досліджень, у яких поєднуються напрацювання з питань формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності, уважаємо за необхідне звернути увагу на зміст дефініцій «професійна підготовка», «готовність», «професійна діяльність» та ін. [35].

Аналіз довідкової літератури свідчить про різні тлумачення поняття «підготовка». Так, у «Словнику термінів з загальної та соціальної педагогіки» А. Воронін тлумачить поняття «підготовка» як формування та збагачення настанов, знань та умінь, які необхідні індивіду для адекватного виконання специфічних завдань [60, с. 78]. У «Словнику української мови» за редакцією І. Білодіда, поняття «підготовка» трактується як «запас знань, навичок і досвіду, набутий у процесі навчання та практичної діяльності» [238, с. 417]. В «Енциклопедії професійної освіти» професійна підготовка тлумачиться як сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей трудового досвіду і норм поведінки, які забезпечують можливість успішної праці за обраною професією; процес надання учням відповідних знань [293].

За визначенням Н. Басової, «професійна підготовка» – це система організаційних та педагогічних заходів, які забезпечують формування в особистості професійної спрямованості знань, умінь, навичок та професійної готовності [15]. О. Лугова, інтегруючи педагогічні і психологічні аспекти понять «підготовка» і «готовність до професійної діяльності», відзначає, що підготовка до професії є формуванням готовності до неї, а система установок на

працю, стійка орієнтація на виконання трудових завдань, загальна готовність до праці є психологічним результатом професійної підготовки [144, с. 67].

Як вважає О. Абдулліна [1, с. 44], мета загально-педагогічної підготовки – це формування особистості вчителя, який володіє основами педагогічної теорії й загальнопедагогічними вміннями та навичками. Загальнопедагогічна підготовка забезпечує студентам наукове пізнання й оволодіння педагогічною діяльністю, закладає загальнотеоретичний фундамент для подальшої самоосвіти та підвищення кваліфікації вчителя. Отже, підготовка – це процес, який відбувається в часі та просторі і здійснюється в закладах вищої освіти за заздалегідь затвердженими програмами, планами. Професійна підготовка та навчання допомагають підготувати людей до обраної ними сфери діяльності, надавши їм необхідні знання та навички, які роблять їх компетентними. Система обов'язкової освіти основну увагу приділяє дисциплінам – специфічним знанням, при цьому незначний час присвячений міждисциплінарній роботі [229; 299]. Зауважимо, що поняття «професійна підготовленість» розглядається як оптимальний результат професійної підготовки та освіти особистості [128].

У монографії «Професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах: теоретико-методичний аспект» Ю. Лянной визначає, що «поняття «підготовка», «готовність» і «підготовленність» є взаємопов'язаними, взаємозалежними, взаємообумовленими і, на перший погляд, синонімічними». Дослідник зазначає, що «аналіз сутності цих понять дозволяє здійснити їх диференціацію, визначаючи поняття «підготовка» як процес і результат навчання (формування готовності), поняття «готовність» − як психічний стан та якісні особистісні характеристики, що визначають цей стан і передбачають певну підготовленість, а поняття «підготовленість» − як наявність знань, умінь і навичок» [147, с. 42].

Окреслемо сутність професійної підготовки вчителя фізичної культури. Досліджуючи і узагальнюючи сучасні вимоги до професійної підготовки вчителів фізичної культури О. Науменко вказує, що Н. Денесенко виділяє

загальнопедагогічний компонент, що містить такі знання: нормативні документи в галузі фізичної культури; програмно-педагогічні вимоги до фізичного виховання дітей; теоретичні основи змісту і структури понять: фізична культура, фізичне виховання, фізичний розвиток, фізична готовність до життя; рухова підготовленість; фізкультурна освіта, фізична досконалість; закономірність анатомо-фізіологічного, нервово-психічного розвитку дітей; методики фізичного виховання дітей; знання: теоретичних основ фізичного, психічного і духовного здоров'я людини; різні технології фізичного, психічного і духовного оздоровлення; особистих потреб, інтересів, мотивів і схільностей людини й особливо дітей до оздоровлення і самооздоровлення; такі уміння: виконувати різні види гімнастичних вправ; володіти тілом, фізичними якостями; займатися фізкультурою і спортом у повсякденному житті, збалансовано харчуватися, загартовуватися; використовувати сучасні оздоровчі технології; психічної й емоційної саморегуляції (бути радісним, добрим, чуйним, спокійним, уважним); формувати в собі чисті думки, позитивне ставлення до дітей, до ближнього, до природи, до життя [188, с. 96–98].

В. Афоніним, А. Сеницею поняття професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури характеризується з трьох основних позицій: організаторів (процес створення науково-педагогічними працівниками й керівниками умов для цілеспрямованого формування і розвитку в майбутніх спеціалістів компетентності та здатності до професійної діяльності); студентів (процес досягнення ними необхідного рівня підготовленості, що забезпечує готовність до виконання дій за призначенням; як результату професійної підготовки (готовність її суб'єктів до професійної діяльності) [9, с. 7–10].

А. Леоненко характеризує поняття «майбутній вчитель фізичної культури» як особистість, яка цілеспрямовано здобуває у закладах вищої освіти кваліфікацію відповідно до певного освітньо-кваліфікаційного рівня у процесі спеціально організованої освітньої діяльності щодо підтримки відповідного рівня фізичної культури населення або досягнення вищих спортивних

результатів на олімпійській, світовій чи регіональній аренах у командному чи індивідуальному вимірах [138, с. 22].

У публікації «Сучасний погляд на формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до педагогічної взаємодії у фізкультурно-оздоровчій діяльності» Ю. Кравченко, Л. Сущенко зазначають, що продуктом професійної підготовки є вчитель фізичної культури, здатний до виконання конкретних видів професійної діяльності в галузі забезпечення фізичної культури учнів загальної середньої освіти [125].

Погоджуємося з Л. Сущенко, яка під професійною підготовкою майбутніх учителів фізичної культури розуміє «процес, який відображає науково й методично обґрунтовані заходи вищих навчальніх закладів, спрямовані на формування протягом терміну навчання рівня професійної компетентності особистості, достатнього для організації фізичного виховання різних верств населення регіону й успішної праці в усіх ланках фізкультурного руху з урахуванням сучасних вимог ринку праці» [248, с. 13].

Аналіз і узагальнення наукових праць дає підстави визначити «професійну підготовку» як основну концепцію підготовки вчителів фізичної культури, а саме: 1) професійна підготовка розглядається через результат через процес отримання сукупності спеціальних знань, навичок і вмінь, якостей, професійного досвіду та норм поведінки, що забезпечує можливість успішної діяльності за певною професією; 2) інтегральними критеріями професійної підготовки в більшості праць є готовність студентів до професійної діяльності та рівень розвитку соціального самовизначення їх особистості.

Термін «готовність» у психологічних джерелах з’явився в психології наприкінці XIX століття. Його тлумачили як настанову, психічний стан суб’єкта, що спричиняє поведінку (діяльність) певного характеру й спрямованості [260]. Дослідником С. Гаркушею [64] визначено, що поняття «готовність» стало об’єктом дослідження, коли С. Геллерштейн у своїх працях висвітлював проблему виникнення умінь у процесі діяльності й висунув ідею створення професіографії як науки про вивчення професій. З середини XX ст. у

психологічних дослідженнях зарубіжних учених [137] готовність тлумачиться як якісний показник саморегуляції поведінки людини. Пізніше термін «готовність» визначався у психолого-педагогічних дослідженнях для характеристики здатності людини до певної діяльності загалом і професійної діяльності зокрема [84; 137].

Л. Карамушка визначає, що «готовність» – це стійке, багатоаспектне, ієрархізоване утворення особистості, що дає їй змогу успішно виконувати певну діяльність. Авторка також вважає, що готовність можна визначити як стійкий комплекс особистісних, професійно важливих якостей, необхідних для успішної діяльності в багатьох ситуаціях [106, с. 144–164]. І. Гавриш зазначає, що в сучасній педагогічній науці «готовність» визначається як інтегроване особистісне утворення, що є регулятором і умовою успішної професійної діяльності [62].

За визначенням І. Дичківської, «готовність» – це цілісне інтегроване утворення особистості, що характеризує її емоційно-когнітивну та вольову вибіркову прогнозуючу мобільність у момент її включення в діяльність певної спрямованості. Готовність виникає внаслідок досвіду людини, який ґрунтується на формуванні позитивного ставлення до діяльності, усвідомленні мотивів і потреб у неї, об’єктивізації її предмета і способів взаємодії з ним [78]. Авторка зазначає що, готовність – особливий стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення поставлених цілей, здатності до творчості і рефлексії в ситуаціях [78, с. 277].

Готовність володіє часовими характеристиками, вона буває тривалою та ситуативною (тимчасовою). Тривала готовність формується заздалегідь, у результаті соціально організованих впливів. Вона діє та виявляється постійно і становить найважливішу передумову успішної діяльності. Ситуативна чи тимчасова готовність характеризується нестійкістю і піддається впливу багатьох факторів. У педагогічному аспекти найбільший інтерес і значення представляє саме тривалий стан готовності до діяльності [134].

У педагогіці сукупність професійно обумовлених вимог до вчителя визначається готовністю до педагогічної діяльності. Так, Н. Кузьміна [132] готовність до професійної педагогічної діяльності тлумачить, як складне соціально-психологічне явище, що містить у собі комплекс індивідуально-психологічних якостей особистості й систему професійно-педагогічних знань, умінь і навичок.

Розглянемо наукові дослідження в яких охарактеризоваго сутність поняття готовності вчителя фізичної культури. Так, М. Пономаренко вважає, що професійна готовність майбутніх учителів фізичної культури – це «інтегральна особистісна якість, що ґрунтується на загальнопедагогічних, психологічних та спеціальних знаннях, свідчить про усвідомлення суті та значення фізичної культури й фізкультурно-оздоровчих технологій, а також наявність високої здатності до професійної діяльності, що забезпечує прагнення вчителя до ефективного її виконання відповідно до встановлених вимог» [208, с. 319–326]. Дослідженнями М. Карченкової доведено, що готовність учителя фізичної культури до професійної діяльності – це «результат професійно педагогічної підготовки, інтегральне багаторівневе динамічне особистісне утворення, яке включає психологічний, теоретичний, практичний, фізичний і психофізіологічний компоненти» [110, с. 6].

Л. Іванова і В. Ковальчук під готовністю майбутнього вчителя фізичної культури мають на увазі «результат їхньої професійної підготовки до фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів, що виражений у здатності до формування особистої фізичної культури учнів і здійснення ролі координатора здоров’язбережувальної освіти в загальноосвітньому навчальному закладі та забезпечується сформованістю мотивації, знань, умінь, комунікативних навичок та особистісних якостей майбутніх учителів фізичної культури» [102; 103; 113].

У дисертаційному дослідженні Л. Арефьєва поняття «готовність майбутніх учителів фізичної культури до позакласної виховної роботи у старшій школі» розглядає як інтегративне особистісне утворення, що

формується у процесі, який здійснюється у вищих навчальних закладах з метою підготовки компетентного вчителя фізичної культури, спроможного спрямовувати свої зусилля на розвиток мотиваційно-ціннісної сфери особистості учня старшої школи, його почуттів, переконань, ціннісних орієнтацій щодо змістовності дозвілля, оздоровлення й фізичного самовдосконалення [5].

За визначенням О. Атамась, формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до впровадження технологій оздоровчого фітнесу розуміється як педагогічний процес, в якому на основі єдності змісту, форм, засобів і методів навчання відбувається інтелектуальний розвиток студентів, що знаходить своє відображення в діяльності, спрямованої на реалізацію фізкультурно-оздоровчого потенціалу різних форм рухової активності школярів [8].

Отже, результати аналізу трактувань дефініцій «готовність» і «підготовка» дозволили визначити, що термін «підготовка» збагачує поняття «готовність»: підготовка до професії розглядається як процес формування готовності до неї, а готовність – як результат професійної підготовки.

У концептуальному полі нашого дослідження вважаємо за необхідне розглянути тлумачення категорії «діяльність». За тлумачними словниками, праця, дії людей у якій-небудь галузі, застосування своєї праці до чого-небудь означає «діяльність» [54, с. 115]. У своїх дослідженнях О. Єжова зауважила, що поняття «діяльність» є категорією філософії, психології, педагогіки, соціології, фізіології, культурології, тому вивчають діяльність із різних поглядів [87, с. 49]. У філосовському словнику «діяльність» визначається як специфічна форма активного ставлення людини до навколишнього середовища, змістом якої є його зміна і перетворення відповідно до мети, засіб, результат і сам процес діяльності, то безумовно вона характеризується усвідомленням [267, с. 151]. З позиції психології, діяльність означає спрямовану активність, яка реалізує потреби суб’єкта [83].

Для аналізу педагогічних уявлень щодо діяльності звернемося до трактування С. Гончаренка, який зазначає, що діяльність – це «спосіб буття людини в світі, здатність її вносити в дійсність зміни. Основні компоненти діяльності: суб'єкт з його потребами; мета, відповідно до якої перетворюється предмет в об'єкт, на який спрямовано діяльність; засіб реалізації мети; результат діяльності» [66, с. 98; 152].

За визначенням Г. Гончара, А. Маркової професійно-педагогічна діяльність – це професійна активність учителя, в якій за допомогою різних засобів впливу на учнів реалізуються задачі навчання і виховання [65, с. 53–55; 154, с. 6–9]. Педагогічна діяльність – вид професійної діяльності, змістом якої є навчання, виховання, освіта, розвиток тих, хто навчається. Однією з найважливіших характеристик педагогічної діяльності є її спільний характер: вона обов'язково припускає педагога і того, кого він вчить, виховує, розвиває. Ця діяльність не може бути діяльністю лише «для себе». Її сутність – у переході діяльності «для себе» в діяльність «для іншого», «для інших». У цій діяльності поєднуються самореалізація педагога та його цілеспрямована участь в зміні того, хто навчається (рівня його навченості, вихованості, розвитку, освіченості) [201; 218, с. 6].

О. Печко наголошує [206, с. 95–97], що провідною спрямованістю фахової діяльності вчителя фізичної культури виступає його здатність професійно вирішувати навчально-виховні задачі як в межах школи, так і поза межами, з урахуванням індивідуальних особливостей кожного окремого взятого учня. В педагогічній теорії та практиці фізкультурно-оздоровча діяльність розглядається як один із основних видів людської діяльності протягом життя і спрямована на розвиток духовних і фізичних якостей людини.

Успішність професійно-педагогічної діяльності майбутніх учителів фізичного виховання визначається ефективним поєднанням теоретичної, методичної, технічної та фізичної підготовки, що надає можливість удосконалювати основні компоненти підготовки, без засвоєння яких неможливо на високому рівні виконувати професійні обов'язки та вміння [122].

Педагогічна діяльність вчителя фізичної культури реалізується через вирішення педагогічних завдань – сукупність різноманітних дій у певних педагогічних ситуаціях, які підпорядковані навчально-виховним цілям. Упорядкування сукупності таких дій визначає виконання певної педагогічної функції вчителя. Термін «функція» – це, по-перше, роль, яка виконується суб'єктом або об'єктом у певній сфері діяльності. Можна сказати, що функція – це те, за що відповідає суб'єкт або об'єкт у цьому випадку [248, с. 653].

Усі педагогічні функції поділяють на дві групи. До першої входять орієнтаційна, розвивальна, мобілізувальна (та, що стимулює розвиток) і інформаційна функції, основою яких є дидактичні, академічні, авторитарні, комунікативні здібності. До другої входять такі педагогічні функції: конструктивна, організаторська, комунікативна і гностична [291, с. 205].

Для реалізації педагогічних функцій учитель фізичної культури повинен володіти педагогічними здібностями. Педагогічні здібності – це сукупність психичних рис особистості, необхідних для успішного володіння педагогічною діяльністю, її ефективного здійснення. Педагогічні здібності насамперед передбачають відповідну спрямованість особи (світоглядну, політичну, моральну); ділові якості (спеціальні педагогічні уміння, навички, досвід); риси характеру (вміння спілкуватися з дітьми, підлітками, емоційна врівноваженість) [66, с. 215].

У професійній діяльності вчителя фізичної культури педагогічні здібності реалізуються через сукупність спеціальних педагогічних умінь, навичок, досвіду в педагогічних ситуаціях, які підпорядковані освітнім цілям і спрямовані на вирішення конкретних педагогічних завдань [38]. Зазначимо, що педагогічна діяльність вчителя фізичної культури повинно бути спрямовано, передусім, на вирішення завдань фізичного виховання [22].

У законі України «Про фізичну культуру і спорт» (1993) визначено, що «фізична культура – вид культури людини та суспільства. Діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на забезпечення рухової активності людей з метою їх гармонійного, насамперед фізичного розвитку та

ведення здорового способу життя. Фізична культура має такі напрями: фізичне виховання різних груп населення, масовий спорт, фізкультурно-спортивна реабілітація» [96].

Фізичне виховання є важливим засобом фізичного, соціального та духовного розвитку учнівської молоді [271; 305]. Фізичне виховання спеціалізований педагогічний процес цілеспрямованої систематичної діяльності з формування життєво важливих рухових умінь, навичок, розвиток фізичних якостей, отримання знань про свій організм, засоби підвищення фізичного стану і зміцнення здоров'я, а також формування інтересів, потреб, ціннісних орієнтацій, тобто виховання фізичної культури особистості [82; 254, с. 16]. Фізичне виховання забезпечує ідеальне середовище для набуття життєвих навичок та основних цінностей, допомагає учням стати особисто та соціально відповідальними. Тому, вчитель фізичної культури, повинен володіти вміннями надихати та виявляти позитивні зміни у своїх учнів – з точки зору не тільки їх здоров'я, а й їхнього особистого і професійного життя. Цей вплив підвищує цінність ролі вчителя фізичної культури у школі [296].

Фізичне виховання різних груп населення – напрям фізичної культури, пов'язаний з процесом виховання особи, набуттям нею відповідних знань та умінь з використання рухової активності для всебічного розвитку, оздоровлення та забезпечення готовності до професійної діяльності та активної участі в суспільному житті [96]. До завдань фізичного виховання віднесено: забезпечення раціонального формування індивідуального фонду рухових умінь і навичок, зміцнення, збереження і відновлення здоров'я людини, формування її мотиваційних установок на фізичне й духовне самовдосконалення; культивування здорового способу життя; забезпечення високого рівня професіоналізму в соціально значущих видах діяльності [248].

Отже, професійна діяльність майбутніх учителів фізичної культури та хореографії у процесі реалізації варіативних модулів вимагає осмислення широкого спектру соціальних, педагогічних, оздоровчих проблем, спряжених з освітніми, виховними та оздоровчими завданнями фізичного виховання.

У нашому дослідженні крім уточнення суті понять «професійна готовність майбутнього вчителя фізичної культури», необхідно роз'яснити проникнення поняття «варіативний модуль» до процесу професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури.

Для повноти розуміння суті поняття «варіативний модуль», що покладено в основу сучасної програми з фізичної культури в закладах загальної середньої освіти [271, с. 66], варто пояснити тлумачення терміна «модуль». В Енциклопедії освіти «модуль» охарактеризовано як задокументовану, логічно завершену, відносно самостійну, цілісну частину освітньої, освітньо-професійної програми (навчальної дисципліни, практики, стажування), сукупність теоретичних і практичних завдань відповідного змісту та навчально-методичного забезпечення із завершальними контрольними завданнями, що мають на меті встановити рівень успішності суб'єкта навчання. Терміном «модуль» часто визначають розділ навчальної дисципліни чи курсу, програма яких складається з частин, однакових за обсягом або кратних кредитам (ECTS – англ.). Отже, модуль може бути змістовою складовою програми або розділом дисципліни, курсу. Головною ознакою модуля є відносно самостійна змістова завершеність, можливість розглядати його як одиницю програми. Водночас він є частиною певної програми та структурно-логічно вєаємопов'язаний з іншими модулями. Характерною особливістю модуля є узгодження в ньому цілей, змісту, дидактичного процесу та форм організації навчання [86, с. 624].

У нашому дослідженні ключовим є поняття «реалізація варіативного модуля». Отже, реалізація (франц. realisation) – здійснення наміченого плану, програми, проекту [236]. Таким чином, у тлумаченні нашого дослідження реалізація варіативних модулів – це практичне здійснення засобів фізичного виховання й хореографії в закладах загальної середньої освіти з урахуванням сучасних вимог діючої навчальної програми з фізичної культури.

Аналіз трактування вищезазначених понять дає можливість схарактеризувати підготовку майбутніх учителів фізичної культури та хореографії (МУФКХ) до реалізації варіативних модулів у процесі професійної

діяльності як спеціально організований освітній процес у педагогічних університетах, що спрямований на отримання кваліфікації, яка дозволить ефективно виконувати професійні завдання щодо гармонізації особистості учнів засобами фізичної культури та хореографії в закладах загальної середньої освіти, а готовність майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії розглядається як інтегративне особистісне новоутворення, що є результатом спеціальної професійної підготовки і виявляється в їхній налаштованості на застосування аеробіки, степ-аеробіки, аквааеробіки, чирлідингу та засобів хореографічного мистецтва з опорою на власний танцювально-руховий досвід у своїй професійній діяльності. Зауважимо, шо під досвідом танцювально-рухової діяльності розуміємо конгломерат знань, умінь і навичок щодо застосування видів музично-рухової діяльності та хореографії.

Для визначення компонентного складу структури готовності майбутніх учителів фізичної культури (МУФК) до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності необхідно розглянути сутність категорій «структура» і «компонент».

Структура (лат. structura – будова, розміщення, порядок) спосіб закономірного зв’язку між складовими предметів і явищ природи та суспільства, мислення та пізнання, сукупність істотних зв’язків між виділеними частинами цілого, що забезпечує його єдність; внутрішня будова чого-небудь [103; 272, с. 611]. Проведений нами аналіз словників свідчить про те, що поняття «компонент» тлумачать майже однаково практично всі автори словників. Його визначають (лат. componere – складати; componens – складовий) як силу, що сприяє, часткова причина, яка має вплив на результат, продукт [54; 196; 267].

І. Іваній подає визначення «структури готовності» як цілісної властивості особи, яка виступає як воєдино зв’язана сукупність спонукальної і старанної регуляції, єдність вольових і інтелектуальних якостей, єдність особисто-спонукального та професійно виконавського компонентів [100, с. 121].

У роботах учених структура професійної готовності відрізняється своїми компонентами. Так, серед структурних компонентів професійної готовності Н. Кузьміна виділяє конструктивний, організаційний, комунікативний. Дослідниця трактує конструктивну діяльність учителя як таку, що пов'язана з відбором, композицією, проектуванням навчально-виховного матеріалу, складання планів, тобто це – основа, на якій будується організаційна й комунікативна діяльність учителя. Конструктивна діяльність учителя, на думку дослідниці, повинна включати проектування змісту майбутньої активності, системи та послідовності власних вчинків, а також системи й послідовності дій тих, хто навчається [202, с. 30–33; 274, с. 9].

В. Сластьонін пропонує таку структурну організацію професійної готовності: 1) психологічна готовність – сформована спрямованість на діяльність, установка на роботу; 2) науково-теоретична готовність – наявність певного обсягу педагогічних, психологічних, соціальних знань, необхідних для компетентної професійної діяльності; 3) практична готовність – наявність сформованих професійних умінь і навичок; 4) психофізіологічна готовність – наявність відповідних передумов для оволодіння професійною діяльністю, сформованість професійно-значущих особистісних якостей; 5) фізична готовність – відповідність стану здоров'я й фізичного розвитку вимогам професійної діяльності, працездатності [234, с. 266].

У дослідженнях М. Батіщевої структура готовності студентів до проведення оздоровчої гімнастики та фітнесу містить: мотиваційний (наявність мотивів і цілей педагогічної діяльності, що активізують прояв інших компонентів визначеної готовності); когнітивний (наявність сукупності теоретичних та методичних знань щодо проведення оздоровчої гімнастики та фітнесу з дівчатами-старшокласницями) та операційно-діяльнісний (володіння вміннями та навичками щодо проведення оздоровчої гімнастики та фітнесу зі старшокласницями) критерії [16].

У дослідженнях М. Карченкової готовність вчителя фізичної культури до професійної діяльності розглядається як результат професійно-педагогічної

підготовки, інтегральне багаторівневе утворення, яке включає психологічний, теоретичний, практичний, фізичний і психофізіологічний компоненти, які поєднані в блоки: теоретичної і практичної готовності, фізичного розвитку та фізичної підготовленості, психофізіологічної підготовленості та психологічної готовності, що утворюють єдину структуру системи професійної підготовки вчителя фізичної культури [110].

О. Котова стверджує, що результатом підготовки майбутніх учителів фізичного виховання до профільного навчання постає підготовленість студентів до реалізації програми з фізичної культури для учнів 10–11 класів спортивного профілю, що забезпечується засвоєнням майбутніми вчителями фізичного виховання теоретико-методичних знань, сформованістю рухових навичок, опануванням проектувальними та профорієнтаційними вміннями [122].

На підставі узагальнення результатів розвідок дослідників, які досліджували різні сторони професійної готовності вчителя (І. Зязюн, Н. Кузьміна, В. Сластьонін та ін.), зокрема вчителя фізичної культури (М. Батищева, М. Карченкова, Т. Ротерс, Б. Шиян та ін.) ми дійшли висновку, що готовність майбутніх учителів фізичної культури та хореографії (МУФКХ) до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності складається з трьох структурних компонентів: мотиваційного, когнітивного, дієвого (рис. 1.1.) [30; 32; 33].

Рис. 1.1. Структура готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Мотиваційний компонент виражає усвідомлене ставлення майбутнього вчителя фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. Компонент є стрижнем, навколо якого формуються основні професійні якості вчителя фізичної культури та хореографії, від яких залежать характер його участі в освітніх процесах та результативність у навчанні й вихованні учнів.

В «Українському педагогічному словнику» С. Гончаренка «мотивацію» охарактеризовано як систему мотивів або стимулів, що спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки. Як мотиви можуть виступати: уявлення й ідеї, почуття й переживання, що виражають матеріальні або духовні потреби людини [66, с. 217]. Тлумачення поняття «мотивація» відрізняються: з позиції біології мотивація – це емоційно забарвлене прагнення людини, або тварини задовольнити основні потреби. Мотиви формуються на основі вибіркового збудження мозкових структур, що призводить до цілеспрямованої пошукової поведінки [10]. А у психології мотивація – це процес дії мотиву і сукупність стійких мотивів при наявності домінуючого, що формується у процесі виховання і виражає спрямованість особистості, ціннісні орієнтації і визначає її діяльність [52; 85].

Зарубіжні дослідники (Rhonda Clements, Amy Meltzer-Rady, 2012) відмічають, що позитивна внутрішня мотиваційна діяльність має чотири характеристики. Мотивація: 1) створює виклик; 2) провокує цікавість; 3) забезпечує контроль; 3) сприяє творчості [298].

О. Тимошенко зазначає «для того, щоб бути висококласним компетентним фахівцем дуже важлива мотивація до навчання (отримання необхідних професійних знань, оволодіння спеціальними уміннями і навичками)» [257, с. 56].

Якщо брати до уваги, що мотивація – це система мотивів, або стимулів, що спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки [100, с. 103; 101], а мотив – це внутрішнє бажання чогось досягти, тобто це – предмет потреби, то для багатьох майбутніх учителів такими предметами можуть бути

пізнавальний інтерес, удосконалення себе для професійної діяльності, почуття обов'язку і відповідальності, уникнення незадоволення з боку викладачів, батьків тощо [295, с. 70].

Наукове трактування поняття «потреби» дуже широке, проте загалом зводиться до розуміння потреби як рушійного джерела активності людини [257, с. 55]. Ми згідні з Г. Гончаром, який в своїх дослідженнях погоджується з думкою Е. Можаєва і стверджує, що всі види діяльності, здійснювані людиною, є результатом задоволення його потреб. З одного боку, вони відіграють визначальну роль у продуктивній професійній діяльності людини, а з іншого боку – вони формуються у процесі цієї діяльності [65, с. 53–56].

Мотивацією діяльності учителів фізичної культури та хореографії може бути пізнавальний інтерес, уміння діагностувати й корегувати власну професійну діяльність, оцінювати педагогічний досвід реалізації варіативних модулів з метою професійного самовдосконалення, саморозвитку і саморозкриття. Мотиваційна готовність є важливою якістю вчителя фізичної культури та хореографії, оскільки лише адекватна цілям професійної діяльності мотивація забезпечує ефективну діяльність, саморозкриття педагога. Пізнавальні інтереси вчителя фізичної культури та хореографії концентруються навколо потреби в науковому розумінні різноманітних аспектів особистісної орієнтації освіти; на осмисленні власного досвіду, ступеня ефективності освітньої діяльності; використанні нових знань у власній практичній діяльності. Позитивну мотивацію вчителя фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності засвідчує задоволення таких його особистісних і професійних потреб, як створення і застосування нового, здатність до креативності, підвищення педагогічної майстерності, подолання професійних труднощів.

В «Енциклопедії освіти» креативність (лат creatio – творення) – це творчий дух, творчий потенціал індивіда, його творчі здібності, що виявляються не тільки в оригінальних продуктах діяльності, а й у мисленні, почуттях і спілкуванні з людьми [86, с. 899]. Креативного індивіда зазвичай

відрізняє інтерес і підвищена чутливість до всього складного, незвичного, відкритість до нового досвіду, уміння вбачати проблеми в тому, що іншим здається тривіальним і зрозумілим, самостійність поглядів та оцінок, непідлеглість стереотипам, відкритість до різних ідей (у тому числі і взаємовиключних), а також здатність дивуватись і захоплюватись [86, с. 521]. Ознаками креативності є здатність до створення нового, нетрадиційний підхід до організації освітнього процесу, вміння творчо вирішувати будь-які професійні задачи, взаємодіяти з вихованцями, колегами, батьками дітей, що втілювалася б у їх свідомому ставленні до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності [233; 282].

Наголосимо, що мотиваційний компонент готовності майбутнього вчителя фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльностіі та хореографії є стрижнем, навколо якого конструюються основні якості вчителя фізичної культури та хореографії як професіонала. Наявність мотивації активізує прояв інших компонентів структури готовності майбутнього вчителя фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльностіі та хореографії у професійній діяльності.

Когнітивний компонент готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльностіі та хореографії у процесі професійної діяльності, у першу чергу, передбачає, наявність базових знань з циклу дисциплін загальної підготовки та спеціальних знань з циклу дисциплін професійної та практичної підготовки. У «Педагогічному словнику» поняття «когнітивізм» тлумачиться як психологічна характеристика пізнавальної сфери людини [203, с. 253]. Результатом пізнавальної сфери є знання. Знання – це відображення у свідомості індивіда образів предметів і явищ об’єктивної дійсності, їх властивостей, відносин між ними й закономірностей розвитку в процесі засвоєння суспільного досвіду пізнання. Засвоєння результатів пізнавальної діяльності, що їх накопичило людство у формі понять, суджень, теорій тощо, здійснюється на основі

розумових і практичних дій у процесі спонтанної або цілеспрямованої діяльності індивіда лише за умови взаємодії з іншими людьми. Цей процес триває протягом усього життєвого шляху людини. Уся попередня пізнавальна діяльність суспільства постає перед нею як готове знання, яке вона повинна засвоїти, застосувати на практиці, розвинути далі [86, с. 393].

Навчальний процес у закладах вищої освіти будується відповідно до вимог державних нормативно-правових документів, зокрема «Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах» [177]. У Положенні зміст професійної підготовки бакалаврів вчителів фізичної культури визначається освітньо-кваліфікаційною характеристикою, освітньо-професійною програмою та навчальним планом.

Дієвий компонент готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії проявляється в реалізації педагогічних здібностей, танцювально-рухового досвіду, здатності презентувати власну хореографічно-виконавську культуру. У підручнику Б. Шияна «Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 2» викладено, що педагогічні здібності у професійній діяльності вчителя фізичної культури реалізуються через сукупність різноманітних дій у педагогічних ситуаціях, які підпорядковані навчально-виховним цілям і спрямовані на вирішення конкретних педагогічних завдань. Для реалізації педагогічних здібностей учитель фізичної культури та хореографії повинен володіти педагогічними вміннями. Педагогічні вміння представляють собою сукупність різноманітних дій вчителя. Вони виявляють індивідуальні особливості вчителя і свідчать про його предметно-професійну компетентність [291, с. 213–215].

Зміст професійної діяльності вчителя фізичної культури передбачає рухову діяльність, так як процес навчання відбувається через різноманітність виконання фізичних вправ. Тому, майбутні вчителі фізичної культури та хореографії окрім загальних педагогічних знань та вмінь, повинні володіти спеціальними якостями, які значною мірою залежать від рухово-технічного

потенціалу. Майбутній учитель фізичної культури та хореографії повинен технічно безпомилково показувати фізичні вправи і володіти демонстрацією власної хореографічно-виконавської культури. Отже, особливістю професійної діяльності майбутнього вчителя фізичної культури та хореографії є вміння досягати і зберігати певний рівень різнобічної фізичної підготовки, знати і вміти якісно і точно виконувати різні фізичні вправи і хореографічні елементи, бо саме через зоровий збудник, в першу чергу, з'являється уява про виконання рухової дії.

Отже, кожен зі структурних компонентів готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності містить низку професійно необхідних якостей МУФКХ. До мотиваційного компоненту готовності в першу чергу варто включити: інтерес до педагогічної професії, в якому інтегруються позитивна мотивація, потреба в подоланні професійних труднощів, бажання спілкуватися з учнями, спрямованість на реалізацію власного професійного потенціалу; спрямованість на реалізацію варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності, яка конкретизується у прагненні до збагачення досвіду для реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії; прагнення до творчості та самореалізації, що проявляється в активності щодо формування власного наукового світогляду, в бажанні оволодіти педагогічною майстерністю та творчістю і потребі в рефлексії й самооцінці.

До когнітивного компоненту готовності зараховуємо: базові професійно-педагогічні та фахові знання, зокрема, щодо проведення уроків фізичної культури за видами музично-рухової діяльності та хореографії традиційних і інноваційних методів навчання; знання щодо оптимального дозування фізичного навантаження у процесі реалізації варіативних модулів.

До дієвого компоненту готовності включаємо: уміння організовувати освітнє середовище та танцювально-рухову діяльність, зокрема, уміння підготувати місце, обладнання, інвентар для проведення уроку фізичної культури за

видами музично-рухової діяльності та хореографії; здатність застосовувати інноваційні методи проведення уроку фізичної культури за видами музично-рухової діяльності та хореографії, уміння добирати способи та методи організації учнів на уроках фізичної культури за варіативними модулями за видами музично-рухової діяльності та хореографії, здатність використовувати методику дозування фізичного навантаження у процесі реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії, уміння подавати вербальні команди і спеціальні жести (к'юїнг) для початку/закінчення виконання вправи під музичний супровід тощо; уміння добирати відповідний музичний супровід та раціонально його використовувати на уроках фізичної культури за варіативними модулями тощо.

Сьогодні Україна знаходиться в очікуванні стандартів вищої освіти. Саме вони повинні регламентувати перелік професійних якостей випускників педагогічних ЗВО. Науково-методичною комісією з предметної освіти та спорту було узгоджено перелік компетентностей випускника, спільних для всіх предметних спеціальностей. Інтегральна компетентність включила здатність розв'язувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої освіти, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах середньої освіти.

У переліку предметних компетентностей спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура), що був розглянутий Науково-методичною комісією з предметної освіти та спорту, найбільш важливими в контексті нашого дослідження вважаємо: здатність оволодівати базовими й новими видами фізкультурної діяльності, здійснювати пошук, аналіз і оцінку інформації, у т.ч. за допомоги інформаційно-комунікаційних технологій, необхідних для постановки і вирішення професійних завдань, професійного та особистісного розвитку; здатність самостійно проводити навчальні заняття з фізичної культури з учнями в закладах середньої та професійної освіти, здійснювати

позакласну спортивно-масову, організаційну, навчально-методичну та фізкультурно-оздоровчу роботу; здатність розвивати в учнів уміння й навички дій різних видів рухової активності, а також роботи в команді, взаєморозуміння та взаємодопомоги методами й засобами фізичного виховання.

Програмні результати навчання подано в стандартах у категоріях «знання, вміння, навички». У першу чергу виокремлюємо такі:

− знає і застосовує у практичній діяльності основні положення в галузі фізичної культури; володіє актуальними технологіями інтегрального гармонійного розвитку людини, технологіями контролю й корекції функціонального та психофізіологічного стану, засобами й методами управління станом людини;

− знає закони й принципи, теорію й методику розвитку рухових умінь і навичок у базових видах рухової активності; правила профілактики травматизму та надання першої медичної допомоги;

− знає закономірності розвитку фізичних (рухових) якостей у різних видах рухової активності; біологічні, соціальні, психологічні та інші фактори збереження здоров'я, а також біологічні, соціальні, психологічні й духовні чинники, що обумовлюють значущість професії фахівця в галузі фізичного виховання та спорту;

− знає види та форми методичної й організаційної роботи для проведення навчальної роботи в галузі фізичної культури в закладах середньої та професійної освіти, здійснення позакласної спортивно-масової, організаційної та навчально-методичної роботи;

− володіє педагогічними, медико-біологічними, інформаційними технологіями для формування здорового способу життя, розвитку рухових умінь і навичок, розвитку фізичних (рухових) якостей у дітей і вміє самостійно розробляти методики й технології для інтегрального гармонійного розвитку дитини;

− володіє базовими й новими видами фізкультурної діяльності, вміє здійснювати пошук, аналіз і оцінку інформації, зокрема за допомогою

інформаційно-комунікаційних технологій, необхідної для постановки і вирішення професійних завдань, професійного та особистісного розвитку;

− уміє розробляти навчально-методичні матеріали (робочі програми, навчально-тематичні плани) на основі освітнього стандарту і типових програм з урахуванням виду освітньої установи, особливостей класу/групи та окремих учнів.

Серед хореографічних компетентностей МУФКХ варто виокремити такі:

− здатність демонструвати сформовану педагогічну, хореографічно-виконавську та композиційно-постановочну культуру в роботі з дітьми усіх вікових категорій та в різних формах професійної діяльності;

− здатність кваліфіковано застосовувати сучасні методи та інноваційні технології, спрямовані на розвиток індивідуальних творчих здібностей дітей з урахуванням їхніх вікових фізіологічних і психологічних особливостей задля проведення хореографічних занять і організації танцювально-виховних заходів; доцільно використовувати сучасне обладнання й створювати власне навчально-методичне забезпечення;

− здатність оцінювати й корегувати власну хореографічно-педагогічну діяльність з метою професійного самовдосконалення й свідомого вибору шляхів вирішення проблем в освітньому процесі.

Програмні результати навчання, подані у стандартах у категоріях «знання, вміння, навички», в першу чергу виокремлюємо такі:

− демонструє сформовану педагогічну, хореографічно-виконавську та композиційно-постановочну культуру в роботі з дітьми усіх вікових категорій та в різних формах виробничої діяльності;

− кваліфіковано застосовує сучасні методи й інноваційні технології, спрямовані на розвиток індивідуальних творчих здібностей дітей з урахуванням їхніх вікових фізіологічних і психологічних особливостей задля проведення хореографічних занять і організації танцювально-виховних заходів; доцільно використовує сучасне обладнання й створює власне навчально-методичне забезпечення;

− оцінює та корегує власну хореографічно-педагогічну діяльність з метою професійного самовдосконалення й свідомого вибору шляхів вирішення проблем у навчально-виховному процесі;

− знає, розуміє і демонструє здатність реалізовувати методики хореографічної діяльності для виконання освітньої програми в закладах загальної середньої освіти та в спеціалізованих закладах початкової і профільної мистецької освіти.

Отже, аналіз наукових джерел дозволив розкрити зміст базових понять дослідження й охарактеризувати підготовку майбутніх учителів фізичної культури та хореографії (МУФКХ) до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності як спеціально організований освітній процес у педагогічних університетах, що спрямований на отримання кваліфікації, яка дозволить ефективно виконувати професійні завдання щодо гармонізації особистості учнів засобами фізичної культури та хореографії в закладах загальної середньої освіти.

До видів музично-рухової діяльності включаємо аеробіку, степ-аеробіку, аквааеробіку та чирлідинг, зміст яких передбачає виконання загальнорозвивальних вправ, бігу, стрибків, базових рухів аеробіки, танцювальних елементів, що регламентуються музичним супроводом. Під *досвідом танцювально-рухової діяльності* розуміємо конгломерат знань, умінь і навичок щодо застосування видів музично-рухової діяльності та хореографії.

Готовність майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії розглядається як інтегративне особистісне новоутворення, що є результатом спеціальної професійної підготовки і виявляється в їхній налаштованості на застосування аеробіки, степ-аеробіки, аквааеробіки, чирлідингу та засобів хореографічного мистецтва з опорою на власний танцювально-руховий досвід у своїй професійній діяльності.

У підрозділі нами теоретично обґрунтовано структуру готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у

процесі професійної діяльності та виокремлено мотиваційний, когнітивний та дієвий компоненти.

Висновки до розділу 1

Аналіз наукової думки та систематизація вітчизняних дисертаційних досліджень за проблемним критерієм дозволили вирізнити п’ять основних груп розвідок щодо: ґенези підготовки вчителів фізичної культури в окремих країнах (Н. Долгова, Г. Жигадло, Т. Кравчук, В. Пасічник, І. Рядинська); професійної освіти фахівців фізичної культури, фізичної реабілітації та спорту (І. Гавриш, Т. Дерека, Р. Карпюк, Ю. Лянной, О. Міхеєнко, Є. Павлюк, А. Сватьєв, Н. Степанченко, Л. Сущенко, О. Тимошенко, П. Хоменко, Б. Шиян); професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури (Г. Богданова, М. Карченкова, Г. Куртова, І. Максимчук, Р. Маслюк, Т. Матвійчук, Л. Никифорова, П. Слобожанінов, С. Табінська, О. Теслянков, В. Черняков, І. Шаповалова); професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до різних видів діяльності (О. Атамась, С. Карасевич Г. Кондрацька, Л. Коновальська, О. Котова, А. Леоненко, А. Петров, Т. Серман); дослідження проблем професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до оздоровчої діяльності в закладах загальної середньої освіти (М. Батищева, Н. Башавец, В. Дручик, Є. Жуковський, Ю. Мусхаріна).

На основі порівняльно-зіставного аналізу нормативно-правових документів (п. 5 статті 10 та п. 10 статті 32 Закону України «Про вищу освіту» (2017), наказів Міністерства освіти і науки України «Про затвердження заходів, спрямованих на реформування системи фізичного виховання учнів та студентської молоді у навчальних закладах України» (2008) і «Про затвердження Переліку предметних спеціалізацій спеціальності 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)» (2016)) та за результатами фундаментального наукового дослідження «Теоретичні та методичні засади розвитку хореографічно-педагогічної освіти в Україні» (реєстраційний

номер 0115U002489), частиною якого стали розвідки автора у складі творчого колективу щодо забезпечення якісної підготовки фахівців за спеціальністю 014 Середня освіта (Фізична культура), доведено доцільність запровадження другої предметної спеціальності «Хореографія» за освітнім рівнем «бакалавр».

Сучасна система фізичного виховання школярів потребує вчителів, які здатні реалізовувати варіативні модулі з різних видів спорту, рухової діяльності та хореографії, зокрема модулі «Аеробіка», «Степ-аеробіка», «Аквааеробіка», «Чирлідинг» та «Хореографія».

Понятєво-термінологічний та порівняльно-зіставний аналіз наукових джерел дозволив розкрити зміст базових понять дослідження й охарактеризувати підготовку майбутніх учителів фізичної культури та хореографії (МУФКХ) до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності як спеціально організований освітній процес у педагогічних університетах, що спрямований на отримання кваліфікації, яка дозволить ефективно виконувати професійні завдання щодо гармонізації особистості учнів засобами фізичної культури та хореографії в закладах загальної середньої освіти.

До видів музично-рухової діяльності включаємо аеробіку, степ-аеробіку, аквааеробіку та чирлідинг, зміст яких передбачає виконання загальнорозвивальних вправ, бігу, стрибків, базових рухів аеробіки, танцювальних елементів, що регламентуються музичним супроводом. Під досвідом танцювально-рухової діяльності розуміємо конгломерат знань, умінь і навичок щодо застосування видів музично-рухової діяльності та хореографії.

Готовність майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії розглядається як інтегративне особистісне новоутворення, що є результатом спеціальної професійної підготовки і виявляється в їхній налаштованості на застосування аеробіки, степ-аеробіки, аквааеробіки,

чирлідингу та засобів хореографічного мистецтва з опорою на власний танцювально-руховий досвід у своїй професійній діяльності.

Результати узагальнення, конкретизації та структурно-функціонального аналізу дозволили обґрунтувати структуру готовності МУФКХ до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії й виокремити мотиваційний, когнітивний та дієвий компоненти. *Мотиваційний компонент* виражає усвідомлене ставлення майбутнього вчителя фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. Компонент є стрижнем, навколо якого формуються основні професійні якості вчителя фізичної культури та хореографії, від яких залежать характер його участі в освітніх процесах та результативність у навчанні й вихованні учнів. *Когнітивний компонент* готовності майбутнього вчителя фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів є результатом пізнавальних процесів і характеризується обсягом професійно орієнтованих знань із теорії і методики викладання дисциплін, орієнтованих на формування музично-рухової активності учнів та їх хореографічного виховання. *Дієвий компонент* проявляється в реалізації педагогічних здібностей, танцювально-рухового досвіду, здатності презентувати власну хореографічно-виконавську культуру.

Таким чином, виявлено стан розробленості проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії, розкрито зміст базових понять дослідження, що дозволило визначити сутність і структуру готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Положення першого розділу дисертації відображено в роботах здобувача: [21; 22; 23; 28; 30; 32; 33; 35; 38; 48; 49].

РОЗДІЛ 2

МОДЕЛЮВАННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ХОРЕОГРАФІЇ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ВАРІАТИВНИХ МОДУЛІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У другому розділі здійснено обґрунтування та розробку моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів та відповідних педагогічних умов, конкретизовано курикулум підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

2.1. Обгрунтування моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності

Важливим питанням для нашого дослідження було наукове обґрунтування і розробка моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. Розвідки з проблем дифузії елементів хореографії у фізичне виховання здійснювали Н. Войнаровська (2011) [57], Ю. Гончаренко (2009) [67], О. Кібальник (2008) [112], І. Кушнерчук (2012) [136], Н. Мартинова (2017) [156] І. Степанова (2007) [243], Н. Чашечнікова (2017) [280] та ін. (Додаток Н).

Так, дисертаційне дослідження Ю. Гончаренко «Естетичне виховання учнів початкових класів у процесі хореографічної діяльності» присвячене актуальній педагогічній проблемі – естетичному вихованню учнів початкових класів у процесі хореографічної діяльності. На основі аналізу наукової літератури дослідницею визначено естетично-виховні можливості хореографічної діяльності, розроблено поняття «хореографічна діяльність в

системі естетичного виховання молодших школярів», проаналізовано сутність і місце хореографічної діяльності в естетичному вихованні учнів початкових класів [67].

І. Кушнерчук наголошує про актуальність теоретичного узагальнення та практичного вирішення наукової проблеми впливу танцювальних вправ як засобу різнобічного розвитку учнів 5-х класів на уроках фізичної культури. Одним із напрямів розв'язання питання дослідниця визначає зацікавленість спеціалістів з фізичного виховання та спорту проблемою розвитку хореографії. Це зумовлено тим, що танцювальні вправи є одним із чинників підвищення фізичної і технічної підготовки учнів. Високий рівень розвитку школярів-танцівників є основою оволодіння складними руховими діями. У дисертаційному дослідженні І. Кушнирчук «Використання танцювальних вправ на уроках фізичної культури в 5-х класах як засобу різнобічного розвитку учнів» розроблено програму гармонійного розвитку учнів засобами танцювальних вправ під час фізичного виховання, описано й розкрито її мету, завдання, принципи побудови, компоненти змісту та етапи його реалізації, методичні прийоми, форми занять та організації навчальної діяльності, критерії і показники оцінки ефективності [136].

Використання засобів ритмічної гімнастики в урочних і позаурочних формах фізичної культури дівчат 5–9 класів закладів загальної середньої освіти розробила й обґрунтовувала Н. Войнаровська. Авторка представила класифікацію основних рухів ритмічної гімнастики за трьома ознаками: складністю рухів, частинами тіла та вихідними положеннями. У дослідженні Н. Войнаровська описала процес навчання комплексам вправ ритмічної гімнастики, який здійснювався на уроках фізичної культури; вдосконалення фізичних вправ – на позаурочних самостійних заняттях; можливості переключення уваги й зняття втоми – у процесі фізкультурних пауз; підвищення інтересу та мотивації до виконання фізичних вправ – під час свят і днів здоров'я [57].

Дисертаційна робота І. Степанової присвячена розробці та обґрунтуванню змісту уроків фізичної культури з цілеспрямованим використання засобів степ-аеробіки для дівчат 13 та 14 років. Основною проблемою, що постає перед дослідниками, авторка називає пошук інноваційних підходів до організації уроків фізичної культури з урахуванням інтересів, вікових особливостей дівчат-підлітків для розв'язання завдань оздоровлення [243].

Н. Чашечнікова визначає значення засобів народного танцю в патріотичному вихованні молодших школярів. У її дослідженні окреслено головні структурні компоненти патріотичного виховання молодших школярів у процесі освоєння народного танцю в позашкільних навчальних закладах (етнопсихологія; мораль і етика; етноестетика; ментальність і світогляд українців), які проявляються у ставленні дитини до України, рідного краю, національних цінностей, соціального оточення й самої себе [280].

Термін «модель» (від лат. *modus* – міра) – у загальному розумінні є аналогом певного об'єкта (оригіналу), фрагмента реальності, артефактів, витворів культури, концептуально-теоретичних утворень тощо [267, с. 391]. В. Краєвський у «Методології педагогічного дослідження» визначає, що модель відображає та відтворює в більш простому вигляді структуру, властивості, взаємозв'язки й відносини між елементами досліджуваного об'єкта або явища. Модель є фіксованим об'єднанням елементів і передбачає таке структурування, що відображає важливі внутрішні зв'язки реальності [127, с. 134].

Педагогічні моделі, переважно, логічно-семіотичні, тобто сконструйовані зі спеціальних знаків, символів і структурних схем. Широко використовується графічне моделювання, що дозволяє наочно уявити досліджувані теоретичні залежності та прогнозувати їх появу [245, с. 155].

Модель професійної підготовки фахівця в найбільш загальному вигляді є схематичним відображенням обсягу і структури суспільно-політичних, специфічно-професійних, організаційно-управлінських, морально-етичних знань, властивостей і навичок, необхідних для трудової діяльності в певній галузі [207, с. 126]. Трудова діяльність передбачає визначення: функціональної

сутності фахівця; широти професійного профілю; професіографічних характеристик; експертних оцінок і прогнозів розвитку цієї діяльності на найближчу і віддалену перспективи; схеми навчальних дисциплін з урахуванням їх обсягу та співвідношення [там само].

Метод моделювання забезпечує вибір оптимальних способів вирішення проблеми, визначає динаміку розвитку визначених властивостей, передбачає зміну способів педагогічного впливу відповідно до зміни об'єкта навчання, дає змогу аналізувати не лише перебіг навчального процесу, його розвиток, а й умови, в яких він відбудовується. Моделювати – означає створювати зразки нових освітніх систем і процесів, на основі яких можна пізнавати складні соціально-педагогічні явища, долати негативні виклики, знаходити їм протидію. Педагогічне моделювання відносять до моделювання ідеального типу, що дає змогу проводити змістовий аналіз, робити висновки, виходячи з причино-наслідкових зв'язків і відношень на рівні «модельних уявлень», не використовуючи фіксовані знакові системи [247, с. 156].

Р. Гуревич у монографії «Теорія і практика навчання в професійно-технічних закладах» виокремлює основні етапи педагогічного моделювання:

1) обміркування сутності процесу та вимір методологічних засад, якісний опис предмета дослідження;

2) постановка мети і завдань моделювання;

3) конструювання моделей з уточненням залежностей між основними елементами досліджуваного об'єкта, визначенням параметрів елементів і критеріїв оцінювання їх змін, вибір методик вимірювання;

4) дослідження валідності моделей щодо розв'язання поставлених завдань;

5) застосування моделі в педагогічному експерименті;

6) корегування запропонованих елементів і критеріїв;

7) змістова інтерпретація результатів моделювання [68].

Важливою є думка В. Сластьоніна, який під «моделлю педагогічної діяльності» розуміє професіограму, що моделює конкретні шляхи, засоби, методи,

критерії професійної підготовки й становлення особистісних морально-педагогічних якостей, необхідних для виконання необхідних функцій [234].

Доцільність та ефективність використання методу моделювання у професійній підготовці фахівців фізичного виховання обґрунтовано у працях І. Гавриш (2006) [62], Т. Дереки (2017) [73], А. Леоненка (2015) [138], І. Максимчук (2017) [149], Н. Степанченко (2017) [246], Л. Сущенко (2003) [248], О. Тимошенко (2009) [258] та ін.

Використання принципів моделювання, аналіз психолого-педагогічних і методичних праць, практичний досвід підготовки майбутніх учителів фізичної культури сприяли розробленню моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності [20; 26].

Розроблена модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності (рис. 2.1.) охоплює чотири взаємопов'язані блоки: *цільовий* (мета, завдання), *теоретико-методологічний* (теоретико-методологічні підходи, методологічні принципи), *організаційно-змістовий* (етапи, зміст, форми, методи, засоби), *діагностично-результативний* (компоненти, критерії, рівні) та педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

До *цільового* блоку належать мета та завдання підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Метою є підготовка майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. Мета – це основний компонент усього подальшого моделювання, якому підпорядковуються решта компонентів моделі.

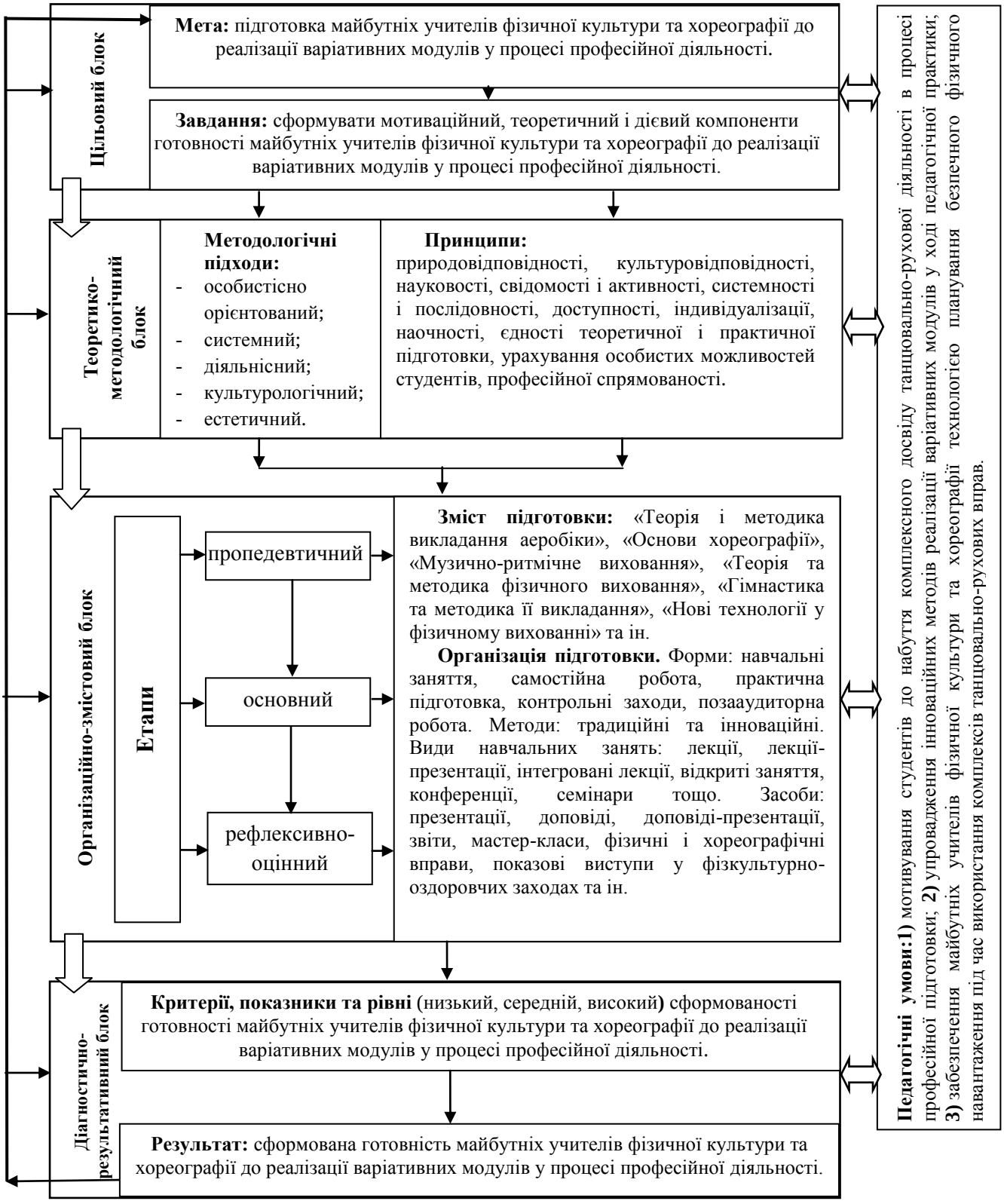

Рис. 2.1. Модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Серед *завдань* виокремлюємо такі: сформувати мотиваційний, теоретичний, дієвий компоненти готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Суб'єктами педагогічної діяльності є викладач закладу вищої освіти – майбутній учитель фізичної культури (студент) – вчитель фізичної культури закладу загальної середньої освіти. Взаємодію суб'єктів педагогічної діяльності спрямовано на особистість учня закладу загальної середньої освіти (рис. 2.2).

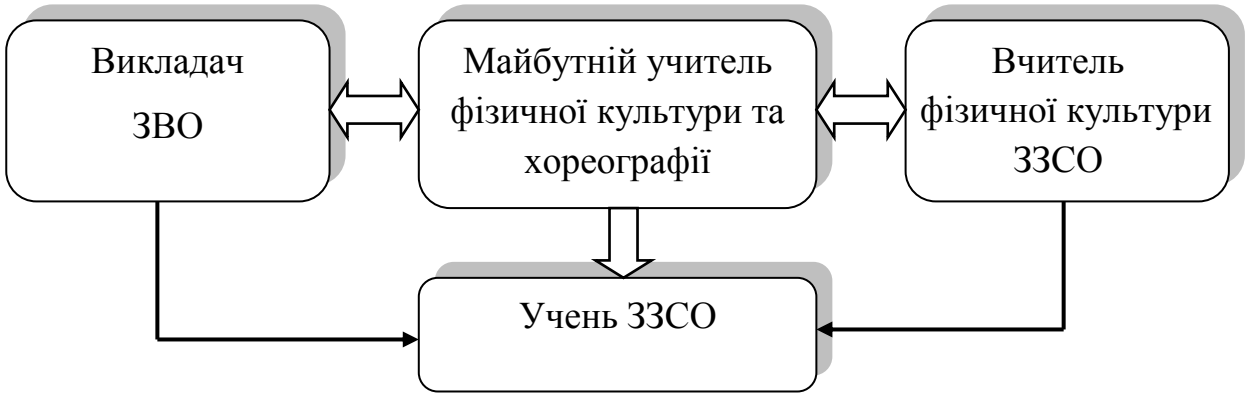

Рис. 2.2. Суб'єкти педагогічної діяльності.

Мета, завдання, методологічні підходи, принципи професійної підготовки підпорядковуються *соціальному замовленню* на запровадження другої предметної спеціальності «Хореографія» в підготовку майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Отже, майбутній учитель фізичної культури та хореографії повинен на високому рівні володіти теоретичними знаннями, практичними уміннями, методичними та організаційними навичками, необхідними для реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності в ЗЗСО.

Теоретико-метологічний блок містить методологічні підходи і принципи. Теоретико-метологічний блок розробленої моделі становлять: *особистісно орієнтований, системний, діяльнісний, культурологічний та естетичний підходи.* У дисертаційному дослідженні методологічні підходи передбачають встановлення загальних педагогічних закономірностей як підґрунтя наукового

пошуку [119]. Поняття «підхід» у загальному розумінні означає певну сукупність різноманітних засобів та прийомів, які діють певним чином. У науковому розумінні поняття «підхід» тлумачиться як вихідна позиція, що становить основу дослідницької діяльності. Це орієнтує людину на постійне професійне й особистісне самовдосконалення, самостійний пошук нових знань, самостійний розвиток необхідних умінь та навичок [119; 273; 198].

Вибір *особистісно орієнтованого підходу* в підготовці майбутніх учителів фізичної культури та хореографії обґрунтовано тим, що особистісно орієнтоване навчання має на меті: розвивати індивідуальні пізнавальні здібності кожного студента, допомогти їм пізнати себе, самовизначитись та самореалізуватись, сформувати в них культуру життєдіяльності, яка дає змогу продуктивно будувати своє життя. При цьому навчальний матеріал виступає вже не як сама ціль, а як засіб, що створює умови для повноцінного виявлення і розвитку особистісних здібностей майбутніх учителів фізичної культури та хореографії. Особистісно орієнтоване навчання є основою створення освітнього середовища, організації педагогічно доцільного вербального та невербального спілкування та високої педагогічної майстерності викладачів закладів вищої освіти. Освітнє середовище – соціальний простір, в якому здійснюється навчальна діяльність майбутнього вчителя фізичної культури та хореографії, спілкування з оточуючими, взаємодія та рефлексія. Природовідповідне освітнє середовище – це довкілля майбутнього вчителя фізичної культури та хореографії, навчальні приміщення, спортивні і хореографічні зали з музичним оснащенням, майданчики під відкритим небом, басейни, сучасні споруди, інвентар та обладнання, яке створює психологічні умови для сприйняття навчального матеріалу. Прикладом може бути матеріальна-технічна база Навчально-наукового інституту фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, яка оновлюється відповідно до сучасних вимог. Психологічний клімат в умовах освітнього середовища повинен бути орієнтований на високі моральні цінності, якими є успіхи в опануванні і засвоєнні знань, умінь та навичок, науковій роботі, стимулювання

інтересу до майбутньої професійної діяльності. У процесі вербального спілкування здійснюється обмін думками, почуттями. Спілкування – необхідна умова формування, існування і розвитку майбутніх учителів фізичної культури та хореографії. Невербальне спілкування заповнює кожний акт педагогічної діяльності вчителя фізичної культури та хореографії, надаючи рухам характерності, виразності і пластичності. Зовнішність учителя фізичної культури та хореографії транслює невербальні сигнали засобами міміки, жестів, тілесних рухів. Таким чином, з огляду на особливість підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності даний підхід має дуже важливе значення, оскільки здібності – це індивідуальні властивості особистості майбутнього вчителя фізичної культури та хореографії, розвиток яких відбуватиметься найбільш ефективно, якщо у процесі навчання будуть реалізовуватися положення особистісно орієнтованого підходу.

Характеризуючи сутність *системного підходу,* В. Безпалько зазначає: «Системний підхід у педагогічці спрямований на розкриття цілісності педагогічних об’єктів, виявлення в них різноманітних типів зв’язку та зведення до єдиної теоретичної картини. Наприклад: як систему можна розглядати будь-яку пізнавальну діяльність, а її складниками поставатимуть власне суб’єкт пізнання (особистість), процес пізнання, продукт пізнання, мета, умови, у яких перебуває система» [19]. За визначенням І. Дичківської, «Освітнє середовище – це сфера життєдіяльності людини (студента), яка постійно розширюється та містить багато опосередкованих культурою зв’язків із навколишнім світом. Освітнє середовище вчить здобувати знання власною діяльністю; на основі спостережень з’ясовувати життєве значення об’єктів, що є предметом вивчення, озброює абеткою логічного мислення, усвідомленого сприйняття речей і слів; вчить осягати принципи власних дій і керуватися ними у нових ситуаціях» [78].

Системний підхід у підготовці вчителя фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності розглядається як система, в якій усі компоненти структури готовності

взаємозв'язані й взаємозалежні. Такий підхід передбачає, що відносно самостійні компоненти системи підготовки розглядаються не ізольовано, а в їх взаємозв'язку. На наш погляд, системний підхід сприяє значному підвищенню ефективності педагогічного процесу і дозволяє виявляти загальні системні властивості та якісні характеристики окремих компонентів.

У формуванні готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної підготовки посутню роль відіграє *діяльнісний підхід,* основою якого слугує твердження щодо того, що психіка суб'єкта поєднується з діяльністю та зумовлена нею. Діяльність – це активність, що виявляється у взаємодії суб'єкта з навколишнім світом і полягає у розв'язанні завдань, що становлять життя людини [252]. Основна ідея цього підходу полягає в тому, що головний результат освіти – не окремі знання, вміння і навички, а здатність і готовність людини до ефективної та продуктивної діяльності в різних соціально-значущих ситуаціях [148; 149, с. 95]. Значення діяльнісного підходу полягає в тому, що в діяльності людина проявляє себе; діяльність – це основа, засіб і вирішальна умова розвитку особистості. Діяльність – процес активної взаємодії суб'єкта зі світом, під час якого суб'єкт задовольняє будь-які свої потреби. Діяльністю можна назвати будь-яку активність людини, якій вона сама надає деякий сенс. Активна діяльність – це модель діяльності (Sambell Kay (2017)), за допомогою якої студенти заохочуються глибоко замислюватися про те, що вони роблять і чому вони можуть це робити, що вимагає енергії, відданості та активності студента [305]. Діяльність характеризує свідому сторону особистості людини (на відміну від поведінки). Діяльнісний підхід у підготовці майбутнього вчителя фізичної культури та хореографії – це спрямованість освітнього процесу на формування готовності, розвиток умінь студента, реалізація теоретичних знань на практиці, формування здібностей до самоосвіти і успішну інтеграцію в професійну самореалізацію.

З позиції *культурологічного підходу* підготовка майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі

професійної діяльності відбувається у ході інтеріоризації культурних цінностей, загальнолюдського змісту і створення нових цінностей. Культурологічний підхід вказує, що в сучасних умовах конкурентоздатним ресурсом діяльності вчителя фізичної культури та хореографії є не стільки спеціальні знання, скільки загальна і професійна культура, що забезпечує особистісний розвиток, вихід за межі нормативної діяльності, здатність створювати і передавати цінності, пов'язані з фізичною та хореографічною культурою особистості.

Естетичний підхід у підготовці майбутніх учителів фізичної культури та хореографії передбачає естетичний розвиток. Буквально з грецької мови «естетика» означає відчуття, почуття. Естетичний розвиток розглядається як процес формування в кожного студента потреб і здібностей естетичного сприйняття світу. Естетичний розвиток особи – складне естетичне явище, що відзначив іще Арістотель: Мета доброчинності – прекрасне… [6]. Погоджуємося з Т. Люріною, яка визначає, що найбільш повними і переконливими є визначення тих авторів, які поєднують різні прояви прекрасного в особі людини: зовнішній, внутрішній, соціальний, біологічний, тому естетичний розвиток особистості авторка вважає складним синтетичним процесом, що характеризується високою духовністю людини [145, с. 43–46].

Важлива ідея для визначення сутності естетичного виховання в фізичному та фізичного виховання в естетичному полягає в теорії естетичного виховання Б. Лихачова [142, с. 31–46], згідно з якою естетичне виховання в процесі фізичного виявляє наявність у ньому естетичних елементів та перетворює їх в засоби естетичного розвитку і формування людини. Фізичне виховання в процесі естетичного ґрунтується на соціально-природній цілісності особистості, тому розглядати морально-естетичну сутність людини тільки з позиції духовності було б неправильно. Ніякої духовності поза зовнішніми формами виразності і поведінки особистості просто не існує [121].

Л. Назаренко відмічає: «Досконалі форми людського тіла, граційність і витонченність рухів були та залишаються предметом захоплення….» [176, с. 48–49].

Естетичний підхід у підготовці майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності визначається у формуванні вміння жити і працювати за законами краси. Метою естетичного підходу є розв'язання таких завдань: естетичне сприйняття світу, формування естетичного смаку і поведінки, які виявляються в естетиці професійної діяльності (діяльності, відносинах, стосунках, поглядах тощо).

Варто зазначити, що підготовка майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності залежить від доцільного використання обґрунтованих і перевірених практикою принципів навчання за умов системного їх використання, оскільки всі принципи тісно взаємопов'язані й описують цілісний процес [158; 165; 231; 290].

Принцип природовідповідності відомий з наукових праць Я. Коменського, Ж. Руссо, К. Ушинського та інших. Особистість – частина природи. Формування особистості не можливе без урахування особливостей, якими вона наділена від народження, а також впливу природи на саму особистість. Особливо важливо щоб людина, спираючись на закони природи, черпала з неї все, що сприяє повноцінному розвитку та вдосконаленню. Згідно з принципом природовідповідності викладач у своїй діяльності повинен керуватися чинниками природного розвитку особистості студента. У підготовці майбутніх учителів фізичної культури та хореографії даний принцип покликаний передбачити: розвиток успадкованих потенційних можливостей студента (психічних, фізичних, духовних, соціальних); створення умов для вільної реалізації студентами успадкованих здібностей (фізичних, емоційних, інтелектуальних, соціальних); підтримку у розвитку здатності до життєвого і професійного самовизначення.

Принцип культуровідповідності передбачає відповідність розвитку і саморозвитку майбутніх учителів фізичної культури та хореографії вимогам середовища і часу. Метою, що визначає зміст принципу, О. Киричук вважає виховання активного, гуманістично-спрямованого громадянина, який би у своїй

життєтворчості керувався національно-культурними і вселюдськими вартостями [111]. Принцип культуровідповідності у процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів передбачає урахування історичних особливостей свого народу, його культурних національних традицій тощо.

Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності можливе за умов, що всі факти, положення і закони, що вивчаються, повинні бути науково правильними. Зважаючи на це, *принцип науковості* в підготовці майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до означеного виду діяльності передбачає вивчення системи важливих наукових положень і використання в навчанні методів, близьких до теорії і методики фізичного виховання.

Принцип свідомості і активності визначає головне спрямування та управління пізнавальною діяльністю майбутніх учителів фізичної культури та хореографії. Свідоме засвоєння мети і завдань навчальних дисциплін, значення їх використання у процесі професійної діяльності, контроль і самоконтроль активізують пізнавальну діяльність, позитивне ставлення й інтерес до навчання та використання на практиці засвоєного матеріалу.

Принцип системності і послідовності у формуванні готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності зорієнтований на системне і послідовне вивчення навчального матеріалу, ведучи студентів від простого відтворення до творчих дій з вивченим матеріалом.

Реалізація *принципу доступності* передбачає відповідність змісту, форм, методів і засобів рівню попередньої теоретичної, практичної і рухової підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Принцип індивідуалізації у формуванні готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі

професійної діяльності дає змогу в умовах колективної навчальної діяльності кожному студенту оволодівати навчальним матеріалом по-своєму, зважаючи на рівень розвитку знань і вмінь, пізнавальної та практичної самостійності, інтересів, волі, працездатності [131].

Важливу роль серед загальнопедагогічних принципів відіграє *принцип наочності*. Через зоровий аналізатор студенти швидше сприймають, опановують і запам'ятовують новий навчальний матеріал. Наочність у підготовці майбутніх учителів фізичної культури та хореографії є вкрай важливою для опанування методу показу при реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльностіі та хореографії у процесі професійної діяльності.

Принцип органічної єдності теоретичної і практичної підготовки ґрунтується на положенні про єдність теорії і практики. Майбутній учитель фізичної культури та хореографії, який у процесі професійної підготовки оволодів інтелектуальними, науковими і професійними навичками здатний творчо втілювати набуті знання в практику.

Варто звернути увагу на значущість *принципу урахування особистих можливостей студентів.* Це усвідомлення викладачем того, що кожен студент є неповторною особистістю зі своїми здібностями і можливостями, тому необхідно розкривати творчий потенціал майбутніх учителів фізичної культури та хореографії.

Важливим чинником є *реалізація принципу професійної спрямованості* освітньо-пізновальної діяльності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії. Означений принцип передбачає прагнення надати процесу навчання професійної спрямованості, формування професійно значущих якостей особистості і розвиток фахових здібностей майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Організаційно-змістовий блок моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної

діяльності представлено у динаміці трьох етапів: пропедевтичного, основного й рефлексивно-оцінного. На першому з них передбачається проведення підготовчих заходів для викладачів і студентів, зокрема, вивчення ставлення учнів закладів загальної середньої освіти до уроків фізичної культури з використанням варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії («Аеробіка», «Степ-аеробіка», «Аквааеробіка», «Чирлідинг» та «Хореографія»); вивчення стану застосування вчителями фізичної культури закладів загальної середньої освіти варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії (детально підр. 2.1). Результати проведеного анкетування вчителів фізичної культури закладів загальної середньої освіти м. Суми і Сумської області показали, щодо застосування вчителями фізичної культури означених варіативних модулів у процесі професійної діяльності потребує пошуку нових форм, методів і засобів організації навчальної діяльності, спрямованих на якісну підготовку майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти (детально підр. 2.2).

Мотивація майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності на першому етапі здійснювалась упродовж лекційних та практичних занять і виробничих педагогічних практик. Викладачі проводили роз’яснювальну роботу серед студентів щодо актуальності мети професійної підготовки, стимулюючи їх до опанування спеціальними знаннями, відповідними уміннями і навичками для успішного запровадження варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у професійній діяльності.

На цьому ж етапі було запроваджено першу педагогічну умову підготовки вчителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності, а саме: мотивування студентів до набуття комплексного досвіду танцювально-рухової діяльності у процесі професійної підготовки (детально підр. 2.1.).

На *основному етапі* реалізації запропонованої моделі в межах фундаментального дослідження «Теоретичні та методичні засади розвитку

хореографічно-педагогічної освіти в Україні», яка виконувалась на замовлення Міністерства освіти і науки України (державний реєстраційний номер роботи 0115U002489), в освітній процес бакалаврів спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура) було запроваджено навчальні дисципліни циклу професійної підготовки («Теорія і методика викладання аеробіки» (II курс), «Основи хореографії» (II курс)), скореговано зміст навчально-методичних комплексів із дисциплін професійної підготовки («Музично-ритмічне виховання» (I курс), «Гімнастика та методика її викладання» (II курс), «Теорія та методика фізичного виховання» (III курс), «Нові технології у фізичному вихованні» (IV курс) додатковими розділами і темами, організовано самостійну роботу студентів, їх позааудиторні заняття з музично-рухової діяльності і хореографії, виробничу педагогічну практику, яка включала застосування видів музично-рухової діяльності й хореографії згідно з вимогами чинної навчальної програми з фізичної культури в закладах загальної середньої освіти. Зауважимо, що метою корегування означених дисциплін для студентів Навчально-наукового інституту фізичної культури стало поглиблення підготовки в окремих галузях наукового знання, забезпечення соціальних і регіональних потреб, особливостей підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

До організаційно-змістового блоку моделі також віднесено: форми організації навчального процесу у закладах вищої освіти, традиційні й інноваційні методи і засоби підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії. Наголосимо, що освітній процес у Навчально-науковому інституті фізичної культури СумДПУ імені А. С. Макаренка, згідно з «Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах» [177], здійснюється в таких формах: навчальні заняття, самостійна робота студентів, практична підготовка, контрольні заходи.

Видами навчальних занять у НН ІФК Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка є такі: лекції, семінарські,

практичні та лабораторні заняття, консультації. Лекція – це логічно завершений, науково обґрунтований і систематизований вклад певного наукового або науково-методичного питання. Семінарські заняття – одна із форм організації навчання студентів, метою якої є поглиблення, уточнення і узагальнення знань, одержаних на лекціях і у процесі самостійної роботи. Практичні та лабораторні заняття – форми навчання, де здійснюється повторення навчального матеріалу та виконання практичного (індивідуального чи групового) завдання. Консультація є формою організації навчально-пізновальної діяльності з одними чи групою студентів. Консультації бувають передекзаменаційними (передзаліковими), поточними, тематичними [76; 178; 295].

Застосовувалися такі методи роботи зі студентами: конференції, лекції, інтегровані лекції, відкриті практичні заняття, семінари за участі вчителів фізичної культури та учнів закладів загальної середньої освіти і засоби: підготовка доповідей за темами рефератів, підготовка мультимедійних презентацій, звітів, виконання різноманітних фізичних, хореографічних, танцювальних вправ і композицій. Для реалізації засобів і методів роботи зі студентами застосовувались індивідуальна і колективна форми організації освітнього процесу. Результатом професійної готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів є успішне проходження педагогічної практики.

Важливою складовою освітнього процесу в Навчально-науковому інституті фізичної культури є самостійна робота студентів. Самоосвітня діяльність розглядається як сукупність кількох «само»: самооцінка – уміння оцінити свої можливості; самооблік – уміння брати до уваги особистісні якості; самоорганізація – уміння знайти джерело пізнання й адекватні своїм можливостям форми самоосвіти, планувати діяльність та упорядковувати робоче місце; самореалізація – реалізація особистістю своїх можливостей; самокритичність – уміння критично оцінювати достоїнства та недоліки своєї роботи; самоконтроль – здатність контролювати свою діяльність [202].

Засвоєння теоретичних знань не гарантує вміння їх реалізовувати у процесі самостійної діяльності. Таку гарантію може дати лише послідовне оволодіння практичними педагогічними уміннями в поєднанні з систематичним вивченням теорії. Тому, навчання у НН ІФК Сумського педагогічного університету імені А. С. Макаренка будується так, що теоретична підготовка, вивчення суспільних, педагогічних і спеціальних наук поєднується з практичною педагогічною діяльністю студентів, основною формою організації якої є педагогічна практика, яка з кожним роком навчання студентів ускладнюється.

Формою позааудиторної роботи у процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у НН ІФК Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка є організація студії «Танцювальна аеробіка». Діяльність студії є логічним продовженням аудиторних занять і проходить паралельно з ними, допомагає студентам успішно навчатися, розвиває ініціативу, сприяє розумовому, фізичному, естетичному вихованню та спрямовує їх активність та творчу діяльність.

У ході основного етапу було впроваджено такі педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності: упровадження інноваційних методів реалізації варіативних модулів у ході педагогічної практики; забезпечення майбутніх учителів фізичної культури та хореографії технологією планування безпечного фізичного навантаження під час використання комплексів танцювально-рухових вправ (детально підрозд. 2.2.).

Рефлексивно-оцінний етап моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності передбачає стимуляцію активності студентів на практичних заняттях із дисциплін професійної підготовки і постійної самооцінки щодо успішності власних дій.

Постійна саморефлексія під час опанування дисциплін «Теорія і методика викладання аеробіки», «Основи хореографії», «Музично-ритмічне виховання»,

«Теорія та методика фізичного виховання», «Гімнастика та методика її викладання», «Нові технології у фізичному вихованні», а також вимоглива самооцінка під час проходження педагогічної практики створюють умови для позитивної динаміки формування професійної готовності до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії.

У процесі реалізації рефлексивно-оцінного етапу моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів важливою була самооцінка студентами ступені сформованності власних таких умінь:

– планувати уроки фізичної культури за варіативними модулями навчальної програми «Фізична культура. 1–4 класи», «Фізична культура 5–11 класи» (розробкою поурочних тематичних і графічних календарних робочих планів з навчального предмета «Фізична культура», складанням планів-конспектів уроків з фізичної культури за варіативними модулями);

– проводити уроки фізичної культури за варіативними модулями з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії («Аеробіка», «Степ-аеробіка», «Аквааеробіка», «Чирлідинг», «Хореографія»);

– володіти прийомами педагогічного аналізу уроку, вміннями спостерігати за сторонами освітнього процесу;

– використовувати методи наукових досліджень, котрі застосовуються у фізичному вихованні (анкетування, педагогічні спостереження, тестування та ін.).

Реалізація моделі на цьому етапі передбачала виявлення змін у рівнях сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності та внесення необхідних корективу у освітній процес.

Діагностично-результативний блок моделі відображає оцінювання результатів підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності та охоплює компоненти

(мотиваційний, когнітивний, дієвий) з відповідними критеріями і показниками, що характеризують три рівні сформованості: низький, середній, високий (детально підр. 3.1.).

2.2. Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності

Основною метою вищої педагогічної освіти є підготовка компетентного вчителя фізичної культури відповідного рівня і профілю, важливим є удосконалення педагогічних умов, за яких підготовка майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності буде більш успішною.

Вивченням ролі педагогічних умов у професійній підготовці майбутніх учителів, зокрема, фізичного виховання, присвячено низку наукових досліджень Ю. Бабанського [11], Н. Вінник [56, с. 79–95], А. Леоненка [138, с. 261], М. Карченкової [110], І. Максимчук [149], Р. Маслюка [157], М. Пономаренка [208, с. 319–326] та ін.

Перш ніж безпосередньо перейти до аналізу педагогічних умов підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності необхідно уточнити сутність поняття «педагогічні умови».

Умова – філософська категорія, «в якій відображаються універсальні відношення речі до тих факторів, завдяки яким вона виникає та існує». У Великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття «умови» визначається як «необхідні обставини, особливості реальної дійсності, які уможливлюють здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяють чомусь» [54, с. 1295].

Погоджуємося з думкою Р. Маслюка, який узагальнюючи різні підходи до визначення поняття «умова», зазначив, що «умови» є сукупністю об’єктів,

властивостей і відносин, які сприяють реалізації наявних можливостей. Умови обов'язково (прямо чи опосередковано) впливають на хід та результат будь-якої діяльності [157].

«Педагогічні умови» визначаються як «обставини, від яких залежить та відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, що опосередковується активністю особистості, групою людей» [237, с. 243].

Важливою є думка Ю. Бабанського, який зауважує, що педагогічні умови – це: такі обставини, за яких компоненти цілісного педагогічного процесу професійної підготовки фахівців опосерековуються активністю особистості або групи людей; відображення відношення педагогічного процесу до тих чинників, завдяки яким він виникає та існує необхідність передавання молодому поколінню соціального досвіду; необхідність підготовки педагогічних кадрів для реалізації цієї мети; чинники, що зумовлюють зміст освіти; чинники, що впливають на добір технологій навчання і виховання, його організацію [11].

Ю. Тараненко визначає, що залежно від способу впливу на освітній процес педагогічні умови поділяють на зовнішні і внутрішні [251, с. 80]. Зовнішні умови виступають продуктом функціонування політичної, соціально-економічної, освітньої та інших систем зовнішнього середовища й реалізуються через відповідні фактори. Внутрішні умови є похідними завданнями процесу навчання, що становлять сукупність педагогічних заходів [90].

На думку М. Карченкової [110], процес формування професійної готовності майбутніх учителів фізичного виховання суттєво поліпшується при реалізації таких педагогічних умов: поетапне здійснення підготовки студентів на основі взаємозв'язку теорії і практики, інтеграції професійно орієнтованих дисциплін, диференційованого підходу до вибору методів педагогічного впливу відповідно до рівня професійної готовності студентів; застосування особистісне орієнтованих та інтерактивних методів і форм навчання студентів; забезпечення різнорівневого змісту навчальних і практичних завдань, згідно з набутими

знаннями та уміннями студентів; проведення професійної діагностики та відповідного коригування процесу професійно-педагогічної підготовки студентів на всіх його етапах; активізація самостійної роботи студентів із використанням комплексно-диференційованих програм; налаштовування студентів на саморозвиток, самовдосконалення, творчу самореалізацію.

У контексті нашого дослідження специфіка педагогічних умов підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності полягає у спеціальному створені педагогічних обставин, що містять систему педагогічних засобів і удосконалюють процес підготовки студентів [29].

Ураховуючи результати аналізу наукових праць, можна висловити припущення, що підготовка майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності буде більш ефективною за таких педагогічних умов, а саме:

1) мотивування студентів до набуття комплексного досвіду танцювально-рухової діяльності у процесі професійної підготовки;

2) упровадження інноваційних методів реалізації варіативних модулів у ході педагогічної практики;

3) забезпечення майбутніх учителів фізичної культури та хореографії технологією планування безпечного фізичного навантаження під час використання комплексів танцювально-рухових вправ.

Схарактеризуємо зміст зазначених педагогічних умов.

Розглянемо першу педагогічну умову – *мотивування студентів до набуття комплексного досвіду танцювально-рухової діяльності у процесі професійної підготовки.*

У процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії вагоме місце посідає формування мотивації до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

О. Дем’янчук зазначає, що мотив є усвідомленим спонуканням, яке зумовлює цілеспрямовану діяльність. Джерело діяльності людини, її мотив,

формується у процесі вдосконалення студентами дій, усвідомлених суперечностей, що виникли між пізнавальною потребою і можливістю її задоволення своїми силами. Структурою такого мотиву, на думку вченого, є: спрямованість (мета діяльності індивіда), емоції (престижу, співпереживання, досягнення успіху, допитливості, позитивних емоцій, самостійності, незадоволеності тощо), характер мотиву, характер діяльності. Сукупність і цілеспрямований розвиток цих складових визначає рівень інтересу та зацікавленість особистості обраною професією [72, с. 11]. Таким чином, існує твердження, що активним у професійному навчанні буде той студент, який усвідомлює потребу в знаннях, необхідних у майбутній професійній діяльності, а свою професію усвідомлює, зокрема, як єдине або основне джерело задоволення власних матеріальних і духовних потреб [81, с. 415–423].

Дослідженнями мотивації навчальної діяльності А. Бугрименко [53, с. 28.], І. Іванія [100, с. 103], О. Тимошенко [257, с. 55], Н. Яковець [295, с. 10] та ін. визначено, що поняття «мотив» тісно пов’язане з поняттями «мета» і «потреба».

Дослідниця А. Маркова підкреслювала ієрархічність побудови мотивації навчальної діяльності. Вона виокремила такі компоненти мотивації навчальної діяльності: потреба в навчанні, мета навчання, цілі, емоції, ставлення та інтерес. Окрім цього, А. Маркова виділяє пізнавальні та соціальні мотиви. До пізнавальних мотивів належать: власний розвиток у процесі навчання, діяльність разом з іншими та для інших, пізнання нового, невідомого. Пізнавальні мотиви орієнтують студента на оволодіння новими знаннями та способами здобуття знань, пов’язаних із навчально-професійною діяльністю і процесом її виконання. До соціальних мотивів входять: розуміння необхідності навчання для подальшого життя, процес навчання як можливість спілкування, заслужити авторитет, схвалення з боку значущих людей, почуття відповідальності за навчання; прагнення добре підготуватись до певної професії [155].

На підставі аналізу наукових праць В. Дуб, І. Галян стверджують, що мотивація навчально-професійної діяльності – це співвідношення цілей, які студент прагне досягти, і внутрішньої активності його особистості. У навчанні мотивація виражається в прийнятті студентом цілей і завдань навчання як особистісне значущих та необхідних [81, с. 415–423].

Отже, стосовно мотивації майбутнього вчителя фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності доцільно говорити не тільки про навчальну, а й про навчально-професійну мотивацію. Професійна мотивація не може прирівнюватися до навчальної мотивації, тому що тут закладено професійну спрямованість і готовність студента до вирішення завдань у майбутній професійній діяльності.

Мотивування студентів до набуття комплексного досвіду танцювально-рухової діяльності у процесі професійної підготовки відбувалося при здійсненні міжпредметних зв’язків у викладанні дисциплін професійної підготовки.

На нашу думку, мотивування студентів до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії та формування потреби в набутті комплексного досвіду танцювально-рухової діяльності також можливе за умов власної науково-пошукової діяльності в ході педагогічної практики.

До змісту програм виробничих педагогічних практик для студентів Навчально-наукового інституту фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка було впроваджено розділ «Навчально-дослідна робота». Одним із завдань цього розділу було визначення ставлення учнів закладів загальної середньої освіти до уроків фізичної культури за варіативними модулями з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії у процесі власної науково-пошукової діяльності в ході педагогічної практики.

Для вирішення поставленого завдання на практичних заняттях з дисциплін циклу професійної підготовки «Теорія і методика викладання аеробіки», «Основи хореографії», «Музично-ритмічне виховання», «Теорія і методика фізичного виховання», «Гімнастика та методика її викладання», «Нові

технології у фізичному вихованні», студентами були спеціально розроблені і уточнені у процесі проходження педагогічної практики анкети для кожної окремої вікової стратифікації учнів шкільного віку. Анкети містили запитання за допомогою яких майбутні студенти мали змогу виявити ставлення учнів закладів загальної середньої освіти до уроків фізичної культури за варіативними модулями з використанням видів музично-рухової видів та хореографії.

Науково-пошуковою діяльністю студентів було охоплено 948 учнів закладів загальної середньої освіти, з них: 559 учнів молодших класів міста м. Суми (189 осіб, із них: 100 хлопців, 89 дівчат) та Сумської області (370 осіб, із них: 190 хлопців, 180 дівчат); 248 учнів середніх класів міста м. Суми (56 осіб, із них: 24 юнака, 32 дівчини) та Сумської області (192 особи, із них: 96 юнаків, 96 дівчат.); 141 учень старших класів міста м. Суми (66 осіб, із них: 27 юнаків, 39 дівчат) та Сумської області (75 осіб, із них: 34 юнака, 41 дівчина).

Проведені студентами в ході виробничої педагогічної практики дослідження щодо визначення ставлення учнів закладів загальної середньої освіти до уроків фізичної культури за варіативними модулями з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії засвідчили, що більшість учнів молодших, середніх та старших класів мають позитивне ставлення до використання музичного супроводу на уроках фізичної культури і бажають оволодіти практичними вміннями та навичками не лише основ гімнастики, а й сучасними видами музично-рухової діяльності та хореографії, що запропоновані варіативними модулями чинної навчальної програми з фізичної культури для закладів загальної середньої освіти [34, с. 44–47; 42].

Результати анкетування учнів закладів загальної середньої освіти м. Суми та Сумської області представлені у таблицях Додатків П; Р; С.

Зважаючи на результати власної науково-пошукової діяльності в ході педагогічної практики, студенти визначили необхідність упроваджувати сучасні форми, методи і засоби, проводити інтересні, емоційні, ефективні уроки

за варіативними модулями з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії.

Отже, мотивування майбутніх учителів фізичної культури та хореографії забезпечує послідовне набуття хореографічного досвіду у процесі професійної підготовки.

Друга педагогічна умова – *упровадження інноваційних методів реалізації варіативних модулів у ході педагогічної практики*.

У дисертаційному дослідженні Ю. Тарананко «Підготовка майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо творчих здібностей» визначено, що використання інновацій в освітньому процесі є динамічним за характером і розвивальним за результатом, це дозволяє вирішити суперечності між старою системою і потребами в якісно новій мистецько-педагогічній освіті [251, с. 80].

Особливість запровадження інновацій полягає у здатності впливати на загальний рівень педагогічної діяльності [116; 192], розширювати інноваційне поле освітнього середовища майбутніх учителів фізичної культури та хореографії у процесі професійної підготовки до реалізації варіативних модулів у закладах вищої освіти.

З метою формування готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності, окрім традиційних, ми використовували інноваційні методи: методи конструювання хореографічних комбінацій (метод «поєднання елементів», метод «модифікації блоків»); метод «музично-рухової інтерпретації», метод «ускладнень хореографічних елементів», метод «подібності основи рухової дії», метод «музичний квадрат», метод «стилізована хореографія».

До методів конструювання хореографічних комбінацій відносимо метод «поєднання елементів» та метод «модифікації блоків». Метод «поєднання елементів» передбачає повторення не окремої вправи, а їх поєднання. Можливе поєднання комбінації з декількох (звичайно 4 – 8) з'єднань елементів.

Метод «модифікації блоків» є різновидом блокової хореографії. Він полягає в поділі «блоку», тобто зміні структури раніше вивченої комбінації,

додавання деталей до виконання рухів. Його зміст полягає у зміні структури комбінації, яка складається з декількох блоків, після її вивчення. Метод «модифікації блоків» передбачає заміну однієї вправи комплексу іншою, попередньо розученою. Застосовується для ускладнення та урізноманітнення танцювальних комбінацій. Використання цього методу потребує певних вимог щодо рухової пам'яті, технічної підготовленості та координації рухів майбутніх учителів фізичної культури та хореографії.

Метод «музично-рухової інтерпретації» широко використовується під час побудови танцювальних композицій. У його реалізації можна виділити два підходи: перший – пов'язаний із конструюванням конкретної вправи, а другий – з варіаціями рухів відповідно до змін у змісті музики. В основі першого підходу – виконання вправи на задану музику з урахуванням змісту, форми, ритму, динамічних відтінків, тобто конструювання вправи з урахуванням основ музичної грамоти. Найбільш «зручним» для виконання багатьох вправ є музичний розмір 2/4 або 4/4. Можна скласти вправу, в якій кожен рух виконується на один або декілька тактів музичного твору, але при цьому потрібно, щоб початок і закінчення вправи співпало з музичною фразою (музичним реченням). При визначенні кількості повторень кожної вправи потрібно, щоб перехід на новий рух був проведений відповідно до «музичного квадрату». Наприклад, вправу, складену на 4 рахунки, потрібно повторити 8 (16) разів для того, щоб закінчення руху співпало з відносно закінченим музичним фрагментом – музичним реченням або музичним періодом. Сильні і слабкі такти музичного твору можуть бути відображені рухами (хлопки, стрибки, притупування і т.п. краще виконувати на акцентовані, сильні частки такту). Реалізація другого підходу полягає у музично-руховій інтерпретації підібраних вправ відповідно до музичної теми.

Метод «ускладнень хореографічних елементів», при реалізації варіативних модулів з елементами хореографії передбачає визначену логічну послідовність навчання хореографічним вправам. Метод ускладнення хореографічних елементів передбачає педагогічно грамотний добір хореографічних вправ з урахуванням їх доступності для студентів і поступове

ускладнення вправ за рахунок нових деталей. У результаті застосування методу ускладнень хореографічних елементів перехід від елементарних до більш складних за координацією рухів здійснюється без особливих зусиль.

Метод «подібності основи рухової дії» використовується тоді, коли під час добору кількох вправ береться за основу одна рухова тема, напрямок переміщень або стиль рухів. Наприклад, добираються вправи, в яких переважною темою є рух вперед та назад.

Метод «музичний квадрат» полягає в об'єднанні між собою різних раніше вивчених вправ у хореографічне поєднання. Залежно від рівня підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії і складності рухів кожна з дібраних відповідно «музичного квадрату» вправ може повторюватися кілька разів. Застосування цього методу дозволяє досягти потрібної якості виконання хореографічних вправ, оскільки кожна з них повторюється багаторазово. Під час використання варіацій вправ відповідно до «музичного квадрату» можна урізноманітнювати програму.

Метод «стилізована хореографія» фактично є комплексним проявом вимог до викладених методів. Перед виконанням «блоків» кожна вправа розучується поступово (метод ускладнення), потім основні вправи об'єднуються в «блоки» і виконуються з переміщенням в різних напрямках (з поворотами, квадратом, колом, по діагоналі). Кожній вправі студент повинен прагнути надати танцювальне забарвлення. Для цього вправу може бути доповнено різноманітними рухами руками, а також танцювальними елементами. Всі рухи повинні узгоджуватися з музикою.

Вважаємо, що окрім розглянутих вище інноваційних методів навчання, під час підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності доцільно використовувати методи, які притаманні підготовці вчителів хореографії.

К. Станіславський, визначаючи акторський талант, підкреслював, що особиста привабливість, пластичність, красота жесту, дикція, виразні очі, міміка, лінії тіла допомагають донести свій досвід, свої бачення до глядача.

Тому, важливим для майбутнього вчителя фізичної культури та хореографії є набуття зовнішньої виразності. Це зумовлює педагогічний вплив на школярів при взаємовідносинах із ними. При цьому простежується найбільша схожість роботи вчителя з акторською професією. На думку Т. Шестакової, професійно важливими якостями особистості вчителя фізичної культури є здатність до емпатії, до тривалої і продуктивної діяльності в умовах емоційного напруження, здатність до перевтілення, співтворчості і співпереживання, володіння мистецтвом самовираження, здатність до імпровізації, педагогічний артистизм [287, с. 65–66].

Таким чином, такі методи як метод «театралізації» і метод «імпровізації» сприяють розкриттю творчої індивідуалізації і креативному мисленню студентів.

Суть методу «театралізації» полягає в поєднанні пластики, жестів, міміки, звуків, кольорів, костюмів, мелодії в просторі та часі; розкриттю образу в різних варіаціях. Метод театралізації покликаний створити видовищно-активну ситуацію, де кожний суб’єкт виступатиме активним її учасником; є поєднанням роботи суглобно-м’язового апарату та емоційного забарвлення у процесі виконання танцювальних комбінацій [251, с. 88].

Метод «імпровізації» або «вільний стиль» – створення хореографічних композиції під час їх безпосереднього виконання, залишає студенту можливість імпровізувати в ході заняття. Ефективність імпровізації забезпечує принцип створення «орієнтирів» – усвідомлення студентом компонентів імпровізації (змістовності, емоційної та музичної виразності рухів, логічності, танцювальності). Цей метод формує готовність майбутнього вчителя фізичної культури та хореографії за такими параметрами: висока рухова ерудиція і музичність, володіння педагогічними прийомами управління групою.

У контексті нашого дослідження слід також виокремити метод презентації, використання якого стимулює всебічний розвиток хореографічних здібностей майбутніх учителів фізичної культури та хореографії. Означений метод стає визначальним у формуванні здатності МУФКХ презентувати власну

хореографічно-виконавську культуру з метою реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії.

Отже, активне застосування інноваційних методів і прийомів навчання в системі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії впливає як на мотивування, так і на формування готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Третя педагогічна умова – *забезпечення майбутніх учителів фізичної культури та хореографії технологією планування безпечного фізичного навантаження під час використання комплексів танцювально-рухових вправ.*

Особливої актуальності в останні роки, коли в Україні трапилися випадки смертності під час уроків фізичної культури, набула проблема необхідності обґрунтування фізичних навантажень для учнів закладів загальної середньої освіти.

Відомо, що допустиме дозування фізичного навантаження на уроці для учнів основної, а також підготовчої і спеціальної медичних груп, які відвідують уроки фізичної культури, встановлює вчитель фізичної культури [104; 271; 290, с. 49–56].

У наукових публікаціях пропонується дозувати фізичне навантаження за фізіологічною кривою частоти серцевих скорочень, яка змінюється у широкому діапазоні [104, с. 87–92; 231, с. 156–157; 277, с. 112–113]. Аналіз наукових публікацій ряду авторів, які досліджували питання впровадження елементів хореографії в процес фізичного виховання в закладах загальної середньої освіти показав, що залишаються недостатньо вивченими питання побудови фізіологічної кривої зміни частоти серцевих скорочень, регулювання фізичних навантажень, добору безпечних вправ [88, с. 5–9; 104, с. 87–92; 271; 277, с. 339–346].

Тому, для реалізації третьої педагогічної умови було проведено дослідження пошуку шляхів оптимального безпечного фізичного навантаження у процесі реалізації варіативних модулів за видами музично-ритмічної діяльності та хореографії [39; 41].

У дослідженнях взяли участь 259 учнів 6–17 років (з них: хлопців – 127 особи; дівчат – 132 особи) закладів загальної середньої освіти м. Суми.

Дослідження проходило в кабінетах функціональної діагностики і фітнес-залі санаторію-профілакторію медичного інституту Сумського державного університету з використанням сучасної комп'ютерної інструментальної функціонально-діагностичної програми «Комплекс діагностичний автоматизований «Кардіо+»» (свідоцтво № 100, від 12.03.2013 року) (Додаток Т).

Для визначення оптимального безпечного дозування інтенсивності фізичного навантаження з використанням показників частоти серцевих скорочень для кожного досліджуваного учня індивідуально було визначено вихідні дані, а саме: рік народження; стать; вага; зріст; частота серцевих скорочень (ЧСС) спокою; мінімальні та максимальні значення пульсу під час виконання фізичного навантаження; тривалість окремих структурних періодів комплексу вправ, тривалість комплексу вправ.

Вихідні дані кожного досліджуваного учня заносилися до інструментальної функціонально-діагностичної комп'ютерної програми «Комплекс діагностичний автоматизований «Кардіо+»».

Учням було запропоновано виконувати комплекс вправ ритмічної гімнастики або аеробіки із закріпленими з допомоги електродів трьох стандартних і трьох посилених відведень. Це забезпечило можливість безперервної фіксації і реєстрації ЧСС упродовж всіх структурних періодів виконання комплексу вправ.

Для кожної вікової групи учнів було запропоновано комплекси вправ ритмічної гімнастики і аеробіки структуру і зміст яких було побудовано відповідно до вікових особливостей психічного, фізичного розвитку, фізичній підготовленості і руховим навичкам учнів. У зміст комплексів вправ було включено засоби, які враховують сенситивні періоди розвитку рухових якостей. Виконання учнями запропонованих комплексів відбувалося беззупинно (потоковим способом виконання вправ). Інтенсивність виконання вправ задавалася темпом і ритмом музичного супроводу.

У ході дослідження за допомогою інструментальної функціонально-діагностичної комп'ютерної програми «Комплекс діагностичний автоматизований «Кардіо+»», фіксувалася оперативна інформація про зміни показників частоти серцевих скорочень, реакція досліджуваних учнів на фізичне навантаження впродовж виконання всього комплексу запропонованих вправ.

За ходом дослідження стежив лікар-терапевт, який мав можливість безперервно контролювати зміни частоти серцевих скорочень досліджуваних учнів на моніторі комп'ютера і вносити свої рекомендації щодо дозування фізичного навантаження.

Таким чином, ми мали можливість коригувати інтенсивність фізичного навантаження, добір засобів для комплексів танцювально-рухових вправ, які були б безпечними на уроках фізичної культури.

У ході дослідження нами було проведено розрахунки середніх показників ЧСС кожної вікової групи досліджуваних. За середніми показниками частоти серцевих скорочень досліджуваних учнів побудовано фізіологічні криві зміни пульсу кожної вікової групи учнів. За результатами дослідження пульсометрії під час виконання комплексів танцювально-рухових вправ було удосконалено розроблену нами структуру і зміст означених засобів для учнів молодшого, середнього та старшого шкільного віку [39; 41].

За підсумками дослідження фізичного навантаження у процесі реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії було розроблено і впроваджено до змісту циклу дисциплін професійної підготовки та виробничої педагогічної практики майбутніх учителів фізичної культури та хореографії окремі розділи, теми і завдання щодо технології планування безпечного фізичного навантаження під час використання танцювально-рухових вправ.

Забезпечення майбутніх учителів фізичної культури та хореографії технологією планування безпечного фізичного навантаження під час використання комплексів танцювальн-рухових вправ, озброєння необхідними

досвідом для здійснення організації учнів, добору танцювально рухових вправ і музичного матеріалу відповідно до вікових особливостей учнів було суттєвою допомогою у вирішенні конкретних педагогічних завдань в ході педагогічної практики студентів.

Результати дослідження визначення оптимального варіанта планування безпечного фізичного навантаження за варіативними модулями з використанням музично-рухової діяльності та хореографії презентовано в методичних рекомендаціях «Дозування фізичного навантаження під час використання комплексів танцювальн-рухових вправ» [40].

Таким чином, обґрунтовані вище педагогічні умови (мотивування студентів до набуття комплексного досвіду танцювально-рухової діяльності у процесі професійної підготовки; упровадження інноваційних методів реалізації варіативних модулів у ході педагогічної практики; забезпечення майбутніх учителів фізичної культури та хореографії технологією планування безпечного фізичного навантаження під час використання комплексів танцювальн-рухових вправ) передбачають таку організацію процесу підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії, яка забезпечить ефективне формування їх готовності до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

2.3. Курикулум підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності

З метою формування готовності запропоновано курикулум підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Термін «курикулум» запозичено з англійської мови і в перекладі означає навчальний план, навчальну програму. В американській педагогічній лексиці означена категорія тлумачиться як навчальний курс або предмет. На сьогодні в науковому обігу функціонує понад чотириста дефініцій курикулуму.

Відомий вітчизняний компаративіст О. Локшина посилається на визначення курикулуму британським Інспекторатом Її Величності 1985 р. в якому «курикулум» трактується як такий, що «складається з усіх видів діяльності, що входять до організаційної моделі школи для сприяння розумовому, особистісному, соціальному та фізичному розвитку учнів. Він включає не лише формальні уроки, але й «неформальні» заняття, які називаються позакласною діяльністю, а також ті фактори, які формують шкільне середовище, – якість стосунків, проблему рівності можливостей, визначення цінностей... Методика викладання також істотно впливає на курикулум і на практиці не може бути від нього відокремлена» [143, с. 38–42].

Автори «Курикулуму підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних працівників та керівників закладів освіти галузі знань 01 Педагогічна освіта» [133] вважають, крикулум рамковою основою змісту навчання, документом концептуального характеру, що вміщує зміст навчання, обсяг навчального часу (ЄКТС-кредити), систему компетентностей, взаємозв’язок нових методичних принципів із запропонованими навчальними матеріалами, систему і принципи самонавчання, самоконтролю, прийоми, технології навчання, принципи моніторингу результатів навчання тощо.

Концептуальні положення курикулуму вищої педагогічної освіти конкретизовано як програмно-змістове і науково-методичне забезпечення підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Стуктура курикулуму підготовки майбутніх учителів фізичної кульиури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності включає: робочі програми окремих предметів, розділи і теми, що доповнили зміст дисциплін циклу професійної підготовки.

Наголосимо, що курикулум підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності відрізняється такими особливостями: освітній процес подано як змістову спіраль, має практичне спрямування, студенти є активними

його учасниками; зміст є гнучким і за необхідності може бути перебудований, ґрунтується на особистісних, професійних та європейських цінностях; домінують очікуванні результати й цілі їх досягнення; запропоновано загальні вказівки щодо зворотного зв'язку.

Таким чином, створення курикулуму передбачало заміну дисципліни «Оздоровчий фітнес з методикою викладання» на дисципліну професійної підготовки «Теорія і методика викладання аеробіки», розроблення та впровадження до освітнього процесу майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності дисципліни «Основи хореографії», корекцію робочих програм навчально-методичних комплексів з дисциплін професійної підготовки («Музично-ритмічне виховання», «Гімнастика та методика її викладання», «Теорія та методика фізичного виховання», «Нові технології у фізичному вихованні») за рахунок уведення додаткових розділів до їх змісту, а також завдань на виробничу педагогічну практику.

Зміст дисциплін розроблявся в межах фундаментального дослідження «Теоретичні та методичні засади розвитку хореографічно-педагогічної освіти в Україні», яка виконувалась на замовлення Міністерства освіти і науки України (державний реєстраційний номер роботи 0115U002489).

Необхідність заміни дисципліни професійної підготовки «Оздоровчий фітнес з методикою викладання» в навчальних планах підготовки бакалаврів за спеціальністю 014 Середня освіта «Фізична культура» на дисципліну професійної підготовки «Теорія і методика викладання аеробіки» (Додаток Д) зумовлено змістом оновленої навчальної програми з фізичної культури для учнів 5–11 класів. Перелік варіативних модулів програми «Фізична культура. 5–11 класи» містить варіативні модулі за видами музично-рухової діяльності та хореографії і передбачає базову підготовку майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів: «Аеробіка», «Степ-аеробіка», «Аквааеробіка», «Чирлідинг», «Хореографія».

Дисципліна «Теорія і методика викладання аеробіки» містить – 90 годин, з них: лекційних – 8 годин; практичних – 38 годин; консультацій – 2 години; на самостійну роботу студента відведено 42 години і 1 година для заліку. Навчальний процес здійснюється за Європейською кредитно-трансферною системою організації навчального процесу. Програма навчальної дисципліни містить три кредити, що включають три розділи, кожен з яких передбачає вивчення окремих тем.

Навчальна дисципліна «Теорія і методика викладання аеробіки» тісно пов'язана з музично-ритмічним вихованням, теорією і методикою фізичної культури, гімнастикою та методикою її викладання, основами хореографії, новими технологіями у фізичному вихованні та іншими дисциплінами.

Метою викладання навчальної дисципліни «Теорія і методика викладання аеробіки» є підготовка майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів «Аеробіка», «Степ-аеробіка», «Аквааеробіка», «Чирлідинг» у процесі професійної діяльності в закладах загальної середньої освіти [37].

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Теорія і методика викладання аеробіки» є:

1. Формування структурних компонентів готовності (мотиваційного, когнітивного, дієвого) майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до професійної діяльності.

2. Забезпечення теоретичної і практичної підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації засобів аеробіки у процесі професійної діяльності.

Робочою навчальною передбачено теоретичний виклад матеріалу, роботу студентів на практичних заняттях, самостійну роботу студентів.

Зміст теоретичного матеріалу, практичних занять та самостійної роботи студентів подано в Додатоку Ф.

До робочої програми дисципліни професійної підготовки «Теорія і методика викладання аеробіки» підготовлено навчально-методичний посібник

«Теорія і методика викладання аеробіки: навчально-методичний комплекс», в якому викладено зміст теоретичного і практичного матеріалу, спрямованого на навчально-методичне забезпечення викладання дисципліни. Навчально-методичний посібник містить методичні розробки лекцій, практичних занять і самостійної роботи, орієнтовні тести для поточного та підсумкового контролю студентів. У тематичних розділах передбачається поступова послідовність розкриття тем на лекціях з наступним вивченням на практичних заняттях і в самостійній роботі студентів [36].

Змістовою складовою моделі підготовки майбутніх вчителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності є дисципліна професійної підготовки «Основи хореографії». Дисципліна містить 45 години / 1,5 кредитів ECTS, з них: лекційних – 8 годин; практичних – 14 годин; консультацій – 2 години; на самостійну роботу студента відведено 21 годину. Форма контролю – залік. Зміст спецкурсу об’єднує три тематичні розділи, містить завдання для практичних занять, самостійної роботи й орієнтовні тести для поточного та підсумкового контролю студентів [25].

Мета дисципліни «Основи хореографії» – підготовка майбутнього вчителя фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Завдання дисципліни «Основи хореографії» – опанування студентами методики навчання елементам класичної хореографії, танцювальним елементам; засвоєння вправ класичного танцю, танцювальних кроків та рухів народних і бальних танців; ознайомлення студентів із сутністю та змістом хореографічної підготовки та основними засадами реалізації варіативних модулів за видами та хореографії в системі середньої освіти.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні знати:

– основи музичної грамоти;

– хореографічну термінологію вправ і вихідних позицій класичного танцю;

– основи техніки виконання хореографічних вправ та методику їх викладання;

– форми організації та проведення уроку хореографії;

– структуру та зміст уроку фізичної культури з елементами хореографії;

– умови побудови уроку хореографії;

уміти:

– прорахувати музичний уривок, визначати розмір, ритм, темп та інші складові змісту музичного твору;

– користуватися технічними засобами під час проведення уроків фізичної культури з елементами хореографії;

– добирати музичний супровід для проведення уроку фізичної культури з елементами хореографії відповідно до вікових особливостей і рухового досвіду учнів;

– застосовувати хореографічну термінологію на уроках фізичної культури з елементами хореографії;

– виконувати вправи класичного танцю, танцювальні рухи;

– складати композицію з елементами народних, бальних і сучасних танців;

– самостійно проводити окремі частини структури уроку хореографії;

– самостійно проводити уроки хореографії.

Дисципліною передбачено теоретичний виклад матеріалу, роботу студентів на практичних заняттях та самостійну роботу.

Зміст теоретичного матеріалу, практичних занять та самостійної роботи студентів подано в Додатоку У.

З метою сформованості рівня готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності дисципліну «Основи хореографії» введено до навчального плану підготовки бакалаврів спеціальності 014 – Середня освіта (Фізична культура) Навчально-наукового інституту фізичної культури СумДПУ імені А. С. Макаренка (Додаток Д).

До програми дисципліни підготовлено навчально-методичний посібник «Основи хореографії», зміст якого допомагає студентам опанувати навчальний матеріал [27].

Важливо зазначити роль міжпредметних зв'язків між дисциплінами професійної підготовки і педагогічною практикою, оскільки це зумовлює цілісну підготовку майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності (Додаток Р).

Розглянемо детальніше змістову частину робочих програм навчальних дисциплін професійної підготовки, до яких було введено додаткові розділи і теми.

Метою та завданнями навчальної дисципліни «Музично-ритмічне виховання» є формування творчого світогляду, виховання педагогічного мислення та набуття умінь і навичок з методики викладання музично-ритмічного виховання.

Дисципліна професійної підготовки «Музично-ритмічне виховання». Відповідно до навчального плану дисципліна викладалася в І семестрі (І курс). Загальний обсяг – 135 годин (4,5 кредити), з них: лекційних – 12 год, практичних – 56 год, самостіна робота – 63 год, поточні консультації – 4 год. Форма контролю – залік.

На основі аналізу робочої програми професійної дисципліни «Музично-ритмічне виховання» встановлено, що її зорієнтовано на засвоєння знань щодо основ музичної грамоти, термінології вправ і вихідних положень, основ техніки виконання вправ та методики їх викладання, методики проведення уроків фізичної культури з використанням засобів ритмічної гімнастики і хореографії з учнями шкільного віку.

У результаті вивчення дисципліни «Музично-ритмічне виховання» студенти повинні вміти самостійно складати та проводити комплекси загальнорозвивальних вправ з предметами та без предметів із різних вихідних положень з використанням музичного супроводу, складати комплекси вправ ритмічної гімнастики з елементами народних, бальних і сучасних танців.

Основними формами роботи зі студентами є лекції, практичні заняття і самостійна робота. Практичні заняття містять теоретичну і практичну частини, що дозволяє доповнити і поглибити лекційний курс та спрямувати майбутніх учителів фізичної культури та хореографії на самостійну роботу [44; 45].

До змісту робочої програми було введено розділ «Види ритмічної гімнастики і їх еволюція в системі розвитку сучасної оздоровчої аеробіки» і вивчення таких тем:

1. Охрестрика – попередниця ритмічних, пластичних і ритмопластичних систем вправ.
2. Системи фізичних вправ Жоржа Демені.
3. Виразна гімнастика Франсуа Дельсарта.
4. Рухи вільної пластики Айсидори Дункан.
5. Аеробіка Кеннета Купера.
6. Танцювальна аеробіка Джейн Фонди.

До робочої програми дисципліни професійної підготовки «Музично-ритмічне виховання» підготовлено навчально-методичний посібник «Музична ритміка і хореографія. Практикум» [43], видано методичні рекомендації «Структура, зміст та система оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни «Музично-ритмічне виховання» [31].

Дисципліна циклу професійної підготовки «Гімнастика та методика її викладання». Відповідно до навчального плану дисципліна викладається в III – IV семестрах (II курс навчання), V семестрі (III курс навчання), VIII семестрі (IV курс навчання). Загальний обсяг дисципліни – 330 годин (11 кредитів), з них: лекційних – 20 год, практичних 148 год, самостійна робота – 154 год, консультацій – 8 год.

Метою навчальної дисципліни «Гімнастика та методика її викладання» є формування необхідних знань, умінь та навичок з методики проведення занять з гімнастики та їх використання студентами на практиці.

Основними завданнями навчальної дисципліни «Гімнастика та методика її викладання»:

1. Забезпечити теоретичну і практичну підготовку до професійної діяльності вчителя фізичної культури.

2. Сприяти формуванню у студентів активного пізнавального інтересу.

З огляду на це, до розділу вивчення навчальної дисципліни «Гімнастика та методика її викладання» в IV семестрі (II курс навчання) введено тему: «Танцювальні елементи на уроках художньої гімнастики».

Питання:

1. Положення, рухи тулуба і його частин.
2. Різновиди танцювальних кроків, стрибків, поворотів.

Дисципліна циклу професійної підготовки «Теорія та методика фізичного виховання». Відповідно до навчального плану дисципліна викладається в III–IV семестрах (II курс навчання), V–VI семестрах (III курс навчання), VII–VIII семестрах (IV курс навчання). Загальний обсяг дисципліни – 405 годин (13,5 кредитів), з них: лекційних – 64 год, практичних 124 год, самостійна робота – 205 год, консультацій – 12 год.

Теорія і методика фізичного виховання як наукова і навчальна дисципліна формує систему фундаментальних знань, що визначають професійну діяльність у галузі фізичного виховання. Знання вчителем фізичної культури та хореографії теорії і методики фізичного виховання є провідною умовою розвитку його педагогічного мислення, творчого вирішення проблем фізичного виховання на будь-яких його рівнях і при різноманітних формах, дозволяє йому засвоювати нові відомості, критично сприймати ті чи інші теоретичні положення і практичні дії, правильно оцінювати роль суміжних наукових дисциплін у реалізації завдань фізичного виховання, сворювати основу для особистої педагогічної творчості [277, с. 8–9].

Провідними завданням теорії і методики фізичного виховання О. Худолій [277, с. 8–9] визначає формування системи фундаментальних знань, що визначають професійну діяльність у галузі фізичного виховання.

З огляду на це, до змістовних модулів вивчення навчальної дисципліни «Теорія та методика фізичного виховання» в V–VI семестрах (III курс навчання) було введено:

Розділ «Дозування фізичного навантаження на уроках фізичної культури у процесі реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії» і вивчення таких тем:

1. Індивідуальне мінімальне і максимальне значення пульсу на уроках фізичної культури.

2. Оцінка ефективності уроку фізичної культури за варіативними модулями з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії (за результатами хронометражного контролю).

3. Пульсометрія. Побудова графіку фізіологічної кривої за результатами проведення пульсометрії уроку фізичної культури за варіативними модулями з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії.

Розділ «Дозування фізичного навантаження на уроках фізичної культури за варіативними модулями з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії і вивчення таких тем:

1. Основні критерії дозування фізичного навантаження на уроках фізичної культури за варіативними модулями з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії.

2. Дозування фізичного навантаження відповідно до вікових особливостей фізичного розвитку і фізичної підготовленості учнів на уроках фізичної культури за варіативними модулями з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії.

3. Структура і зміст уроку фізичної культури за варіативними модулями з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії.

До введених розділів видано методичні рекомендації «Дозування фізичного навантаження під час використання комплексів танцювально-рухових вправ» [40].

Навчальна дисципліна «Нові технології у фізичному вихованні». Відповідно до навчального плану дисципліна викладається у VII семестрі (IV курс навчання). Загальний обсяг дисципліни – 75 годин (2,5 кредитів), з них: лекційних – 18 год, практичних 18 год, самостійна робота – 37 год, консультацій – 2 год.

Мета вивчення дисципліни – є формування знань, умінь та навичок із методики викладання нових технологій фізичного виховання та їх використання студентами на практиці.

Основним завданням дисципліни є забезпечення теоретичної і практичної підготовки студентів до професійної діяльності з проведення занять з використання сучасних технологій у фізичному вихованні.

До змісту вивчення дисципліни «Нові технології у фізичному вихованні» було введено:

Розділ: «Інноваційні методи реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності » і вивчення таких тем:

1. Метод театралізації у процесі реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії.
2. Метод імпровізації у процесі реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії.

Міжпредметні зв’язки між дисциплінами у підготовці майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів в процесі професійної діяльності подано в Додатоку Х.

Важлива роль у процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії належить самостійній роботі. Вона набула особливого значення після приєднання у 2004 році закладів вищої освіти України до Болонської конвенції, коли активно почалося впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу [166, с. 3; 212].

Самостійна робота – це необхідний процес для фахівця, який займається педагогічною і дослідницькою діяльністю, може покращити викладання в контексті навчання (Hamilton, 1998; Loughram & Russell, 2002). Гамільтон і

Піннегар (1998) визначили самонавчання як «вивчення себе, своїх вчинків, своїх ідей». Самостійне навчання – це подорож, що допомагає педагогам розвивати новий світогляд, а не «погляд на мене» (Dyson, 2010). Самостійне вивчення, таким чином, передбачає інклюзивне вивчення соціальних систем, екосистеми та системних змін (Дайсон, 2010) [301].

Загальновідомо, що головна мета самостійної пізнавальної діяльності студентів – навчатися індивідуально здобувати знання, плідно використовувати їх під час навчання та в подальшій професійній діяльності.

О. Гурська наголошує на тому, що самостійна робота студента сприяє вихованню мислення майбутнього професіонала, створює умови для зародження самостійної думки, пізнавальної активності [69, с. 103–107]. Самостійна робота студента – засіб засвоєння навчального матеріалу під час позааудиторної навчальної роботи. Самостійну роботу студента спрямовано на закріплення теоретичних знань, отриманих студентами за час навчання, їх поглиблення, набуття і вдосконалення практичних навичок та умінь відповідно до обраного напряму підготовки.

С. Мешковая, В. Силантьєв зазначають, що завдяки самостійній роботі студенти набувають здатність: більш чітко й усвідомлено проявляти мотивацію й цілеспрямованість у набутті знань; виховувати в собі самоорганізованість, самоконтроль та інші особистісні якості; заповнювати «інформаційний вакуум» необхідними науковими знаннями, позбавитися від так званого «явища вторинної неграмотності», зокрема, невміння осмислено читати, аналізувати отриману інформацію, робити власні висновки; формувати мовну компетентність; набувати навичок самостійної роботи для майбутньої професійної діяльності: брати на себе відповідальність, самостійно вирішувати проблеми, знаходити конструктивні рішення, виходити з кризових ситуацій [166].

Характерними ознаками системи самостійної підготовки, спрямованої на формування аспектів підготовки фахівців фізичної культури (спортивно-технічного, навчально-педагогічного, організаційно-управлінського) є

практична спрямованість, забезпечення орієнтовної основи самостійної діяльності, що передбачена навчальними планами [138, с. 112].

Самостійна робота студентів Навчально-наукового інституту фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

Відповідно до Наказу № 161 від 2 червня 1993 року (п. 3.10) Міністерства освіти і науки України «Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах» навчальний час, відведений на самостійну роботу студента, регламентується робочим навчальним планом і повинен становити не менше, ніж 1/3 і не більше, ніж 2/3 загального обсягу навчального часу, відведеного на вивчення окремої навчальної дисципліни [177].

Зміст самостійної роботи студентів спеціальності 014 (Фізична культура. Хореографія) містить: підготовку до аудиторних занять (лекцій, практичних, семінарських, лабораторних тощо); виконання завдань із навчальних дисциплін протягом семестру; роботу над окремими темами навчальних дисциплін, які згідно з робочою навчальною програмою дисциплін винесено на самостійне опрацювання студентів; підготовку до всіх видів контрольних випробувань, у тому числі до курсових, тематичних і комплексних контрольних робіт; поточного і підсумкового контролю; виконання завдань, передбачених програмою педагогічних практик; роботу в студентських наукових гуртках, семінарах тощо; участь у наукових і науково-практичних конференціях, семінарах, конкурсах, олімпіадах тощо; підготовку до підсумкової державної атестації, у тому числі й виконання випускної кваліфікаційної роботи відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр».

Науково-дослідна робота студентів у підготовці до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності передбачає: підготовку до навчальних занять із дисциплін професійної підготовки; аналіз актуальних питань із проблеми дослідження використання танцювально-рухових вправ у процесі

фізичного виховання; підготовку доповідей та рефератів із проблем використання видів музично-рухової діяльності та хореографії на уроках фізичної культури; підготовку мультимедійних презентацій за темами доповідей і рефератів; написання статей; участь студентів спеціальності 014 «Фізична культура. Хореографія» в конкурсах наукових робіт, студентських наукових олімпіадах, наукових конференціях.

Написання курсових робіт з теорії та методики фізичного виховання, тематика яких відображає актуальність проблем використання видів музично-рухової діяльності та хореографії у процесі фізичного виховання.

Написання випускних кваліфікаційних робіт.

Важливою складовою курикулуму підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності визначаємо виробничу педагогічну практику.

Засвоєння теоретичних знань не гарантує вміння їх реалізовувати у процесі самостійної діяльності. Таку гарантію може дати лише послідовне оволодіння практичними педагогічними уміннями в поєднанні з систематичним вивченням теорії. Тому, в контексті дослідження підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів доречно звернутися до виробничої педагогічної практики як основи формування готовності студентів в умовах реальної професійної діяльності.

Відповідно до Наказу № 93 від 8 квітня 1993 р. Міністерства освіти України «Про затвердження Положення про проведення практики студентів у вищих навчальних закладах України» практика студентів є невід'ємною складовою процесу підготовки спеціалістів у закладах вищої освіти. Практика студентів передбачає безперервність та послідовність її проведення при одержанні потрібного достатнього обсягу практичних знань і умінь відповідно до різних освітніх та кваліфікаційних рівнів: бакалавр, магістр [184].

Навчання у НН ІФК Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка будується так, що теоретична підготовка, вивчення дисциплін професійної підготовки поєднується з практичною підготовкою,

основною формою організації якої є виробнича педагогічна практика, яка з кожним роком навчання студентів ускладнюється.

Зв’язок теорії з практикою – це один із головних принципів навчання в Навчально-науковому інституті фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, що відображає складну діалектику професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. З одного боку, без педагогічних знань неможливо зрозуміти реальний освітній процес і керувати ним. З іншого – неможливо глибоко усвідомлено засвоїти теорію навчання і виховання без опори на життєві факти, без аналізу реальної діяльності в закладах загальної середньої освіти.

Метою виробничої педагогічної практики є створення умов для забезпечення практичної підготовки бакалаврів спеціальності 014 «Фізична культура. Хореографія», а саме апробація набутих у процесі навчання в закладі вищої освіти знань, умінь і навичок, необхідних для реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Під час педагогічної практики відбувається:

– мотивування студентів до набуття хореографічного досвіду у процесі професійної підготовки;

– ознайомлення із сучасним станом освітньої діяльності в закладах загальної середньої освіти;

– формування педагогічних умінь і професійно значущих особистих якостей;

– закріплення, поглиблення та узагальнення знань дисциплін циклу загальної, професійної підготовки, їх застосування в розв’язанні конкретних освітніх завдань школярів;

Отже, виробнича педагогічна практика є важливим компонентом підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

У Навчально-науковому інституті фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка реалізуються такі форми педагогічної практики:

– виробнича педагогічна практика у молодшій школі (II курс) – у 1–4 класах у закладів загальної середньої освіти (3 тижні);

– виробнича педагогічна практика у загальній (III курс) – у 5–9 класах закладів загальної середньої освіти (4 тижнів);

– виробнича педагогічна практика із організації спортивно-масової та анімаційної роботи у ліцеї (IV курс) – у 10–11 класах закладів загальної середньої освіти (6 тижнів).

Зміст кожної з наведених форм виробничої педагогічної практики подано в Додатоку Ш.

Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії в умовах позааудиторної роботи.

У педагогічному словнику позааудиторна робота тлумачиться як «спеціально організовані й цілеспрямовані позааудиторні заняття та система пізнавальних і виховних заходів, метою яких є поглиблення та розширення знань, отриманих в умовах навчального процесу, формування творчих здібностей, наукових інтересів, різноманітних знань і навичок» [203, с. 167].

Позааудиторна робота є логічним продовженням аудиторних занять і проходить паралельно з ними, допомагає студентам успішно навчатися, розвиває ініціативу, сприяє розумовому, фізичному, естетичному вихованню, задовольняє їхні культурні запити та спрямовує їх активність та творчу корисну діяльність [239, с. 76–80].

Слушною є думка Р. Абдулова, який визначає, що позааудиторна робота дає можливість навчитися знаходити правильні рішення у процесі професійної діяльності і є необхідною складовою освітнього процесу студента в закладі вищої освіти. Автор зауважує, що при узгодженій взаємодії всіх суб’єктів педагогічного процесу позааудиторну роботу повинно бути скеровано на

ефективну організацію самостійної навчальної роботи студентів, цілеспрямовану організацію їх дозвілля, максимальне задоволення пізнавальних і культурних потреб молоді, всебічний розвиток індивідуальних творчих потенцій студентів і, як наслідок, переходу до самовиховання [2].

О. Смалько зауважує, що незважаючи на тісний зв'язок з аудиторною роботою, позааудиторна робота має свої відмінності, а саме: участь студентів у позааудиторній роботі добровільна, на навчальному занятті – обов'язкова; позааудиторні заходи мають навимушений характер; різноманітні виховні заходи включають контроль у вигляді оцінювання умінь, навичок, знань та єдину програму; позааудиторна робота порівняно з аудиторною надає більші можливості для прояву самостійності студентів, їхньої ініціативності та творчості [239, с. 76–80].

Погоджуємося з думкою О. Гаврилюка, який розглядає позааудиторну роботу як цілісний педагогічний процес формування й розвитку особистості майбутнього вчителя, який здійснюється на засадах органічної єдності з освітнім процесом і соціальним середовищем, урахуванням особистісних інтересів, схильностей студентів і соціального замовлення суспільства [61].

Результати аналізу праць вищезазначених авторів дозволили визначити, що підготовка майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності буде більш ефективною, якщо забезпечити цілеспрямованість та систематичність проведення позааудиторних занять, які зорієнтовано на взаємодію, співробітництво й співтворчість студентів, викладачів і тренерів-хореографів.

Формою позааудиторної роботи у процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів є діяльність студії «Танцювальна аеробіка».

Згідно з договором про співробітництво між Навчально-науковим інститутом фізичної культури Сумського педагогічного університету імені А. С. Макаренка та спортивно-оздоровчим комплексом «Аякс»

здійснювалася спільна діяльність щодо організації та проведення практичних занять студії «Танцювальна аеробіка» (Додаток Ц).

Спортивно-оздоровчий комплекс «Аякс» – це сучасний спортивно-оздоровчий комплекс, що був заснований у 2007 році колективом підприємців-однодумців, які активно долучали до організації занять у клубі викладачів, студентів та випускників Навчально-наукового інституту фізичної культури. Діяльність клубу відповідає девізу цього закладу: «Коли мрії стають реальністю». Спортивно-оздоровчий комплекс «Аякс» – це сучасний активно діючий центр оздоровлення для осіб різного віку, в якому одночасно діють зал для всих видів аеробіки, тренажерний зал, басейн для аквааеробіки і активного сімейного відпочинку, сауна, масажні кабінети, фітнес-кафе і перукарня.

Студенти Навчально-наукового інституту фізичної культури мали можливість на практичних заняттях студії «Танцювальна аеробіка» використовувати сучасний інвентар та обладнання (степ-платформи, фітбол м'ячі, босу, петлі TRX та інший інвентар та обладнання), що дало можливість формувати і поглиблювати знання, уміння і навички студентів використовувати хореографічні і танцювальні елементи в різних видах аеробіки.

Важливо зазначити, що заняття з танцювальної аеробіки зі студентами проводили не тільки викладачі Навчально-наукового інституту фізичної культури, а і досвідчені тренери-хореографи спортивно-оздоровчого комплексу «Аякс». Це дало студентам можливість спостерігати за руховими та методичними особливостями стилю викладання видів танцювально-рухової діяльності різними тренерами.

Мета діяльності студії «Танцювальна аеробіка» полягає у поглибленні та розширенні отриманого в умовах освітнього процесу танцювально-рухового досвіду.

Основними завданнями діяльності студії «Танцювальна аеробіка» є:

– навчити добирати музичні твори з урахуванням напряму занять танцювальною аеробікою;

– навчити добирати та використовувати методичні прийоми на узгодження рухів із музикою;

– ознайомити із сучасними видами танцювальної аеробіки;

– навчити добирати вправи та хореографічні елементи відповідно до структури занять танцювальною аеробікою;

– навчити методам опанування техніки виконання танцювальних рухів аеробіки;

– удосконалити техніку виконання базових кроків і рухів аеробіки;

– ознайомити з інноваційними методами конструювання хореографічних з'єднань і комбінацій в аеробіці;

– ознайомити з методами педагогічного контролю на заняттях танцювальною аеробікою;

– сприяти розвитку рухових якостей студенів.

Зміст діяльності студії «Танцювальна аеробіка» містить: теоретико-методичну підготовку та музично-рухову підготовку (рис. 2.3).

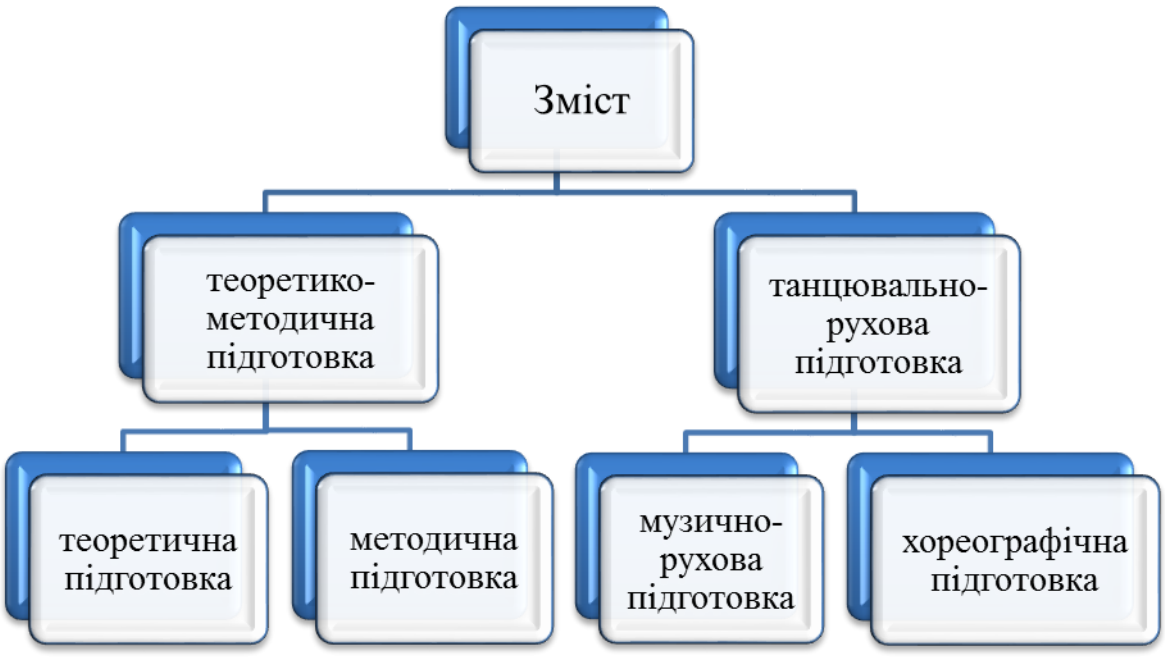

Рис. 2.3. Зміст діяльності студії «Танцювальна аеробіка».

1. Теоретико-методична підготовка передбачає формування у студентів теоретичних знань щодо використання танцювальних вправ як засобів для оздоровлення, підвищення рухової активності, набуття рухових навичок, формування естетичних смаків і отримання фізичного і емоційного задоволення від рухової діяльності.

У процесі діяльності студії «Танцювальна аеробіка» на теоретичних і методичних заняттях демонструвалися відео-презентації на такі теми: «Аеробні вправи танцювального характеру як оздоровче масове явище», «Сучасні напрями танцювальної аеробіки», «Методика складання та проведення аеробної розминки», «Танцювальні комбінації – альтернатива традиційним аеробним навантаженням», «Методика складання хореографічних поєднань та комбінацій», «Танцювальна аеробіка для дошкільнят», «Методичні особливості впровадження танцювальних рухів з учнями різного шкільного віку», «Вплив танцювальної аеробіки на психофізичний розвиток особистості», «Танцювальні рухи – засіб фізичної рекреації».

2. Танцювально-рухова підготовка передбачає музично-рухову підготовку і хореографічну підготовку у процесі проведення практичних занять з танцювальної аеробіки на базі спортивно-оздоровчого комплексу «Аякс».

Музично-рухова підготовка передбачає застосування: прикладних вправ; загальнорозвивальних вправ (в русі, на місті, в парах, в групах, з використанням інвентарю та обладнання в різних вихідних положеннях); різновидів ходьби, бігу та стрибків з використанням музичного супроводу; вправи для розвитку фізичних якостей (сили, витривалості, гнучкості, швидкості, координації).

Хореографічна підготовка містить: хореографічну підготовку; технічну підготовку, танцювальну підготовку.

Хореографічна підготовка передбачає засвоєння засобів класичної хореографії, а саме: опанування виконання базових основ класичної хореографії (положення корпуса, голови, позицій ніг, позицій рук); опанування базових рухів класичної хореографії (екзерсис біля станка, екзерсис на середині залу).

Технічна підготовка передбачає засвоєння базових рухів аеробіки, а саме:

опанування постави тіла під час виконання базових рухів аеробіки; опанування базових кроків аеробіки (march/walking, straddle, step-touch, double step touch, tap-up, toe tap, open step, basic step, v–step, knee up, leg back, leg side, leg curl, lunge, heel touch, grape wine, step-cross, cross-step, slide, mambo cha-cha-cha, twist, twist jump, kick, low kick, jumping jack, jog, skip, pivot); опанування базових кроків аеробіки із рухами руками.

Танцювальна підготовка передбачає опанування елементів різних танцювальних стилів (латина, зумба, бейлі данс, рок-н-рол, ірландський танець, український танець, іспанський танець, полька, хіп-хоп та ін.); конструювання аеробних з'єднань і комбінацій з елементами різних танцювальних жанрів.

Практичні заняття зі студентами Навчально-наукового інституту фізичної культури розроблялися на основі:

– аналізу науково-методичної літератури;

– принципів та методів теорії і методики фізичної культури;

– навчання на спеціальних семінарах і фітнес-конвенціях;

– власного практичного досвіду педагогічної діяльності.

Учасники студії «Танцювальна аеробіка» брали активну участь у заходах Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка: танцювальному марафоні закладів вищої освіти «Студ денс», щорічних конкурсах краси «Міс і містер СумДПУ», святі «Посвята у студенти майбутніх першокурсників ННІФК», кваліфікаційному екзамені зі спортивної гімнастики студентів IV курсу «Свято гімнастики» та ін.

Таким чином, в межах фундаментального дослідження «Теоретичні та методичні засади розвитку хореографічно-педагогічної освіти в Україні», яка виконувалась на замовлення Міністерства освіти і науки України (державний реєстраційний номер роботи 0115U002489), створено курикулум підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності, зокрема, розроблено та впроваджено до освітнього процесу дисципліни професійної підготовки «Теорія і методика викладання аеробіки», «Основи хореографії», скореговано навчально-методичні

комплекси з дисциплін «Музично-ритмічне виховання», «Гімнастика та методика її викладання», «Теорія та методика фізичного виховання», «Нові технології у фізичному вихованні» за рахунок уведення до їх змісту додаткових розділів щодо музично-рухової діяльності, а також завдань на педагогічну практику згідно з вимогами чинної навчальної програми з фізичної культури в закладах загальної середньої освіти; відповідно організовано самостійну та позааудиторну роботу студентів.

Висновки до розділу 2

У розділі запропонована модель як ідеальний аналог підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності включає чотири взаємопов'язані блоки та відповідні педагогічні умови (рис. 1). *Цільовий* блок охоплює мету і завдання підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. *Теоретико-методологічний* блок розробленої моделі складають теоретико-методологічні підходи (особистісно орієнтований, системний, діяльнісний, естетичний та культурологічний) і принципи (природовідповідності, культуровідповідності, науковості, свідомості й активності, системності й послідовності, доступності, індивідуалізації, наочності, єдності теоретичної і практичної підготовки, врахування особистих можливостей студентів, професійної спрямованості).

Організаційно-змістовий блок моделі містить зміст, форми і методи організації освітнього процесу в закладах вищої освіти, види навчальних занять і засоби підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів, що здійснюється на трьох послідовних етапах – пропедевтичному, основному та рефлексивно-оцінному. *Діагностично-результативний блок* відображає оцінювання результатів підготовки як ступеня сформованості структурних компонентів готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності (мотиваційного, когнітивного, дієвого) з відповідними критеріями і

показниками, що характеризують три рівні сформованості: низький, середній, високий.

За допомогою узагальнення, конкретизації та структурно-функціонального аналізу визначено педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності, а саме: мотивування студентів до набуття комплексного досвіду танцювально-рухової діяльності у процесі професійної підготовки; упровадження інноваційних методів реалізації варіативних модулів у ході педагогічної практики; забезпечення майбутніх учителів фізичної культури та хореографії технологією планування безпечного фізичного навантаження під час використання комплексів танцювально-рухових вправ. Перша умова реалізовувалась з опорою на міжпредметні зв'язки дисциплін професійної підготовки, а також у процесі науково-пошукової діяльності студентів під час педагогічної практики. Друга педагогічна умова передбачала використання традиційних та інноваційних методів (конструювання хореографічних комбінацій, музично-рухової інтерпретації, ускладнення хореографічних елементів, подібності основи рухової дії, музичного квадрату, стилізованої хореографії, театралізації, імпровізації та ін.), що сприяють розкриттю творчої індивідуальності студентів та розвитку їхнього креативного мислення у ході педагогічної практики. Третя педагогічна умова стимулювала проведення досліджень щодо пошуку шляхів оптимального безпечного фізичного навантаження та озброєння студентів необхідними знаннями, уміннями й навичками організації уроку фізичної культури з використанням комплексів танцювально-рухових вправ.

Концептуальні положення курикулуму вищої педагогічної освіти конкретизовано як програмно-змістове і науково-методичне забезпечення підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. Курикулум охоплює зміст означеної підготовки, обсяг навчального часу, принципи моніторингу результатів навчання, діагностичний інструментарій тощо. Структура курикулуму включає: робочі програми окремих предметів, розділи і теми, що доповнили зміст

дисциплін циклу професійної підготовки та виробничої педагогічної практики; освітній процес подано як змістову спіраль, студенти стають активними його учасниками; зміст є гнучким і за необхідності може бути перебудований, має практичне спрямування, ґрунтується на особистісних, професійних та європейських цінностях. У запропонованому курикулумі домінують очікувані результати й цілі їх досягнення; запропоновано загальні вказівки щодо зворотного зв'язку. Розроблено та впроваджено до освітнього процесу дисципліну «Основи хореографії»; дисципліну професійної підготовки «Оздоровчий фітнес з методикою викладання» замінено на дисципліну «Теорія і методика викладання аеробіки», що забезпечує базову підготовку майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії. Скореговано навчально-методичні комплекси з дисциплін професійної підготовки «Музично-ритмічне виховання», «Гімнастика та методика її викладання», «Теорія та методика фізичного виховання», «Нові технології у фізичному вихованні» за рахунок уведення до їх змісту додаткових розділів стосовно музично-рухової діяльності, а також завдань на виробничу педагогічну практику згідно з вимогами чинної навчальної програми з фізичної культури в закладах загальної середньої освіти; відповідно організовано самостійну та позааудиторну роботу студентів. Важливою формою позааудиторної роботи у процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії стала діяльність студії «Танцювальна аеробіка».

Отже, обґрунтовано та розроблено модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності й відповідні педагогічні умови та конкретизовано курикулум підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Основні положення розділу відображено в публікаціях: [20; 25; 26; 27; 29; 31; 34; 36; 37; 39; 40; 41; 42; 43; 44; 45].

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ХОРЕОГРАФІЇ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ВАРІАТИВНИХ МОДУЛІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У третьому розділі презентовано діагностичний інструментарій експериментально-дослідної роботи, висвітлено перебіг констатувального етапу педагогічного експерименту та здійснено аналіз результатів його формувального етапу.

3.1. Діагностичний інструментарій експериментально-дослідної роботи

Мета експериментально-дослідної роботи полягала в експериментальній перевірці науково обґрунтованої моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Відповідно до сформульованої мети визначено завдання експериментально-дослідної роботи:

– впровадити до освітнього процесу Навчально-наукового інституту фізичної культури Сумського державного педагогічно університету імені А. С. Макаренка науково обґрунтовану та розроблену модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності;

– розробити критерії і показники сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності;

– визначити рівні сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності на початку педагогічного експерименту та на етапі його закінчення;

– узагальнити результати експериментального дослідження.

Дослідження здійснювалося протягом 2012–2017 років і охоплювало три етапи.

На першому етапі (2012 – 2013 рр.) вивчалися теоретичні основи підготовки майбутніх учителів фізичної культури у процесі професійної діяльності, аналізувалися філософські, історичні, психолого-педагогічні та наукові літературні джерела, вивчалася та аналізувалася нормативно-правова основа професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії, формулювався категоріальний апарат дослідження: його мета, завдання, об’єкт і предмет, розроблявся діагностичний інструментарій експериментально-дослідної роботи; уточнювалися сутність і зміст базових понять дослідження в контексті професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності, обґрунтовувалися зміст і структура готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності у процесі професійної діяльності.

За напрямом дисертаційного дослідження було опрацьовано та проаналізовано 305 наукових джерел, з них 10 іноземною мовою.

На другому етапі (2013–2015 рр.) обґрунтовано та розроблено модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності, обґрунтовано та розроблено педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності, розроблено та впроваджено курикулум підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у професійній діяльності, визначено діагностичний інструментарій

експериментального дослідження, критерії, показники і рівні сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності.

На третьому етапі (2016–2017 рр.) з метою перевірки результативності науково обґрунтованої та розробленої моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності було проведено констатувальний і формувальний етапи експерименту; проаналізовано результати педагогічного експерименту.

На цьому етапі здійснювалися апробація результатів дослідження шляхом доповідей на наукових та науково-практичних конференціях; впроваджувалися основні результати дослідження до освітнього процесу вищих закладів освіти України; формулювалися загальні висновки дисертаційного дослідження; визначалися подальші перспективні наукові пошуки; оформлювався текстовий рукопис дисертації.

Експериментальна перевірка результативності розробленої в ході дисертаційного дослідження моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності здійснювалась шляхом проведення педагогічного експерименту [93, с. 157], який включав констатувальний і формувальний етапи [55; 193].

Констатувальний етап педагогічного експерименту передбачав реалізацію таких завдань:

– вивчити питання щодо застосування вчителями фізичної культури закладів загальної середньої освіти м. Суми та Сумської області варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії;

– обґрунтувати та розробити модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності;

– визначити методи діагностичного інструментарію дослідження ефективності розробленої моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності;

– визначити критерії і показники сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії;

– визначити рівні сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії та описати їх;

– визначити початковий рівень сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії.

Усього на різних етапах експериментальними дослідженнями охоплено 1467 осіб. З них: в анкетуванні взяли участь 948 учнів закладів загальної середньої освіти і 122 учителі фізичної культури м. Суми та Сумської області; в дослідженнях пошуку визначення оптимального фізичного навантаження у процесі реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності і хореографії – 259 учнів м. Суми та Сумської області. У констатувальному і формувальному етапах дослідження взяли участь 138 студентів Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка та Глухівського національного педагогічного університету імені О. Довженка.

Формувальний етап педагогічного експерименту спрямовувався на вирішення таких завдань:

– експериментальну перевірку обґрунтованої та розробленої моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності;

– аналіз результатів дослідження на основі зіставлення рівнів сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та

хореографії у процесі професійної діяльності на початку педагогічного експерименту та на етапі його закінчення.

На формувальному етапі педагогічного експерименту експериментальною базою дослідження було обрано Навчально-науковий інститут фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

З метою експериментальної перевірки обґрунтованої та розробленої моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності було сформовано експериментальну (ЕГ) (n=33) та контрольну (КГ) (n=34) групи. Однорідність вибірки забезпечено такими показниками: вік (рік навчання/курс) та спеціальність підготовки здобувачів вищої освіти ступеня бакалавр 014 Середня освіта (Фізична культура).

Освітній процес підготовки студентів контрольної групи здійснювався за традиційною системою (без змін його структури, форм, методів і засобів навчання), експериментальної – за розробленою та науково обґрунтованою моделлю підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

У межах дослідження нами було проведено анкетування вчителів фізичної культури щодо застосування ними варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії. У дослідженні брали участь 122 вчителі фізичної культури м. Суми і Сумської області. Усі анкетовані вчителі мали вищу спеціальну освіту. Педагогічний досвід роботи в закладах загальної середньої освіти анкетованих учителів – 14 років (середній показник).

Анкетування вчителів проводилося на міському і обласному методичних об’єднаннях і семінарах для вчителів фізичної культури м. Суми і Сумської області. Анкета містила 15 запитань із варіантами відповідей. Учителям фізичної культури було запропоновано визначити пріоритетні для них у роботі варіанти відповідей (Додаток Щ).

Дослідження рівня сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності здійснювалось за такими методами:

– метод самооцінки (мотиваційний компонент);

– метод тестування (когнітивний компонент);

– метод експертної оцінки (дієвий компонент);

– метод педагогічного спостереження.

Метод самооцінки. У психології та педагогіці метод самооцінки – це метод оцінки особистістю самої себе, своїх можливостей, якостей і місця серед інших, що, в свою чергу, є важливим регулятором її поведінки в цілому. Самооцінка – компонент самосвідомості – знання про себе, оцінка своїх здібностей, моральних якостей і вчинків [202, с. 41]. Самооцінка є відображенням взаємовідносин людини з навколишнім оточенням, її критичність, вимогливість до себе, ставлення до успіхів та невдач [163].

З метою визначення рівня сформованості готовності за мотиваційним компонентом студентам пропонувалося заповнити тестовий бланк, де потрібно було визначити рівень оволодіння необхідними якостями для реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії за п’ятибальною шкалою (Додаток Ю).

Метод тестування. Вимірювання – це процес порівняння вимірюваної ознаки з іншою, їй однорідною, взятою за одиницю вимірювання. У педагогіці інструментом вимірювання є тест. Тест – це сукупність тестових завдань, підібраних за певними правилами для вимірювання деякого кількісного показника, а тестування – це процес вимірювання кількісних показників за допомогою тесту [150].

Програма тестування передбачала комплексне застосування тестів за когнітивним компонентом готовності студентів до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності у процесі професійної діяльності. Для визначення рівня готовності до означеного виду діяльності за когнітивним компонентом студенти визначали правильну з чотирьох

запропонованих варіантів відповідей на запитання тестових завдань. За кожну правильну відповідь тесту студент отримував 1 бал. Коефіцієнт засвоєння знань визначався поділом правильних відповідей студента на загальну кількість тестових запитань [150] (Додаток Ю).

Для узагальнення отриманих у ході дослідження даних використовували метод табулювання даних и обчислення частот [3, с. 7–11].

Метод експертної оцінки. З метою визначення рівня сформованості готовності студентів до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії за дієвим компонентом у дослідженні використовувався метод експертної оцінки. Як експерти виступили вчителі фізичної культури м. Суми та Сумської області, викладачі кафедри теорії і методики фізичної культури Навчально-наукового інституту фізичної культури, викладачі кафедри мистецької педагогіки та хореографії Навчально-наукового інституту культури і мистецтв Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, викладачі кафедри теорії і методики фізичного виховання факультету педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені О. Довженка, які мали стаж педагогічної діяльності не менше п’яти років. Критеріями відбору фахівців до експертної групи були такі: компетентність; незалежність (здатність протиставляти поширеним думкам власні); всебічність (здатність бачити проблему з різних поглядів); креативність (здатність вирішувати творчі завдання повністю або частково невідомим методом). Оцінку педагогічного аналізу контрольного уроку фізичної культури за варіативним модулем з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії здійснювали п’ять незалежних один від одного експертів. На міському і обласному методичних об’єднаннях і семінарах учителів фізичної культури експертів було ознайомлено з методикою та вимогами проведення експертизи і критеріями оцінювання. У протоколі педагогічного аналізу контрольного уроку фізичної культури було зазначені критерії і показники за якими здійснювалось оцінювання готовності студентів до реалізації варіативних модулів за видами

музично-рухової діяльності та хореографії за дієвим компонентом. Кожен означений показник оцінювався за шкалою – від 0 до 5 балів. За сумою набраних за показниками балів визначалася якість проведеного уроку. Оцінка уроку «відмінно» – 85–80 балів; «добре» – 79–65 балів; «задовільно» – 64–55 балів; «незадовільно» – менше 54 балів (Додаток Ю).

Педагогічне спостереження. Під спостереженням розуміємо цілеспрямоване і планомірне сприймання дійсності з наступною систематизацією фактів і здійсненням висновків. Наукове спостереження в педагогіці являє собою цілеспрямоване й організоване сприйняття предметів, явищ і процесів виховання, навчання і розвитку людини у ході її загальноосвітньої, трудової і професійної підготовки [252].

У підрозділі 1.3. нами визначено структурні компоненти готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності: мотиваційний, теоретичний і дієвий.

Мотиваційний компонент виражає усвідомлене ставлення майбутнього вчителя фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. Компонент є стрижнем, навколо якого формуються основні професійні якості вчителя фізичної культури та хореографії, від яких залежать характер його участі в освітніх процесах та результативність у навчанні й вихованні учнів.

Когнітивний компонент готовності майбутнього вчителя фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів є результатом пізнавальних процесів і характеризується обсягом професійно орієнтованих знань із теорії і методики викладання дисциплін, орієнтованих на формування музично-рухової активності учнів та їх хореографічного виховання.

Дієвий компонент проявляється в реалізації педагогічних здібностей, танцювально-рухового досвіду, здатності презентувати власну хореографічно-виконавську культуру.

За кожним із компонентів визначено відповідні критерії та показники сформованості готовності МУФКХ до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності (табл. 3.1) [24].

Таблиця 3.1

Компоненти, критерії та показники сформованності готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії

Компоненти	Критерії	Показники
Мотиваційний	Активність прояву професійно-мотиваційної потреби.	Інтерес до педагогічної професії; спрямованість на реалізацію варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності; прагнення до творчості.
Когнітивний	Результативність пізнавальної діяльності.	Наявність базових професійно-педагогічних та фахових знань; повнота, глибина й усвідомленість засвоєння методичних знань про варіативні модулі за видами музично-рухової діяльності та хореографії; наявність знань про оптимальне дозування фізичного навантаження у процесі реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії.
Дієвий	Організаційно-методичний, танцювально-руховий.	Уміння організовувати освітнє середовище та танцювально-рухову діяльність; здатність застосовувати інноваційні методи проведення уроку фізичної культури за видами музично-рухової діяльності та хореографії; уміння добирати відповідний музичний супровід.

Конкретизуємо наведений у таблиці 3.1 діагностичний інстументарій. Діагностика мотиваційного компоненту готовності відбувалася за критерієм

активності прояву професійно-мотиваційної потреби, що характеризувався такими показниками: *інтерес до педагогічної професії* (наявність позитивної мотивації, потреба в подоланні професійних труднощів, бажання спілкуватися з учнями, спрямованість на реалізацію власного професійного потенціалу); *спрямованість на реалізацію варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності* (спрямованність на збагачення власного досвіду, потреба в застосуванні нових знань у власній практичній діяльності; прагнення до збагачення досвіду для реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії); *прагнення до творчості (креативність і творче мислення) та самореалізації* (прагнення та активність у формуванні власного наукового світогляду, бажання оволодіти педагогічною майстерністю та творчістю, потреба в рефлексії, самооцінці, самокритичності.

Діагностика когнітивного компоненту готовності відбувалася за критерієм результативності пізнавальної діяльності, що характеризувався такими показниками: *наявність базових професійно-педагогічних та фахових знань* (наявність базових знань з циклів загальної, професійної та практичної підготовки*); повнота, глибина й усвідомленість засвоєння методичних знань про варіативні модулі за видами музично-рухової діяльності та хореографії* (наявність знань методик проведення уроків фізичної культури за видами музично-рухової діяльності та хореографії; наявність знань традиційних та інноваційних методів навчання); *наявність знань про оптимальне дозування фізичного навантаження у процесі реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії.*

Діагностика дієвого компоненту готовності відбувалася за критерієм наявності організаційно-методичного та танцювально-рухового досвіду, що характеризувався такими показниками: *уміння організовувати освітнє середовище та танцювально-рухову діяльність* (уміння підготувати місце, обладнання, інвентар для проведення уроку фізичної культури за видами музично-рухової діяльності та хореографії, вміння використовувати вправи за видами

музично-рухової діяльності та хореографії потоковим способом, уміння створювати мажорний настрій на уроках фізичної культури за рахунок збалансованості музично-рухових і хореографічних вправ та активності учителя тощо); *здатність застосовувати інноваційні методи проведення уроку фізичної культури за видами музично-рухової діяльності та хореографії* (уміння добирати способи та методи організації учнів на уроках фізичної культури за варіативними модулями за видами музично-рухової діяльності та хореографії, уміння застосовувати загальнопедагогічні і інноваційні методи на уроках фізичної культури за варіативними модулями відповідно до видів музично-рухової діяльності та хореографії, вміння складати та демонструвати танцювальні комбінації з елементами народних, бальних і сучасних танців, здатність використовувати методику дозування фізичного навантаження у процесі реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії, вміння подавати вербальні команди і спеціальні жести (к'юїнг) для початку/закінчення виконання вправи під музичний супровід тощо; *уміння добирати відповідний музичний супровід* (уміння добирати музичний супровід на урок фізичної культури за варіативними модулями за видами музично-рухової діяльності та хореографії (відповідно до вікових особливостей учнів, фізичної підготовленості і поставлених завдань, уміння раціонально використовувати музичний супровід на уроках фізичної культури за варіативними модулями за видами музично-рухової діяльності та хореографії тощо).

Перевірка ефективності обґрунтованої та розробленої моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності здійснювалась на підставі аналізу динаміки рівнів сформованості готовності студентів контрольної та експериментальної груп за означеними критеріями.

Низький рівень сформованості готовності майбутнього вчителя фізичної культури до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності ***за мотиваційним***

компонентом характеризується відсутністю позитивної мотивації до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії. Студент не виявляє інтересу до майбутньої педагогічної діяльності, відсутня спрямованість на реалізацію власного професійного потенціалу. *Середній рівень* готовності визначається наявністю позитивної мотивації до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії. Студент виявляє частковий інтерес до майбутньої педагогічної діяльності, здатний застосовувати елементарний досвід музично-рухової діяльності та хореографії в практичній діяльності і починає усвідомлювати важливість реалізації власного професійного потенціалу. *Високий рівень* готовності характеризується чітко вираженою мотивацією на реалізацію варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії, сформованістю глибокого інтересу до майбутньої педагогічної діяльності, здатний успішно застосовувати досвід музично-рухової діяльності та хореографії у практичній діяльності і цілеспрямовано реалізує власний професійний потенціал, відрізняється креативністю та творчим мисленням.

Низький рівень сформованості готовності майбутнього вчителя фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності ***за когнітивним компонентом*** характеризується поверхневими знаннями циклу дисциплін загальної та професійної підготовки. У студента відсутні спеціальні теоретичні знання щодо застосування музично-рухового досвіду й хореографії у практичній діяльності. *Середній рівень* готовності характеризується сформованістю базових знань циклу дисциплін загальної та професійної підготовки. Студент володіє спеціальними знаннями щодо впровадження музично-рухової діяльності й хореографії до практичної діяльності. *Високий рівень* готовності характеризується сформованістю глибоких наукових знань з циклу дисциплін загальної та професійної підготовки. У студента сформовані комплексні спеціальні знання щодо варіативного впровадження музично-рухової діяльності й хореографії до практичної діяльності.

Низький рівень сформованості готовності майбутнього вчителя фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності ***за дієвим компонентом*** характеризується практичною відсутністю організаційно-методичного та танцювально-рухового досвіду. Студент неспроможний використовувати свої розрізнені методичні уміння, рухові і хореографічно-виконавські навички в практичній діяльності. Середній рівень готовності характеризується наявністю певного досвіду організації музично-рухової діяльності та обмеженими хореографічними вміннями та навичками. Студент вміє організовувати освітнє середовище, здатний застосовувати інноваційні методи проведення уроку фізичної культури за видами музично-рухової діяльності, проте недостатньо володіє методикою організації танцювальної діяльності, не завжди правильно добирає потрібний музичний супровід. застосовує спеціальні знання щодо впровадження музично-рухової діяльності й хореографії, а також методичні уміння, рухові і хореографічно-виконавські навички в практичній діяльності. Високий рівень готовності характеризується спроможністю ефективно застосовувати в педагогічній діяльності організаційно-методичний та танцювально-руховий досвід. Студент має розвинені педагогічні здібності, активно застосовує традиційні й інноваційні методи навчання, демонструє здатність презентувати власну хореографічно-виконавську культуру з метою реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії, вміє вдало добирати музичний супровід.

Отже, діагностичний інструментарій експериментального дослідження було розроблено згідно з компонентною структурою готовності МУФКХ до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності (мотиваційний, когнітивний і дієвий компоненти) та визначеними рівнями (низький, середній, високий). Діагностика мотиваційного компоненту готовності відбувалась за критерієм активності прояву професійно-мотиваційної потреби, когнітивного – за

критерієм результативності пізнавальної діяльності, дієвого – за організаційно-змістовим, методичним і танцювально-руховим критеріями та відповідними показниками.

3.2. Аналіз констатувального етапу педагогічного експерименту

За результатами науково-пошукової діяльності в ході педагогічної практики майбутніми вчителями фізичної культури визначено, що більшість учнів молодших, середніх та старших класів мають позитивне ставлення до використання музичного супроводу на уроках фізичної культури і бажають оволодіти не тільки базовими руховими вміннями та навичками, а і видами музично-рухової діяльності варіативних модулів.

Результати дослідження щодо з'ясування ставлення учнів закладів загальної середньої освіти до уроків фізичної культури з використанням варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії були підставою для вивчення питання щодо використання означених модулів учителями фізичної культури у процесі професійної діяльності [46; 47].

Анкетування показало, що 67,2% учителів м. Суми і Сумської області вважають за доцільне впровадження видів музично-рухової діяльності та хореографії окремими варіативними модулями до навчальної програми з дисципліни «Фізична культура». 85,2% усіх анкетованих вчителів зазначають раціональність використання видів музично-рухової діяльності та хореографії в позакласних формах організації фізичної культури школярів. На запитання «Чи впроваджуєте Ви варіативні модулі за видами музично-рухової діяльності та хореографії до освітнього процесу учнів 1–11 класів?» позитивно відповіли лише 36% вчителів м. Суми і Сумської області, але відмітили, що більшість учнів позитивно і зацікавлено відносяться до застосування засобів музично-рухової діяльності та хореографії на уроках фізичної культури. Вчителі зазначають, що опанування варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії обирають учні як молодших (73%) так і середніх та старших класів

(59%). Бажання займатися за варіативними модулями за видами музично-рухової діяльності та хореографії учні пояснюють позитивним настрієм на уроках фізичної культури, різноманіттям методів і засобів музично-рухової діяльності та хореографії, їх сучасністю. Це також підтверджується науково-пошуковою діяльністю студентів щодо з'ясування ставлення учнів закладів загальної середньої освіти до уроків фізичної культури з використанням варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії. 38% учителів фізичної культури Сумської області і 26,5% учителів фізичної культури м. Суми не застосовують варіативні модулі за видами музично-рухової діяльності та хореографії в освітньому процесі, вказуючи на такі причини: відсутність матеріально-технічного забезпечення для проведення уроку фізичної культури з використанням засобів музично-рухової діяльності та хореографії – 38,5%; відсутність можливості використовувати музичний супровід на уроках фізичної культури – 19,6%; відсутність знань і умінь у педагогічного складу щодо володіння методикою проведення уроків фізичної культури за варіативними модулями з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії – 40,4%; відсутність інтересу учнів до уроків фізичної культури за варіативними модулями з використанням видів музично-рухової діяльності тахореографії – 4,9%.

На підставі аналізу результатів анкетування нами встановлено, що як учителі м. Суми (31,2%), так і вчителі Сумської області (15,5%) намагаються застосовувати засоби музично-рухової діяльності та хореографії в підготовчій і заключній частинах уроку (в середньому упродовж 5–8 хвилин) при проведенні уроків за іншими варіативними модулями навчальної програми «Фізична культура», використовуючи вправи спрямовані на розвиток силових здібностей 17,2%, на розвиток координаційних здібностей (наприклад: танцювальна аеробіка, ритм-аеробіка та ін.) – 18% і на розвиток гнучкості (наприклад: стретчинг, йога, пілатес) – 20,4% протягом І-го і ІІ-го навчального семестру. Зазначимо, що хореографічні вправи аеробного характеру, наприклад, вправи танцювальної аеробіки, які сприяють розвитку загальної витривалості

використовують лише 9% всіх анкетованих учителів. Також з'ясовано, що лише 10,6% усих анкетованих вчителів м. Суми і Сумської області проводять позакласні заняття з використанням засобів аеробіки, з них: у формі факультативу – 2,8%; в організації спортивних змагань і свят – 2,4%, як засіб фізичного виховання при проведенні спортивних секцій – 1,6%, як вид занять в оздоровчій групі – 3,2%.

На прояв інтересу учнів до занять фізичною культурою з використанням варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії, на думку вчителів м. Суми, суттєво впливають такі фактори: високий рівень підготовленості і активності вчителів – 49,5%, формування позитивного ставлення до занять фізичною культурою в сім'ї – 21,3%. Учителі Сумської області пріоритетними факторами на прояв інтересу учнів до занять фізичною культурою з використанням засобів музично-рухової діяльності та хореографії визначають сучасну матеріально-технічну базу – 37,7% і вплив сучасних фізкультурно-агітаційних програм і телевізійних проектів агітаційного характеру – 24,5%.

Учителі фізичної культури м. Суми та Сумської області зазначають, що для проведення уроків фізичної культури за варіативними модулями з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії користуються такими інформаційними ресурсами: спеціалізовані видання (журнали, газети, книги) – 39,3%; відеоматеріали – 28,6%; курси підвищення кваліфікації вчителів – 43%; фітнес форуми, фітнес конвенції і семінари – 9%.

На запитання анкети «Як Ви вважаєте, для формування необхідних знань і умінь щодо використання видів музично-рухової діяльності та хореографії потрібно приділяти більше уваги під час професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури?» майже всі анкетовані вчителі (108 осіб – 86,8%) м. Суми і Сумської області відповіли позитивно і зазначили про необхідність методичної допомоги не тільки у формі практичних занять, а й у друкованих навчально-методичних посібниках і рекомендаціях.

Таким чином, результати проведеного анкетування показали, що застосування вчителями фізичної культури варіативних модулів за видами

музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності потребує пошуку нових форм, методів і засобів організації навчальної діяльності, спрямованих на якісну підготовку майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти. Непідготовленість до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії діючої навчальної програми з фізичної культури в ЗЗСО безпосередньо пов'язана з недостатністю необхідних спеціалізованих видань, а також недостачею уваги до опанування варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії під час професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури у закладах вищої освіти.

Одним із завдань констатувального етапу педагогічного експерименту було визначення початкового рівня сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності у процесі професійної діяльності.

Для визначення стану сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до означеного виду діяльності за мотиваційним компонентом студентам було запропоновано анкету самооцінювання. Майбутнім учителям фізичної культури було запропоновано оцінити власну мотивацію до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності за шкалою – від 0 до 5 балів. Результати експериментального дослідження подано в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Результати сформованості готовності студентів до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії (мотиваційний компонент)

№ з/п	Показники	Середня оцінка (n=74)
1	Наявність позитивної мотивації.	2,1
2	Потреба в застосуванні нових знань у власній практичній діяльності.	2,0

Продовження таблиці

3	Бажання оволодіти педагогічною майстерністю.	1,9
4	Потреба в подоланні професійних труднощів.	2,6
5	Бажання спілкуватися з учнями.	3,4
6	Прагнення до творчості.	2,3
7	Потреба у рефлексії (самооцінці, самокритичності).	2,2
8	Активність у формуванні власного наукового світогляду.	2,6
9	Спрямованість на реалізацію власного професійного потенціалу.	3,1
10	Прагнення до збагачення досвіду для реалізації варіативних модулів з елементами музично-рухової активності та хореографії.	3,1
Середня оцінка досліджуваних у групі		2,5

За мотиваційним компонентом сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії найвищу середню оцінку отримали такі показники: бажання спілкуватися з учнями (середня оцінка – 3,4), спрямованість на реалізацію власного професійного потенціалу (середня оцінка – 3,1), прагнення до збагачення досвіду для реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії (середня оцінка – 3,1). За результатами анкетування визначено, що студенти, які брали участь у констатувальному експерименті, не високо оцінюють потребу в подоланні професійних труднощів (середня оцінка – 2,6), активність у формуванні власного наукового світогляду (середня оцінка – 2,6) і прагнення до творчості (середня оцінка – 2,3). Найнижчими балами студенти оцінили свою мотивацію за такими показниками: потреба в рефлексії (самооцінці, самокритичності) – середня оцінка – 2,2, наявність позитивної мотивації (середня оцінка – 2,1), потреба в застосуванні нових знань у власній практичній діяльності (середня оцінка – 2,0), бажання оволодіти педагогічною майстерністю (середня оцінка – 1,9).

Для визначення рівня сформованості готовності МУФК до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії за когнітивним компонентом студенти визначали правильну з чотирьох запропонованих варіантів відповідей на запитання тестових завдань.

За результатами констатувального етапу педагогічного експерименту визначено коефіцієнт засвоєння знань за когнітивним компонентом у досліджуваних студентів (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Результати сформованості готовності студентів до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії (когнітивний компонент за коефіцієнтом засвоєння знань)

Коефіцієнт засвоєння знань	Оцінка	Кількість студентів (n=74)
менше 0,5	незадовільно	27
0,5 – 0,6	задовільно	33
0,7 – 0,8	добре	14
0,9 – 1	відмінно	–

Так, за результатами констатувального етапу педагогічного експерименту за когнітивним компонентом визначено, що більшість досліджуваних студентів – 33, відповіли на запитання тестування отримавши коефіцієнт засвоєння знань 0,5–0,6, що відповідає задовільній оцінці, 14 студентів досліджуваної групи отримали коефіцієнт засвоєння знань 0,7–0,8 – оцінка добре. Незадовільну оцінку з коефіцієнтом засвоєння знань менше 0,5 отримали 27 студентів. Жоден із студентів досліджуваної групи не отримав відмінної оцінки за когнітивним компонентом.

На основі аналізу тестування було встановлено кількість студентів, які отримали визначений коефіцієнт засвоєння знань. Це дало можливість отримати статистичний показник, який називається абсолютною частотою. Але найбільш інформативними є відносні і процентні частоти (таблиця 3.4).

Розрахунок відносних і процентних частот показав, що оцінку незадовільно отримали 36% досліджуваної групи студентів. 44% студентів отримали оцінку задовільно, а оцінку добре лише 18% експериментального дослідження.

Таблиця 3.4

Результати сформованості готовності студентів до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії (когнітивний компонент за частотами)

Оцінка	Абсолютна частота (число студентів, які отримали дану оцінку)	Відносна частота	Процентна частота
незадовільно	27	0,36	36%
задовільно	33	0,44	44%
добре	14	0,18	18%
відмінно	–	–	–
всього	74	1	100%

Для визначення рівня готовності МУФК до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності за дієвим компонентом використовувався метод експертної оцінки. Результат педагогічного аналізу проведеного студентом-практикантом контрольного уроку фізичної культури за варіативним модулем з викоистанням видів музично-рухової діяльності та хореографії заносився експертами до зведеного протоколу експертної оцінки. Результати констатувального експерименту за дієвим компонентом є такими (табл. 3.5).

Так, за результатами констатувального етапу педагогічного експерименту за дієвим компонентом визначено, що більшість досліджуваних студентів – 37, отримали за проведення контрольного уроку фізичної культури за варіативним модулем з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії – 55–64, що відповідає оцінці – задовільно, 15 студентів досліджуваної групи отримали суму балів 65–79 – оцінка добре. Незадовільну оцінку з проведення

контрольного уроку фізичної культури за варіативним модулем з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії з сумою балів менше 54 отримали 22 студенти. Відмінної оцінки за дієвим компонентом не отримав жоден зі студентів досліджуваної групи.

Таблиця 3.5

Результати сформованості готовності студентів до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії (дієвий компонент)

Сума набраних балів	Оцінка	Кількість студентів (n=74)
менше 54	незадовільно	22
55 – 64	задовільно	37
65 – 79	добре	15
80 – 85	відмінно	–

Аналіз протоколів експертів педагогічного аналізу контрольного уроку фізичної культури за варіативним модулем з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії дозволив визначити середню оцінку за визначеними критеріями дієвого компонента.

За організаційно-змістовим критерієм достатньо високо експерти оцінюють уміння визначати зміст уроку фізичної культури за варіативними модулями з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії відповідно до мети і завдань (середня оцінка – 4,0), а також уміння підготувати місце, обладнання та інвентар для проведення уроку фізичної культури за варіативними модулями за видами музично-рухової діяльності та хореографії (середня оцінка – 4,0). Уміння добирати музичний супровід на урок фізичної культури за варіативними модулями з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії (відповідно до вікових особливостей учнів, фізичної підготовленості і поставлених завдань) експерти оцінили середньою оцінкою – 2,7 бали.

За методичним критерієм – уміння сприяти розвитку фізичних якостей, формувати правильну поставу і навички дихання учнів засобами хореографії оцінені експертами середнім балом – 4,1 – досліджуваної групи. Середньою оцінкою – 3,0 експерти оцінюють уміння застосовувати загальнопедагогічні і інноваційні методи на уроках фізичної культури за варіативними модулями з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії. За результатами аналізу протоколів визначено, що нижчим за середній бал оцінено експертами вміння студентів раціонально використовувати музичний супровід на уроках фізичної культури за варіативними модулями з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії (2,7 – середня оцінка досліджуваних студентів). Середньою оцінкою визначено експертами уміння складати танцювальні композиції з елементами народних, бальних і сучасних танців (3,0 – середня оцінка досліджуваних студентів). Нижчими балами оцінено уміння використовувати національні танцювальні традиції: рухливі народні ігри з елементами хореографії, фрагменти народних танців, комплекси загальнорозвивальних вправ основі на музичного фольклору (2,5 – середня оцінка студентів); володіння хореографічною термінологією, уміння подавати команди і спеціальні жести (к'юїнг) для початку/закінчення виконання вправи під музичний супровід (2,0 – середня оцінка студентів).

За танцювально-руховим критерієм експертами визначено достатній рівень розвитку фізичних якостей студентів досліджуваної групи (середня оцінка – 4,0). Експерти визначають, що уміння презентувати власну хореографічно-виконавську культуру, уміння виконувати рухові дії за видами музично-рухової діяльності та хореографії відповідно до «музичного квадрату», уміння демонструвати танцювальні комбінації (за видами хореографії) експертами оцінено нижче середнього (2,9 – середня оцінка досліджуваних студентів). Уміння створювати мажорний настрій на уроках фізичної культури за рахунок збалансованості музично-рухових та

хореографічних вправ і активності вчителя взагалі отримали низький середній бал (1,9 – середня оцінка досліджуваних студентів).

Отже, результати готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності за дієвим компонентом наведено в табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Результати сформованості готовності студентів до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії (дієвий компонент, %)

Сума набраних балів	Оцінка	Кількість студентів (n=74)
менше 54	незадовільно	30%
55 – 64	задовільно	50%
65 – 79	добре	20%
80 – 85	відмінно	–

Проаналізуємо одержані результати за кожним із компонентів готовності МУФК до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності. Кількісні результати отриманих даних подано в таблиці 3.7., на рис. 3.1.

Таблиця 3.7

Рівні сформованості компонентів готовності МУФК до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності після констатувального експерименту (%)

Компоненти готовності	Коефіцієнт готовності (n=74)		
	Високий (1 – 0,85)	Середній (0,84 – 0,35)	Низький (0,35 і нижче)
Мотиваційний	7%	70%	23%
Когнітивний	–	64%	36%
Дієвий	–	70%	30%

Таким чином, дослідженнями визначено, що за мотиваційним компонентом високий рівень сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності з показниками $К_{гот}$ 1 – 0,85 було виявлено лише у 7% досліджуваної групи. Середній рівень вмотивованості до означеного виду діяльності виявлено у 70% студентів. Низький рівень готовності за мотиваційним компонентом ($К_{гот.}$ 0,35 і нижче) виявлено у 23% студентів констатувального етапу експерименту.

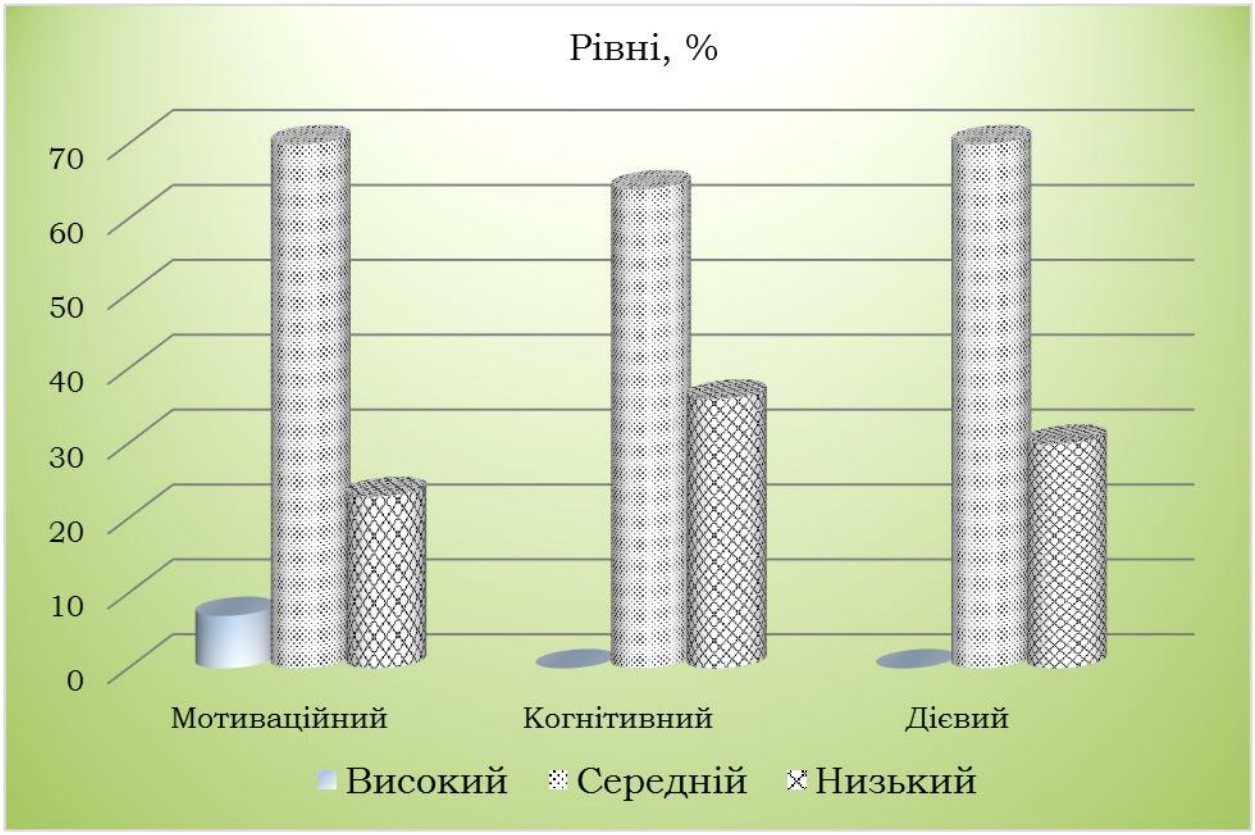

Рис. 3.1. Діаграма рівнів сформованості компонентів готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності після констатувального експерименту.

Дослідженнями визначено, що найвищий відсоток коефіцієнту готовності ($К_{гот.}$ (0,84 – 0,35)) за когнітивним компонентом – 62%, відповідає середньому рівню готовності. $К_{гот.}$ за когнітивним компонентом з

показниками нижче 0,35 виявлено у 36% студентів (що дорівнює низькому рівню). Високий рівень готовності за когнітивним компонентом із показниками $К_{гот}$ 1–0,85 студенти, які брали участь у дослідженні не отримали.

Результати тестування за дієвим компонентом показали, що високий рівень сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії з показниками $К_{гот}$ 1–0,85 не отримали жоден зі студентів досліджуваної групи. Середній рівень готовності з $К_{гот.}$ 0,84–0,35 показали 70% студентів і 30% студентів досліджуваної групи показали низькій відсоток ($К_{гот.}$ 0,35 і нижче).

Отже, результати констатувального етапу педагогічного експерименту засвідчили, що за мотиваційним компонентом високий рівень сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів було виявлено лише у 7% студентів. Середній рівень вмотивованості до означеного виду діяльності виявлено у 70% студентів, низький рівень готовності за мотиваційним компонентом виявлено у 23% учасників констатувального етапу експерименту. Результати тестування за когнітивним компонентом засвідчили, що високий рівень сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації означених варіативних модулів у процесі професійної діяльності не отримав жоден зі студентів досліджуваної групи; середній та низький рівні готовності показали 70% та 30% учасників констатувального експерименту відповідно. Результати тестування за дієвим компонентом засвідчили таке: високий рівень сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії не отримав жоден із досліджуваної групи; середній рівень готовності показали 70% студентів, 30% учасників показали низькій рівень.

3. 3. Формувальний етап педагогічного експерименту та аналіз його результатів

Експериментальне дослідження мало на меті експериментальну перевірку моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Важливим у реалізації основного етапу впровадженої моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до означеного виду діяльності була організація додаткових занять для студентів експериментальної групи. Формою додаткових занять для студентів експериментальної групи була діяльність студії «Танцювальна аеробіка». Студенти експериментальної групи використовували на практичних заняттях сучасний інвентар та обладнання (степ-платформи, фітбол-м'ячі, босу, петлі TRX і т.п.). Це дало можливість формувати у студентів знання, уміння і навички використовувати танцювальні елементи в різних видах музично-рухової діяльності. Заняття з танцювальної аеробіки зі студентами експериментальної групи проводились не тільки викладачами Навчально-наукового інституту фізичної культури, а і досвідченими тренерами-хореографами спортивно-оздоровчого комплексу «Аякс». Це дало студентам можливість спостерігати за руховими та методичними особливостями стилю викладання видів танцювально-рухової діяльності різними тренерами-хореографами.

У результаті формувального етапу експерименту визначено вплив впровадженої моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів та хореографії у процесі професійної діяльності.

Зокрема, за показниками мотиваційного компонента сформованості готовності визначено середню оцінку в контрольній і експериментальній групах (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Результати сформованості готовності студентів КГ та ЕГ до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії (мотиваційний компонент)

№ з/п	Показники	Середня оцінка		Різниця між КГ і ЕГ
		КГ	ЕГ	
1	Наявність позитивної мотивації.	3,0	4,5	+1,5
2	Потреба у застосуванні нових знань у власній практичній діяльності.	2,5	4,5	+2,0
3	Бажання оволодіти педагогічною майстерністю.	2,2	3,5	+1,3
4	Потреба у подоланні професійних труднощів.	2,5	3,8	+1,3
5	Бажання спілкуватися з учнями.	3,4	4,5	+1,1
6	Прагнення до творчості.	2,6	4,0	+1,4
7	Потреба у рефлексії (самооцінці, самокритичності).	2,5	3,5	+1,0
8	Активність у формуванні власного наукового світогляду.	2,6	2,8	+0,2
9	Активність у формуванні власного наукового світогляду.	3,3	4,0	+0,7
10	Прагнення до збагачення досвіду для реалізації варіативних модулів з елементами музично-рухової активності та хореографії.	3,0	4,3	+1,3

Так, критерії бажання спілкуватися з учнями оцінено студентами КГ – 3,4 балів, середня оцінка студентів ЕГ – 4,5; реалізація власного професійного потенціалу – середня оцінка КГ – 3,3 і середня оцінка ЕГ – 4,0; прагнення до збагачення досвіду для реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії – середня оцінка КГ – 3,0 і середня оцінка ЕГ – 4,3. За результатами самооцінювання визначено, що студенти КГ, які брали участь у формувальному експерименті, не високо оцінюють потребу в подоланні професійних труднощів (середня оцінка – 2,5), студенти ЕГ потребу

у подоланні професійних труднощів у 3,8 бала. Майже не відрізняється середня оцінка мотивації до активності у формуванні власного наукового світогляду у студентів контрольної і експериментальної груп. Так, студенти КГ оцінили мотивацію за означеним показником у 2,6 бали, а студенти ЕГ – 2,8 бали. Прагнення до творчості студенти контрольної групи оцінюють у 2,6 бали, студенти експериментальної групи – 4,0 бали. Потребу в рефлексії (самооцінці, самокритичності) студенти контрольної групи оцінили – 2,5 бали, студенти експериментальної групи – 3,5 балів. Наявність позитивної мотивації у процесі навчання у студентів КГ визначена середньою оцінкою – 3,0, у студентів ЕГ – 4,5 бала. Студенти КГ потребу в застосуванні нових знань у власній практичній діяльності оцінили середньою оцінкою 2,5, дослідженнями в ЕГ визначено, що за означеними показником студенти значно вище оцінюють свою мотивацію – 4,5 балів. Бажання оволодіти педагогічною майстерністю – середня оцінка – 2,2 і 3,5 – середня оцінка студентів ЕГ.

За результатами формувального етапу педагогічного експерименту за когнітивним компонентом визначено, що у студентів контрольної та експериментальної груп майже однаковий коефіцієнт засвоєння знань (табл. 3.9).

Таблиця 3.9

Результати сформованості готовності студентів КГ та ЕГ до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії (когнітивний компонент)

Коефіцієнт засвоєння знань	Оцінка	Кількість студентів	
		КГ (n=34)	ЕГ (n=33)
менше 0,5	незадовільно	6	4
0,5 – 0,6	задовільно	21	18
0,7 – 0,8	добре	6	9
0,9 – 1	відмінно	1	2

Так, в контрольній групі 21 студент, а в експериментальній 18 студентів відповіли на запитання тестування, отримавши коефіцієнт засвоєння знань 0,5–0,6, що відповідає задовільній оцінці, 6 студентів КГ і 9 студентів ЕГ отримали коефіцієнт засвоєння знань 0,7–0,8 – оцінка добре. Незадовільну оцінку з коефіцієнтом засвоєння знань менше 0,5 отримали 6 студентів КГ і 4 студенти ЕГ. Лише 1 студент контрольної і 2 студенти експериментальної груп отримали відмінну оцінку за когнітивним компонентом.

На основі аналізу тестування було встановлено кількість студентів, які отримали визначений коефіцієнт засвоєння знань. Це дало можливість отримати статистичний показник, який називається абсолютною частотою. Але найбільш інформативними є відносні і процентні частоти (табл. 3.10).

Таблиця 3.10

Результати сформованості готовності студентів КГ та ЕГ до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії (когнітивний компонент за частотами)

Оцінка	Абсолютна частота (число студентів, які отримали дану оцінку)		Відносна частота		Процентна частота	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
незадовільно	6	4	0,18	0,12	18%	13%
задовільно	21	18	0,61	0,54	61%	54%
добре	6	9	0,18	0,27	18%	27%
відмінно	1	2	0,03	0,06	3%	6
всього	34	33	1	1	100%	100%

Розрахунок відносних і процентних частот показав, що оцінку незадовільно отримали 18% КГ і 13% ЕГ студентів. 61% контрольної і 54% експериментальної групи студентів отримали оцінку задовільно, а оцінку добре за когнітивним компонентом лише 27% ЕГ і 18% КГ.

Визначення рівня сформованості готовності МУФК до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності за дієвим компонентом здійснювалося з використанням методу експертної оцінки.

Результати експертної оцінки педагогічного аналізу проведеного студентом-практикантом контрольного уроку фізичної культури за варіативним модулем із використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії заносився експертами до зведеного протоколу експертної оцінки. Результати формувального експерименту за дієвим компонентом подано в таблиці 3.11.

Таблиця 3.11

Результати сформованості готовності студентів КГ та ЕГ до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії (дієвий компонент)

Сума набраних балів	Оцінка	КГ (n=34)	ЕГ (n=33)
менше 54	незадовільно	8	6
55 – 64	задовільно	15	10
65 – 79	добре	7	9
80 – 85	відмінно	4	8

Таким чином, за результатами формувального етапу педагогічного експерименту за дієвим компонентом визначено, що більшість досліджуваних студентів як КГ (15 осіб), так і ЕГ (10 осіб) отримали за проведення контрольного уроку фізичної культури за варіативним модулем з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії – 55–64 балів, що відповідає оцінці – задовільно, 9 досліджуваних студентів ЕГ і 7 студентів КГ отримали суму балів 65–79 – оцінка добре. Незадовільну оцінку з проведення контрольного уроку фізичної культури за варіативним модулем з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії з сумою балів менше 54 отримали 6 студентів ЕГ і 8 студентів КГ. Відмінну оцінку за дієвим

компонентом отримано 8 студентами експериментальної групи і 4 студентами контрольної групи.

За протоколами педагогічного аналізу контрольного уроку за варіативним модулем з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії визначено середню оцінку за критеріями і показниками дієвого компонента студентів КГ і ЕГ груп.

Так, за організаційно-змістовим критерієм достатньо високо експерти оцінюють уміння визначати зміст уроку фізичної культури за варіативними модулями з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії відповідно до мети та завдань (4,0 – середня оцінка студентів КГ та 4,5 – середня оцінка респондентів експериментальної групи), а також уміння підготувати місце, обладнання та інвентар для проведення уроку фізичної культури за варіативними модулями з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії (4,3 – середня оцінка студентів КГ та 4,5 – середня оцінка респондентів ЕГ). Серед студентів, які брали участь у формувальному експерименті, уміння добирати музичний супровід на урок фізичної культури за варіативними модулями з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії (відповідно до вікових особливостей учнів, фізичної підготовленості і поставлених завдань) у контрольній і експериментальній групі відрізняються (3,4 – середня оцінка студентів КГ та 4,0 – середня оцінка респондентів ЕГ).

За методичним критерієм такі показники як уміння сприяти розвитку фізичних якостей, формувати правильну поставу і навички дихання учнів засобами хореографії оцінено в КГ і ЕГ майже однаково (3,4 – середня оцінка студентів КГ та 3,6 – середня оцінка респондентів ЕГ). У контрольній і експериментальній групах експерти оцінюють уміння застосовувати загальнопедагогічні та інноваційні методи на уроках фізичної культури за варіативними модулями з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії середньою оцінкою – 3,3 бали. Середньою оцінкою – 3,3 в КГ і ЕГ експерти оцінюють уміння застосовувати загальнопедагогічні та інноваційні

методи на уроках фізичної культури за варіативними модулями з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії. Раціонально використовувати музичний супровід на уроках фізичної культури за варіативними модулями з використанням видів музично-рухової діяльності експерти оцінили середнім балом 3,5 студентів КГ і середнім балом 4,0 студентів ЕГ. Вищим балом в ЕГ (4,4 – середня оцінка) ніж в КГ (3,0 – середня оцінка) відмічено уміння дозувати фізичне навантаження у процесі реалізації варіативних модулів з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії (3,1 – середня оцінка студентів КГ, 4,1 – середня оцінка респондентів ЕГ). Також вищим балом в ЕГ (4,4 – середня оцінка) ніж в КГ (3,0 – середня оцінка) відмічено уміння складати танцювальні композиції з елементами народних, бальних і сучасних танців. Також студенти ЕГ отримали вищу середню оцінку за уміння використовувати національні танцювальні традиції: рухливі народні ігри з елементами хореографії, фрагменти народних танців, комплексів загальнорозвивальних вправ на основі музичного фольклору (4,3 – середня оцінка студентів експериментальної групи, 3,2 – середня оцінка студентів контрольної групи). Уміння сприяти розвитку фізичних якостей, формувати правильну поставу і навички дихання учнів засобами хореографії майже однаково оцінено експертами у студентів контрольної і експериментальної групи (3,4 – середня оцінка студентів КГ та 3,6 – середня оцінка респондентів експериментальної групи).

За танцювально-руховим критерієм показник рівня розвитку фізичних якостей студентів ЕГ в середньому оцінений експертами у 4,5 бали, контрольної – 4,1 бала. Експерти визначають, що уміння презентувати власну хореографічно-виконавську культуру, уміння виконувати рухові дії за видами музично-рухової діяльності та хореографії відповідно до «музичного квадрату», уміння демонструвати танцювальні комбінації (за видами хореографії) експертами оцінено середньої оцінкою – 4,2 бали в експериментальній групі і середньою оцінкою – 3,0 балів в контрольній групі. Середній бал за вміння створювати мажорний настрій на уроках фізичної культури за рахунок

збалансованості хореографічних вправ та активності вчителя значно відрізняється в контрольній і експериментальній групах, так середня оцінка досліджуваних студентів КГ – 2,5 бали, ЕГ – 4,0 бали).

Результати сформованості готовності студентів контрольної та експериментальної груп до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності за дієвим компонентом наведено в табл. 3.12.

Таблиця 3.12

Результати сформованості готовності студентів КГ та ЕГ до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії (дієвий компонент, %)

Сума набраних балів	Оцінка	КГ (n=34)	ЕГ (n=33)
менше 54	незадовільно	24%	18%
55 – 64	задовільно	44%	30%
65 – 79	добре	21%	27%
80 – 85	відмінно	12%	24%

У таблиці 3.13 наведено дані рівнів сформованості готовності студентів контрольної та експериментальної груп до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії за мотиваційним, когнітивним та дієвим компонентами.

Таблиця 3.13

Рівні сформованості готовності студентів КГ та ЕГ до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії

Коефіцієнти готовності	Компоненти готовності					
	Мотиваційний		Теоретичний		Дієвий	
	КГ (n=34)	ЕГ (n=33)	КГ (n=34)	ЕГ (n=33)	КГ (n=34)	ЕГ (n=33)
Високий	7	17	1	2	4	8
Середній	22	14	27	27	22	19
Низький	5	2	6	4	6	8

Проаналізуємо кількісні результати, одержані за кожним із компонентів готовності майбутнього вчителя фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності (табл. 3.14).

Таблиця 3.14

Рівні сформованості готовності студентів КГ та ЕГ до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії (%)

Компоненти готовності	Коефіцієнт готовності (%)					
	Високий (1 – 0,85)		Середній (0,84 – 0,35)		Низький (0,35 і нижче)	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Мотиваційний	20	51	66	43	14	6
Когнітивний	3	6	79	81	18	13
Дієвий	12	24	66	58	24	18

Таким чином, на рисунку 3.2 можемо бачити, що за мотиваційним компонентом високий рівень готовності МУФКХ до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності з показниками $К_{гот}$ 1 – 0,85 було виявлено у 51% студентів КГ і 20% студентів КГ. Середній рівень вмотивованості до означеного виду діяльності виявлено у 66% студентів контрольної групи і 43% експериментальної груп. Низький рівень готовності за мотиваційним компонентом ($К_{гот.}$ 0,35 і нижче) виявлено у 6% студентів експериментальної групи і 14% – контрольної групи.

Дослідженнями визначено, що найвищий відсоток коефіцієнту готовності ($К_{гот.}$ (0,84 – 0,35)) в експериментальній групі (81%) і в контрольній (79%) групах отриманий студентами за когнітивним компонентом, що відповідає середньому рівню готовності. $К_{гот.}$ за когнітивним компонентом з показниками нижче 0,35 виявлено у 18% студентів контрольної і 13% – експериментальної груп (що відповідає низькому рівню). Високий рівень готовності за когнітивним компонентом з показниками $К_{гот}$ 1 – 0,85 отримали лише 3% студентів контрольної і 6% експериментальної груп (рис. 3.3).

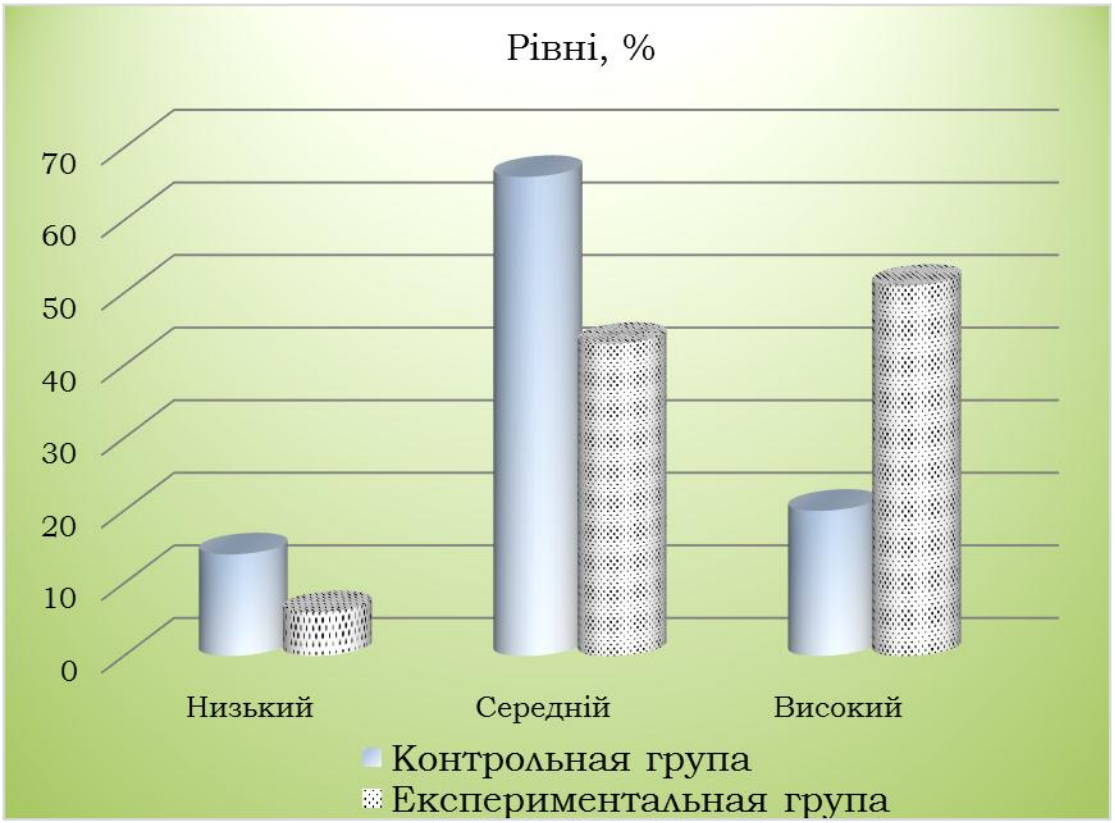

Рис. 3.2. Діаграма рівнів сформованості готовності студентів КГ та ЕГ до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії (мотиваційний компонент).

Рис. 3.3. Діаграма рівнів сформованості готовності студентів КГ та ЕГ до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії (когнітивний компонент).

Результати експертної оцінки за дієвим компонентом показали, що значно вищий рівень сформованості готовності студентів до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності з показниками $К_{гот}$ 1 – 0,85 визначено в експериментальній групі (24%) порівняно зі студентами контрольної (12%). Середній рівень готовності з $К_{гот.}$ 0,84 – 0,35 показали 66% студентів контрольної групи і 58% студентів експериментальної групи. $К_{гот.}$ 0,35 і нижче визначено у 24% студентів контрольної групи і у 18% студентів експериментальної групи (рис.3.4).

Рис. 3.4. Діаграма рівнів сформованості готовності студентів КГ та ЕГ до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії (дієвий компонент).

Порівняння динаміки змін рівнів сформованості готовності студентів контрольної та експериментальної груп до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності проводилася за мотиваційним, теоретичним та дієвими компонентами.

Визначення статистичної значущості різниць показників контрольної та експериментальної груп проводилось за допомогою критерію Пірсона χ^2.

У даному дослідженні розмір вибірки $n > 30$, тому допустимо прийняти рівень статистичної значущості $p \le 0,05$ [242, с. 58].

Критичне значення критерію Пірсона χ^2 визначається по числу ступенів свободи (ν) для даної задачі, яке на одиницю менше від числа можливих градацій ознаки [242, с. 61].

Так як оцінювання сформованості готовності студентів контрольної та експериментальної груп до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії здійснювалось за трьома рівнями сформованості готовності (низький, середній, високий), то число можливих градацій коефіцієнта готовності становить 3. Отже, число ступенів свободи дорівнює 2.

Для рівня значущості $p \le 0,05$ при числі ступенів свободи 2 критичне значення критерію Пірсона $\chi^2_{кр.}$ становить 5,991. [242, с. 203].

Для знаходження суттєвих відмінностей в розподілах коефіцієнтів сформованості готовності студентів контрольної і експериментальної групи, в якій проводився формувальний експеримент, необхідно знайти значення критерію Пірсона χ^2 і порівняти його з критичним значенням, яке для даної задачі становить 5,991. Якщо знайдене значення критерію Пірсона χ^2 буде більшим за його критичне значення $\chi^2_{кр.}$, то відмінності в розподілах можна вважати суттєвими і прийняти припущення про те, що формувальний експеримент вплинув на рівень готовності студентів експериментальної групи. В іншому випадку припущення вважають недостовірним.

Розрахунок критерію Пірсона χ^2 проводився на основі даних табл. 3.13, 3.14 окремо для мотиваційного, теоретичного і дієвого компонентів готовності з використанням пакету MSExcel. Результати розрахунку наведено в табл. 3.15.

Як видно з табл. 3.15, критерій Пірсона χ^2 був більшим за його критичне значення $\chi^2_{кр.}$ лише для сформованості готовності студентів в експериментальній групі за мотиваційним компонентом. З чого можна зробити висновок, що формувальний експеримент мав суттєвий вплив лише на один компонент готовності – мотиваційний в експериментальній групі студентів. В розподілах коефіцієнтів готовності за когнітивним і дієвим компонентами статистично значимих відмінностей не виявлено. Однак, необхідно зазначити, що критерій Пірсона χ^2 фіксує лише наявність суттєвих відмінностей в статистичних розподілах деякої ознаки, але не напрям зміни цієї ознаки [242, с. 203].

Таблиця 3.15

Застосування критерію Пірсона для перевірки достовірності впливу формувального експерименту на рівень сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії

Коефіцієнти готовності	Компоненти готовності		
	Мотиваційний	Теоретичний	Дієвий
Критерій Пірсона χ^2	7,217	0,719	0,033
Критичне значення $\chi^2_{кр.}$	5,991	5,991	5,991
$\chi^2 - \chi^2_{кр.}$	> 0	< 0	< 0
H_1 – гіпотеза достовірна H_0 – гіпотеза недостовірна	H_1	H_0	H_0

Динаміка змін сформованості готовності студентів до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності в контрольній і експериментальній групах за мотиваційним компонентом подано на рис. 3.5.

Отже, результати педагогічного експерименту засвідчили, що формувальний експеримент призвів до зменшення кількості студентів із низьким та середнім рівнем за мотиваційним компонентом і до значного збільшення кількості студентів із високим рівнем готовності майбутніх

учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності за означеним компонентом в експериментальній групі.

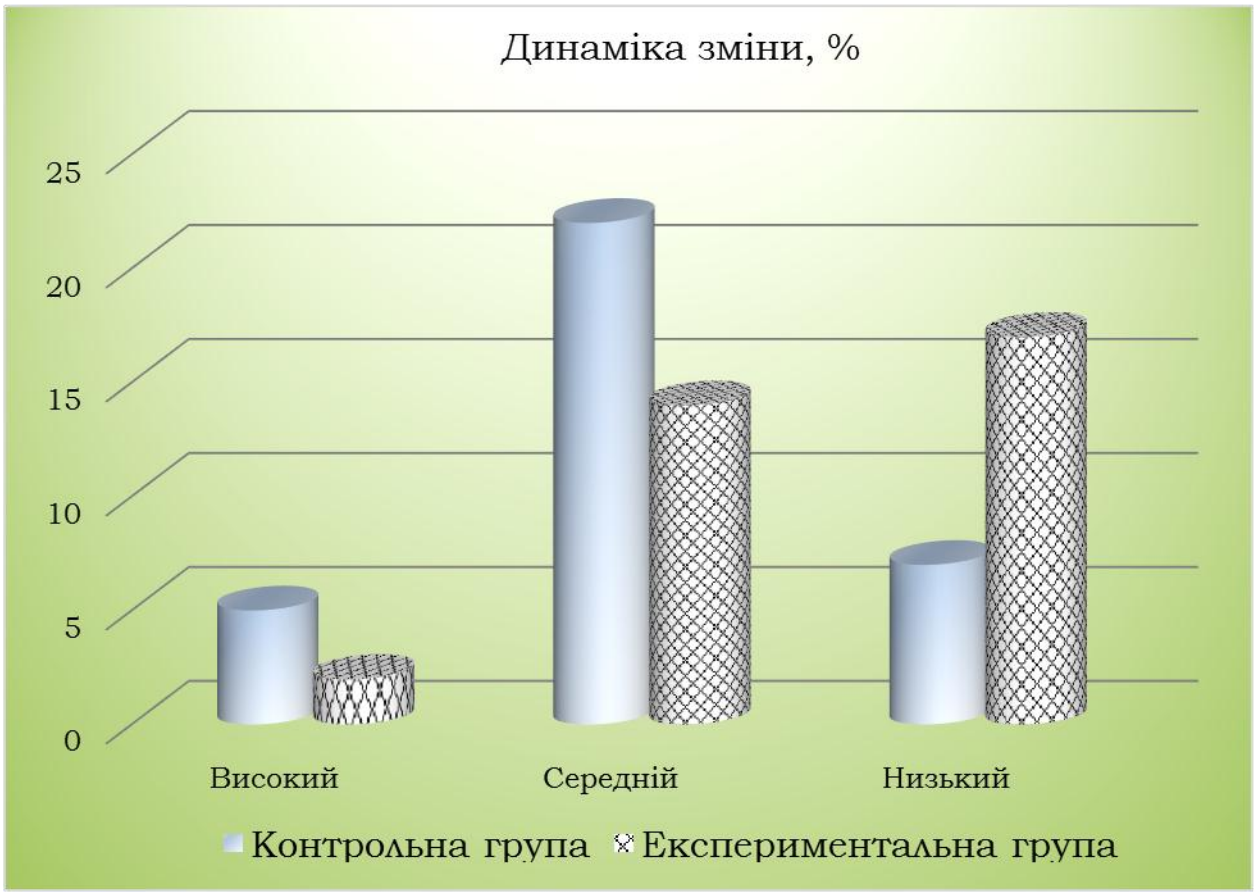

Рис. 3.5. Динаміка зміни сформованості готовності студентів до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності в контрольній і експериментальній групах за мотиваційним компонентом.

У зв’язку з тим, що на різних етапах експерименту використовувалися різні методи дослідження визначення рівня сформованості готовності студентів контрольної та експериментальної груп до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності, порівняно з констатувальним на етапі формувального крім методу самооцінки, тестування та методу експертної оцінки, ще з’явився метод спостереження, то нами в меншій мірі застосовувалися методи математичної статистики, а більше уваги зверталося на якісні характеристики сформованості готовності до означеного виду діяльності.

Перевірка сформованості готовності студентів до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності здійснювалась на підставі аналізу динаміки рівнів за визначеними компонентами.

Зазначимо, що експериментальна і контрольна групи формувалися за результатами констатувального етапу педагогічного дослідження. Проаналізуємо результати на етапі початку експерименту та на етапі його закінчення.

Динаміку рівнів сформованості готовності студентів контрольної і експериментальної груп до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності за мотиваційним компонентом відображено в таблиці 3.16.

Таблиця 3.16

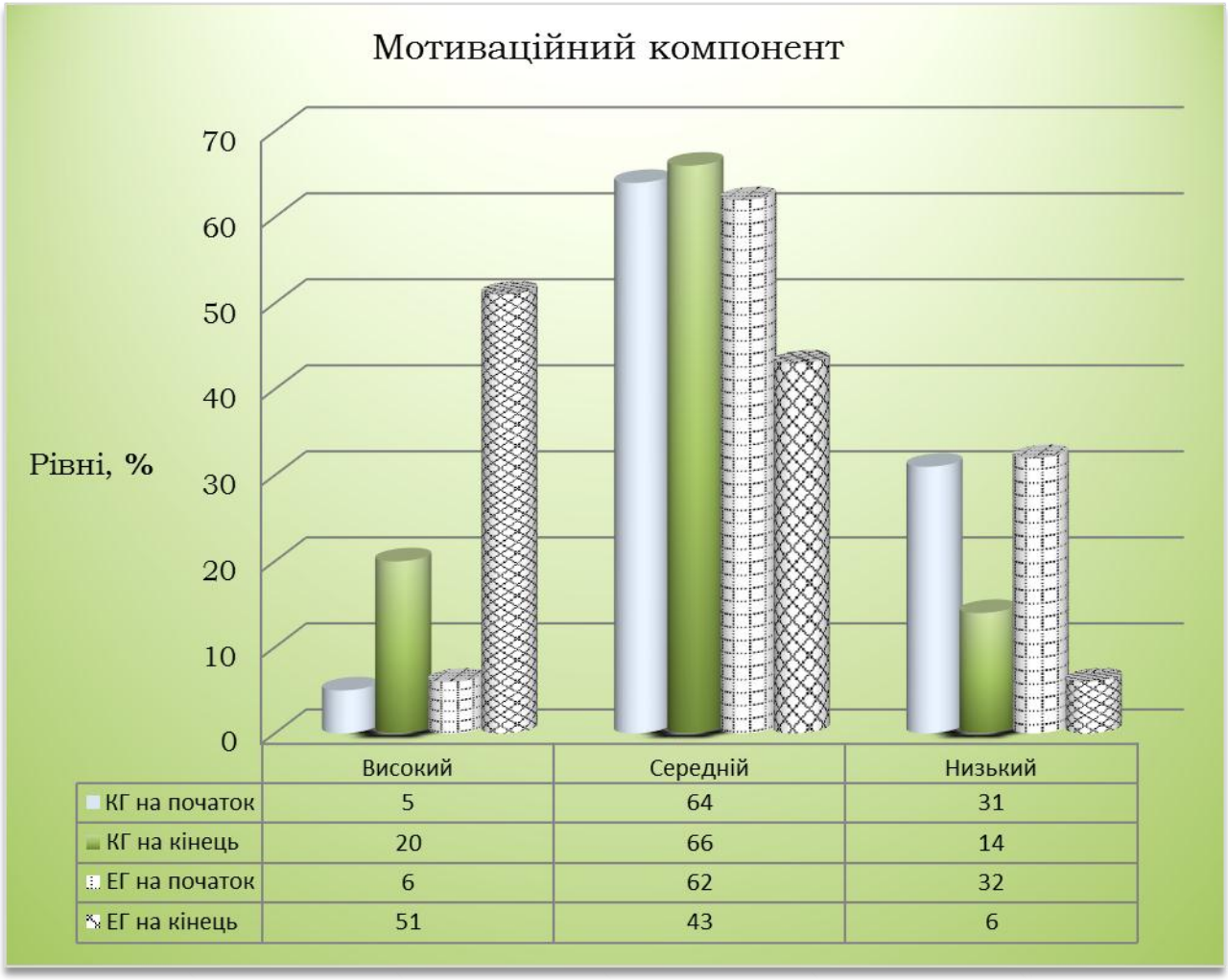
Динаміка рівнів сформованості готовності студентів КГ та ЕГ до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії (мотиваційний компонент)

Компонент	Рівні	Контрольна група (n=34)			Експериментальна група (n=33)		
		Початок експерименту	Кінець експерименту	Різниця, %	Початок експерименту	Кінець експерименту	Різниця, %
		%	%		%	%	
Мотиваційний	Високий	5	20	+15	6	51	+45
	Середній	64	66	+2	62	43	–21
	Низький	31	14	–17	32	6	–26

Одержані результати свідчать, що на початку педагогічного експерименту високий рівень сформованості готовності до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності за мотиваційним компонентом мали 2 (5%) студента у КГ і 2 (6%) в

ЕГ, середній рівень сформованості готовності – 22 (64%) студенти КГ і 20 (62%) студентів ЕГ, низький рівень сформованості готовності мали 11 (31%) студентів КГ і 11 (32%) ЕГ.

На кінець формувального етапу педагогічного експерименту високий рівень сформованості готовності до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії за мотиваційним компонентом мали 7 (20%) студентів КГ і 17 (51%) ЕГ, середній рівень сформованості готовності – 23 (66%) студентів КГ і 14 (43%) студентів ЕГ, низький рівень сформованості готовності мали 5 (14%) КГ і 2 (6%) ЕГ (рис. 3.6).

	Високий	Середній	Низький
КГ на початок	5	64	31
КГ на кінець	20	66	14
ЕГ на початок	6	62	32
ЕГ на кінець	51	43	6

Рис. 3.6. Діаграма рівнів сформованості готовності студентів КГ та ЕГ до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії (мотиваційний компонент, %).

Таким чином, аналіз одержаних результатів дослідження дозволив визначити такі данні щодо рівнів сформованості готовності до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності студентів контрольної і експериментальної груп за мотиваційним компонентом. Отже, збільшилася кількість студентів з високим рівнем сформованості готовності на 15% в КГ і на 45% в ЕГ; збільшилася кількість студентів з середнім рівнем сформованості готовності на 2% в КГ і зменшилася в ЕГ на 21%; зменшилася кількість студентів з низьким рівнем сформованості готовності на 17% в КГ і на 26% в ЕГ.

Значна позитивна динаміка сформованості мотивації до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності у майбутніх учителів фізичної культури в порівнянні зі студентами контрольної групи на етапі закінчення формувального експерименту, на нашу думку, пов’язана з формуванням потреби в набутті хореографічної досвіду за умов власної науково-пошукової діяльності в ході педагогічної практики, впровадженням до освітнього процесу інноваційних методів реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності, здійсненні міжпредметних зв’язків у викладанні дисциплін професійної підготовки.

Як свідчать дані, представлені в таблиці 3.17, на початку педагогічного експерименту високий рівень сформованості готовності до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності за когнітивним компонентом не визначено як у студентів контрольної групи, так і у студентів експериментальної групи, середній рівень сформованості готовності – 22 (64%) студента в КГ і 20 (60%) студентів в ЕГ, низький рівень сформованості готовності мали 12 (36%) студентів в КГ і 13 (40%) в ЕГ.

На кінець формувального етапу педагогічного експерименту високий рівень сформованості готовності до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності за когнітивним компонентом мав 1 (3%) студента КГі 2 (6%) в ЕГ, середній рівень

сформованості готовності – 27 (79%) студентів у КГ і 27 (81%) ЕГ, низький рівень сформованості готовності мали 6 (18%) студентів у контрольній групі і 4 (13%) в експериментальній групі (рис. 3.7).

Таблиця 3.17

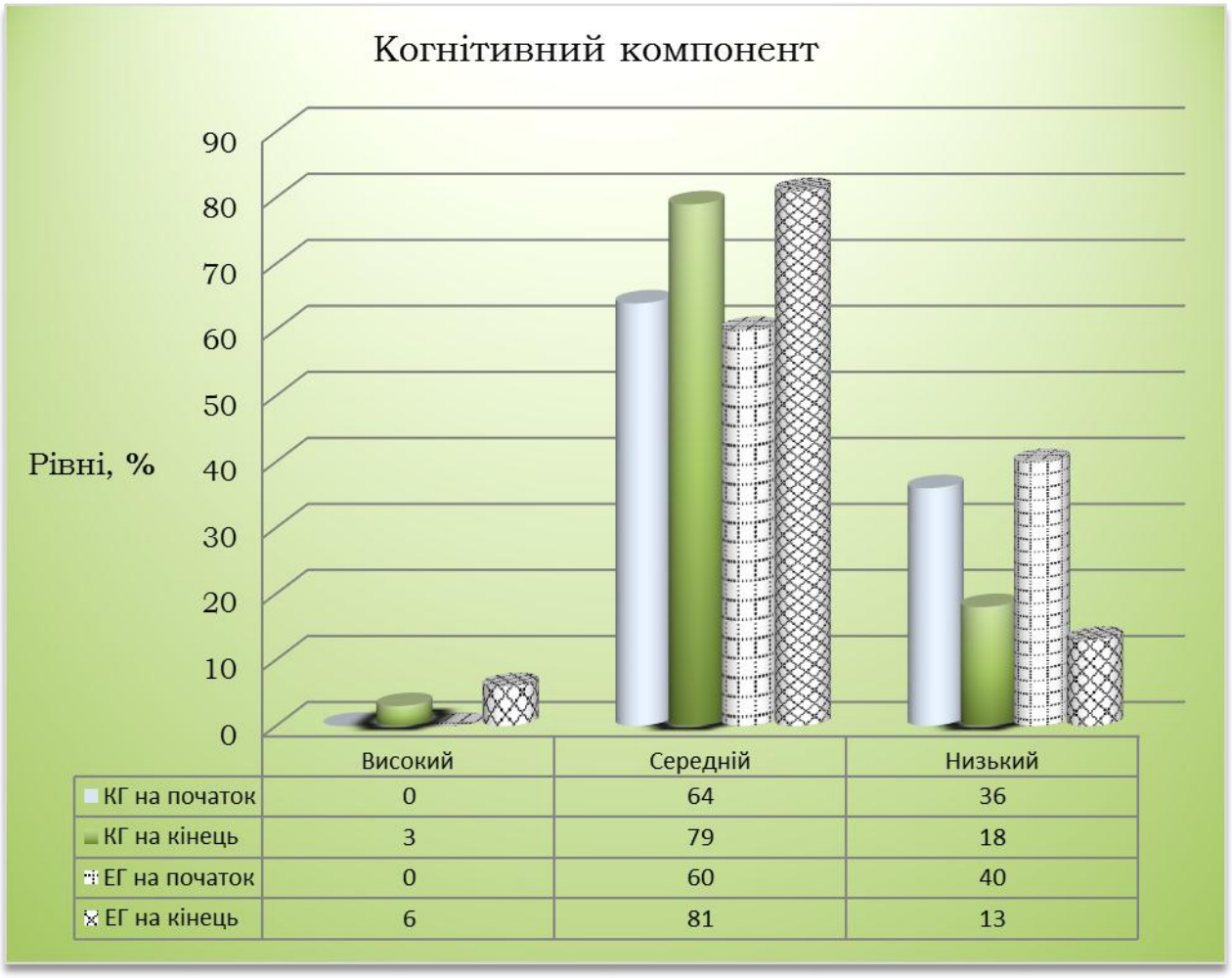
Динаміка рівнів сформованості готовності студентів КГ та ЕГ до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії (когнітивний компонент)

Компонент	Рівні	Контрольна група (n=34)			Експериментальна група (n=33)		
		Початок експерименту	Кінець експерименту	Різниця, %	Початок експерименту	Кінець експерименту	Різниця, %
		%	%		%	%	
Когнітивний	Високий	–	3	+3	–	6	+6
	Середній	64	79	+15	60	81	+20
	Низький	36	18	–18	40	13	–27

Отже, порівняльним аналізом динаміки рівнів сформованості готовності студентів контрольної і експериментальної груп до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності за когнітивним компонентом визначено такі зміни: збільшилася кількість студентів із високим рівнем сформованості готовності на 3% у КГ і на 6% в ЕГ; збільшилася кількість студентів з середнім рівнем сформованості готовності на 15% у КГ і на 20 % в ЕГ, зменшилася кількість студентів із низьким рівнем сформованості готовності на 18% у КГ і на 27% в ЕГ.

Вважаємо, що більш ефективному засвоєнню знань з циклу дисциплін професійної підготовки студентами експериментальної групи сприяло впровадження таких видів навчальних занять: конференцій, інтегрованих лекцій, лекцій-презентацій, відкритих практичних занять, мастер-класів

тренерів-хореографів, семінарів за участі вчителів фізичної культури та учнів закладів загальної середньої освіти, показових виступів. Оптимізації процесу засвоєння необхідних знань з професійної і практичної підготовки сприяли різні засоби: доповіді за темами рефератів, мультимедійні презентації, звіти.

	Високий	Середній	Низький
КГ на початок	0	64	36
КГ на кінець	3	79	18
ЕГ на початок	0	60	40
ЕГ на кінець	6	81	13

Рис. 3.7. Діаграма рівнів сформованості готовності студентів КГ та ЕГ до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової (когнітивний компонент, %).

Динаміку рівнів сформованості готовності студентів контрольної і експериментальної груп до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії за дієвим компонентом відображено в таблиці 3.18.

Таблиця 3.18

Динаміка рівнів сформованості готовності студентів КГ та ЕГ до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії (дієвий компонент)

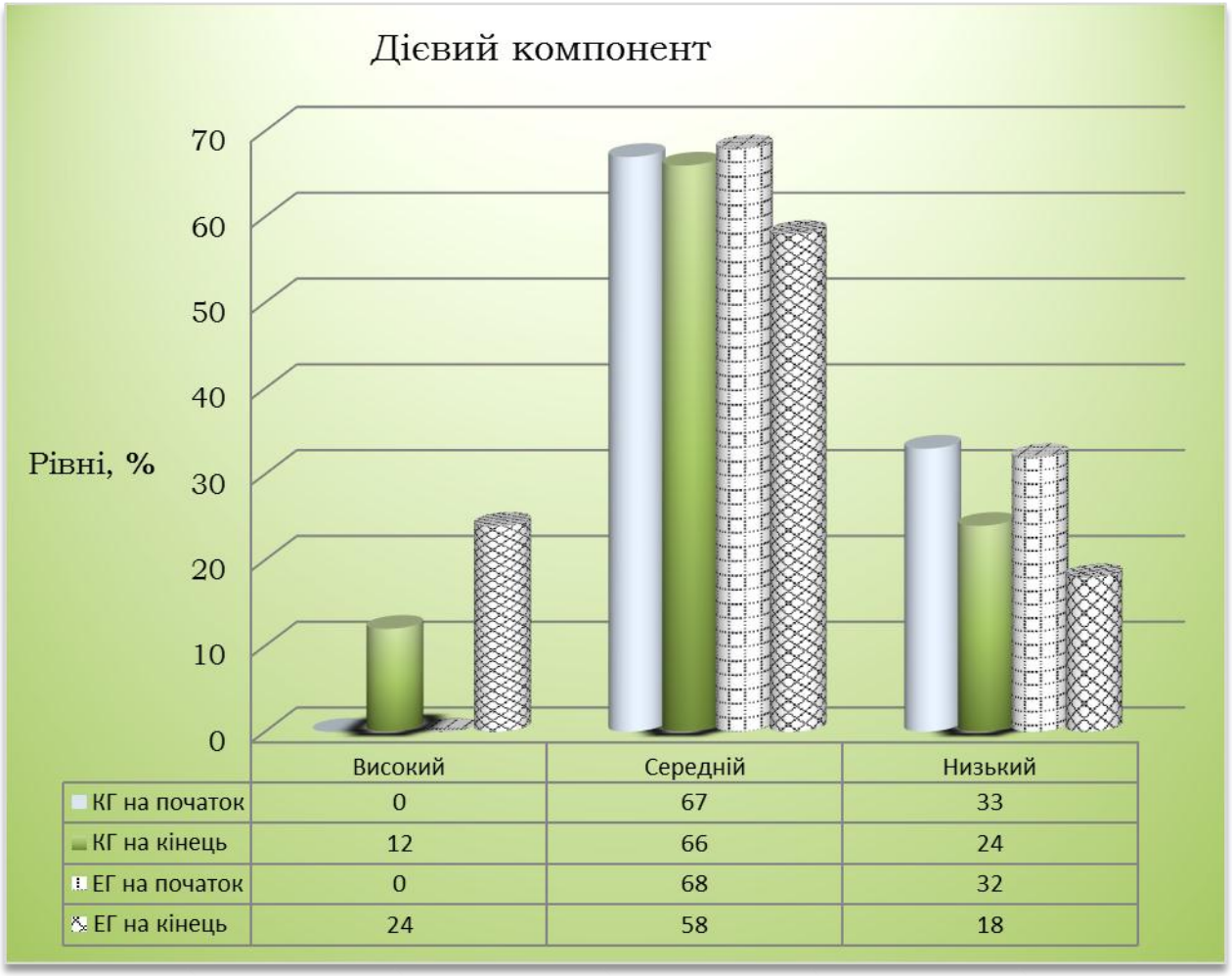
Компонент	Рівні	Контрольна група (n=34)			Експериментальна група (n=33)		
		Початок експерименту	Кінець експерименту	Різниця, %	Початок експерименту	Кінець експерименту	Різниця, %
		%	%		%	%	
Дієвий	Високий	–	12	+12	–	24	+24
	Середній	67	66	–1	68	58	–10
	Низький	33	24	–9	32	18	–14

На початку педагогічного експерименту високий рівень сформованості готовності до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії за дієвим компонентом не констатовано в жодного зі студентів-учасників педагогічного експерименту, середній рівень сформованості готовності – 22 (67%) студентів в КГ і 22 (68%) студентів в ЕГ, низький рівень сформованості готовності мали 11 (33%) студентів у КГ і 11 (32%) в ЕГ.

На кінець формувального етапу педагогічного експерименту високий рівень сформованості готовності до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії за дієвим компонентом мали 4 (12%) студенти в КГ і 8 (24%) ЕГ, середній рівень сформованості готовності – 23 (66%) студенти у КГ і 19 (58%) в ЕГ, низький рівень сформованості готовності мали 8 (24%) студентів у КГ і 6 (18%) в ЕГ (рис. 3.8).

На основі аналізу динаміки рівнів сформованості готовності студентів контрольної і експериментальної груп до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної

діяльності за дієвим компонентом визначено такі тенденції до змін: збільшилася кількість студентів з високим рівнем сформованості готовності на 12% у КГ і на 24% у ЕГ; зменшилася кількість студентів з середнім рівнем сформованості готовності на 1% в КГ і на 10 % в ЕГ, зменшилася кількість студентів з низьким рівнем сформованості готовності на 9% в КГі на 14% в ЕГ.

	Високий	Середній	Низький
КГ на початок	0	67	33
КГ на кінець	12	66	24
ЕГ на початок	0	68	32
ЕГ на кінець	24	58	18

Рис. 3.8. Діаграма рівнів сформованості готовності студентів КГ та ЕГ до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії (дієвий компонент, %).

Отже, позитивна динаміка рівнів і показників сформованості готовності студентів до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності за дієвим компонентом спостерігалась в обох групах, натомість у студентів експериментальної групи відзначено більш прогресивну динаміку. На

нашу думку, зазначені зміни пов'язані з більш раціональною організацією освітнього процесу для майбутніх учителів фізичної культури та хореографії, що передбачало запровадження дисциплін «Теорія і методика викладання аеробіки», «Основи хореографії», корекцію змісту робочих програм навчально-методичних комплексів з дисциплін професійної підготовки додатковими розділами і темами, організацію самостійної роботи студентів і педагогічної практики відповідно до вимог діючої навчальної програми з фізичної культури в закладах загальної середньої освіти. Організацію позааудиторної роботи.

Порівняння динаміки зміни рівнів сформованості готовності студентів контрольної та експериментальної груп до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії проводилася за мотиваційним, теоретичним і дієвим компонентами (табл. 3.19).

Таблиця 3.19

Динаміка рівнів сформованості готовності студентів КГ та ЕГ до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності за мотиваційним, когнітивним та дієвим компонентами

Рівні	Контрольна група (n=34)			Експериментальна група (n=33)		
	Початок експерименту	Кінець експерименту	Різниця, %	Початок експерименту	Кінець експерименту	Різниця, %
	%	%		%	%	
Мотиваційний						
Високий	5	20	+15	6	51	+45
Середній	64	66	+2	62	43	–21
Низький	31	14	–17	32	6	–26
Когнітивний						
Високий	–	3	+3	–	6	+6
Середній	64	79	+15	60	81	+20
Низький	36	18	–18	40	13	–27
Дієвий						
Високий	–	12	+12	–	24	+24
Середній	67	66	–1	68	58	–10
Низький	33	24	–9	32	18	–14

Аналіз одержаних результатів формувального експерименту щодо рівнів сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії дозволив відзначити таке: за мотиваційним компонентом збільшилася кількість студентів із високим рівнем сформованості готовності на 15% в контрольній і на 45% в експериментальній групах; збільшилася кількість студентів із середнім рівнем сформованості готовності на 2% в КГ і зменшилася в ЕГ на 21%; зменшилася кількість студентів з низьким рівнем сформованості готовності на 17% в КГ контрольній групі і на 26% в ЕГ; *за когнітивним компонентом* збільшилася кількість студентів із високим рівнем сформованості готовності на 3% у контрольній і на 6% в експериментальній групах; збільшилася кількість студентів із середнім рівнем сформованості готовності на 15% у КГ і на 20 % в ЕГ, зменшилася кількість студентів з низьким рівнем сформованості готовності на 18% у КГ і на 27% в ЕГ; *за дієвим компонентом* збільшилася кількість студентів з високим рівнем сформованості готовності на 12% КГ і на 24% в ЕГ; зменшилася кількість студентів із середнім рівнем сформованості готовності на 1% в КГ і на 10 % в ЕГ, зменшилася кількість студентів із низьким рівнем сформованості готовності на 9% в контрольній групі і на 14% – в експериментальній.

У ході експериментальної роботи було з’ясовано, що формування готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореграфії до реалізації варіативних модулів буде ефективним за умови запровадження навчальних дисциплін другої предметної спеціальності «Хореографія», зокрема: «Основи хореографії з методикою викладання», «Теорія і методика викладання народного і сучасного танцю» «Хореографія в оздоровчому фітнесі», «Ритміка і музичний рух» (Додаток Е).

Отже, аналіз результатів педагогічного експерименту засвідчив ефективність моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії у процесі професійної діяльності.

Висновки до розділу 3

Діагностичний інструментарій експериментально-дослідної роботи було розроблено згідно з компонентною структурою готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії (мотиваційний, когнітивний і дієвий компоненти) та визначеними рівнями (низький, середній, високий). Діагностика мотиваційного компоненту готовності відбувалася за критерієм активності прояву професійно-мотиваційної потреби, що характеризувався такими показниками: інтерес до педагогічної професії, спрямованість на реалізацію варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності, прагнення до творчості (креативність і творче мислення) та самореалізації.

Діагностика когнітивного компоненту готовності відбувалася за критерієм результативності пізнавальної діяльності, що характеризувався такими показниками: наявність базових професійно-педагогічних та фахових знань; повнота, глибина й усвідомленість засвоєння методичних знань про варіативні модулі за видами музично-рухової діяльності та хореографії; наявність знань про оптимальне дозування фізичного навантаження в процесі реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності.

Діагностика дієвого компоненту готовності відбувалася за критерієм наявності організаційно-методичного та танцювально-рухового досвіду, що характеризувався такими показниками: умінням організовувати освітнє середовище, уміння застосовувати інноваційні методи проведення уроку фізичної культури за видами музично-рухової діяльності та хореографії та добирати відповідний музичний супровід.

Оцінка ступеня готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності здійснювалась із використанням таких діагностичних методів: самооцінки (мотиваційний компонент); тестування (когнітивний компонент); експертної оцінки (дієвий компонент).

Усього експериментальним дослідженням на різних його етапах було охоплено 1467 осіб. Зокрема, в анкетуванні стосовно визначення інтересу школярів до уроків фізичної культури за варіативними модулями за видами музично-рухової діяльності та хореографії брали участь 948 учнів закладів загальної середньої освіти, а в анкетуванні вчителів фізичної культури щодо застосування ними означених варіативних модулів – 122 особи з м. Суми та Сумської області. Експериментальним дослідженням стосовно оптимального дозування фізичного навантаження в процесі реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності і хореографії було охоплено 259 учнів закладів загальної середньої освіти м. Суми. У дослідженнях стосовно сформованості готовності МУФКХ до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії взяли участь 138 студентів Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка та Глухівського національного педагогічного університету імені О. Довженка.

Результати констатувального етапу педагогічного експерименту засвідчили, що за мотиваційним компонентом високий рівень сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів було виявлено лише у 7%. Середній рівень вмотивованості до означеного виду діяльності виявлено у 70% студентів, низький рівень готовності за мотиваційним компонентом виявлено у 23% учасників констатувального етапу експерименту. Результати тестування за когнітивним компонентом засвідчили, що високий рівень сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури (МУФК) до реалізації означених варіативних модулів у процесі професійної діяльності не отримав жоден зі студентів досліджуваної групи; середній та низький рівні готовності показали 70% та 30% учасників констатувального експерименту відповідно. Результати тестування за дієвим компонентом засвідчили таке: високий рівень сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії не отримав жоден із досліджуваної групи; середній рівень готовності показали 70% студентів, 30% учасників показали низькій рівень.

З метою експериментальної перевірки запропонованої моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії у процесі означеної діяльності на формувальному етапі педагогічного дослідження експериментальною базою було обрано Навчально-науковий інститут фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка. Було сформовано експериментальну (n= 33) та контрольну (n= 34) групи. Освітній процес у контрольній групі (КГ) здійснювався за традиційною системою підготовки майбутніх учителів фізичної культури, а в експериментальній групі (ЕГ) – за розробленою моделлю підготовки МУФКХ до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії.

Експериментальна перевірка моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності здійснювалась у ході формувального етапу педагогічного експерименту в межах комплексного науково-дослідного проекту (реєстраційний номер 0115U002489). З’ясовано, що за мотиваційним компонентом високий рівень готовності МУФКХ до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії у процесі професійної діяльності було виявлено у 51% студентів ЕГ і 20% студентів КГ; середній рівень – у 66% студентів КГ і 43% – ЕГ; низький рівень – у 6% студентів ЕГ і 14% – КГ. Дослідженням визначено, що високий рівень готовності за когнітивним компонентом продемонстрували лише 3% студентів КГ і 6% ЕГ; у більшості студентів виявлено середній рівень готовності (у ЕГ – 81% та у КГ – 79%); низький рівень – у 13% студентів ЕГ та 18% студентів КГ. Результати експертної оцінки за дієвим компонентом показали, що значно вищий рівень сформованості готовності студентів до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії у процесі професійної діяльності визначено в ЕГ (24%) порівняно зі студентами КГ (12%). Середній рівень готовності показали 66% студентів КГ і 58% студентів ЕГ, низький – 24% студентів КГ та 18% студентів ЕГ.

Перевірка сформованості готовності студентів до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності здійснювалася на підставі аналізу динаміки рівнів за визначеними компонентами. Узагальнені результати динаміки рівнів сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів з елементами музично-рухової активності та хореографії за всіма визначеними компонентами наведено в таблиці 1.

Аналіз одержаних результатів формувального експерименту щодо рівнів сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії дозволив відзначити таке: *за мотиваційним компонентом* збільшилася кількість студентів із високим рівнем сформованості готовності на 15% в контрольній і на 45% в експериментальній групах; збільшилася кількість студентів із середнім рівнем сформованості готовності на 2% в КГ і зменшилася в ЕГ на 21%; зменшилася кількість студентів із низьким рівнем сформованості готовності на 17% в КГ і на 26% в ЕГ; *за когнітивним компонентом* збільшилася кількість студентів із високим рівнем сформованості готовності на 3% в контрольній і на 6% в експериментальній групах; збільшилася кількість студентів із середнім рівнем сформованості готовності на 15% у КГ і на 20% в ЕГ, зменшилася кількість студентів із низьким рівнем сформованості готовності на 18% у КГ і на 27% в ЕГ; *за дієвим компонентом* збільшилася кількість студентів із високим рівнем сформованості готовності на 12% КГ і на 24% в ЕГ; зменшилася кількість студентів із середнім рівнем сформованості готовності на 1% в КГ і на 10% в ЕГ, зменшилася кількість студентів із низьким рівнем сформованості готовності на 9% в контрольній групі і на 14% – в експериментальній.

Отже, аналіз результатів педагогічного експерименту засвідчив ефективність моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії у процесі професійної діяльності.

Основні положення розділу відображено в публікаціях: [20; 24; 46; 47].

ВИСНОВКИ

1. Виявлення стану розробленості проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури дозволило систематизувати відповідні вітчизняні дисертаційні дослідження за такими групами: 1) ґенеза підготовки вчителів фізичної культури в окремих країнах; 2) професійна освіта фахівців фізичної культури, фізичної реабілітації та спорту; 3) професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури; 4) професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до різних видів діяльності; 5) професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до оздоровчої діяльності в закладах загальної середньої освіти. Встановлено, що в нормативно-правових документах зафіксовано необхідність реформування системи фізичного виховання учнів на засадах варіативності.

Розкрито зміст базових понять дослідження. Підготовку майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності розглядаємо як спеціально організований освітній процес у педагогічних університетах, що спрямований на отримання кваліфікації, яка дозволить ефективно виконувати професійні завдання щодо гармонізації особистості учнів засобами фізичної культури і хореографії в закладах загальної середньої освіти. Музично-рухова діяльність характеризується наявністю музичного супроводу і включає такі види як аеробіка, степ-аеробіка, аквааеробіка та чирлідинг, а під досвідом танцювально-рухової діяльності розуміємо конгломерат знань, умінь і навичок стосовно використання видів музично-рухової діяльності й хореографії.

2. Визначено сутність готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії, що розглядається як інтегративне особистісне новоутворення і є результатом спеціальної професійної підготовки і виявляється в їхній налаштованості на застосування аеробіки, степ-аеробіки,

аквааеробіки, чирлідингу й засобів хореографічного мистецтва з опорою на власний танцювально-руховий досвід у своїй професійній діяльності. У структурі означеної готовності виокремлено три діалектично взаємопов'язані компоненти – мотиваційний, когнітивний та дієвий. Мотиваційний компонент виражає усвідомлене ставлення вчителя фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності; когнітивний – передбачає наявність базових знань з циклу дисциплін загальної, професійної та практичної підготовки; дієвий – об'єднує педагогічні здібності, танцювально-руховий досвід, здатність презентувати власну хореографічно-виконавську культуру з метою реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії. Запропоновано критерії (активність прояву професійно-мотиваційної потреби, результативність пізнавальної діяльності, наявність організаційно-методичного і танцювально-рухового досвіду) і показники, що характеризують три рівні (низький, середній, високий) сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

3. Обґрунтовано та розроблено модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності, яка охоплює чотири взаємопов'язані блоки (цільовий, теоретико-методологічний, організаційно-змістовий, діагностично-результативний) та відповідні педагогічні умови. До *цільового* блоку належать мета і завдання підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. *Теоретико-метологічний* блок становлять наукові підходи (особистісно орієнтований, системний, діяльнісний, естетичний та культурологічний) і принципи (природовідновідності, культуровідповідності, науковості, свідомості і активності, системності і послідовності, доступності, індивідуалізації, наочності, єдності теоретичної і практичної підготовки, урахування особистих можливостей студентів, професійної спрямованості).

Організаційно-змістовий блок містить: зміст, форми, методи організації освітнього процесу в закладах вищої освіти, види навчальних занять і засоби підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії, які реалізуються на трьох послідовних етапах (пропедевтичному, основному, рефлексивно-оцінному). *Діагностично-результативний блок* містить: компоненти, критерії та рівні сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності й відображає оцінювання результатів підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Визначено педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності, а саме: мотивування студентів до набуття комплексного досвіду танцювально-рухової діяльності у процесі професійної підготовки; впровадження інноваційних методів реалізації варіативних модулів у ході педагогічної практики; забезпечення майбутніх учителів фізичної культури та хореографії технологією планування безпечного фізичного навантаження під час використання комплексів танцювально-рухових вправ.

4. Конкретизовано курикулум підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. Його структура складається з робочих програм окремих предметів, розділів і тем, що доповнюють зміст дисциплін циклу професійної підготовки, виробничої педагогічної практики. Зміст освітнього процесу є гнучким, має практичне спрямування, ґрунтується на особистісних, професійних та європейських цінностях. Розроблено та впроваджено в освітній процес дисципліни «Теорія і методика викладання аеробіки», «Основи хореографії», скореговано навчально-методичні комплекси з нормативних дисциплін «Музично-ритмічне виховання», «Гімнастика та методика її викладання», «Теорія та методика фізичного

виховання», «Нові технології у фізичному вихованні» за рахунок уведення до їх змісту додаткових розділів із танцювально-рухової діяльності, а також завдань на педагогічну практику згідно з вимогами чинної навчальної програми з фізичної культури в закладах загальної середньої освіти; відповідно організовано самостійну та позааудиторну роботу студентів.

5. У ході експериментальної перевірки науково обґрунтованої та розробленої моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності доведено її ефективність. За підсумками дослідно-експериментальної роботи збільшилася кількість студентів експериментальної групи з високим і середнім рівнями сформованості готовності до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії порівняно з результатами контрольної групи, що було виявлено за критеріями активності прояву професійно-мотиваційної потреби та наявності організаційно-методичного і танцювально-рухового досвіду.

Аналіз динаміки рівнів сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів засвідчив позитивні зміни в експериментальній групі за мотиваційним, когнітивним та дієвим компонентами. Виявлено зростання частки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії з високим і середнім рівнями сформованості усвідомленого ставлення до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії, базових знань з циклу дисциплін професійної та практичної підготовки й танцювально-рухового досвіду. Результати педагогічного експерименту засвідчили дієвість запропонованих програмно-змістових і науково-методичних засобів та педагогічних умов.

Встановлено, що запропонована модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії дозволяє ефективно формувати готовність до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й

хореографії за умови запровадження другої предметної спеціальності «Хореографія» за освітнім рівнем «бакалавр».

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів обраної проблеми. Подальші наукові пошуки доцільно спрямувати на обґрунтування теоретичних і методичних засад професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії за другою предметною спеціальністю «Хореографія» в контексті компетентнісного підходу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдуллина, О. А. (1990). *Общепедагогическая подготовка в системе высшего образования* (2-е изд. перероб. и доп.). Москва: Просвещение.
2. Абдулов, Р. М. (2004). *Організація позааудиторної виховної роботи зі студентами вищих навчальних закладів недержавної форми власності* (автореф. дис. … канд. пед. наук : 13.00.07). Кривий Ріг.
3. Адаменко, Е. (2008). *Математические исследования в психологии и педагогике: учебное пособие*. Луганск: Альмаматер.
4. Ажиппо, О. Ю. (2013). Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах (автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04). Харків.
5. Арефьєва, Л. П. (2010). *Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до позакласної виховної роботи у старшій школі* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Київ.
6. Аристотель, (1976). *Метафизика. Том 1* (сочинения: в 4-х т.). Москва.
7. Аршавский, И .А. (1982). *Физиологические механизмы и закономерности индивидуального развития.* Москва: Наука.
8. Атамась, О. А. (2015). *Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до впровадження технологій оздоровчого фітнес*у (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Київ.
9. Афонін, В., Сениця, А. (2004). Теорія і практика професійної підготовки студентів інститутів фізичної культури (ІФК) як педагогічна проблема. *Молода спортивна наука України, Т.4,* 7−10.
10. Бабаєва, О. Біологічні засади мотивації: фізіологічні механізми біологічних (базових) потреб (продовження). Режим доступу: http://personal.in.ua/article.php?ida=618.
11. Бабанський, Ю., Поташник, М. (1984). *Оптимізація педагогічного процессу.* Київ: Освіта.

12. Бакіко, І. В., Цьось, А. В. (2012). Варіативний модуль «Чирлідинг». *Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх закладів. 5 – 9 класи.* Режим доступу: https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi.

13. Бакіко, І. В., Цьось, А. В., Семененко, В. П. (2011). Варіативний модуль «Акваеробіка». *Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх закладів. 5 – 11 класи.* Режим доступу: https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi.

14. Бала, Т. М., Масляк, І. П. (2012). Варіативний модуль «Чирлідинг». *Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх закладів. 5 – 9 класи.* Режим доступу: https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi.

15. Басова, Н. В. (1999). *Педагогика и практическая психология*. Ростов-на Дону: Феникс.

16. Батищева, М. Р. (2009). *Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до проведення оздоровчої гімнастики та фітнесу з дівчатами-старшокласницями* (автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04). Луганськ.

17. Башавец, Н. А. (2004). *Професійна підготовка учителя з розвитку фізичних якостей старшокласників* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Одеса.

18. Безкопильний, О. О., Сущенко, Л. П. (2016). Про формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережуваьної діяльності як приорітетний напрям вищої фізкультурної освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова Випуск 3К 2 (71),* 27−29.

19. Безпалько, В. Г. (1977). *Основы теории педагогических систем (проблемы и система*). Воронеж: Изд-во Воронежский університет.

20. Бермудес, Д. В. (2017). Перспективи запровадження хореографічної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Хореографічно-педагогічна освіта: теорія і практика [монографія]*, 504−512 *[за заг. ред. д-ра. пед. наук Г. Ніколаї]*. Суми: ФОП «Цьома С. П.».

21. Бермудес, Д. В. (2017). Історико-педагогічний аналіз підготовки учителів фізичної культури у вищих педагогічних закладах України. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка [Текст], Вип. 144*, 133−138.

22. Бермудес, Д. В., Лоза, Т. О. (2017). Професійно-педагогічна діяльність учителів фізичної культури в загальноосвітніх навчальних закладах. *Молодий вчений, 3.1 (43.1),* 40−45.

23. Бермудес, Д. В. (2017). Аналіз змісту і форм підготовки бакалаврів учителів з фізичної культури до професійної діяльності. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення: матеріали XVII Міжнародної наук.-практ. конф. молодих учених, Т. 2,* 51−55.

24. Бермудес, Д. В. (2017). Критерії та показники готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, V (62), Issue: 142,* p. 10−14.

25. Бермудес, Д. В. (2017). Запровадження спецкурсу «Основи хореографії» у процес фахової підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 8 (72),* 126−136.

26. Бермудес, Д. В. (2017). Обґрунтування моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 7 (71),* 26−36.

27. Бермудес, Д. В. (2017). *Основи хореографії: навчально-методичний посібник*. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка.

28. Бермудес, Д. В. (2017). Особливості запровадження хореографічної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання: науковий журнал, вип.1 (9)*, 13−19.

29. Бермудес, Д. В. (2017). Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів. *Вісник Черкаського університету [Текст], Вип. 13−14*, 28−35.

30. Бермудес, Д. В. (2017). Структура готовності вчителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів (тези міжнародної наукової конференції). *Трансформації в українській освіті і наукових дослідженнях: світовий контекст: матеріали міжнародної наукової конференції,* Ч. 1, 26−29.

31. Бермудес, Д. В. (2017). *Структура, зміст та система оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни «Музично-ритмічне виховання»: методичні рекомендації.* Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

32. Бермудес, Д. В. (2017). Структурні компоненти готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка [Текст], Вип. 147, Т.1,* 275−279.

33. Бермудес, Д. В. (2017). Структурные компоненты готовности будущих учителей физической культуры к реализации вариативных модулей в процессе профессиональной деятельности. *«Психология и педагогика: актуальные вопросы»: материалы XVIII международной научно-практической конференции*, 25−31.

34. Бермудес, Д. В., Лоза, Т. О. (2017). Визначення інтересу учнів загальноосвітніх навчальних закладів до уроків фізичної культури за варіативним модулем «Аеробіка». *Соціально-економічні та гуманітарні аспекти світових інноваційних трансформацій: ІІ Міжнародна науково-практична конференція*, 44−47.

35. Бермудес, Д. В. (2016). Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка [Текст], Вип. 137*, 200−204.

36. Бермудес, Д. В. (2016). *Теорія і методика викладання аеробіки»: навчально-методичний комплекс.* Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

37. Бермудес, Д. В., Балашов, Д. І. (2016). Методичні особливості проведення уроків фізичної культури за варіативним модулем «Аеробіка». *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення: матеріали XVI Міжнародної наук.-практ. конф. молодих учених*, Т. 1, 23−27.

38. Бермудес, Д. В. (2015). Професійно-педагогічні здібності вчителя при застосуванні засобів ритмічної гімнастики і аеробіки на уроках фізичної культури. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення: матеріали XV Міжнародної наук.-практ. конф. молодих учених, Т. 1*, 192−196.

39. Бермудес, Д. В. (2014). Визначення оптимального фізичного навантаження у процесі фізичного виховання школярів з використанням засобів ритмічної гімнастики і аеробіки. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення: матеріали XIV Міжнародної наук.-практ. конф. молодих учених, Т. 1*, 33−41.

40. Бермудес, Д. В. (2014). *Дозування фізичного навантаження під час використання комплексів танцювально-рухових вправ: методичні рекомендації*. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

41. Бермудес, Д. В. (2014). Определение безопасной физической нагрузки в процессе физического воспитания школьников с использованием средств ритмической гимнастики и аэробики, *Наука и Школа, 2,* 148−152.

42. Бермудес, Д. В. (2010). Дослідження інтересу учнів загальноосвітніх шкіл до використання засобів музичної ритміки і хореографії на уроках фізичної культури. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. Серія № 15, 8*, 56−61.

43. Бермудес, Д. В. (2009). *Музична-ритміка і хореографія. Практикум: навчально-методичний посібник для студентів галузі знань 0102 «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини» факультетів фізичного виховання педагогічних університетів*. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

44. Бермудес, Д. В. (2009). Структура навчальної дисципліни «Музична ритміка і хореографія. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів*

та студентів України: Матеріали IX Всеукраїнської науково-практичної конф.,Т. 2, 102−108.

45. Бермудес, Д. В. (2009). Структура, содержание и система оценивания учебной дисциплины «Музыкальная ритмика и хореография». *Молодёжь – науке. Актуальные проблемы теории и методики физической культуры и спорта : меджднар. науч.-практич. конф., Т.2*, 332−336.

46. Бермудес, Д. В. (2008). Визначення рівня теоретичної та практичної підготовки з ритмічної гімнастики та хореографії вчителів фізичної культури. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України: Матеріали VIII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції,* 14−19.

47. Бермудес, Д. В. (2008). Дослідження рівня теоретичної та практичної підготовки вчителів фізичної культури при проведені уроків з використанням засобів ритмічної гімнастики. *Молода спортивна наука України, Т. 2, 12,* 19−23.

48. Бермудес, Д. В., Лоза, Т. О. (2007). Значимість музичної ритміки і хореографії в системі підготовки вчителів фізичної культури. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України*: *матеріали 7 Всеукраїнської науково-практичної конференції*, 18−23.

49. Бермудес, Д. В., Лоза, Т. О. (2007). Музична ритміка і хореографія в системі підготовки вчителів фізичної культури. *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка, 44,* 131−133.

50. Богданова, Г. С. (2012). Розвиток професійної компетентності учителів фізичної культури у післядипломній педагогічній освіті (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Луганськ.

51. Білецька, В. В. (2011). Варіативний модуль «Аеробіка». *Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх закладів. 5 – 11 класи.* Режим доступу: https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi.

52. Бродовська, В. Й., Грушевський, В. О., Патрик, І. П. (2007). *Тлумачний російсько-українській словник психологічних термінів: словник.* Київ: ВД «Професіонал».

53. Бугрименко, А. Г. (2006). Внутрішня і зовнішня навчальна мотивація у студентів педагогічного ВНЗ. *Психологічна наука і освіта, 4*, 28.

54. *Великий тлумачний словник сучасної української мови [уклад. і гол. ред. В. Т Бусел]* (2003). Київ, Ірпінь: Перун.

55. Вербовський, В. В. (2007). *Як правильно підготувати наукове дослідження: навч. метод. посіб. для студ. і магістрантів*. Луганськ: Альма-матер.

56. Вінник, Н. М. (2016). *Формування готовності майбутніх учителів фізичного виховання до організації спортивно-оздорровчої діяльності у середніх навчальних закладах* (дис. … канд. пед. наук: 13.00.04). Черкаси.

57. Войнаровська, Н. С. (2011). *Розвиток рухової активності дівчат 5 – 9 класів засобами ритмічної гімнастики* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02). Луцьк.

58. Войтовська, О. М. (2014). Педагогічна діагностика професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури в процесі вивчення біологічних дисциплін (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Київ.

59. Волков, В. А. (1999). Музыкально-спортивная встреча. *Физическая культура в школе, 3*, 62−64.

60. Воронин, А. С. (2006). *Словарь терминов по общей и социальной педагогике: учебное электронное текстовое издание.* Екатеринбург: ГОУ ВПО УГТУ-УПИ. Режим доступа: http://study.ustu.ru/Aid/Publication/415/1/Voronin_v.pdf.

61. Гаврилюк, О. О. (2007). *Формування комунікативної культури майбутніх учителів засобами позааудиторної роботи* (автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04). Кіровоград.

62. Гавриш, І. В. (2006). *Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності* (автореф. дис … д-а пед. наук: 13.00.04). Луганськ.

63. Гальченко, Л. В. (2014). Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до використання рухливих і національних ігор у професійній діяльності (дис. … канд. пед. наук: 13.00.04). Київ.

64. Гаркуша, С. В. (2013). *Поняття та компоненти професійної готовності майбутніх учителів до педагогічної діяльності.* Режим доступу: http://visnyk.chnpu.edu.ua/?wpfb_dl=1319.

65. Гончар, Г. І. (2015). Особливості та структура професійної діяльності викладача фізичного виховання. *Слобожанський науков-спортивний, 2(46),* 53−56.

66. Гончаренко, С. У. (1977). *Український педагогічний словник*. Київ: Либідь.

67. Гончаренко, Ю. (2009). *Естетичне виховання учнів початкових класів у процесі хореографічної діяльності* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07). Луганськ.

68. Гуревич, Р. С. *Теорія і практика навчання в професійно-технічних закладах [монографія]*. Вінниця: ДОВ «Вінниця».

69. Гурська, О. (2014). Місце та роль самостійної роботи студентів у навчальному процесі. *Витоки педагогічної майстерності, Вип.14*, 103−107.

70. Гусаченко, Л. М. (2013). Естетичне виховання молодших школярів засобами хореографічного мистецтва. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка, 10(269), Ч.1,*156−161.

71. Дем'яненко, Н. М. (1998). Загальнопедагогічна підготовка вчителя у вищих закладах освіти України в XIX – на початку XX століття. *Педагогіка і психологія, 4,* 141–150.

72. Дем'янчук, О. Н. (1997). *Педагогічні основи формування художньо-естетичних інтересів школярів*. Київ: ІЗМН.

73. Дерека, Т. Г. (2016). *Неперервна професійна підготовка фахівців фізичного виховання: акмеологічні засади: [монографія]*. Київ: Видавництво ВП «Едельвейс».

74. Дерека, Т. Г. (2017). *Акмеологічні засади неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання* (дис … д-ра. пед. наук.: 13.00.04). Київ.

75. Дерека, Т. Г. (2017). *Акмеологічні засади неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання* (автореф. дис… д-ра. пед.. наук.: 13.00.04). Київ.

76. Державні стандарти освіти та їх функції. *Педагогіка вищої школи*. Режим доступу: http://pidruchniki.com/13281126/pedagogika/derzhavni_standarti_osviti_funktsiyi.

77. Джуринський, П. Б. (2013). *Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної професійної діяльності* (дис. … д-ра. пед.. наук.: 13.00.04). Одеса.

78. Дичківська, І. М. (2004). *Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник.* Київ: Академвидав (Альма-матер).

79. Долгова, Н. О. (2014). *Модернізація фізичного виховання та спорту в університетській освіті Польщі (1991-2011 рр.)* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01). Суми.

80. Дручик, В. Д. (2017). *Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язбережувальних технологій* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Київ.

81. Дуб, В. Г., Галян, І. М. (2012). Навчально-професійна мотивація майбутніх педагогів як складова їх професійного становлення. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ, 2(2),* 415-423.

82. Дубинська, О. Я. (2013). *Курс лекцій з теорії фізичної культури, фізичного виховання різних груп населення: навч. метод. посіб.складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів напряму*

8.010201 «Фізичне виховання», спеціальності 8.01020101 «Фізичне виховання». Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

83. Дудорова, Л. Ю. (2009). *Педагогічні умови формування потреби в здоровому способі життя майбутніх учителів в процесі фізичного виховання* (автореф. дис … канд. пед. наук: 13.00.04). Вінниця.

84. Дурай-Новакова, К. М. Формирование профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности (дис. … канд. пед. наук: 13.00.01). Москва.

85. Дяченко, М. И. (1981). *Психология высшей школы: учеб. пос. для вузов*. Минск: Изд-во БГУ.

86. *Енциклопедія освіти [уклад. і гол. ред. В. Г. Кремень]* (2008). Київ: Юрінком Інтер.

87. Єжова, О. О. (2011). *Формування ціннісного ставлення до здоров'я в учнів професійно-технічних закладів [монографія]*. Суми: Вид-во «МакДен».

88. Єрмолова, В. М. (2012). *Навчаємо граючись: метод. посіб. для вчителів фізичн. культури загальноосвіт. навч. закладів*. Київ: ЛітераЛТД.

89. Жак-Далькроз, Э. (1913). Ритм, его воспитательное значение для жизни и искусства. *Театр и искуство*. Санкт-Петербург.

90. Жернов, В. И. (1999). *Теоретико-методологические основы формирования профессионально-педагогической направленности личности студента педагогического вуза [монография]*. Магнитогорск.

91. Жигадло, Г. Б. (2007). *Розвиток методичної підготовки вчителів фізичного виховання у вищих педагогічних навчальних закладах України (1964-1998 рр.)* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01). Київ.

92. Жуковський, Є. І. (2014). *Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до організації самостійної фізкультурно-оздоровчої діяльності школярів* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Житомир.

93. Загвязинский, В. И. (2001). *Методология и методы психолого-педагогического исследования.* Москва: ACADEMA.

94. *Закон України «Про вищу освіту» №1556-VII від 01.07.2014.* Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page.

95. *Закон України «Про освіту»* (2017). Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19.

96. *Закон України «Про фізичну культуру і спорт»* (1993). Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3808-12/page2.

97. Захаріна, Є. А. (2013). *Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Запоріжжя.

98. Зубалій, М. (2013). Розвиток змісту навчального матеріалу з фізичної культури. *Нова педагогічна думка, 4 (76),* 115−118.

99. Зязюн, І. А. (2008). *Філософія педагогічної дії [монографія]*. Черкаси: Вид. від. ЧНУ імені Богдана Хмельницького.

100. Іваній, І. В. (2014). *Фізична культура особистості фахівця фізичного виховання та спорту: навч.- метод. посібник*. Суми: Університетська книга.

101. Іваній, І. В. (2015). *Комунікативна компетентність фахівця фізичного виховання та спорту: методичні рекомендації.* Суми: В-во СДПУ імені А. С. Макаренка.

102. Іванова, Л. І. (2013). *Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до роботи з учнями з відхиленням у стані здоров'я: теорія та методика [монографія]*. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова.

103. Іванова, Л. І. (2013). *Структура готовності майбутніх учителів фізичної культури до роботи з учнями з відхиленням у стані здоров'я.* Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/znpbdpu/2012_4/ Ivano.pdf.

104. Калиниченко, І. О. (2013). *Медико-педагогічний контроль за фізичним вихованням дітей у загальноосвітніх навчальних закладах: навч. посіб.* Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

105. Калініченко, О. М. (2005). Урок фізичної культури з елементами аеробіки. *Теорія та методика фізичного виховання,2*, 20−24.

106. Карамушка, Л. М. (2004). *Психологія освітнього менеджменту: навч. посіб.* Київ: Либідь.

107. Карасєвич, С. А. (2017). *Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Умань.

108. Карпюк, Р. П. (2010). *Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання у вищих навчальних закладах* (автореф. дис … д-ра. пед. наук.: 13.00.04). Київ.

109. Картава, Ю. А. (2006). *Корекція психофізичного розвитку дітей дошкільного віку з порушенням зору* (дис. … канд. пед.. наук: 13.00.03). Київ.

110. Карченкова, М. В. (2006). *Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності* (автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04) Київ.

111. Киричук, О. В. (2009). Професійна орієнтація в системі державної служби зайнятості: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. Київ: ІПК ДСЗУ.

112. Кібальник, О. Я. (2008). *Застосування фітнес-технології для підвищення рухової активності фізичної підготовленості підліткі*в (автореф. дис. канд. наук з фіз. вих. і спорту: 24.00.02). Львів.

113. Ковальчук, В. В. *Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до оздоровчої діяльності*. Режим доступу: http://intkonf.org/kovalchuk-vv-pidgotovka-maybutnih-uchiteliv-fizichnoyikulturi-do-ozdorovchoyi-roboti/.

114. Коджаспиров, Ю. Г. (1987). *Функциональная музыка в подготовке спортсменов.* Москва: Физкультура и спорт.

115. Кондрацька, Г. Д. (2005). *Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до викладання основ безпеки життєдіяльності в загальноосвітній школі* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Тернопіль.

116. Конакова, О. Ю. (2016). *Оздоровчі інноваційні фітнес-технології у фізичному вихованні різних груп населення*. Дніпро: Вид-во «Інновація».

117. Коновальська, Л. О. (2011). *Формування методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Київ.

118. Корносенко, О. К. (2010). *Підготовка майбутніх фахівців фізичної культури до використаннч ігрових методик у професійній діяльності* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Київ.

119. Костікова, І. І. *Сучасні метологічні підходи вчителя засобами інформаційно-комунікаційних технологій.* Режим доступу: http://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2008-08/08kiiict.pdf.

120. Косяк, В. А. (2008). *Універсум ритму: Навчальний посібник*. Суми: ВТД «Університецька книга».

121. Косяк, В. А. (2016). *Эстетические интерпритации телесности и спорта [монография]*. Сумы: «ФОП Цьома С. П.».

122. Котова, О. В. (2011) *Підготовка майбутніх учителів фізичного виховання до профільного навчання у старшій школі*: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04). Луганськ.

123. *Концепція Нова українська школа* (2017). Режим доступу: https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola.

124. Кравченко, Н. Сучасна навчальна програма як складова забезпечення оптимальної рухової активності школярів середнього шкільного віку. *Молода спортивна наука Украіи, Вип. 16, т. 2,* 108−111.

125. Кравченко, Ю. В., Сущенко, Л П. (2017). Сучасний погляд на формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до педагогічної взаємодії у фізкультурно-оздоровчій діяльності. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова, 3 К (84),* 227−229.

126. Кравчук ,Т. М. (2004). *Педагогічна підготовка майбутніх учителів фізичного виховання у вищих педагогічних навчальних закладах України (20 – 80 рр. XX ст.)* (автореф. дис. канд. пед.. наук: 13.00.01). Харків.

127. Краевский, В. В. (1994). *Методология педагогического исследования: пособие для педагогического исследователя*. Самара: Изд-во СамГПИ.

128. *Краткий психологический* словарь *[под ред. А. В. Петровского*] (1992). Москва: Московский пед. ун-т.

129. Кремень, В. Г. (2009). *Філософія людино центризму освітнього простору*. Київ: Педагогічна думка

130. Кремень, В. Г. (2005). *Освіта і наука в Україні - інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати.* Київ: Грамота.

131. Кузьмінський, А. І. (2005). *Педагогіка вищої школи.* Київ: Знання.

132. Кузьмина, Н. В. (1980). *Методы системного педагогического исследования*. Ленинград: ЛГУ.

133. Курикулум підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних працівників та керівників закладів освіти галузі знань 01 Педагогічна освіта: зб. робочих навчальних програм: авторський колектив (2017). *[загальна ред. Т.М. Сорочан; наукова ред., упорядкування В.В. Сидоренко, М.І. Скрипник.]* .Київ: ЦІППО.

134. Курлянд, З. Н., Хмелюк, Р. І. (2002). *Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник*. О.: ЧП Тудос.

135. Куртова, Г. Ю. (2009). *Формування біомеханічних знань у майбутніх учителів фізичної культури в процесі професійної підготовки* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Чернігів.

136. Кушнерчук, І. І. (2012). *Використання танцювальних вправ на уроках фізичної культури в 5-х класах як засобу різнобічного розвитку учнів* (автореф. дис. канд. наук з фіз. вих. і спорту: 24.00.02). Івано-Франківськ.

137. Левитов, Н. Д. (1964). *О психических состояниях человека*. Москва: Просвещение.

138. Леоненко, А. В. (2015). *Підготовка майбутнього вчителя фізичної культури до патріотичного виховання старшокласників* (дис. … канд. пед. наук: 13.00.04). Глухів.

139. *Лист Міністерства освіти і науки України від 17.08.2009 №1/9-546 «Про впровадження нової навчальної програми з фізичної культури»* Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/4517/.

140. *Лист Міністерства освіти і науки України від 17.08.2016 1/9-437 «Щодо методичних рекомендацій про викладання навчальних предметів у загальноосвітніх навчальних закладах».* Режим доступу: http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/6119-.

141. *Лист Міністерства освіти і науки України від 09.08.2017 1/9-436 «Щодо методичних рекомендацій про викладання навчальних предметів у загальноосвітніх навчальних закладах».* Режим доступу: https://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/56860/.

142. Лихачов, Б. Г. (1985). *Теория эстетического воспитания школьников*. Москва: Просвещение.

143. Локшина, О. І. (2015). Погляди зарубіжних педагогів на сутнісні характеристику курикулуму. *Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки, Випуск 1(79)*, 38−42.

144. Луговая, О. М. (2007). *Педагогические условия формирования профессиональной готовности специалыстов по социальной работе с военнослужащими и членами из семей (на матеріалах Ставропольского края)* (дис. … канд. пед. наук: 13.00.08). Ставрополь.

145. Люріна, Т. І. (2005). Розвиток професійної творчості педагога. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, Серія 16,Вип. 3 (13)*, 43−46.

146. Лянной, Ю. О. (2017). *Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх магістрантів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах* (дис. … док. пед. наук: 13.00.04). Київ.

147. Лянной, Ю. О. (2016). *Професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах: теоретико-методичний аспкт [монографія]*. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

148. Максимчук, Б. (2018). *Теоретичні та методичні основи валеологічної компетентності майбутніх учителів у процесі фізичного виховання* (дис. … док. пед. наук: 13.00.04). Вінниця.

149. Максимчук, І. А. (2017). *Розвиток педагогічної майстерності учителів фізичної культури в процесі професійної діяльності* (дис. канд. пед. наук: 13.00.04). Хмельницький.

150. Малафіїк, І. В. (2014). *Дидактика новітньої школи. Навч.посіб*. Київ: «Слово».

151. Марескина, Г. А. (1992). Ритмическая гимнастика в 5 − 6 классах. *Физическая культура в школе, 5,* 9−10.

152. Мариновська, О. Я. (2002). *Формування готовності вчителя до проектно-впроваджувальної діяльності: теорія і практика: [монографія]*. Івано-Франківськ: Симфонія форте; Полтава: Довкілля-К.

153. Маркова, А. К. (1996). *Психология профессионализма.* Москва: Просвещение.

154. Маркова, А. К. (1988). Психологические особенности педагогической деятельности, общения и личности учителя. *Школа и производство,12,* 6−9.

155. Маркова, А. К., Матис, Т. А., Орлов А. Б. (1990). *Формирование мотивов учения.* Москва: Просвещение.

156. Мартинова, Н. П. (2017). *Методика розвитку рухових якостей на заняттях з аеробіки* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02). Чернігів.

157. Маслюк, Р. В. (2015). *Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в системі «педагогічний коледж - педагогічний університет»* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Умань.

158. Матвеев, Л. В (1990). О природе и системе принципов, регламентирующих деятельность по физическому воспитанию. *Теория и практика физической культуры, 2,* 16−24.

159. Матвеев, Л. (1991). *Теория и методика физического воспитания*. Москва: Физкультура и спорт.

160. Матвійчук, Т. Ф. (2015). Формування майбутніх учителів фізичного виховання у процесі професійної підготовки (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Львів.

161. Матов, В. В., Иванова О. А., Матова М. А., Шаробарова И. Н. (1998). Ритмическая гимнастика для школьников. *Физкультура в школе, 4,* 113−114.

162. Мацкевич, Н. (1999). Фізичне виховання шкільної України. Аналітичний звіт про засідання круглого столу. *Фізичне виховання в школі, 1,* 51−55.

163. Мацко, Л. А., Прищак, М. Д., Первушина, Т. В. (2001). *Основи психології та педагогіки: лабораторний практикум.* Вінниця: ВНТУ.

164. Мессерер, А. Р. (1967). *Уроки классического танца.* Москва: Исскуство.

165. Методика преподавания в высшей школе: учебное пособие *[Под ред В. И. Блинова]* (2014). Москва: Юрайт.

166. Мешковая, С. І., Силантьєв, В. І. (2007). *Організація самостійної роботи студентів з вивчення курсу «Історія України»: методичні рекомендації для викладачів і студентів усіх спеціальностей.* Харків: НТУ «ХПІ».

167. Міхеєнко, О. І. (2016). *Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців зі здоров'я людини до застосування здоров'язміцнювальних технологій* (дис… док. наук: 13.00.04). Тернопіль.

168. Морель, Ф. Р. (1987) *Хореография в спорте*. Москва: Физкультура и спорт.

169. Москаленко, Н. В. (2007). *Фізичне виховання молодших школярів [монографія]*. Дніпропетровськ: Вид-во «Інновація».

170. Мурована, І. (2014). Аналіз програм з хореографічного навчання для загальноосвітніх та позашкільних закладів. *Наукові записки, Вип. 132,* 147−150.

171. Мурована, І. (2016). Науковий аналіз історіографічних та фундаментальних досліджень з хореографії. *Наукові записки, Вип. 147,* 202−207.

172. Мурована, І. (2018). *Розвиток дитячої хореографічної освіти на Кіровоградщині (остання чверть ХХ – початок ХХІ століття)* (дис. … канд.. пед.. наук: 13.00.02). Кропивницький.

173. Мусхаріна, Ю. Ю. (2013). *Підготовка майбутнього вчителя фізичної культури до оздоровлення дітей підліткового віку загальноосвітнього навчального закладу* (автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04). Харків.

174. *Навчальна програма «Фізична культура. 5–9 класи».* (2009). Київ: Літера ЛТД.

175. Назаренко, Л. Д., Костюнина Л. И. (2006). Формирование ритмичности коллективных действий у занимающихся оздоровительной аеробикой. *Физическая культура: воспитание, образование, тренировка, 1*, 50−52.

176. Назаренко, Л.Д. (2000). Красота как необходимый компонент формирования личности. *Физическая культура в школе: воспитание, образование, тренировка, 1.* 48−49.

177. *Наказ Міністерства освіти і науки України №161 від 2 червня 1993 року «Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах»* (1993). Режим доступу: http:http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0173-93.

178. *Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.10.2009 №943 «Про запровадження у вищих навчальних закладах України Європейської кредитно-трансферної системи».* Режим доступа: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS11661.html.

179. *Наказ Міністерства освіти і науки України № 47 від 26.01.2015 р. «Про особливості формування навчальних планів на 2015−2016 навчальний рік»* Режим доступа: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0132-15.

180. *Наказ Міністерства освіти і науки України від 10.02.2017 № 201 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 13 січня 2017 року №52»* (2017). Режим доступу: http://old.mon.gov.ua/files/normative/2017-02-20/6917/nmo-201-2.pdf.

181. *Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження заходів, спрямованих на реформування системи фізичного виховання учнів та студентської молоді у навчальних закладах України» від 27.11.2008 року №1078.* Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/other/2214/.

182. *Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Переліку предметних спеціальностей спеціальності 014 «Середня освіта (за предметними спеціальностями)», за якими здійснюється формування і розміщення державного замовлення та поєднання спеціальностей (предметних*

спеціальностей) в системі підготовки педагогічних кадрів» (2016). Режим доступу:- http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0798-16,

183. *Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.10.2017 року за № 1368 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 12.05.2016 року №506»* Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1344-17.

184. *Наказ Міністерства освіти і науки України №93 від 8 квітня 1993 р. «Про затвердження Положення про проведення практики студентів у вищих навчальних закладах України».* Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93.

185. *Наказ Міністерсва освіти і науки України від 28.10. 2010 № 1021 «Про надання навчальним програмам для 11-річної школи грифа «Затверджено Міністерством освіти і науки України»».* Режим доступу: http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/379-.

186. *Наказ Міністерства освіти і науки України від 05.08.2016 № 948 «Про затвердження змін до навчальних програм для 1 – 4-х класів загальноосвітніх навчальних закладів»* (2016). Режим доступу: http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/6041-.

187. *Наказ Міністерства освіти і науки України від 07 червня 2017 року № 804 «Про оновлені навчальні програми для учнів 5 – 9 класів загальноосвітніх навчальних закладів» (2017).* Режим доступу: http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/7561-.

188. Науменко, О. І. (2012). Сучасні вимоги до професійної підготовки вчителів фізичної культури в умовах інформатизації навчання. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні основи фізичного виховання і спорту, 5,* 96–98.

189. Наумчук, В. І. (2002). *Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в процесі самостійної роботи зі спортивних ігор* (дис. … канд. Пед. Наук: 13.00.04). Тернопіль.

190. Никифорова, Л. А. (2017). *Формування професійної культури майбутніх учителів фізичного виховання у процесі фахової підготовки* (дис. … канд. пед. наук: 13.00.04). Одеса.

191. Ніколаї, Г. Ю., Ключко, В. В. (2010). *Ритміка: навч. посібник для студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів.* Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

192. Ніколаї, Г. Ю. (2014). Інноваційний розвиток фізичного виховання та спорту в університетах Республіки Польща. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: науковий журнал, 4 (38),* 55−65.

193. *Общая психология: учебник для студентов пед. Институтов [под ред. А. В. Петровского]*. Москва: Просвещение.

194. Омельчук, О. В. *Формування професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі вивчення природничо-наукових дисциплін*: (автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04). Київ.

195. Осіпова, І. Л., Шматкова, А. І. (2004). *Музично-ритмічне виховання з елементами хореографії: посібник для молоді, яка навчається у навчальних закладах.* Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

196. Ожегов, С. И. (1973). *Словарь русского языка*. Москва: Сов. Энциклопедия.

197. *Оновлення програм для базової загальної середньої освіти* (2017). Режим доступу: https://www.ed-era.com/mon59/.

198. Онопрієнко, О. В. (2009). *Формування базових компетентностей майбутнього вчителя фізичної культури у процесі вивчення фахових дисциплін* (дис. … канд. Пед. Наук: 13.00.04).Черкаси.

199. Павлюк, Є. О. (2017). *Теоретичні і методичні засади професійного становлення майбутніх тренерів-викладачів у процесі фахової підготовки* (дис … д-ра пед. Наук: 13.00.04). Хмельницький.

200. Пасічник, В. Р. (2010). *Підготовка вчителів фізичної культури у Польщі (друга половина XIX – початок XXI століття)* (автореф. дис. … док. пед. наук: 13.00.01). Київ.

201. *Педагогика: Учеб. Пособие для студ. Высш. Пед. Учеб.заведений [Под ред В. А. Сластенина]* (2002). Москва: Издательский центр «Академия».

202. *Педагогічна майстерність: підручник. 2-е вид., допов. І переробл. [за ред. І. А. Зязюна]*. (2004). Київ: Вища школа.

203. *Педагогічний словник [за ред. М. Ярмоченко]* (2001). Київ: Педагогічна думка.

204. Петрина, Р. Л. (1999). *Формування відчуття ритму у дітей молодшого шкільного віку* (автореф. дис. … канд.. наук з фіз. Вих. І спорту: 24.00.02). Київ.

205. Петров, А О. (2016). *Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до стосування здоров'язбережувальних технологій у професійній діяльності* (автореф. дис. … канд. Пед. Наук: 13.00.04). Переяслав-Хмельницький.

206. Печко, О. М. (2011). Педагогічні і конфліктні ситуації вчителя фізичної культури. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту,2*, 95−97.

207. Пилипей, Л. П. (2009). *Професійно-прикладна фізична підготовка студентів [монографія]*.Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ».

208. Пономаренко, М. В. (2008). Сутність підготовки майбутніх учителів фізичної культури до використання фізкультурно-оздоровчих технологій у професійній діяльності. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету, 3,* 319−326.

209. *Постанова Кабінету Міністрів України «Про Державну національну программу «Освіта»* (1993). Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF.

210. *Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми «Вчитель»»* (2002). Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/379-2002-%D0%BF/.

211. *Проект Міністерства освіти і науки України Стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 р* (2014). Режим доступу: http://old.mon.gov.ua/img/zstored/files/HE%20Reforms%20Strategy%2011_11_2014.pdf.

212. Рашкевич, Ю. М. (2014). *Болонський процес та нова парадигма вищої освіти [монографія]*. Львів: Вид-во Львівської політехніки.

213. Рагозіна, В., Попик, О. (2009). *Ритміка. 1 – 12 класи. Програма курсу за вибором*. *Програми факультативних курсів за вибором для спеціалізованих загальноосвітніх шкіл музичного профілю.* Харків: Ранок.

214. Рагозіна, В., Попик, О. (2009). *Ритміка. 1 – 5 класи. Програма курсу за вибором*. *Програми факультативних курсів за вибором для спеціалізованих загальноосвітніх шкіл музичного профілю.* Харків: Ранок.

215. Реброва, О. Є. (2013). *Теорія і методика художньо-ментального досвіду учителів музичного мистецтва та хореографії* (автореф. дис. … док. пед..наук: 13.00.02; 13.00.04). Київ.

216. *Рекомендації парламенських слухань «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 рр. В умовах глобалізаційних викликів»* (2009). Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DF46L00A.html

217. *Рекомендації парламентських слухань про становище молоді в Україні «Молодь за здоровий спосіб життя»* (N 2992-VI від 03.02.2011) Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/rada/show/2992-vi.

218. Роботова, А. С. (2004). *Введение в педагогическую* деятельность: *Учеб. Пособие для студ. Высш. Учеб. Заведений*. Москва: издательский центр «Академия».

219. Ротерс, Т. Т. (2006). Музично-ритмічний розвиток школярів у взаємодії фізичного і естетичного виховання. *Теорія та методика фізичного виховання, 3,* 12−14.

220. Ротерс, Т. Т. (2006). Результати музично-ритмічного розвитку школярів у процесі фізичного виховання. *Спортивний вісник Придніпров'я, 2*. 58−60.

221. Ротерс, Т. Т. (2005). Ритм – домінуючий компонент взаємодії фізичного та естетичного виховання в процесі музично-ритмічних занять. *Вісник Луганського нац. Пед. Ун-ту ім. Тараса Шевченка, 10,* 211−215.

222. Ротерс, Т. Т. (1989). *Музикально-ритмическое воспитание и художественная гимнастика: учебн. Пособие*. Москва: Просвещение.

223. Ротерс, Т. Т. (1983). Формирование профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности (дис. … канд. пед. наук: 13.00.01). Москва.

224. Рядинська, І. А. (2008). *Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до позаурочної роботи з учнями (друга половина ХХ ст.)* (автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.01). Харків.

225. Сбруєва, А. А. (2017). Тенденції розвитку політики Європейського Союзу у сфері забезпечення якості вищої освіти. *Проблеми інноваційного розвитку вищої освіти у глобальному, регіональному та національному контексті,* 240−260 *[монографія за заг. Ред. А. А. Сбруєвої та Г. Ю. Ніколаї.]*.Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

226. Сбруєва, А. А., Сбруєв, М. Г. (2016). Проблеми, суперечності та перспективи танцювальної освіти в сучасній американській школі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології,7(61),* 12−25.

227. Сватьєв, А. В. (2013). *Теоретичні і методичні засади майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності* (автореф. дис … д-ра пед. наук: 13.00.04). Запоріжжя.

228. Семеног, О. М. (2007). *Українська культуромовна особистість учителя (шляхи її формування в системі професійної освіти) [монографія за ред. Л. І. Мацько]*. Київ: Педагогічна думка.

229. Семеног, О. М. (2005). *Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури [монографія]*. Суми: ВВП «Мрія 1» ТОВ.

230. Сергієнко, Л. П., Чекмарьова, Н. Г., Хаджинов, В. А. (2012). *Психомоторика: контроль та оцінка розвитку.* Харків: «ОВС».

231. Сергієнко, Л. П. (2007). *Практикум з теорії і методики фізичного виховання: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів фізичного виховання і спорт*у. Харків: ОВС.

232. Серман, Т. В. (2017). *Підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до організації спортивного дозвілля учнівської молоді* (дис. … канд. пед. наук: 13.00.04). Київ.

233. Сисоєва, С. О. (1996). *Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня [монографія]*. Київ: Поліграфкнига.

234. Сластёнин, В. А. Исаев, И. Ф., Шиянов, Е. Н. (2004). *Педагогика профессионального образования: учеб. Пособие для студ. Высш. Учеб. Завед*. – Москва: Академия. 2004.

235. Слобожанінов, П. А. (2017). *Формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фітнесу та рекреації із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій* (дис. … канд. пед. наук: 13.00.04). Київ.

236. *Словник іншомовних слів Мельничука* (2007). Словопедія. Режим доступу: http://slovopedia.org.ua/42/53408/289048.html.

237. *Словник-довідник з професійної педагогіки [авт.-упоряд. А. В. Семенова]* (2006). Одеса: Пальміра.

238. *Словник української мови. Академічний тлумачний словник: в 11 тт [за ред.І. К. Білодіда]* (1970 – 1980). Київ: Наукова думка.

239. Смалько, О. (2014). Позааудиторна виховна робота як чинник професійно-особистісного становлення майбутніх фахівців. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, 8*. 76−80.

240. Соколова, Н. (2012). Хореографія як навчальна дисципліна в освітніх закладах України (сер. XVIII – XX ст.). *Фізичне виховання різних груп населення,* 60−64.

241. Собінов, Б. М. (1975). *«Танцююча» гімнастика.* Київ: Мистецтво.

242. Стариченко, Б. Е. (2014) *Обработка и представление данных педагогических исследований с помощью компьютера*. Екатеринбург: Изд-во Урал. гос. пед. ун-та.

243. Степанова, І. В. (2007). *Засоби степ-аеробіки в системі урочних занять з фізичної культури дівчат 13 – 14 років* (автореф. дис. канд. наук з фіз. вих. і спорту: 24.00.02). Львів.

244. Степанова, І. В., Федоренко, Є. О. (2016). *Організаційно-методичні засади рекреаційно-оздоровчої рухової активності різних груп населення.* Діпро: «Інновація».

245. Степанченко, Н. І. (2017). *Система професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах* (дис. … док. пед. наук: 13.00.04). Вінниця.

246. Степанченко, Н. І. (2017). *Система професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах* (автореф. дис. … док. пед. наук: 13.00.04). Вінниця.

247. Сущенко, Л. П. (2003). *Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект) [монографія]*. Запрріжжя: ЗДУ.

248. Сущенко, Л. П. (2003). *Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах* (автореф. дис. … док. пед. наук: 13.00.04). Київ.

249. Табінська, С. О. (2016). *Модернізація професійно-педагогічної підготовки майбутніх бакалаврів з фізичного виховання* (дис. … канд. пед. наук: 13.00.04). Запоріжжя.

250. Тараканова, А. (2000). «Хореографія» – програма для середньої загальноосвітньої школи (1 – 4 класи). *Початкова школа, 10, 11, 12.*

251. Тараненко, Ю. П. (2017). *Підготовка майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо творчих здібностей* (дис. канд. пед. наук: 13.00.04). Бердянськ.

252. Тверезовська, Н. Т., Сидоренко, В. К. (2003). *Методологія педагогічного дослідження: навч. посіб.* Київ: Центр учбової літератури.

253. Теплов, Б. М., Аркадьевский, Н. Г. (1952). Ритм как фактор точности движений. *Бюллетень эксперементальной биологии и медицины, 3*,37−39.

254. Теорія і методика фізичного виховання: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Фіз. Виховання і спорту: у 2 т. Т.1. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання (2017). *[Т. Ю. Круцевич, Н. Є. Пангелова, О. Д. Кривчикова та ін.; за ред. Т. Ю. Круцевич]. – [2-ге вид., переробл. та доп.]. – Київ: Національний університет фізичного виховання і спорту України, вид-во «Олімп. Л-ра».*

255. Теорія і методика фізичного виховання: підруч. Для студ. Вищ. Навч. Закл. Фіз. Виховання і спорту: у 2 т. Т.2. Методика фізичного виховання різних груп населення (2017). *[Т. Ю. Круцевич, Н. Є. Пангелова, О. Д. Кривчикова та ін.; за ред. Т. Ю. Круцевич]*. *– [2-ге вид., переробл. Та доп.]*. *– Київ: Національний університет фізичного виховання і спорту України, вид-во «Олімп. Л-ра».*

256. Теслянков, Ю. О. (2017). *Педагогічні умови формування професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання* (дис. … канд. пед. наук: 13.00.04). Одеса.

257. Тимошенко, О. В. (2008). *Оптимізація професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури [монографія]*. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова.

258. Тимошенко, О. В. (2009). *Теоретико-методичні засади оптимізації професійної підготовки вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах* (автореф. дис. … д-ра. пед.. наук: 13.00.04). Київ.

259. Толкачева, И. Т. (1974). Влияние физической нагрузки на чувство ритма у музыкантов. *Теория и практика физической культуры, 1*, 55−59.

260. Узнадзе, Д. Н. (1997). *Теория установки.* Воронеж: НПО «МОДЭК»; Москва: Ин-т практ. психол.

261. *Указ Президента України «Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» від 09.02 2016 року № 42/2016*. Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/rada/show/2992-vi.

262. *Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 рр»* (2013). Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013.

263. *Указ Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти»* (2002). Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/347/2002.

264. *Український Радянський Енциклопедичний Словник: в 3 т. [авт.-уклад. Бабичев Ф. С.]* (1987). – Київ: Гол. Ред. УРЕ.

265. Ухтомський, А. А. (1951). *Засвоєння ритму в світлі вчення про парабіоз.* Ленинград: ЛГУ.

266. Фазлеев, Н. Ш. (2006). Ориентирование и реализация компетентно ориентированного подхода в подготовке педагога по физической культуре. *Теория и практика физической культуры*, 7, 40−44.

267. *Философский энциклопедический словарь [Гл. редакція: Л. Ф. Ильичев, П. Ф. Федосеев, С. М. Королев, В. Г. Панов]* (1983). Москва: Сов. Энциклопедия.

268. Федьо, Л. В. (2015). Варіативний модуль «Хореографія». *Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх закладів. 1 – 4 класи.* Режим доступу: https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi.

269. Федьо, Л. В. (2015). Варіативний модуль «Хореографія». *Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх закладів. 5 – 9 класи.* Режим доступу: https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi.

270. Федьо, Л. В. (2015). Варіативний модуль «Хореографія». *Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх закладів. 10 – 11 класи.* Режим доступу: https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi.

271. *Фізична культура в школі: 5 – 11 класи : методичний посібник [за загальною редакцією С. М. Дятленка]* (2011). Київ: Літера ЛТД.

272. *Філософський енциклопедичний словник [Гол. Редактор В. І. Шинкарук]* (2011). Київ: Абрис.

273. Ходань, О. Л. (2008). *Компетентністний підхід до підготовки фахівців у ВНЗ*. Режим доступу: http://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/433/1.

274. Хозяинов, Г. И., Кузьмина, Н. В., Варфоломеева, Л. Е. (2007). *Акмеология физической культуры и спорта: 2-е изд. Стер*. Москва: Издательский центр «Академия».

275. Хоменко, П. В. (2014). *Теоретичні і методичні основи природничо-наукової підготовки майбутніх фахівців фізичної культури у вищому*

педагогічному навчальному закладі (автореф. дис. … док. пед. наук: 13.00.04). Київ.

276. Хомич, Л. О. (1998). *Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів*. Київ: «Магістр-S».

277. Худолій, О. М. (2007). *Загальні основи теорії і методики фізичного виховання : навчальний посібник*. Харків: «ОВС».

278. Цвєткова, Л. Ю. (2005). *Методика викладання класичного танцю*. Київ: Альтерпрес.

279. *Цільова комплексна програма «Фізичне виховання – здоров'я нації»* (1998). Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/963%D0%B0/98.

280. Чашечнікова, Н. В. (2017). *Патріотичне виховання молодших школярів засобами народного танцю в позашкільних навчальних закладах* (дис. … канд. пед. наук: 13.00.07). Івано-Франківськ.

281. Чашечнікова, О. С. (2015). Подготовка будущего учителя математики к созданию творческой среды. *Развивающий потенциал математического образования: школа – ВУЗ: [коллективная монография]*. Соликамск: СГПИ ФГБОУ ВПО «ПГНИУ»,101–110. (РИНЦ).

282. Чашечникова, О. С. (2011). *Створення творчого середовища в умовах диференційованого навчання математики: [монографія]*. Суми: Видавництво ПП Вінниченко М. Д., ФОП Литовченко Є. Б.

283. Чебураев, В. С., Легостаев, Г. Н., Чибисова, Т. В. (2000). Комплексный контроль на заняттях оздоровительной аеробикой со школьницами старших классов. *Физическая культура: воспитание, образование, тренировка*, *7*,50−52.

284. Черняков, В. В. (2011). *Формування професійної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури засобами педагогічних ситуацій* (автореф. дис. … канд. Пед. Наук: 13.00.04). Київ.

285. Шаповалова, І. В. (2016). *Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до самовдосконалення у вищих навчальних закладах* (автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04). Запоріжжя.

286. Шевчук, А. (2005). *Вплив українських музично-хореографічних традицій на музично-руховий розвиток старших дошкільників*. Київ: Либідь.

287. Шестакова, Т. А. (2003). Педагогический артистизм в структуре профессиональной личности подготовки специалыста физической культури. *Теоретическое и технологическое обеспечение образования по физической культуре и спорту в учебно педагогическом комплексе: материалы Всероссийской научно-практической конференции,*65–66.

288. Шипилина, И. А. (2004). *Хореографія в спорте.* Ростов-на-Дону: Феникс.

289. Шиян, Б. М. (1997). *Теоретико-методичні основи підготовки вчителів фізичного виховання в педагогічних навчальних закладах* (автореф. дис. … д-ра пед. наук: 13.00.04). Київ.

290. Шиян, Б. М. (2002). *Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 1*. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан.

291. Шиян, Б. М. (2002). *Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 2*. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан.

292. Шиян, О. І., Кравченко, Н. С. (2012). Проблеми впровадження варіативної складової навчальної програми. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту, 9*, 104−107.

293. *Энциклопедия профессионального образования: в 3 т. [Под ред. С. Я. Батышева]*. (1999). Москва.

294. Ягодинский, В. Н. (1985). *Ритм, ритм, ритм! Этюды хронобиологии*. Москва: Искусство.

295. Яковец, Н. І. (2006). *Вступ до спеціальності: Навчально-методичний посібник для студентів педагогічних спеціальностей. 2-ге вид., випр. І допов*. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя.

296. Anderson Leigh Ann, Glover Donald R (2017). Building Character, Community, and a Growth Mindset in Physical Education With Web Resource. *Human Kinetics, 160 p.*

297. Ayers Suzan, Sariscsany Mary Jo (2010). Physical Education for Lifelong Fitness. *Human Kinetics, 352 p.*

298. Clements Rhonda, Meltzer-Rady Amy (2012). Urban Physical Education: Instructional Practices and Cultural Activities. *Human Kinetics, 160 p.*

299. Dikilitas Kenan (2015). Innovative Professional Development Methods and Strategies for Stem Education. *Information Science Reference*, 332 p.

300. Gregoriadis Athanasios, Grammatikopoulos Vasilis, Zachopoulou Evridiki (2017). Professional Development and Quality in Early Childhood Education Comparative European Perspectives. *Palgrave Macmillan, 145 p.*

301. Ikpeze Chinwe H. (2015). *Teaching across Cultures Building Pedagogical Relationships in Diverse Contexts.* Sense Publishers.

302. Klein Gabriele, Noeth Sandra (2011). Emerging Bodies: The Performance of Worldmaking in Dance and Choreography. *Transcript-Verlag, 256 p.*

303. McCarthy-Brown Nyama (2017). Dance Pedagogy for a Diverse World Culturally Relevant Teaching in Theory, Research and Practice. *McFarland & Company, Inc., Publishers, 244 p.*

304. Multiple Intelligences. Howard Gardner, multiple intelligences and education Retrieved from: http://infed.org/mobi/howard-gardner-multiple-intelligences-and-education/

305. Sambell Kay, Brown Sally, Graham Linda (2017). Professionalism in Practice. Key Directions in Higher Education Learning, Teaching and Assessment. *Palgrave Macmillan, 279 p.*

ДОДАТКИ

Додаток А
Список публікацій здобувача за темою дисертації

Розділ колективної монографії

1. Бермудес, Д. В. (2017). Перспективи запровадження хореографічної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, 504−512. *Хореографічно-педагогічна освіта: теорія і практика [монографія] [за заг. ред. д-ра. пед. наук Г. Ніколаї]*. Суми: ФОП «Цьома С. П.».

Статті в наукових фахових виданнях України

2. Бермудес, Д. В. (2017). Особливості запровадження хореографічної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання, 1 (9)*, 13−19.
3. Бермудес, Д. В. (2017). Запровадження спецкурсу «Основи хореографії» у процес фахової підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 8 (72),* 126−136.
4. Бермудес, Д. В. (2017). Обґрунтування моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 7 (71)*, 26−36.
5. Бермудес, Д. В. (2017). Структурні компоненти готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка, 147, 1,* 275−279.
6. Бермудес, Д. В. (2017). Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів. *Вісник Черкаського університету, 13–14*, 28−35.

7. Бермудес, Д. В. (2017). Історико-педагогічний аналіз підготовки учителів фізичної культури у вищих педагогічних закладах України. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка, 144*, 133−138.

8. Бермудес, Д. В. (2016). Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка, 137*, 200−204.

9. Бермудес, Д. В. (2014). Определение безопасной физической нагрузки в процессе физического воспитания школьников с использованием средств ритмической гимнастики и аэробики. *Наука и Школа, 2,* 148−152.

10. Бермудес, Д. В. (2010). Дослідження інтересу учнів загальноосвітніх шкіл до використання засобів музичної ритміки і хореографії на уроках фізичної культури. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15, 8*, 56−61.

Стаття в зарубіжному виданні

11. Бермудес, Д. В. (2017). Критерії та показники готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, V (62), Issue: 142,* 10−14.

Матеріали науково-практичних конференцій

12. Бермудес, Д. В. (2017). Аналіз змісту і форм підготовки бакалаврів учителів з фізичної культури до професійної діяльності. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення: матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених,2,* 51−55.

13. Бермудес, Д. В. (2017). Структура готовності вчителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів (тези міжнародної наукової конференції). *Трансформації в українській освіті і наукових дослідженнях: світовий контекст: матеріали Міжнародної наукової конференції, 1*, 26−29.

14. Бермудес, Д. В. (2015). Професійно-педагогічні здібності вчителя при застосуванні засобів ритмічної гімнастики і аеробіки на уроках фізичної культури. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення: матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених, 1*, 192−196.

15. Бермудес, Д. В. (2014). Визначення оптимального фізичного навантаження в процесі фізичного виховання школярів з використанням засобів ритмічної гімнастики і аеробіки. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення: матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених, 1*, 33−41.

16. Бермудес, Д. В. (2009). Структура, содержание и система оценивания учебной дисциплины «Музыкальная ритмика и хореография». *Молодёжь – науке. Актуальные проблемы теории и методики физической культуры и спорта: международной научно-практической конференции, 2,* 332−336.

17. Бермудес, Д. В. (2009). Структура навчальної дисципліни «Музична ритміка і хореографія. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України: Матеріали IX Всеукраїнської науково-практичної конференції, 2,* 102−108.

18. Бермудес, Д. В. (2008). Визначення рівня теоретичної та практичної підготовки з ритмічної гімнастики та хореографії вчителів фізичної культури. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України: Матеріали VIII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції,* 14 −19.

Стаття в іншому виданні

19. Бермудес, Д. В. (2008). Дослідження рівня теоретичної та практичної підготовки вчителів фізичної культури при проведені уроків з використанням засобів ритмічної гімнастики. *Молода спортивна наука України, 2, 12,* 19−23.

Навчально-методичні посібники

20. Бермудес, Д. В. (2017). *Основи хореографії: навчально-методичний посібник*. Суми: ФОП «Цьома С. П».

21. Бермудес, Д. В. (2016). *Теорія і методика викладання аеробіки»: навчально-методичний комплекс.* Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

22. Бермудес, Д. В. (2009). *Музична-ритміка і хореографія. Практикум: навчально-методичний посібник для студентів галузі знань 0102 «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини» факультетів фізичного виховання педагогічних університетів*. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

Методичні рекомендації

23. Бермудес, Д. В. (2017). *Структура, зміст та система оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни «Музично-ритмічне виховання»: методичні рекомендації.* Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

24. Бермудес, Д. В. (2014). *Дозування фізичного навантаження під час використання комплексів танцювально-рухових вправ: методичні рекомендації*. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

Додаток Б
Відомості про апробацію результатів дисертації

Основні положення дисертації було представлено у повідомленнях на наукових, науково-практичних і науково-методичних конференціях різних рівнів:

№	Назва	Місце проведення	Дата	Форма участі
Міжнародні				
1.	«Психология и педагогика: актуальные вопросы»	Санкт-Петербург	19 березня 2017 р.	заочна
2.	«Фізична культура і спорт: досвід та перспективи»	Чернівці	6-7 квітня 2017 р.	заочна
3.	«Соціально-економічні та гуманітарні аспекти світових інноваційних трансформацій: ІІ Міжнародна науково-практична конференція»	Київ – Суми	26-27 квітня 2017 р.	очна
4.	«Сучасні проблеми підготовки вчителя і його професійного удосконалення»	Чернігів	27-28 квітень 2017 р.	заочна
5.	«Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення»	Суми	18-19 травня 2017 р.	очна
6.	«Трансформації в українській освіті і наукових дослідженнях: світовий контекст»	Умань	25-26 травня 2017 р.	очна
7.	«Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення»	Суми	21-22 квітня 2016 р.	очна
8.	«Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства»	Одеса	6-7 жовтня 2016 р.	заочна
9.	«Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення»	Суми	23-24 квітня 2015 р.	очна
10.	«Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення»	Суми	24-25 квітня 2014 р.	очна
11.	«Молодёжь – науке. Актуальные	Мінськ	29 квітня	заочна

	проблемы теории и методики физической культуры и спорта»		2009 р.	
Всеукраїнські з міжнародною участю				
12.	«Освіта і здоров'я»	Суми	26 квітня 2017 р.	очна
Всеукраїнські				
13.	«Актуальні питання охорони праці та здоров'язбереження в умовах сучасної школи»	Суми	5 грудня 2017 р.	очна
14.	«Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України»	Суми	23-24 квітня 2009 р.	очна
15.	«Молода спортивна наука України»	Львів	26-28 березня 2008 р.	очна
16.	«Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України»	Суми	24-25 квітня 2008 р.	очна
17.	«Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України»	Суми	19-20 квітня 2007 р.	заочна

Додаток В

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А.С. МАКАРЕНКА
вул. Роменська, 87, м. Суми, 40002, тел. (0542) 22-15-17, (0542) 22-14-95
E-mail: rector@sspu.sumy.uaКод ЄДРПОУ 02125510

04.09.2017 № 1771/1 На№ _____ від _____

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Бермудес Діани Валеріївни
«Підготовка майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності»
(спеціальність 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти)

Протягом 2013 – 2017 навчальних років у Навчально-науковому інституті фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка проводилося дисертаційне дослідження Бермудес Д. В. та експериментальне навчання майбутніх учителів фізичної культури, зорієнтоване на формування готовності вчителя фізичної культури до реалізації варіативних модулів в процесі професійної діяльності.

Експеримент передбачав упровадження моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів з елементами хореографії (спеціальності 014.11 Фізична культура), яка включала у себе: впровадження дисциплін циклу професійної та практичної підготовки «Хореографія», «Теорія та методика викладання аеробіки» і оновлення змісту дисциплін професійної та практичної, а також вибіркових навчальних дисциплін відповідно до переліку варіативних модулів з елементами хореографії навчальної програми з фізичної культури для учнів 1 – 4, 5 – 11 класів загальноосвітніх навчальних закладів за рахунок введення додаткових розділів до їх змісту; упровадження в педагогічну практику студентів засобів фізичного виховання з елементами хореографії; організацію позааудиторної роботи зі студентами.

Протягом експерименту проводилася експериментальна перевірка сформованості структурних компонентів готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів з елементами хореографії (мотиваційного, теоретичного, дієвого, проектувального).

Результати дисертаційного дослідження Бермудес Д. В. неодноразово обговорювалися на засіданнях кафедри теорії і методики фізичної культури Навчально-наукового інституту фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка при підведенні підсумків з наукової роботи, регулярно друкувалися у провідних наукових виданнях України та представлені на засіданні вченої ради Навчально-наукового інституту фізичної культури (протокол №2 від 22 вересня 2017 року).

Ректор
СумДПУ ім.. А .С. Макаренка проф. Ю. О. Лянной

Директор НН ІФК
СумДПУ ім.. А .С. Макаренка доц. М. О. Лянной

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

Вул. Києво-Московська, 24, м. Глухів, Сумська обл., 41400, тел.: (05444) 2-34-27, факс: (05444) 2-34-74
E-mail: gdpu@sm.ukrtel.net, gnpuoffice@gmail.com, код ЄДРПОУ 02125527

Від 26.09.2017 № 2642
На №_____ від_____

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертаційного дослідження
БЕРМУДЕС ДІАНИ ВАЛЕРІЇВНИ
викладача кафедри теорії і методики фізичної культури
Навчально-наукового інституту фізичної культури
СумДПУ імені А. С. Макаренка
на тему: «Підготовка майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності»
зі спеціальності 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти

Матеріали дисертаційної роботи Д. В. Бермудес на тему: «Підготовка майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності» впроваджувалися у навчально-виховний процес кафедри теорії і методики фізичного виховання Глухівського національного педагогічного університету імені О. Довженка упродовж 2016 – 2017 навчального року.

Зміст навчальних дисциплін «Теорія і методика музично-ритмічного виховання», «Теорія і методика викладання шейпінгу і аеробіки» доповнено розробленими дисертанткою матеріалами до лекційних і практичних занять, а також питань до контрольних тестувань.

Студенти ознайомилися із сучасними класифікаціями і засобами рухової активності з елементами хореографії, базовими рухами аеробіки, хореографією в аеробіці. Практичні та теоретичні розробки автора знайшли висвітлення у навчально-методичному посібнику «Теорія і методика викладання аеробіки : навчально-методичний комплекс».

Позитивний ефект від упровадження виявився у підвищені рівня професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури. Ознайомлення студентів із сучасними засобами рухової активності з елементами хореографії спонукало їх до використання засобів аеробіки і хореографії в процесі проходження педагогічної практики в загальноосвітніх навчальних закладах.

Результати впровадження матеріалів дисертаційної роботи Д. В. Бермудес були обговорені та схвалені на засіданні кафедри теорії і методики фізичного виховання (протокол № 1 від 29 серпня 2017 року).

Проректор
з наукової роботи та міжнародних зв'язків В.П. Зінченко

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

просп. Волі, 13, м. Луцьк, 43025, тел. (0332) 24-10-07, факс (0332) 72-01-23
e-mail: post@eenu.edu.ua, web: http://www.eenu.edu.ua, код ЄДРПОУ 02125102

31.10.2017 № 03-28/02/4252

на № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертації викладача кафедри теорії і методики фізичної культури Навчально-наукового інституту фізичної культури СумДПУ імені А. С. Макаренка Бермудес Діани Валеріївни

на тему: «Підготовка майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності» (спеціальність 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти)

Упродовж 2015 – 2017 навчальних років Бермудес Д. В. проводилася робота з упровадження результатів дослідження у практику підготовки студентів факультету фізичної культури, спорту та здоров'я Східноєвропейського національного університету імені Л. Українки.

З метою реалізації моделі формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів з елементами хореографії в процесі професійної діяльності до змісту дисциплін професійної та практичної підготовки кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації були запроваджені матеріали щодо застосування варіативних модулів з елементами хореографії на уроках фізичної культури в загальноосвітніх навчальних закладах. Під час опанування матеріалів зі студентами використовувались традиційні та інноваційні засоби фізичного виховання з елементами хореографії.

Зміст програми виробничої практики доповнений завданнями з урахуванням професійних вимог до реалізації варіативних модулів з елементами хореографії. Це дозволило ознайомити студентів із сутністю та змістом застосування елементів хореографії в системі середньої освіти.

Результати впровадження матеріалів дисертаційної роботи Д. В. Бермудес було обговорено та схвалено на засіданні кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації (протокол № 3 від 5 жовтня 2017 року).

Перший проректор, проректор з адміністрування та освіти

А. В. Цьось

Глоза І.В. 0332 24 89 57

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА
вул. Огієнка, 61, м. Кам`янець-Подільський, 32300; тел.: (03849) 3-05-13, факс: (03849) 3-07-83, E-mail: post@kpnu.edu.ua
Web: http://www.kpnu.edu.ua код ЄДРПОУ 02125616

Від 28.11.2017 № 68 На № від

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи «Підготовка майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти.

БЕРМУДЕС ДІАНИ ВАЛЕРІЇВНИ

Матеріали дисертаційної роботи Д.В. Бермудес «Підготовка майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності» впроваджувалися в освітній процес кафедри теорії і методики фізичного виховання Кам`янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка упродовж 2016-2017 навчальних років.

З метою реалізації моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури в процесі професійної діяльності до змісту дисциплін професійної підготовки кафедри теорії і методики фізичного виховання були запроваджені матеріали щодо застосування варіативних модулів з елементами хореографії на уроках фізичної культури в закладах загальної середньої освіти. Студенти ознайомилися з хореографічною термінологією, структурою та змістом уроку фізичної культури з елементами хореографії, основами музичної грамоти і використанням музичного супроводу на уроках хореографії, вимогами до організації та методики навчання танцювальних вправ на уроці фізичної культури, методикою опанування техніки танцювальних елементів.

Ознайомлення студентів із композиціями народних і бальних танців спонукало їх до використання засобів хореографії та танцювальних елементів у процесі проходження педагогічної практики в закладах середньої освіти.

Практичні та теоретичні розробки автора знайшли висвітлення у навчально-методичному посібнику: «Основи хореографії».

Результати впровадження матеріалів дисертаційної роботи Д.В. Бермудес обговорено та схвалено на засіданні кафедри теорії і методики фізичного виховання Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (протокол № 19 від 16 листопада 2017 року).

Проректор з наукової роботи,
доктор фізико-математичних наук, професор **І.М. Конет**

Міністерство освіти і науки України

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

вул. Шевченка, 1, м. Кропивницький, 25006, тел. (0522) 22-18-34, факс (0522) 24-85-44
E-mail: mails@kspu.kr.ua, код ЄДРПОУ 02125415

Від 30.11.2017 № 1241-14
На № _____ від _____

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертаційного дослідження викладача кафедри теорії і методики фізичної культури Навчально-наукового інституту фізичної культури СумДПУ імені А. С. Макаренка Бермудес Діани Валеріївни на тему: «Підготовка майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності» (спеціальність 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти)

Упродовж 2015 – 2017 навчальних років проводилася робота з упровадження результатів дослідження Бермудес Д. В. у практику підготовки студентів факультету фізичного виховання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Зміст практичної підготовки студентів кафедри теорії і методики фізичного виховання доповнений завданнями на педагогічну практику.

Програму педагогічної практики збагачено проведенням уроків фізичної культури з елементами хореографії; проведенням музично-ритмічних занять у групах подовженого дня, музично-фізкультурних хвилинок та музично-фізкультурних пауз з використанням засобів ритміки, аеробіки та хореографії. Це дозволило ознайомити студентів із сутністю та змістом застосування елементів хореографії в системі середньої освіти і сприяло професійному становленню майбутніх учителів фізичної культури, формуванню позитивної мотивації до майбутньої професійної діяльності, набуттю і закріпленню навичок самоосвіти і творчого підходу.

Результати впровадження матеріалів дисертаційної роботи Д. В. Бермудес були обговорені, отримали схвалення й підтримку на засіданні кафедри теорії і методики фізичного виховання (протокол № 4 від 23.11.2017 року). Вважаємо, що наукова розробка Д. В. Бермудес є вагомим внеском в процес практичної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Проректор з наукової роботи **С. П. Михида**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Навчально-науковий інституту фізичної культури, спорту і здоров'я
Україна, 18000, м. Черкаси, вул. О. Дашкевича, 22, тел. (0472) 360323, 455039
e-mail: leoncia2110@ukr.net

30. 10. 17р. № 113/17
на №_____

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертаційного дослідження
викладача кафедри теорії і методики фізичної культури, Навчально-наукового інституту фізичної культури Сум/ДПУ імені А.С. Макаренка
Бермудес Діани Валеріївни
«Підготовка майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності»
(спеціальність 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти)

Результати дисертаційного дослідження Д. В. Бермудес, що полягають у експериментальному обґрунтуванні дозування фізичного навантаження в процесі фізичного виховання з використанням засобів рухової активності з елементами хореографії, були впроваджені в навчально-виховний процес Навчально-наукового інституту фізичної культури, спорту і здоров'я Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького протягом 2015 – 2017 рр.

Зміст навчальних дисциплін професійної підготовки доповнено розробленими Д. В. Бермудес матеріалами лекційних і практичних занять з питань визначення основних критеріїв, способів контролю та прийомів регулювання дозування фізичного навантаження в процесі фізичного виховання з використанням засобів рухової активності з елементами хореографії.

Студенти ознайомилися з результатами досліджень Д. В. Бермудес щодо визначення оптимального варіанта планування фізичного навантаження та добору безпечних вправ у процесі фізичного виховання з використанням засобів рухової активності з елементами хореографії. Практичні та теоретичні

розробки автора знайшли висвітлення у методичних рекомендаціях «Дозування фізичного навантаження в процесі використанням варіативних модулів з елементами хореографії».

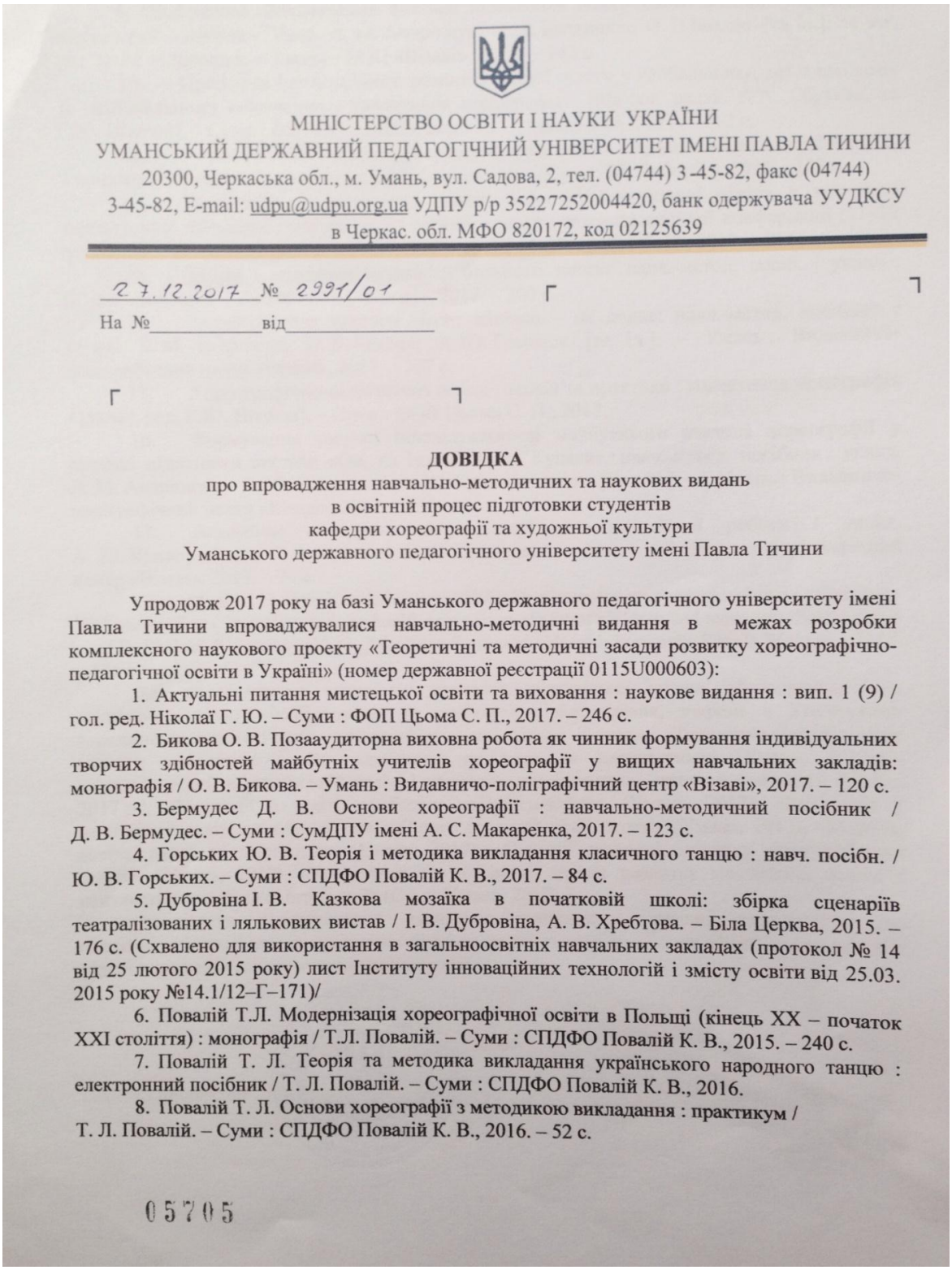
Наукові праці Д. В. Бермудес були обговорені, дістали схвалення й підтримку викладачів на засіданні кафедри теорії і методики фізичного виховання та спортивних ігор (протокол № 3 від 26 жовтня 2017 року).

Голова Вченої Ради ННІФКСЗ, професор О. Ф. Артюшенко

Директор Навчально-наукового інституту фізичної культури, спорту і здоров'я, кандидат педагогічних наук, доцент Л. А. Нечипоренко

Додаток В 1

Довідки про впровадження результатів держбюджетної науково-дослідної теми «Теоретичні та методичні засади розвитку хореографічно-педагогічної освіти в Україні»

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
20300, Черкаська обл., м. Умань, вул. Садова, 2, тел. (04744) 3-45-82, факс (04744) 3-45-82, E-mail: udpu@udpu.org.ua УДПУ р/р 35227252004420, банк одержувача УУДКСУ в Черкас. обл. МФО 820172, код 02125639

27.12.2017 № 2991/01

На №_____від_____

ДОВІДКА
про впровадження навчально-методичних та наукових видань
в освітній процес підготовки студентів
кафедри хореографії та художньої культури
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Упродовж 2017 року на базі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини впроваджувалися навчально-методичні видання в межах розробки комплексного наукового проекту «Теоретичні та методичні засади розвитку хореографічно-педагогічної освіти в Україні» (номер державної реєстрації 0115U000603):

1. Актуальні питання мистецької освіти та виховання : наукове видання : вип. 1 (9) / гол. ред. Ніколаї Г. Ю. – Суми : ФОП Цьома С. П., 2017. – 246 с.
2. Бикова О. В. Позааудиторна виховна робота як чинник формування індивідуальних творчих здібностей майбутніх учителів хореографії у вищих навчальних закладів: монографія / О. В. Бикова. – Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2017. – 120 с.
3. Бермудес Д. В. Основи хореографії : навчально-методичний посібник / Д. В. Бермудес. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. – 123 с.
4. Горських Ю. В. Теорія і методика викладання класичного танцю : навч. посібн. / Ю. В. Горських. – Суми : СПДФО Повалій К. В., 2017. – 84 с.
5. Дубровіна І. В. Казкова мозаїка в початковій школі: збірка сценаріїв театралізованих і лялькових вистав / І. В. Дубровіна, А. В. Хребтова. – Біла Церква, 2015. – 176 с. (Схвалено для використання в загальноосвітніх навчальних закладах (протокол № 14 від 25 лютого 2015 року) лист Інституту інноваційних технологій і змісту освіти від 25.03. 2015 року №14.1/12–Г–171)/
6. Повалій Т.Л. Модернізація хореографічної освіти в Польщі (кінець XX – початок XXI століття) : монографія / Т.Л. Повалій. – Суми : СПДФО Повалій К. В., 2015. – 240 с.
7. Повалій Т. Л. Теорія та методика викладання українського народного танцю : електронний посібник / Т. Л. Повалій. – Суми : СПДФО Повалій К. В., 2016.
8. Повалій Т. Л. Основи хореографії з методикою викладання : практикум / Т. Л. Повалій. – Суми : СПДФО Повалій К. В., 2016. – 52 с.

05705

9. Програмове забезпечення фахової підготовки майбутнього вчителя хореографії: навчальний посібник / Упор. Л. М. Андрощук, О. Д. Балдинюк, О. В Бикова [та ін.]; за заг. ред. Л. М. Андрощук. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2017. – 142 с.

10. Проблеми інноваційного розвитку вищої освіти у глобальному, регіональному та національному контекстах : колективна монографія / [під заг. редак. А.А. Сбруєвої та Г.Ю. Ніколаї]. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. – 412 с.

11. . Ткаченко І. О. Розвиток хореографічної освіти в німецькомовних країнах (XX – початок XXI ст.) / І.О. Ткаченко, В.М. Солощенко. – Суми: ВВП «Мрія», 2016 – 172 с.

12. Теоретичні та методичні засади розвитку мистецької освіти в контексті європейської інтеграції : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (11–12 грудня 2017 року, м. Суми). [англ. мовою] – Суми : ФОП Цьома С. П., 2017. – 216 с.

13. Теорія і методика сучасного бального танцю: навч.-метод. посіб. / уклад. : В. А. Сизоненко. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2017. – 200 с.

14. Хореографічна вистава «Бути жінкою – це доля»: навч.-метод. посібник / уклад. Л. М. Андрощук, О. В. Бикова, Л. Ю. Гекалюк [та ін.]. – Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2017. – 307 с.

15. Хореографічно-педагогічна освіта : теорія та практика : колективна монографія / [за заг. ред. Г.Ю. Ніколаї]. – Суми : ФОП Цьома С. П., 2017.

16. Формування творчої індивідуальності майбутнього вчителя хореографії у процесі підготовки вистави «Ой, на Івана, ой, на Купала» : навч.-метод. посібник / уклад. Л. М. Андрощук, Л. Ю. Гекалюк, А. Ю. Криворотенко [та ін.]. – Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2017. – 250 с.

17. Ансамбль: методичні рекомендації до самостійної роботи / уклад. А. Ю. Криворотенко, С. В. Куценко, О. О. Прилуцька. – Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2017. – 34 с.

18. Skalski D. Bezpieczeństwo i profilaktyka zdrowotna wypoczynku dzieci i młodzieży Wybrne aspekty / Thesafety and the health prevention of rest of children and teenagers Selected Iss ues / D. Skalski, P. Lizakowski, O. Zabolotna.Starogard Gdański: Pomorska Szkoła Wyższa, 2017. – 196 с.

Хід впровадження матеріалів навчально-методичних видань обговорювався на науково-практичних конференціях та семінарах різного рівня, зокрема в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини: «Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми та перспективи» (Умань, 2017 р.), «Трансформації в українській освіті і наукових дослідженнях: світовий контекст» (Умань 2017 р.), «Інновації в освіті: проблеми та перспективи» (Умань, 2017), «Інтеграція у мистецькій освіті як чинник гармонійного розвитку особистості» (Умань, 2017), «Молодь, освіта, наука та мистецтво» (Умань, 2017), «Сучасні стратегії розвитку хореографічної освіти» (Умань, 2017), «Теоретичні та методичні засади розвитку мистецької освіти в контексті європейської інтеграції» (Суми-Умань, 2017).

Результати впровадження навчально-методичних видань засвідчують, що підготовлені праці мають практичну цінність та забезпечують високу ефективність процесу підготовки майбутнього вчителя хореографії.

Перший проректор А.М. Гедзик

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
"ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені К. Д. УШИНСЬКОГО"
65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26. Тел.: (048) 723-40-98, факс: (048) 732-51-03
E-mail: pdpu@pdpu.edu.ua

від 29.12.17 № 3007/17
на № _____ від _____

Довідка
про впровадження навчально-методичних та наукових видань
наукових співробітників Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка
за результатами дослідження комплексного наукового проекту
«Теоретичні та методичні засади розвитку хореографічно-педагогічної освіти
в Україні»
(номер державної реєстрації 0115U000603)
в освітній процес студентів кафедри музичного мистецтва і хореографії
факультету музичної та хореографічної освіти
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»

Упродовж 2017 року на базі кафедри музичного мистецтва і хореографії факультету музичної та хореографічної освіти ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» в межах розробки комплексного наукового проекту «Теоретичні та методичні засади розвитку хореографічно-педагогічної освіти в Україні» (номер державної реєстрації 0115U000603) здійснювалося впровадження таких навчально-методичних та наукових видань:

1. Повалій Т.Л. Модернізація хореографічної освіти в Польщі (кінець XX – початок XXI століття) : монографія / Т.Л. Повалій. – Суми : СПДФО Повалій К. В., 2015. – 240 с.

2. Ткаченко І. О. Розвиток хореографічної освіти в німецькомовних країнах (XX – початок XXI ст.) / І.О. Ткаченко, В.М. Солощенко. – Суми: ВВП «Мрія», 2016 – 172 с.

3. Повалій Т. Л. Теорія та методика викладання українського народного танцю : електронний посібник / Т. Л. Повалій. – Суми : СПДФО Повалій К. В., 2016.

4. Повалій Т. Л. Основи хореографії з методикою викладання : практикум / Т. Л. Повалій. – Суми : СПДФО Повалій К. В., 2016. – 52 с.

5. Бермудес Д. В. Основи хореографії : навчально-методичний посібник / Д. В. Бермудес. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. – 123 с.

6. Горських Ю. В. Теорія і методика викладання класичного танцю : навч. посіби. / Ю. В. Горських. – Суми : СПДФО Повалій К. В., 2017. – 84 с.

Апробація видань здійснювалася шляхом обговорення на науково-практичних конференціях, що проходили на базі ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»: ІІІ Міжнародній науково-практичній конференції «Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства» (2015, 2016, 2017 р.р.).

Цілеспрямоване впровадження здійснювалося викладачами кафедри у процесі викладання дисциплін хореографічного циклу. Підготовлені навчально-методичні та наукові праці отримали позитивне схвалення викладачів кафедри музичного мистецтва і хореографії факультету музичної та хореографічної освіти ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» та високу оцінку студентів.

Результати впровадження матеріалів констатують факт підвищення рівня фахової підготовки та ефективності процесу формування творчого потенціалу майбутніх учителів хореографії.

Проректор з наукової роботи,
доктор педагогічних наук, професор Т.І.Койчева

Завідувач кафедри
музичного мистецтва і хореографії
ДЗ,«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
доктор педагогічних наук, професор О. Є. Реброва

Додаток Ґ

УКРАЇНА

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ УКРАЇНИ

СВІДОЦТВО

про реєстрацію авторського права на твір

№ 71166

Науковий твір "Навчально-методичний комплекс з дисципліни "Теорія і методика викладення аеробіки"

(вид, назва твору)

Автор(и) Бермудес Діана Валеріївна

(повне ім'я, псевдонім (за наявності))

Дата реєстрації 27.03.2017

Державна служба інтелектуальної власності України Ідентифікаційний код 37552556

М.П.

Голова Державної служби інтелектуальної власності України

В.о. Голови А.А. Малиш

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені А.С. МАКАРЕНКА

"Затверджую"

Ректор

проф. Ю.О.Лянной

"___" _____ 20__ року

МП

Кваліфікація Бакалавр освіти. Вчитель фізичної культури
Організатор спортивно-масової та анімаційної роботи
Вчитель предмету Захист Вітчизни

Строк навчання 4 роки
на основі повної загальної середньої освіти

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

підготовки Бакалавра

галузь знань 01 Освіта

спеціальність 014 Середня освіта

предметна спеціалізація Фізична культура

додаткова спеціалізація Організатор спортивно-масової та анімаційної роботи
Захист Вітчизни

Форма навчання Денна

І. ГРАФІК НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Курс	Вересень				Жовтень				Листопад					Грудень					Січень					Лютий				Березень				Квітень				Травень					Червень				Липень					Серпень			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52
I	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	С	К	К	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	С	С	К	К	К	К	К	К	К	К	К	К
II	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	С	К	К	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	П	П	П	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	С	К	К	К	К	К	К	К	К	К	К
III	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	С	К	К	П	П	П	П	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	С	К	К	К	К	К	К	К	К	К	К
IV	Т	П	П	П	П	П	П	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	С	К	К	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	С	ДЕ	ДЕ	К	К	К	К	К	К	К	К	К	К

Т — теоретичне навчання
С — екзаменаційна сесія
К — канікули
ДЕ — складання державного екзамену
П — Практика
ДП — захист дипломної роботи

Додаток Д

II. Зведені дані про бюджет часу, тижні

Курс	Теоретичне навчання	Екзаменаційна сесія	Практика	Виконання дипломної роботи	Державна атестація	Канікули	Усього
I	37	3	0			12	52
II	35	2	3			12	52
III	34	2	4			12	52
IV	30	2	6		2	12	52
Разом	136	9	13		2	48	208

III. Практика спортивно-масова робота

Назва практики	Семестр	Тижні
Виробнича практика у молодшій школі	4	3
Виробнича практика у загальноосвітній школи	5	4
Виробнича практика із організації спортивно-масової та анімаційної роботи	7	6

IV. Державна атестація

Назва навчальної дисципліни	Форма державної атестації (екзамен, дипломна робота)	Семестр
1.Теорія і методика фізичного культури	екзамен (усно)	8
2. Організація спортивно-масової та анімаційної роботи	екзамен (усно)	8
Дипломна робота,яка замінює один екзамен		

III. Практика "Захист Вітчизни"

Назва практики	Семестр	Тижні
Виробнича практика у молодшій школі	4	3
Виробнича практика у загальноосвітній школи	5	4
Виробнича практика із предмету" Захист Вітчизни"	7	6

IV. Державна атестація

Назва навчальної дисципліни	Форма державної атестації (екзамен, дипломна робота)	Семестр
1.Теорія і методика фізичного культури	екзамен (усно)	8
2. Основи захисту Вітчизни	екзамен (усно)	8
Дипломна робота,яка замінює один екзамен		

V. ПЛАН НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

№ з/п	Шифр за ОПП	Назви навч. дисциплін	Розподіл за семестрами			Контрольні роботи	Кількість кредитів ECTS	Кількість годин							Розподіл кредитів ECTS на тиждень за курсами і семестрами							
								Загальний обсяг	Аудиторних					Самостійна робота	I курс		II курс		III курс		IV курс	
									Всього	у тому числі					Семестри							
			Екзамени	Заліки	Курсові роботи					Лекції	Лабораторні	Практичні	Консультації		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
															Кількість тижнів у семестрі (теорет.навч.)							
															19	18	19	16	19	15	13	17
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
1. Обов"язкові навчальні дисципліни																						
1.1. ЦИКЛ ЗАГАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ																						
1	1.01	Філософія	3				4	120	36	16		16	4	84			2					
2	1.02	Українська мова за проф. спрямуванням	3				4	120	36	12		20	4	84			2					
3	1.03	Історія та культура України	1				4	120	36	16		16	4	84	2							
4	1.04	Англійська мова		2			4	120	64			60	4	56	2	2						
5	1.05	Основи охорони праці		7			1,5	45	22	10		10	2	23							1,5	
6	1.06	Комп"ютерна техніка та методи математичної статистики у ФВіС		3			3	90	40	14	22		4	50			2					
7	1.07	Безпека життєдіяльності		1			2	60	32	16		14	2	28	2							
8	1.08	Біохімія		1		1	2	60	32	14	14	4		28	1							
9	1.09	Вікова фізіологія		2			3	90	48	22	24		2	42		3						
10	1.10	Фізіологія людини	4				4	120	48	22	24		2	72			1	1				
11	1.11	Спортивна медицина	8				4	120	48	22		24	2	72							1	2
12	1.12	Основи здорового способу життя		2			3	90	48	22		24	2	42		2						
13	1.13	Інформаційно-комунікативні технології		1			2	60	32	10		20	2	28	1,5							
Усього							40,5	1215	522	196	84	208	34	693	7	2	6	0	0	0	1,5	0
1.2. ЦИКЛ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ																						
1	2.01	Анатомія людини з осн. спорт. морф.		2			3	90	48	22	24		2	42	1	1						
2	2.02	Психологія	2				4	120	32	16		14	2	88		2						
3	2.03	Музично-ритмічне виховання		2			4,5	135	72	12		56	4	63	1	3						
4	2.04	Теорія та методика викладання аеробіки		3			3	90	48	8		38	2	42			2,5					
5	2.05	ТМФВ	8	5			13,5	405	200	64		124	12	205			1	3	2	2	1	3
6	2.06	Педагогіка	2	5, 6	2*		10	300	122	60		56	6	178	2	2						
7	2.07	Вступ до спеціальності		1			4	120	64	18		42	4	56	3							
8	2.08	Плавання з методикою викладання	6	4			9	270	128	12		116		142			1,5	3	1,5	1,5		
9	2.09	Спортивні та рухливі ігри з методикою викладання		1,2,4,6 ,8			12	360	188	30		158		172	1	2	1,5	1,5	1	1,5	1,0	3,0
10	2.10	Легка атлетика з метод. викладання		4, 6			9	270	144	12		130	2	126			1	3	1,5	2		
11	2.11	Гімнастика та метод. її викладання		5			11	330	176	20		148	8	154			1	3	2,5	2		
12	2.12	Біомеханіка	5				3	90	32	18	12	0	2	58					1			

13	2.13	Метрологічний контроль		3			1,5	45	24	12	0	12		21			1						
14	2.14	Туризм і туристичний похід		8			2,5	75	40	10		30		35								1	1
15	2.15	Лижний спорт з методикою викладання		4			3	90	48	6		42		42			1	1					
16	2.16	Олімпійський і професійний спорт		8			2	60	32	16		16		28									2
17	2.17	Методи досліджень і основи НДР		3			1,5	45	24	12		12		21			1						
18	2.18	Фізична реабілітація та ЛФК		7			4	120	64	26		38		56								2	3
19	2.19	Психологія здоров'я		4			1,5	45	24	12		10	2	21				1					
20	2.20	Психологія фізичного виховання і спорту		3			1,5	45	24	12		12		21			1						
21	2.21	Нові технології у фізичному вихованні		7			2,5	75	38	18		18	2	37								3	
22	2.22	Атлетизм з методикою викладання		7			3	90	48	6		40	2	42								3	
23	2.23	Адаптивне фізичне виховання		6			3	90	48	24		24		42							2,5		
24	2.24	Історія фізичної культури		1			1,5	45	24	12		12		21	1								
Усього							**113,5**	**3405**	**1692**	**458**	**36**	**1148**	**50**	**1713**	**9**	**10**	**12**	**15**	**10**	**12**	**8**	**12**	
Усього за обов"язковою частиною							154	4620	2214	654	120	1356	84	2406	16	12	18	15	10	12	10	12	
2. ВИБІРКОВІ НАВЧАЛЬНІ ДИСЦИПЛІНИ																							
Дисципліни вільного вибору студента																							
2.1 Дисципліни випускаючих кафедр																							
1	2.25	Основи маркетингу ФОП\Менеджмент фізкультурно-оздоровчої діяльності		7			2,5	75	40	18		20	2	35							1		
2	2.26	Гігієна\Лікарський контроль у фізичному вихованні	5				3	90	32	16		14	2	58					1,5				
3	2.27	Одноборства з методикою викладання\Екстремальні види спорту		2			2	60	32	4		28		28		1,5							
4	2.28	Фіз. виховання у спецмедгрупах\Фізичне виховання в дошкільних навчальних закладах		8			3	90	48	22		24	2	42									3
5	2.29	Фізіологія спорту та фіз. Вправ\Спортивна фармакологія		6			6	180	96	46		44	6	84					2	2			
6	2.30	Підвищення спортивної майстерності\Оздоровчо-рекреаційні види рухової активності		2,4,6,8			27,5	825	825	0		816	9	0	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Усього							44	1320	1073	106	0	946	21	247	6	7,5	6	6	9,5	8	7	9	
2.2 Спеціалізація Організатор спортивно-масової та анімаційної роботи																							
1	2.31	Спортивні споруди і обладнання		7			2	60	32	14		18		28							1,5		
2	2.32	Основи хореографії		1			1,5	45	24	8		14	2	21	1								
3	2.33	Орг. і мет. озд. ФК та анімацій		5			1,5	45	24	8		14	2	21					1				
4	2.34	Організ. та метод. сп-мас. роботи	7				2,5	75	24	8		14	2	51							1,5		
5	2.35	Новітні здоров'язбережувальні технології у закладах освіти		5			2	60	32	16		14	2	28					1,5				
Усього							**9,5**	**285**	**136**	**54**	**0**	**74**	**8**	**149**	**1**	**0**	**0**	**0**	**2,5**	**0**	**3**	**0**	

2.3 Спеціалізація "Захист Вітчизни"																								
1	2.31	Загальновійськова підготовка		7			2	60	32	16		14	2	28							1,5	
2	2.32	Патріотичне виховання на традиціях ФК		1			1,5	45	24	10		12	2	21	1,5							
3	2.33	ФП військовослужбовців		7			2,5	75	40	8		30	2	35							3	
4	2.34	Прикладний рукопашний бій з елементами панкратіону		5			3,5	105	56	8		46	2	49					3			
Усього							**9,5**	**285**	**152**	**42**	**0**	**102**	**8**	**133**	**2**	**0**	**0**	**0**	**3**	**0**	**5**	**0**
2.4 Вибір з переліку (студент обирає 1 дисципліну з кожного переліку)																								
Перелік №1																								
1	1.14	Соціологія		7			3	90	38	18		18	2	52							2	
2	1.15	Логіка																				
3	1.16	Філософія науки																				
4	1.17	Політологія																				
Перелік №2																								
1	1.18	Етика, естетика		6			3	90	38	18		18	2	52						2		
2	1.19	Професійна етика																				
3	1.20	Релігієзнавство																				
4	1.21	Історія зарубіжної культури																				
5	1.22	Основи правознавства																				
Перелік №3																								
1	1.23	Економіка		6			3	90	38	18		18	2	52						2		
2	1.24	Сучасні філософські концепції суспільства																				
3	1.25	Інтелектуальна власність																				
Усього							**9**	**270**	**114**	**54**	**0**	**54**	**6**	**156**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**4**	**2**	**0**
Усього за вибірковою частиною							**62,5**	**1875**	**1339**	**202**	**0**	**1102**	**35**	**536**	**8**	**8**	**6**	**6**	**13**	**12**	**14**	**9**
З ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА																								
1		Педагогічна практика (виробнича) у молодшій школі		4			4,5	135	0					135								
2		Педагогічна практика (виробнича) у загальній школі		5			6	180	0					180								
3		Виробнича практика із організації спортивно-масової та анімаційної роботи		7			9	270	0					270								
4		Курсова робота зі спеціалізації			7		2	60	0					60								
5		Курсова робота з теорії та методики фізичного виховання			6		2	60	0					60								
Усього							23,5	705	0	0	0	0	0	705	0	0	0	0	0	0	0	0
		Загальна кількість					**240**	**7200**	**3553**	**856**	**120**	**2458**	**119**	**3647**	**26**	**26**	**28**	**23**	**25**	**25**	**27**	**23**
		Кількість екзаменів													1	2	2	1	2	1	1	2
		Кількість заліків													7	8	6	7	7	7	8	5
		Кількість курсових робіт																		1	1	

Проректор з науково-педагогічної роботи В.І.Шейко

Директор НН Інституту фізичної культури М.О.Лянной

Завідувач кафедри ТМФК О.А.Томенко

Затверджено Вченою радою університету

Протокол № 10 від "11" 04 2016 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені А.С. МАКАРЕНКА

"*Затверджую*"

Ректор

проф. Ю.О.Лянной

"23" 04 2018 року

МП

Кваліфікація Бакалавр освіти. Вчитель фізичної культури та хореографії

Строк навчання 4 роки

на основі повної загальної середньої освіти

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

підготовки Бакалавра

галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність 014 Середня освіта (Фізична культура)

додаткова спеціальність 014 Середня освіта (Хореографія)

Форма навчання Денна

І. ГРАФІК НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Курс	Вересень				Жовтень				Листопад					Грудень				Січень				Лютий				Березень				Квітень				Травень					Червень				Липень					Серпень			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52
I	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	С	К	К	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	С	С	К	К	К	К	К	К	К	К	К	К
II	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	С	К	К	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	П	П	П	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	С	К	К	К	К	К	К	К	К	К
III	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	С	К	К	Т	П	П	П	П	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	С	К	К	К	К	К	К	К	К	К
IV	Т	П	П	П	П	П	П	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	С	К	К	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	С	ДЕ	ДЕ	К	К	К	К	К	К	К	К	К	К

Т	теоретичне навчання	С	екзаменаційна сесія	К	канікули
П	Практика	ДП	захист дипломної роботи	ДЕ	складання державного екзамену

Додаток Е

ІІ. Зведені дані про бюджет часу, тижні

Курс	Теоретичне навчання	Екзаменаційна сесія	Практика	Виконання дипломної роботи	Державна атестація	Канікули	Усього
I	37	3	0			12	52
II	35	2	3			12	52
III	34	2	4			12	52
IV	30	2	6		2	12	52
Разом	136	9	13		2	48	208

ІІІ. Практика

Назва практики	Семестр	Тижні
Виробнича практика у молодшій школі	4	3
Виробнича практика у закладі загальної середньої освіти	5	4
Виробнича практика у закладі загальноїсередньої освіти	7	6

IV. Підсумкова атестація

Назва навчальної дисципліни	Форма державної атестації (екзамен, дипломна робота)	Семестр
1.Теорія і методика фізичної культури	екзамен (усно)	8
2. Теорія і методика викладання хореографії	екзамен (усно)	8

V. ПЛАН НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

№ з/п	Шифр за ОПП	Назви навч. дисциплін	Розподіл за семестрами			Контрольні роботи	Кількість кредитів ECTS	Кількість годин							Розподіл кредитів ECTS на тиждень за курсами і семестрами							
								Загальний обсяг	Аудиторних					Самостійна робота	I курс		II курс		III курс		IV курс	
									Всього	у тому числі					Семестри							
			Екзамени	Заліки	Курсові роботи					Лекції	Лабораторні	Практичні	Консультації		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
															Кількість тижнів у семестрі (теорет.навч.)							
															19	*18*	*19*	*16*	*19*	*15*	*13*	*17*
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
1. Обов"язкові навчальні дисципліни																						
1.1. ЦИКЛ ЗАГАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ																						
1	1.01	Філософія	3				4	120	36	16		16	4	84			2					
2	1.02	Українська мова за проф. спрямуванням	3				4	120	36	12		20	4	84			2					
3	1.03	Історія та культура України	1				4	120	36	16		16	4	84	2							
4	1.04	Англійська мова		2			4	120	64			60	4	56	2	2						
6	1.06	Комп"ютерна техніка та методи математичної статистики у ФВіС		3			3	90	40	14	22		4	50			2					
8	1.08	Біохімія		1		1	3	90	48	22	24	2		42	1	2						
9	1.09	Вікова фізіологія		2			4,5	135	72	30	38		4	63	1,5	3						
10	1.10	Фізіологія людини	4				4	120	48	22	24		2	72			1	1				
11	1.11	Спортивна медицина	8				4	120	48	22		24	2	72							1	2
12	1.12	Основи здорового способу життя		2			3	90	48	22		24	2	42		2						
13	1.13	Інформаційно-комунікативні технології		1			3	90	48	22		24	2	42	1,5	*1,5*						
		Усього					40,5	1215	524	198	108	186	32	691	8	11,5	7	1	0	0	1	2
1.2. ЦИКЛ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ																						
1	2.01	Анатомія людини з осн. спорт. морф.		2			3	90	48	22	24		2	42	1	1						
2	2.02	Психологія	2				4	120	32	16		14	2	88		2						
3	2.03	Музично-ритмічне виховання		2			4,5	135	72	12		56	4	63	1	3						
4	2.04	Теорія і методика викладання аеробіки		3			3	90	48	8		38	2	42			2,5					
5	2.05	ТМФВ	8	5			13,5	405	200	64		124	12	205			1	3	2	2	1	3
6	2.06	Педагогіка	2	5, 6	2*		10	300	122	60		56	6	178	2	2						
7	2.07	Вступ до спеціальності		1			4	120	64	18		42	4	56	3							
8	2.08	Плавання з методикою викладання	6	4			9	270	128	12		116		142			1,5	3	1,5	1,5		
9	2.09	Спортивні та рухливі ігри з методикою викладання		1,2,4,6 ,8			12	360	188	30		158		172	1	2	1,5	1,5	1	1,5	1,0	3,0
10	2.10	Легка атлетика з метод. викладання		4, 6			9	270	144	12		130	2	126			1	3	1,5	2		
11	2.11	Гімнастика з метод. викладання		5			11	330	176	20		148	8	154			1	3	2,5	2		
12	2.12	Біомеханіка	5				3	90	32	18	12	0	2	58					1			

13	2.13	Метрологічний контроль та методи дослідження		3			3	90	48	24	0	24		42			2							
14	2.15	Лижний спорт з методикою викладання		4			3	90	48	6		42		42			1	1						
15	2.18	Фізична реабілітація та ЛФК		7			4	120	64	26		38		56								2	3	
16	2.19	Психологія здоров'я і фізичного виховання		4			3	90	48	24		24		42				2					6	
17	2.21	Нові фізкультурно-рекреаційні технології		8			5	150	72	36		36		78								3	3	
18	2.22	Атлетизм з методикою викладання		7			3	90	48	6		40	2	42								3		
19	2.23	Адаптивне фізичне виховання		6			3	90	48	24		24		42							2,5			
20	2.24	Історія фізичної культури		1			3	90	48	24		24		42	3									
Усього							**113,0**	**3390**	**1678**	**462**	**36**	**1134**	**46**	**1712**	**11**	**10**	**11**	**16**	**10**	**12**	**8**	**12**		
Усього за обов"язковою частиною							154	4605	2202	660	144	1320	78	2403	19	21	18	17	10	12	9	14		
2. ВИБІРКОВІ НАВЧАЛЬНІ ДИСЦИПЛІНИ																								
Дисципліни вільного вибору студента																								
2.1 Дисципліни випускаючих кафедр																								
1	2.30	Хореографічна підготовка (за видами) / Підвищення спортивної майстерності		2,4,6,8			27,5	825	825	0		816	9	0	6	6	6	6	6	6	6	6		
Усього							27,5	825	825	0	0	816	9	0	6	6	6	6	6	6	6	6		
2.2 Дисципліни додаткової спеціальності																								
1	2.31	Основи хореографії з методикою викладання	8	5			13,5	405	200	64		124	12	205			1	3	2	2	1	3		
2	2.32	Теорія і методика викладання народного і сучасного танцю		4			4,5	135	72	12		56	4	63			1	3						
3	2.33	Ритміка і музичний рух		6			4	120	64	18		42	4	56						3				
4	2.34	Хореографія в оздоровчому фітнесі		7			4	120	64	26		38	56								2	3		
Усього							**26**	**780**	**400**	**120**	**0**	**260**	**76**	**324**	**0**	**0**	**2**	**6**	**2**	**5**	**3**	**6**		
2.3 Вибір з переліку (студент обирає 1 дисципліну з кожного переліку)																								
Перелік №1																								
1	1.14	Соціологія		7			3	90	38	18		18	2	52							2			
2	1.15	Логіка																						
3	1.16	Філософія науки																						
4	1.17	Політологія																						
Перелік №2																								
1	1.18	Етика, естетика		6			3	90	38	18		18	2	52						2				
2	1.19	Професійна етика																						
3	1.20	Релігієзнавство																						
4	1.21	Історія зарубіжної культури																						
5	1.22	Основи правознавства																						
Перелік №3																								
1	1.23	Економіка		6			3	90	38	18		18	2	52						2				
2	1.24	Сучасні філософські концепції суспільства																						
3	1.25	Інтелектуальна власність																						
Усього							**9**	**270**	**114**	**54**	**0**	**54**	**6**	**156**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**4**	**2**	**0**		
Усього за вибірковою частиною							62,5	1875	1339	202	0	1102	35	536	8	8	6	6	13	12	14	9		
3 ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА																								
1		Педагогічна практика (виробнича) у молодшій школі		4			4,5	135	0					135										
2		Педагогічна практика (виробнича) у загальній школі		5			6	180	0					180										
3		Виробнича практика у загальній школі		7			9	270	0					270										

3		Виробнича практика у загальній школі		7			9	270	0					270								
4		Курсова робота з теорії та методики хореографічних дисциплін			7		2	60	0					60								
5		Курсова робота з теорії та методики фізичного виховання			6		2	60	0					60								
Усього							23,5	705	0	0	0	0	0	705	0	0	0	0	0	0	0	0
	Загальна кількість						**240**	**7185**	**3541**	**862**	**144**	**2422**	**113**	**3644**	**26**	**26**	**28**	**23**	**25**	**25**	**27**	**23**
	Кількість екзаменів														1	2	2	1	2	1	1	2
	Кількість заліків														7	8	6	7	7	7	8	5
	Кількість курсових робіт																			1	1	

Затверджено Вченою радою університету

Протокол № 10 від "23" 04 2018 року

Перший проректор П.В.Пшенична

Директор НН Інституту фізичної культури М.О.Лянной

Завідувач кафедри ТМФК О.А.Томенко

Завідувач кафедри МПіХ Г.Ю.Ніколаї

Додаток Ж

Дисертаційні дослідження

ґенези підготовки вчителів фізичної культури в окремих країнах

Рік	Автор	Місто	Шифр	Тема
2004	Кравчук Тетяна Миколаївна	Харків	13.00.01	Педагогічна підготовка майбутніх учителів фізичного виховання у вищих педагогічних закладах України (20–80 рр. ХХ ст.).
2007	Жигадло Генадій Бісславович	Київ	13.00.01	Розвиток методичної підготовки вчителів фізичного виховання у вищих педагогічних навчальних закладах України (1964–1998 рр.).
2008	Рядинська Ірина Анатоліївна	Харків	13.00.01	Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до позаурочної роботи (друга половина ХХ ст.).
2010	Пасічник Володимир Романович	Київ	13.00.01	Підготовка вчителів фізичної культури у Польщі (друга половина XIX–початок XXI століття).
2011	Долгова Наталя Олександрівна	Суми	13.00.01	Модернізація фізичного виховання та спорту в університетській освіті Польщі (1991−2011 рр.).

Додаток З

Дисертаційні дослідження проблем професійної освіти фахівців фізичної культури, фізичної реабілітації та спорту (дис. … док. наук)

Рік	Автор	Місто	Шифр	Тема
1997	Шиян Богдан Михайлович	Київ	13.00.04	Теоретико-методичні основи підготовки вчителів фізичного виховання в педагогічних навчальних закладах.
2003	Сущенко Людмила Петрівна	Київ	13.00.04	Теоретико-методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту у вищих навчальних закладах.
2006	Гавриш Ірина Володимирівна	Луганськ	13.00.04	Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності.
2010	Карпюк Роман Петрович	Київ	13.00.04	Теоретичні і методичні засади майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання у вищих навчальних закладах.
2009	Тимошенко Олексій Валерійович	Київ	13.00.04	Теоретико-методичні засади оптимізації професійної підготовки вчителя фізичної культури у вищих навчальних закладах.
2013	Сватьєв Андрій Вячеславович	Запоріжжя	13.00.04	Теоретичні і методичні засади майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності.
2013	Джуринський Петро Борисович	Одеса	13.00.04	Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоров’язбережувальної професійної діяльності.
2013	Захаріна Євгенія Анатоліївна	Запоріжжя	13.00.04	Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до позакласної та позашкільної роботи оздоровчо-виховної роботи.

Продовження таблиці

2014	Хоменко Павло Віталійович	Київ	13.00.04	Теоретичні і методичні основи природничо-наукової підготовки майбутніх фахівців фізичної культури у вищому педагогічному навчальному закладі.
2015	Ажиппо Олександр Юрійович	Харків	13.00.04	Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах.
2016	Міхеєнко Олександр Іванович	Тернопіль	13.00.04	Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців зі здоров'я людини до застосування здоров'язміцнювальних технологій.
2017	Павлюк Євген Олександрович	Хмельницький	13.00.04	Теоретичні і методичні засади професійного становлення майбутніх тренерів-викладачів у процесі фахової підготовки.
2017	Степанченко Наталія Іванівна	Вінниця	13.00.04	Система професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах.
2017	Дерека Тетяна Григоріївна	Київ	13.00.04	Акмеологічні засади неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання.
2017	Лянной Юрій Олегович	Київ	13.00.04	Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

Додаток Й

Дисертаційні дослідження проблем професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури (дис. … канд. пед. наук)

Дата	Автор	Місто	Шифр	Назва дисертації
2002	Наумчук Володимир Іванович	Терно-піль	13.00.04	Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в процесі самостійної роботи зі спортивних ігор.
2006	Карченкова Марина Володимирівна	Київ	13.00.04	Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності.
2009	Куртова Галина Юріївна	Чернігів	13.00.04	Формування біомеханічних знань у майбутніх учителів фізичної культури в процесі професійної підготовки.
2011	Черняков Володимир Володимирович	Київ	13.00.04	Формування професійної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури засобами педагогічних ситуацій.
2012	Богданова Ганна Степанівна	Луганськ	13.00.04	Розвиток професійної компетентності учителів фізичної культури у післядипломній педагогічній освіті.
2015	Маслюк Руслан Водимович	Умань	13.00.04	Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в системі «педагогічний коледж – педагогічний університет».
2015	Матвійчук Тетяна Фартівна	Львів	13.00.04	Формування майбутніх учителів фізичного виховання у процесі професійної підготовки.

Продовження таблиці

2016	Шаповалова Ірина Володимирівна	Запоріж-жя	13.00.04	Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до самовдосконалення у вищих навчальних закладах.
2016	Табінська Світлана Олександрівна	Запоріж-жя	13.00.04	Модернізація професійно-педагогічної підготовки майбутніх бакалаврів з фізичного виховання.
2017	Максимчук Ірина Анатоліївна	Хмель-ницький	13.00.04	Розвиток педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури в процесі професійної підготовки.
2017	Слобожанінов Павло Андрійович	Київ	13.00.04	Формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фітнесу та рекреації із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.
2017	Никифорова Лілія Анатоліївна	Одеса	13.00.04	Формування професійної культури майбутніх учителів фізичного виховання у процесі фахової підготовки.
2017	Теслянков Олександр Юрійович	Одеса	13.00.04	Педагогічні умови формування професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання.

Додаток К

Дисертаційні дослідження проблем професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до різних видів діяльності (дис. ... канд. пед. наук)

Дата	Автор	Місто	Шифр	Назва дисертації
2005	Кондрацька Галина Дмитріївна	Тернопіль	13.00.04	Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до викладання основ безпеки життєдіяльності в загальноосвітній школі.
2010	Арефьєва Лариса Петрівна	Київ	13.00.04	Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до виховної роботи у старшій школі.
2011	Коновальська Людмила Олександрівна	Київ	13.00.04	Формування методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін.
2011	Котова Олена Володимирівна	Луганськ	13.00.04	Підготовка майбутніх учителів фізичного виховання до профільного навчання у старшій школі.
2014	Гальченко Лія Володимирівна	Київ	13.00.04	Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до використання рухливих і національних ігор у професійній діяльності.
2015	Атамась Ольга Анатоліївна	Київ	13.00.04	Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до впровадження технологій оздоровчого фітнесу.
2015	Леоненко Андрій Васильович	Глухів	13.00.04	Підготовка майбутнього вчителя фізичної культури до патріотичного виховання старшокласників.

Продовження таблиці

2016	Петров Андрій Олександрович	Переяслав-Хмельницький	13.00.04	Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до застосування здоров'язбережувальних технологій у професійній діяльності.
2017	Серман Тарас Васильович	Київ	13.00.04	Підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до організації спортивного дозвілля учнівської молоді в аквацентрах.
2017	Карасєвич Сергій Анатолійович	Умань	13.00.04	Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах.

Додаток Л

Дослідження проблем професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до оздоровчої діяльності в закладах загальної середньої освіти (дис. ... канд. пед. наук)

Дата	Автор	Місто	Шифр	Назва дисертації
2004	Башавец Наталія Андріївна	Одеса	13.00.04	Професійна підготовка учителя з розвитку фізичних якостей старшокласників.
2009	Батищева Марина Робертівна	Луганськ	13.00.04.	Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до проведення оздоровчої гімнастики та фітнесу з дівчатами-старшокласницями.
2013	Мусхаріна Юлія Юріївна	Харків	13.00.04	Підготовка майбутнього вчителя фізичної культури до оздоровлення дітей підліткового віку загальноосвітнього навчального закладу.
2014	Жуковський Євгеній Іванович	Житомир	13.00.04	Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до організації самостійної фізкультурно-оздоровчої діяльності школярів.
2017	Дручик Володимир Данилович	Київ	13.00.04	Підготовка майбутніх учителів до впровадження здоров'язбережувальних технологій у старшій школі.

Додаток М
Заклади вищої освіти України, які готують учителів фізичної культури

№	ЗВО	Місто	Ф-т / кафедра	Галузь знань, предметна спеціальність	Режим доступу
1.	Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Ю. Бугая (МНТУ)	Київ	Коледж спеціальність «Фізична культура і спорт»	Здобуття освітнього ступеня «Бакалавр» галузі знань 0102 «Фізичне виховання і спорт» напряму підготовки 6.010203 «Здоров'я людини»	http://www.istu.edu.ua/abiturijentu/programi-fakhovikh-vstupnikh-viprobuvan-pri-vstupi-na-iii-kurs-okr-bakalavr-dlja-specialnostei/fizichne-vikhovannja-i-sport/
2.	Академія рекреаційних технологій і права	Луцьк	Фізична культура	Здобуття освітнього ступеня «Бакалавр» галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність 014 Середня освіта (фізична культура)	http://www.artip.lutsk.ua/pages/vstup_na_1_kurs
3.	Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського	Вінниця	Факультет фізичного виховання і спорту	Галузі знань 01 Освіта, спеціальність: 014.11 Середня освіта (фізична культура)	http://vspu.edu.ua/content/reception/vstup2017/pr_1.pdf
4.	Бердянський державний педагогічний університет	Бердянськ	Факультет фізичного виховання	014 Середня освіта (Фізична культура)	http://bdpu.org/faculties/ffv/
5.	Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки	Луцьк	Факультет фізичної культури, спорту та здоров'я	Зі спеціальності 014 – «Середня освіта (фізична культура)», (освітня програма – «Середня освіта (фізична культура))	http://eenu.edu.ua/sites/default/files/Files/serednya_osvita_fizichna_kultura_ms_0.pdf
6.	Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка	Глухів	Кафедра теорії і методики фізичного виховання	014 Середня освіта (Фізична культура) Спеціалізація: 014.11 Середня освіта (Фізична культура)	http://new.gnpu.edu.ua/uk/perelik-spetsialnostei.html

Продовження таблиці

7.	Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького	Мелітополь	Природничо-географічний факультет	Середня освіта (Фізична культура) Методика туристичної роботи. Організація і методика спортивно-масової роботи ; Середня освіта (Географія) Фізична культура. Спеціалізація «Географія» та «Фізична культура»	https://drive.google.com/file/d/0B4zA_PvU5MLJczR3YTFQX0tFd28/view
8.	Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту	Дніпро	Факультет фізичної культури і спорту	За спеціальностями: 014.11 - «Середня освіта, спеціалізація – Фізична культура»	http://infiz.dp.ua/joomla/
9.	Донбаський державний педагогічний університет	Слов'янськ	Факультет фізичного виховання	014.11 Середня освіта (Фізична культура) Середня освіта (Фізична культура) та методика спортивно-масової роботи або захист Вітчизни	http://ddpu.edu.ua/pk/vstup2017/kpb.pdf
10.	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	Дрогобич	Навчально-науковий інститут фізичної культури і здоров'я	014 Середня освіта (Фізична культура)	http://ddpu.drohobych.net/departments/ffv/abiturientu
11.	Житомирський державний університет імені Івана Франка	Житомир	Факультет фізичного виховання і спорту	014.11 Середня освіта (Фізична культура)	https://zu.edu.ua/specialty.html
12.	Ізмаїльський державний гуманітарний університет	Ізмаїл	Кафедра соціальної роботи, соціальної педагогіки та фізичної культури 014 Середня освіта (Фізична культура)		http://idgu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/03/bakalavr-na-osnovi-pzso-vstup-na-i-kurs-st2.jpg

Продовження таблиці

13.	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	Кам'янець-Подільський	Факультет фізичної культури	Середня освіта (Фізична культура) 014.11 Фізична культура, спортивно – масова робота та туризм	http://vstup.kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/29/2015/04/%D0%94%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BA-2.pdf
14.	Київський університет імені Бориса Грінченка	Київ	Факультет здоров'я, фізичного виховання і спорту	017 Фізична культура і спорт (вчитель фізичної культури)	http://fzfvs.kubg.edu.ua/informatsiya/vstupnikam.html
15.	Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка	Кропивницький	Факультет фізичного виховання	014.11 Середня освіта (Фізична культура)	http://kspu.kr.ua/ua/bakalavr/448-vstup-na-osnovi-povnoi-zahalnoi-serednoi-osvity/spetsialnosti/fakultet-fizychnoho-vykhovannia/5796-01411-serednia-osvita-fizychna-kultura
16.	Класичний приватний університет	Запоріжжя	Інститут здоров`я, спорту і туризму	014 Середня освіта Фізичне виховання	http://virtuni.education.zp.ua/info_cpu/node/4785
17.	Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка	Кременець	Факультет фізичного виховання та біології	014.11 Середня освіта (Фізична культура)	http://kogpi.edu.te.ua/index.php?option=com_content&view=category&id=99&Itemid=434
18.	Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського	Кременчук	Кафедра здоров'я людини та фізичної культури	014 Середня освіта (Фізична культура**)**	http://zl.kdu.edu.ua/uk/content/specialnosti
19.	Луганський національний університет імені Тараса Шевченка	Старобільськ	Навчально-науковий інститут фізичного виховання і спорту	Середня освіта Фізична культура	http://luguniv.edu.ua/Attach/pk/prices/dfn_nov_2018.pdf

Продовження таблиці

20.	Луцький інститут розвитку людини університету «Україна»	Луцьк	Кафедра фізичної реабілітації	Спеціальність 227 Фізична реабілітація	http://lutsk.vmurol.com.ua/specialjnosti/
21.	Львівський державний університет фізичної культури	Львів	Факультет фізичного виховання	014.11 Середня освіта (Фізична культура)	http://ldufk.edu.ua/index.php/vstup-na-1-kurs.html
22.	Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука	Рівне	Кафедра теорії і методики фізичного виховання та адаптивної фізичної культури	01 Освіта 014 Середня освіта. Бакалавр. Спеціалізації: фізичне виховання (фітнес і рекреація, адаптивна фізична культура)	http://www.regi.rovno.ua/ua/info/Fzichne_vihovannya/
23.	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	Київ	Факультет фізичного виховання та спорту	01 Освіта 014 Середня освіта (Фізична культура)	http://www.vstup.npu.edu.ua/uk-ua/litsenziia
24.	Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»	Харків	Факультет соціально-гуманітарних технологій	017 «Фізична культура и спорт»	http://vstup.kpi.kharkov.ua/educational_programs/bachelor/
25.	Національний університет фізичного виховання і спорту України	Київ	Факультет здоров'я, фізичного виховання та туризму	0102 Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини 014 Середня освіта (фізична культура)	http://www.uni-sport.edu.ua/sites/default/files/magistratura/perelik_osvitnix_stupeniv_ta_specialnostej_bakalavra_magistra.pdf
26.	Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського	Миколаїв	Факультет фізичної культури та спорту	014 Середня освіта (фізична культура)	http://sport.mdu.edu.ua/?page_id=29

Продовження таблиці

27.	Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди	Переяслав-Хмельницький	Факультет фізичного виховання	014 Середня освіта Фізичне виховання	http://www.phdpu.edu.ua/images/%D0%9F%D0%9A-2017/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%DB.pdf
28.	Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка	Полтава	Факультет фізичного виховання	014 Середня освіта (фізична культура)	http://pnpu.edu.ua/ua/text/vstup/2017/dod1_new.pdf
29.	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	Суми	Навчально-науковий інститут фізичної культури	014.11 Середня освіта (Фізична культура)	https://sspu.sumy.ua/images/files/doc_files/2016_/pryjmalna/licenziya_sumdpu_im._a.s.makarenka_df95a_422715158.pdf
30.	Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка	Тернопіль	Факультет фізичного виховання	014.11 Середня освіта (Фізична культура)	http://tnpu.edu.ua/faculty/fizvych/index.php
31.	Ужгородський національний університет	Ужгород	Факультет здоров'я та фізичного виховання	014 середня освіта (фізична культура)	http://www.uzhnu.edu.ua/uk/news/spetsialnistyu-014-serednya-osvita-fizichna-kultura.htm
32.	Український гуманітарний інститут	Буча	Гуманітарний факультет, кафедра теорії та методики фізичного виховання	017 Фізичне виховання	http://ugi.edu.ua/course/fizichne-vihovannya/
33.	Харківська державна академія фізичної культури	Харків	Факультет фізичного виховання та здоров'я людини	01 Освіта 017 Фізична культура і спорт (Фізичне виховання)	http://www.hdafk.kharkov.ua/images/Priemnaya_2017/abiturientu/XtraReport.pdf
34.	Харківська гуманітарно-педагогічна академія	Харків	Факультет фізичного виховання та мистецтв	014.11 Середня освіта (Фізична культура)	https://sites.google.com/view/decanat-fizvyh-hgpa

Продовження таблиці

35.	Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди	Харків	Факультет фізичного виховання і спорту	014 Середня освіта (Фізична культура)	http://hnpu.edu.ua/uk/dovidnyk2017-1k#overlay-context=uk/users/yana-pk
36.	Херсонський державний університет	Херсон	Факультет фізичного виховання та спорту	014.11 Середня освіта (фізична культура)	http://www.kspu.edu/About/Faculty/FphysicalEduSport.aspx
37.	Хмельницький національний університет	Хмельницький	Гуманітарно-педагогічний факультет, кафедра здоров'я людини	014 Середня освіта (Фізична культура)	http://prk.khnu.km.ua/infospeckhnu/
38.	Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького	Черкаси	Навчально-науковий інститут фізичної культури, спорту і здоров'я	014 Середня освіта (Фізичне виховання)	https://drive.google.com/file/d/0Bz9Pblt6U8UmRGVYbGstMW9mVms/view
39.	Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка	Чернігів	Факультет фізичного виховання	014.11 Середня освіта (Фізична культура)	http://chnpu.edu.ua/abiturient/specializations
40.	Чорноморський національний університет імені Петра Могили	Миколаїв	Факультет фізичного виховання і спорту	017 Фізична культура і спорт	https://chmnu.edu.ua/spetsialnosti/
41.	Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського	Одеса	Факультет фізичного виховання	01 Освіта 014 Середня освіта (Фізичне виховання)	http://pdpu.edu.ua/images/priemka/2017/dod1.pdf

Додаток Н

Дисертаційні дослідження проблем хореографічного і фізичного виховання (дис. ... канд. пед. наук)

Рік	Автор	Місто	Шифр	Тема
2007	Степанова Ірина Валеріївна	Львів	24.00.02	Засоби степ-аеробіки в системі урочних занять з фізичної культури дівчат 13 – 14 років.
2008	Кібальник Оксана Яківна	Львів	24.00.02	Застосування фітнес-технологій для підвищення рухової активності та фізичної підготовленості підлітків.
2009	Гончаренко Юліана Володимирівна	Луганськ	13.00.07	Естетичне виховання учнів початкових класів у процесі хореографічної діяльності.
2011	Войнаровська Наталія Степанівна	Луцьк	13.00.02	Розвиток рухової активності дівчат 5 – 9 класів засобами ритмічної гімнастики
2012	Кушнерчук Ірина Іванівна	Івано-Франківськ	24.00.02	Використання танцювальних вправ на уроках фізичної культури в 5-х класах як засобу різнобічного розвитку учнів.
2017	Чашечнікова Наталія Валеріївна	Івано-Франківськ	13.00.07	Патріотичне виховання молодших школярів засобами народного танцю в позашкільних навчальних закладах.
2017	Мартинова Наталія Петрівна	Чернігів	13.00.02	Методика розвитку рухових якостей на заняттях з аеробіки.

Додаток П

РЕЗУЛЬТАТИ АНКЕТУВАННЯ
учнів молодших класів м. Суми та Сумської області
«Визначення ставлення до занять фізичною культурою з використанням музично-рухової діяльності та хореографії»

Питання анкети	м. Суми						Сумська область					
	хлопці n=100 (%)		дівчата n=89 (%)		Загальна кількість анкетованих n=189 (%)		хлопці n=190 (%)		дівчата n=180 (%)		Загальна кількість анкетованих n=370 (%)	
	так	ні	так	ні	так	ні	так	ні	так	ні	так	ні
1. Чи подобаються тобі уроки музики?	80	20	88,8	11,2	84,1	15,9	68,4	31,6	100	0	83,8	16,2
2. Чи любиш ти слухати музику?	90	10	91,1	8,9	90,5	9,5	94,7	5,3	94,4	5,6	94,6	5,4
3. Чи подобаються тобі уроки фізичної культури?	90	10	88,8	11,2	89,4	10,6	100	0	94,4	5,6	97,3	2,7
4. Чи подобається тобі, коли на уроці фізичної культури лунає музика?	70	30	67,4	32,6	68,8	31,2	68,4	31,6	66,7	33,3	67,6	32,4
5. Чи подобається тобі виконувати вправи під музику?	100	0	77,5	22,5	89,4	10,6	57,9	42,1	62,2	27,8	64,9	35,1
6. Чи любиш ти грати в ігри з музичним супроводом?	50	50	67,4	32,6	58,2	41,8	77,8	27,8	72,2	27,8	72,9	27,1
7. Чи вмієш ти виконувати рухи під музику (кроки, стрибки, біг та ін.)?	90	10	91,1	8,9	90,5	9,5	89,5	10,5	66,7	33,3	78,4	21,6
8. Чи хотів(ла) би ти навчитися самостійно виконувати вправи під музику?	70	30	88,8	11,2	78,8	21,2	78,9	21,1	72,2	27,8	75,7	24,3
9. Чи допомагають тобі вправи під музику рухатися більш красиво, легко, невимушено?	80	20	88,8	11,2	84,1	15,9	52,6	47,4	77,8	22,2	64,9	35,1
10. Чи допомагає музика на уроці фізичної культури виконувати вправи чітко, точно, енергійно?	80	20	88,8	11,2	84,1	15,9	57,9	42,1	61,1	38,9	59,5	40,5
11. Чи покращується у тебе настрій на уроці фізичної культури, на якому лунає музика?	100	0	77,5	22,5	89,4	10,6	84,2	15,8	72,2	27,8	78,4	21,6

Додаток Р

РЕЗУЛЬТАТИ АНКЕТУВАННЯ
учнів середніх класів м. Суми та Сумської області
«Визначення ставлення до уроків фізичної культури за варіативними модулями з використанням музично-рухової діяльності та хореографії»

Питання анкети	м. Суми						Сумська область					
	хлопці n=24 (%)		дівчата n=32 у (%)		Загальна кількість анкетованих n=56 (%)		хлопці n=96 (%)		дівчата n=96 (%)		Загальна кількість анкетованих n=192 (%)	
	так	ні	так	ні	так	ні	так	ні	так	ні	так	ні
1. Чи любиш ти слухати музику?	91,7	8,3	100	0	96,4	3,6	100	0	100	0	100	0
2. Чи викликає в тебе музика позитивні емоції?	91,7	8,3	87,5	12,5	89,3	10,7	93,7	6,3	100	0	96,9	3,1
3. Чи подобаються тобі уроки фізичної культури?	91,7	8,3	78,1	21,9	83,9	16,1	95,8	4,2	93,7	6,3	94,8	5,2
4. Чи подобається тобі, коли на уроці фізичної культури лунає музика?	83,3	16,7	50	50	64,3	35,7	53,1	46,9	95,8	4,2	74,5	25,5
5. Тобі подобаються сучасні музичні напрямки (поп, рок, техно, джаз, рейв, рок-н-рол та ін.)?	66,7	33,3	78,1	21,9	73,2	26,8	93,7	6,3	95,8	4,2	94,8	5,2
6. Ти хочеш, щоб на уроці фізичної культури лунала сучасна музика?	75	25	78,1	21,9	76,8	23,2	78,1	21,9	100	0	89,1	10,9
7. Тобі подобається виконувати вправи під музику?	75	25	87,5	12,5	82,1	17,9	78,1	21,9	100	0	89,1	10,9
8. Чи вмієш ти рухатися під музику?	75	25	78,1	21,9	76,8	23,2	78,1	21,9	100	0	89,1	10,9
9.Чи вмієш ти виконувати фізичні вправи під музику?	66,7	33,3	87,5	12,5	78,6	21,4	50	50	100	0	75	25
10. Чи допомагає тобі музика виконувати вправи більш чітко, точно, енергійно?	83,3	16,7	81,2	18,8	82,1	17,9	21,9	78,1	89,6	10,4	55,7	44,3
11. Чи подобаються тобі хореографічні вправи?	50	50	62,5	37,5	57,1	42,9	53,1	46,9	93,7	6,3	73,4	26,6

Продовження таблиці

12. Як ти вважаєш, вправи хореографії сприяють покращенню постави, вмінню красиво рухатися?	83,3	16,7	81,2	18,8	82,1	17,9	100	0	100	0	100	0
13. Для тебе особисто важливо вміти красиво рухатися?	83,3	16,7	87,5	12,5	85,7	14,3	88,5	11,5	95,8	4,2	92,2	7,8
14. Чи хотів(ла) би ти, щоб у вас були окремі уроки ритмічної гімнастики?	33,3	66,7	62,5	37,5	50	50	78,1	21,9	93,7	6,3	85,9	14,1
15. Чи знайомі тобі сучасні напрямки оздоровчої гімнастики (різновиди аеробіки: танцювальна, фітбол, бокс-аеробіка, аквааеробіка; пілатес, каланетик та ін.)?	33,3	66,7	50	50	42,9	57,1	50	50	41,7	58,3	45,8	54,2
16. Ти відвідуєш заняття в оздоровчих клубах, фітнес-центрах?	50	50	21,9	78,1	33,9	66,1	6,3	93,7	36,5	63,5	21,4	78,6
17. Чи є в тебе бажання додатково займатися фізичними вправами під музичний супровід?	66,7	33,3	12,5	87,5	35,7	64,3	78,1	21,9	95,8	4,2	86	14
18. Чи хотів (ла) би ти, щоб вправи ритмічної гімнастики систематично впроваджувалися на уроках фізичної культури?	33,3	66,7	37,5	62,5	35,7	64,3	88,5	11,5	83,3	16,7	85	15
19. Чи покращується в тебе настрій на уроках фізичної культури, на яких були запропоновані вправи під музику?	50	50	62,5	37,5	57,1	42,9	78,1	21,9	100	0	89,1	10,9

Додаток С

РЕЗУЛЬТАТИ АНКЕТУВАННЯ
учнів старших класів м. Суми та Сумської області
«Визначення ставлення до занять фізичною культурою з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії»

Питання анкети	м. Суми						Сумська область					
	хлопці n=27 (%)		дівчата n=39 (%)		Загальна кількість анкетованих n=66 (%)		хлопці n=34 (%)		дівчата n=41 (%)		Загальна кількість анкетованих n=75 (%)	
	так	ні	так	ні	так	ні	так	ні	так	ні	так	ні
1. Чи любиш ти слухати музику?	92,6	7,4	97,4	2,6	95,5	4,5	100	0	100	0	100	0
2. Чи викликає в тебе музика позитивні емоції?	92,6	7,4	97,4	2,6	95,5	4,5	79,4	20,6	90,3	9,7	85,3	14,9
3. Чи подобаються тобі уроки фізичної культури?	95,2	4,8	61,5	38,5	71,2	28,8	79,4	20,6	100	0	90,7	9,3
4. Чи подобається тобі, коли на уроці фізичної культури лунає музика?	77,8	22,2	92,3	7,7	86,4	13,6	79,4	20,6	75,6	24,4	77,3	22,7
5. Тобі подобаються сучасні музичні напрямки (поп, рок, техно, джаз, рейв, рок-н-рол та ін.)?	70,4	29,6	92,3	7,7	83,3	16,7	68,8	38,2	83,9	17,1	73,3	26,7
6. Ти хочеш, щоб на уроці фізичної культури лунала сучасна музика?	95,2	4,8	97,4	2,6	92,4	7,6	70,6	29,4	90,3	9,7	81,3	18,7
7. Тобі подобається виконувати вправи під музику?	77,8	22,2	92,3	7,7	86,4	13,6	52,9	47,1	75,6	24,4	65,3	34,7
8. Чи вмієш ти рухатися під музику?	70,4	29,6	87,2	12,8	80,3	19,7	52,9	47,1	75,6	24,4	65,3	34,7
9.Чи вмієш ти виконувати фізичні вправи під музику?	77,8	22,2	87,2	12,8	83,3	16,7	70,6	29,4	75,6	24,4	73,3	26,7
10. Чи допомагає тобі музика виконувати вправи більш чітко, точно, енергійно?	70,4	29,6	87,2	12,8	80,3	19,7	68,8	38,2	83,9	17,1	73,3	26,7
11. Чи подобаються тобі хореографічні вправи?	51,9	48,1	76,9	23,1	66,7	33,3	17,6	82,4	90,3	9,7	57,3	42,7

Продовження таблиці

12. Як ти вважаєш, вправи хореографії сприяють покращенню постави, вмінню красиво рухатися?	62,9	37,1	82,1	17,9	74,2	25,8	79,4	20,6	100	0	90,7	9,3
13. Для тебе особисто важливо вміти красиво рухатися?	92,6	7,4	87,2	12,8	89,4	10,6	70,6	29,4	90,3	9,7	81,3	18,7
14. Чи хотів(ла) би ти, щоб у вас були окремі уроки ритмічної гімнастики?	51,9	48,1	64,1	35,9	59,1	40,9	17,6	82,4	90,3	9,7	57,3	42,7
15. Чи знайомі тобі сучасні напрямки оздоровчої гімнастики (різновиди аеробіки: танцювальна, футбол, бокс аеробіка, аквааеробіка; пілатес, каланетик та ін.)?	48,1	51,9	74,3	25,7	63,6	36,4	17,6	82,4	90,3	9,7	57,3	42,7
16. Ти відвідуєш заняття в оздоровчих клубах, фітнес-центрах?	7,4	92,6	48,7	51,3	31,8	68,2	8,8	91,2	48,8	51,2	30,7	69,3
17. Чи є в тебе бажання додатково займатися фізичними вправами під музичний супровід?	51,9	48,1	74,3	25,7	65,2	34,8	35,2	64,8	39	61	37,3	62,7
18. Чи хотів (ла) би ти, щоб вправи ритмічної гімнастики систематично впроваджувалися на уроках фізичної культури?	51,9	48,1	76,9	23,1	66,7	33,3	44,1	55,9	90,3	9,7	69,3	30,7
19. Чи покращується в тебе настрій на уроках фізичної культури, на яких були запропоновані вправи під музику?	51,9	48,1	87,2	12,8	72,7	27,3	79,4	20,6	90,3	9,7	85,3	14,7

Додаток Т

ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ
З ПИТАНЬ ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА СПОЖИВЧОЇ ПОЛІТИКИ

Державне підприємство "Чернігівський науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації"
(ДП "Чернігівстандартметрологія")
14005, м. Чернігів, вул. П'ятницька, 110-А
Свідоцтво про уповноваження № ПК-018-2009. Видано "18" серпня 2009 р.

СВІДОЦТВО

про повірку робочого засобу вимірювальної техніки

№ 100 **Чинне до** "12" 03 2014 р.

Назва та умовне позначення Комплекс диагностический автоматизированный "КАРДИО+"

Зав. № 842

Виробник ООО "НПП "МЕТЕКОЛ", г. Нежин Черниговской обл.

Власник г. Суми, кафедра - Профилакторій СГУ

На підставі результатів повірки засіб вимірювальної техніки визнано придатним до застосування.

згідно Т.А. на даний прилад
позначення та назва документа, що містить вимоги до метрологічних характеристик (або).

робочий ЗВТ
за потреби, значення метрологічних характеристик (клас точності, похибки,

Відов Т.А.
діапазони вимірювань тощо)

Додаток на — стор.

Державний повірник _____ Комарний Р.А.
підпис ініціали, прізвище

Місце печатки або відбитка повірочного тавра

«12» 03 2013 р.

РЄ 1А3 1Ц

Додаток У

РОБОЧА ПРОГРАМА ПРОФЕСІЙНОЇДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ХОРЕОГРАФІЇ»

Елементи хореографії і танцювальних вправ не випадково впроваджуються в зміст програми з фізичної культури в заклади загальної середньої освіти. Запровадження в шкільних програмах хореографічних і танцювальних вправ зумовлено їх дією на розвиток організму школярів. Вони сприяють формуванню правильної постави, гарної ходи, розвитку ритмічності, координації, легкості і пластичності рухів. Перелічені якості потрібні людині так само, як і фізичні якості (сила, швидкість, витривалість, гнучкість, координація). Хореографічні і танцювальні вправи урізноманітнюють уроки фізичної культури, підвищують її естетично-виховне значення. Особливо ефективним вплив хореографічних і танцювальних вправ на організм стає тоді, коли вони проводяться під музичний супровід. Як правило, музичний супровід збагачує урок фізичної культури, робить його більш насиченим і цікавим, покращує емоційний стан учнів.

Велика популярність занять з елементами хореографії криється в різнобічності впливу таких вправ на організм. Зокрема, танцювальний характер вправ створює гарні передумови для активізації найбільш важливих фізіологічних систем організму – серцево-судинної і дихальної. У результаті регулярних занять зменшується підшкірний жировий прошарок, знижується вага і в змінюється позитивний бік співвідношення жирової і м’язової маси, достовірно збільшуються аеробні можливості організму.

Визначено, що хореографічні вправи сприяють не тільки фізичному розвитку дітей, але й відіграють суттєву роль у справі їх загального виховання. У молодшому шкільному віці, коли починає формуватися самооцінка дитини, в колективній формі занять з елементами хореографії учнів приваблює можливість вільно розкривати свою гідність, можливості, здатності. У цьому віці відбувається інтенсивний розвиток інтелектуальних здібностей, моральних почуттів, розширюється емоційний досвід дитини. В підлітковому віці домінуючими стають самореалізація своїх здібностей та самоповага. Заняття фізичними

вправами з елементами хореографії створюють умови для цього, так як сприяють розвитку граціозності, пластичності, красивої постави, досконалому володінню своїм тілом. Добра фізична форма, в свою чергу, сприяє розвитку впевненості в собі, подоланню сором'язливості, підвищенню самооцінки. Оскільки в цьому віці велике значення надається спілкуванню, колективна форма занять фізичними вправами з елементами хореографії допомагає реалізувати дану потребу і сприяє подоланню негативних проявів у розвитку особистості підлітка. У груповій діяльності легше нейтралізується такі типові для підлітка риси, як агресивність, замкненість, конфліктність, нейротизм. Для юнацького віку характерний розвиток самосвідомості, нового сприйняття свого фізичного стану. Образ власного тіла – більш важливий компонент юнацької самосвідомості, ніж зазвичай це вважають дорослі. Юнаки та дівчата найчастіше хотіли б змінити свій вигляд, зменшити зайву вагу, і в цьому неоціниму допомогу можуть принести заняття ритмічною гімнастикою та хореографією В групових заняттях ритмічною гімнастикою та хореографією підвищується самооцінка, згладжується відчуття власної неповноцінності в підлітків, підвищується рівень самоповаги. Заняття ритмічною гімнастикою та хореографією в цьому віці сприяють бажанню самовдосконалюватись.

Дисципліна містить 45 години / 1,5 кредитів ECTS, з них: лекційних – 8 годин; практичних – 14 годин; консультацій – 2 години; на самостійну роботу студента відведено 21 годину. Форма контролю – залік. Зміст спецкурсу об'єднує 3 тематичні розділи, містить завдання для практичних занять, самостійної роботи та орієнтовні тести для поточного контролю студентів.

Мета дисципліни «Основи хореографії» – опанування студентами методики навчання елементам хореографії, танцювальним елементам; засвоєння вправ класичного танцю, танцювальних кроків та рухів народних і бальних танців; підготовка майбутнього вчителя фізичної культури до реалізації варіативних модулів з елементами хореографії в процесі професійної діяльності.

Опис дисципліни «Основи хореографії»

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь</td><td>Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна форма навчання</td></tr>
<tr><td>Кількість кредитів – 1,5</td><td>Галузь знань
01 - Освіта</td><td>Спецкурс</td></tr>
<tr><td rowspan="6">Загальна кількість годин – 45</td><td rowspan="6">Спеціальність:
014 Середня освіта
Предметна спеціальність: 014.11 – Фізична культура</td><td>Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>2-й</td></tr>
<tr><td>Семестр</td></tr>
<tr><td>3-й</td></tr>
<tr><td>Лекції</td></tr>
<tr><td>8 год.</td></tr>
<tr><td rowspan="8">Тижневих годин для денної форми навчання:
аудиторних – 2
самостійної роботи студента – 4</td><td rowspan="8">Освітній ступінь:
бакалавр</td><td>Практичні</td></tr>
<tr><td>14 год</td></tr>
<tr><td>Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>21 год</td></tr>
<tr><td>Консультації:</td></tr>
<tr><td>2 год</td></tr>
<tr><td>Вид контролю:
залік</td></tr>
</table>

Завдання дисципліни «Основи хореографії» – ознайомлення студентів із сутністю та змістом хореографічної підготовки та основними засадами реалізації варіативних модулів з елементами хореографії в системі середньої освіти.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні **знати:**

– основи музичної грамоти;

– хореографічну термінологію вправ і вихідних позицій класичного танцю;

– форми організації та проведення уроку хореографії;

– структуру та зміст уроку фізичної культури з елементами хореографії;

– умови побудови уроку хореографії;

– основи техніки виконання хореографічних вправ та методику їх викладання.

Уміти:

– прорахувати музичний уривок, визначати розмір, ритм, темп та інші складові змісту музичного твору;

– користуватися технічними засобами під час проведення уроків фізичної культури з елементами хореографії;

– добирати музичний супровід для проведення уроку фізичної культури з елементами хореографії відповідно до вікових особливостей і руховому досвіду учнів;

– застосовувати хореографічну термінологію на уроках фізичної культури з елементами хореографії;

– самостійно складати та проводити комплекси вправ з предметами та без предметів під музику із різних вихідних положень;

– виконувати вправи класичного танцю, танцювальні рухи;

– складати композицію з елементами народних, бальних і сучасних танців;

– самостійно проводити окремі частини структури уроку хореографії;

– самостійно проводити хореографії.

Програма дисципліни «Основи хореографії»

РОЗДІЛ І. Хореографія на уроках фізичної культури.

Тема 1. Музичний супровід на уроках хореографії.

Тема 2. Позиції класичного танцю.

Тема 3. Екзерсис (вправи класичної хореографії) біля станка.

Тема 4. Екзерсис на середині залу.

РОЗДІЛ 2. Танцювальні елементи на уроках фізичної культури.

Тема 1. Підвідні і підготовчі вправи в опануванні танцювальними елементами.

Тема 2. Елементи народних і бальних танців на уроках фізичної культури.

РОЗДІЛ 3. Танцювальні композиції.

Тема 1. Танцювальні композиції народних і бальних танців.

Структура дисципліни «Основи хореографії»

Назви розділів тем	**Кількість годин**				
	Денна форма				
	Усього	**у тому числі**			
		Лекції	**Практ.**	**Конс.**	**Самост. работа**
РОЗДІЛ І. Хореографія на уроках фізичної культури					
Тема 1. Музичний супровід на уроках хореографії		2	2		2
Тема 2. Позиції класичного танцю			2		4
Тема 3. Екзерсис (вправи класичної хореографії) біля станка		2	2		4
Тема 4. Екзерсис на середині залу			2		2
РОЗДІЛ ІІ. Танцювальні елементи на уроках фізичної культури					
Тема 1. Підвідні і підготовчі вправи в опануванні танцювальними елементами			2		2
Тема 2. Елементи народних і бальних танців		2	2		4

на уроках фізичної культури					
РОЗДІЛ ІІІ. Танцювальні композиції					
Тема 1. Танцювальні композиції народних і бальних танців.		2	2	2	3
Усього годин	45	8	14	2	21

Теми лекційних занять дисципліни «Основи хореографії»

№ з/п	**Назва теми**	**Кількість годин**
		Денна форма
1.	Хореографічна термінологія.	2
2.	Урок хореографії як форма занять фізичною культурою.	2
3.	Методика опанування елементарними рухами класичного танцю.	2
4.	Елементи народних і бальних танців на уроках фізичної культури.	2
Усього годин		10

Зміст теоретичного курсу «Основи хореографії»

Тема 1. Хореографічна термінологія.

1.1. Ключові терміни і поняття (визначення понять хореографічна термінологія, хореографічна позиція, постава, рівновага, виворотність, амплітуда, екзерсис біля опори або на середині та інші).

1.2. Термінологія елементів екзерсису біля станка.

1.3. Термінологія екзерсису на середині залу.

Тема 2. Урок хореографії як форма занять фізичною культурою.

1.1. Урок – це основна форма проведення навчальних занять хореографією в школі (класифікація уроку хореографії: навчальний, тренувальний, контрольний, розминка, показовий).

1.2. Структура уроку хореографії (будова уроку хореографії: підготовча частина, основна частина, заключна частина).

1.3. Зміст уроку хореографії (зміст уроку хореографії включає рухи класичного, народного і сучасного танцю, пластичні рухи, вільні від канонів класичного танцю та інші).

1.4. Музичний супровід на уроках хореографії. Основа музичного мистецтва – мелодія (мелодійний малюнок; мелодійна вершина; кульмінація мелодійного малюнку; регістри; динаміка – сила звучання музики; динамічні відтінки). Структура змісту музичного твору (звік, тривалість звуку; ритм, ритмічний малюнок мелодії; музичний метр; музичний такт, затакт; темп музичного твору). Будова музичного періоду (такт, музична фраза, музичне речення, музичний період, музичний квадрат). Музичний розмір (дводольний – $\frac{2}{4}$ – полька, $\frac{4}{4}$ – марш; тридольний – $\frac{3}{4}$ – вальс). Стилі і жанри музики. Відповідність характеру музичного супроводу хореографічним вправам.

Тема 3. Методика опанування елементарними рухами класичного танцю.

1.1. Послідовність навчання рухам класичного танцю.

1.2. Основні вимоги до виконання вправ класичного танцю.

Тема 4. Елементи народних і бальних танців на уроках фізичної культури.

1.1. Вимоги до організації та методики навчання танцювальних вправ на уроці фізичної культури.

1.2. Послідовність застосування методичних прийомів у навчальному процесі.

Практичний виклад матеріалу.

Теми практичних занять дисципліни «Основи хореографії»

№ з/п	**Назва теми**	**Кількість годин**
		Денна форма
1	Музичний супровід на уроках хореографії	2

2	Позиції класичного танцю	2
3	Екзерсис (вправи класичної хореографії) біля станка	2
4	Екзерсис на середині залу	2
5	Підвідні і підготовчі вправи в опануванні танцювальними елементами	2
6	Елементи народних і бальних танців на уроках фізичної культури	2
7	Танцювальні композиції народних і бальних танців	2
Усього годин		14

Зміст практичного курсу «Основи хореографії»

Зміст практичного курсу «Основи хореографії» містить такі форми занять:

А. Робота на практичних заняттях зі спецкурсу «Основи хореографії».

РОЗДІЛ 1. Хореографія на уроках фізичної культури.

Тема 1. Музичне супроводження на уроках хореографії.

Завдання: Опанувати добір музичного супроводу відповідно до хореографічних вправ для проведення уроку фізичної культури; вправи на зв’язок рухів зі змістом музики.

Тема 2. Позиції класичного танцю.

Завдання: Опанувати хореографічні позиції ніг; опанувати хореографічні позиції рук; вправи на засвоєння положення корпусу і голови в класичному танці.

Тема 3. Екзерсис (вправи класичної хореографії) біля станка.

Завдання: ознайомитися з методикою опанування елементарних рухів класичного танцю (демі пліє, гранд пліє, релеве на півпальці, батман тандю, батман тандю жете, гранд батман, ронд де жамб партер, сюр ле ку ае п’я, батман фрапе, пасе); вправи для розвитку координації.

Тема 4. Екзерсис на середині залу.

Завдання: ознайомитися з методикою опанування елементарних рухів класичного танцю (пор де бра); вправи для розвитку гнучкості і координації.

РОЗДІЛ 2. Танцювальні елементи на уроках фізичної культури.

Тема 1. Підвідні і підготовчі вправи в опануванні танцювальними елементами.

Завдання: опанувати техніку танцювальних кроків (м'який крок, високий крок, гострий крок, широкий крок, приставний крок, крок галопу, перемінний крок). Різновиди бігу: гострий, високий, широкий, перехресний біг, біг на носках, біг згинаючи ноги вперед, біг з прямими ногами, біг згинаючи ноги назад та ін.

Тема 2. Елементи народних і бальних танців на уроках фізичної культури.

Завдання 1: опанувати послідовність навчання танцювальних кроків. Крок польки. Крок польки з пересуванням вперед, назад, з поворотом. Послідовність навчання кроку польки: повторити перемінний крок; вивчити підскакування; поєднати підскакування з перемінним кроком; виконати крок польки в повільному темпі; виконати крок польки в потрібному темпі під музику. Крок вальсу. Крок вальсу з пересуванням вперед, назад вбік. Вальсовий поворот. Послідовність навчання вальсового кроку: кроки на півпальцях по колу під рахунок «раз», «два», «три»; на рахунок «раз» крок вперед з напівприсідом і два кроки на півпальцях; крок вальсу вперед; біля опори вивчити перекатний крок; запам'ятати схему кроків; виконати вальсовий крок вбік; виконати вальсовий крок із поворотом.

Завдання 2: Ознайомитись з танцювальними кроками: «Бігунець», «Голубець», «Вихилясник», каблучний крок, потрійне притупування, дрібний крок, російський перемінний крок, молдаванський рух, рухи білоруського танцю, стрибки з переступанням на місці, підскакування з пересуванням назад,

РОЗДІЛ 3. Танцювальні композиції.

Тема 1. Танцювальні композиції народних і бальних танців.

Завдання: Ознайомитись з танцювальними композиціями народних і бальних танців (Полька, «Фігурний вальс», «Гопак», «Казочок», «Калинка», «Білоруський танець», «Бульба», «Сіртакі»).

Б. Самостійна робота студентів у процесі вивчення навчальної дисципліни «Основи хореографії».

Завдання для самостійної роботи студентів.

Самостійна робота дисципліни «Основи хореографії»

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1.	Добір музичного супроводу на урок фізичної культури з використанням елементів хореографії.	1
2.	Добір фонограм відповідно до змісту, жанру та характеру танцювальних кроків.	1
3.	Засвоїти техніку виконання вихідних положень, позицій ніг, рук класичного танцю.	1
4.	Засвоїти техніку елементарних рухів класичного танцю.	1
5.	Засвоїти техніку підготовчих та підвідних танцювальних вправ.	1
6.	Скласти індивідуальну навчальну картку за темою: «Комплекс вправ, спрямований на формування та збереження правильної постави» (10 – 12 вправ).	2
7.	Скласти індивідуальну навчальну картку за темою: «Танцювальні елементи на уроках фізичної культури та в позаурочний час».	2
8.	Демонстрація танцювальних елементів: перемінного, приставного, гострого та інших кроків, рухів руками, корпусом, головою.	2
9.	Демонстрація рухливої гри з використанням танцювальних елементів.	1
10.	Демонстрація танцювальної композиції.	1
11.	Підготувати реферат та доповідь-презентацію за темою: «Хореографія – засіб естетичного та духовного розвитку особистості школяра».	2
12.	Підготувати реферат та доповідь-презентацію за темою: «Вправи класичного танцю – засіб профілактики порушення постави у дітей шкільного віку».	2
13.	Підготувати реферат та доповідь-презентацію за	2

	темами: «Хореографія у спорті».	
14.	Опрацювати питання та підготувати відповіді на тестові завдання.	2
Усього годин		21

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль							Сам-на робота	Сума
РОЗДІЛ 1				РОЗДІЛ 2		РОЗДІЛ 3		
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7		
8	8	8	8	8	10	10	40	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку
90 – 100	A	зараховано
82 – 89	B	
74 – 81	C	
64 – 73	D	
60 – 63	E	
35 – 59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
1 – 34	F	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Методичне забезпечення

1. Наукова, методична і спеціалізована література.
2. Конспекти лекцій за темами дисципліни.
3. Мультимедійні презентації лекцій (схеми, малюнки, таблиці).
4. Фото і відео матеріали для демонстрації на лекційних і практичних заняттях.

Додаток Ф

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ АЕРОБІКИ»

У зміст нової навчальної програми з фізичної культури для учнів 1–4 класів загальноосвітніх навчальних закладів України включено засоби ритмічної гімнастики (біг, ходьба, загальнорозвивальні вправи, вправи на формування правильної постави, танцювальні кроки, ритмічні завдання та інші), які допомагають оволодіти рухами і є основою для опанування базових вправ аеробіки (різні види ходьби, бігу, підскоки та стрибки, махи ногами, присіди, випади та інші), що запропоновані варіативним модулем «Аеробіка» в навчальній програмі для учнів 5 – 11 класів.

Впровадження засобів аеробіки до навчальної програми з фізичної культури в школи України не випадкове. Ці засоби виховують відчуття ритму, музичності, навичку узгоджувати рух із музикою, сприяють не тільки фізичному, а і духовному та естетичному розвитку особистості школяра.

Тому, процес фізичного виховання з використанням засобів аеробіки вимагає від майбутніх учителів фізичної культури значного обсягу спеціальних знань, умінь і навичок для здійснення організації учнів, добору навчального і музичного матеріалу, правильного дозування фізичного навантаження відповідно віковим особливостям учнів.

Метою навчальної дисципліни «Теорія і методика викладання аеробіки» є підготовка майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативного модуля «Аеробіка» у процесі професійної діяльності.

Завданнями вивчення дисципліни «Теорія і методика викладання аеробіки» є:

– ознайомити з принципами і методами фізичного виховання;

– ознайомити з основною формою проведення занять з фізичної культури у школі – уроком, а також з іншими формами занять фізичною культурою із використанням засобів аеробіки;

– навчити добирати музичний супровід з урахуванням вікових особливостей, фізичної підготовленості учнів, а також структури, завдань та змісту уроку фізичної культури з використанням засобів аеробіки;

– навчити добирати та використовувати методичні прийоми на узгодження рухів із музикою;

– ознайомити із сучасними видами аеробіки;

– навчити методам опанування техніки виконання базових рухів аеробіки;

– навчити методам конструювання з’єднань і комбінацій в аеробіці;

– ознайомити з методами педагогічного контролю на уроках;

– фізичної культури з використанням засобів аеробіки.

– 1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

– ***знати :***

– основи музичної грамоти;

– вербальні та невербальні (к’юінг) термінологічні основи базових рухів і вихідних положень аеробіки;

– основи техніки виконання базових рухів аеробіки та методику їх викладання;

– форми і методи організації та проведення уроків фізичної культури з використанням засобів аеробіки;

– методику проведення окремих частин уроку фізичної культури з використанням засобів аеробіки;

– методику проведення уроків аеробіки з учнями різних вікових;

– методи педагогічного контролю на уроках фізичної культури з використанням засобів аеробіки.

– ***Вміти:***

– прорахувати музичний уривок, визначати розмір, ритм, темп та інші складові змісту музичного твору;

– добирати музичний супровід для проведення занять з учнями різного шкільного віку та різним рівнем фізичної підготовки;

– самостійно складати та проводити комплекси вправ з використанням засобів аеробіки;

– самостійно проводити окремі частини уроку з використанням засобів аеробіки на уроках фізичної культури;

– самостійно проводити уроки фізичної культури за варіативним модулем «Аеробіка» навчальної програми «Фізична культура. 5–11 класи».

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь</td><td>Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна форма навчання</td></tr>
<tr><td>Кількість кредитів – 3</td><td>Галузь знань
01 – Освіта</td><td>Обов’язкова</td></tr>
<tr><td rowspan="5">Загальна кількість годин – 90</td><td rowspan="5">Спеціальність:
014 Середня освіта
Предметна спеціалізація:
014.11 Фізична культура</td><td>Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>2-й</td></tr>
<tr><td>Семестр</td></tr>
<tr><td>3-й</td></tr>
<tr><td>Лекції</td></tr>
<tr><td rowspan="9">Тижневих годин для денної форми навчання:
аудиторних – 2
самостійної роботи студента – 2.2</td><td rowspan="9">Освітній ступінь:
бакалавр</td><td>8 год</td></tr>
<tr><td>Практичні</td></tr>
<tr><td>38 год</td></tr>
<tr><td>Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>42 год</td></tr>
<tr><td>Консультації:</td></tr>
<tr><td>2 год</td></tr>
<tr><td>Вид контролю: залік</td></tr>
</table>

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Теорія і методика викладання аеробіки»

РОЗДІЛ І. Базові рухи аеробіки.

Тема 1. Методика опанування постави під час виконання базових рухів аеробіки.

Тема 2. Методика опанування базових кроків аеробіки.

Тема 3. Методика опанування базових кроків аеробіки із рухами руками.

РОЗДІЛ 2. Хореографія в аеробіці.

Тема 1. Структурні компоненти хореографії в аеробіці.

Тема 2. Конструювання з’єднань і комбінацій.

Тема 3. Інноваційні методи навчання в аеробіці.

Тема 4. Технологія складання навчальних комбінацій.

РОЗДІЛ 3. Технологія проведення уроків фізичної культури з використанням засобів аеробіки.

Тема 1. Методичні особливості проведення уроків фізичної культури з

використанням засобів аеробіки.

Тема 2. Степ-аеробіка.

Тема 3.Фітбол-аеробіка.

Тема 4. Памп-аеробіка.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Конс.	Самост. робота
РОЗДІЛ І. Базові рухи аеробіки					
Тема 1. Методика опанування постави під час виконання базових рухів аеробіки.	8		2		6
Тема 2. Методика опанування базових кроків аеробіки.	10	2	6		2
Тема 3. Методика опанування базових кроків аеробіки із рухами руками.	8	2	4		2
РОЗДІЛ ІІ. Хореографія в аеробіці					
Тема 1. Структурні компоненти хореографії в аеробіці.	10	2	2		6
Тема 2. Конструювання з'єднань і комбінацій.	12		8		4
Тема 3.Специфічні методи навчання в аеробіці.	8		4		2
Тема 4.Технологія складання навчальних комбінацій.	4		2		2
РОЗДІЛ ІІІ. Технологія проведення уроків фізичної культури з використанням засобів аеробіки					
Тема 1. Методичні особливості проведення уроків фізичної культури з використанням засобів аеробіки.	12		4	2	6
Тема 2. Степ-аеробіка.	4		2		2
Тема 3.Фітбол-аеробіка.	6		2		4
Тема 4. Памп-аеробіка.	8		2		6
Усього годин	**90**	**8**	**38**	**2**	**42**

4. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Сучасна аеробіка.	2
2	Структура і зміст уроку аеробіки.	2
3.	Дозування фізичного навантаження на уроках фізичної культури за варіативним модулем «Аеробіка».	2
4	Профілактика травматизму на уроках аеробіки і перша долікарська допомог.	2
Усього годин		**8**

Робочою навчальною передбачено теоретичний виклад матеріалу, роботу студентів на практичних заняттях, самостійну роботу студентів:

1.Теоретичний (лекційний) виклад матеріалу за темами:

Тема 1. Сучасна аеробіка (2 год).

Мета вивчення: визначити роль і місце аеробіки в системі фізичного виховання, вивчити сучасні класифікації і засоби оздоровчих видів аеробіки.

1.1. Роль і місце аеробіки в системі фізичного виховання (історія виникнення та розвитку оздоровчої аеробіки, місце аеробіки серед інших форм оздоровчої фізичної культури, напрями та види аеробіки).

1.2. Сучасні класифікації видів аеробіки (класифікація основних видів оздоровчої аеробіки (В. Ю. Давидов і співавтори, класифікація аеробіки за М. М. Булатовою, Ю. А. Усачовим, класифікація аеробіки за С. В. Синицею, Л. Є. Шестеровою).

1.3. Характеристика засобів оздоровчих видів аеробіки.

Тема 2. Структура і зміст уроку аеробіки (2 год.).

Мета вивчення: вивчити структуру і зміст уроку аеробіки.

2.1. Урок – основна форма організації фізичної культури в школі.

2.2. Структура і зміст уроку аеробіки.

2.3. Музичний супровід уроку аеробіки.

Тема 3. Дозування фізичного навантаження на уроках фізичної культури за варіативним модулем «Аеробіка» (2 год).

Мета вивчення: навчити визначати оптимальне безпечне фізичне навантаження на уроках фізичної культури за варіативним модулем «Аеробіка».

1.1. Основні критерії дозування фізичного навантаження на організм учнів.

1.2. Оптимальне безпечне фізичне навантаження на уроках фізичної культури за варіативним модулем «Аеробіка».

1.3. Структура і зміст уроку фізичної культури за варіативним модулем «Аеробіка».

Тема 4. Профілактика травматизму на уроках аеробіки і перша долікарська допомога (2 год).

Мета вивчення: визначити причини і умови виникнення травм на уроках фізичної культури, ознайомити з засобами профілактики травматизму на уроках аеробіки і надання першої долікарської допомоги.

1.1. Причини і умови виникнення травм на уроках фізичної культури.

1.2. Профілактика травматизму на уроках аеробіки і перша долікарська допомога.

1.3. Фактори, що забезпечують безпеку на уроках аеробіки.

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Методика опанування постави тіла під час виконання базових рухів аеробіки.	2
2	Методика опанування базових кроків аеробіки.	6
3	Методика опанування базових кроків аеробіки із рухами руками.	4
4	Структурні компоненти хореографії в аеробіці.	2
5	Конструювання з’єднань і комбінацій.	8
6	Специфічні методи навчання в аеробіці.	4
7	Технологія складання навчальних комбінацій.	2
8	Методичні особливості проведення уроків фізичної культури з використанням засобів аеробіки.	4
9	Степ-аеробіка.	2
10	Фітбол-аеробіка.	2
11	Памп-аеробіка.	2
Усього годин		**38**

2. **Робота зі студентами на практичних заняттях з навчальної дисципліни** «Теорія і методика викладання аеробіки».

РОЗДІЛ І. Базові рухи аеробіки.

Тема 1. Методика опанування постави тіла під час виконання базових рухів аеробіки. Завдання: визначити поняття «постава тіла», «правильна постава тіла», значення правильної постави тіла під час виконання базових рухів аеробіки, опанувати методику виконання техніки правильної постави тіла під час виконання базових рухів аеробіки.

Тема 2. Методика опанування базових кроків аеробіки. Завдання: визначити поняття «базові кроки та рухи аеробіки», ознайомити з термінологічними основами базових кроків аеробіки, опанувати методику навчання техніки виконання базових кроків аеробіки (March/Walking, Straddle**,** Step-Touch, Double Step Touch, Tap-Up, Toe Tap, Open Step, Basic Step, V–Step, Knee Up, Leg Back, Leg Side**,** Leg Curl, Lunge, Heel Touch, Grape Wine, Step-Cross, Cross-Step, Slide, Mambo Cha-Cha-Cha, Twist, Twist Jump, Kick, Low Kick, Jumping Jack, Jog, Skip, Pivot).

Тема 3. Методика опанування базових кроків аеробіки із рухами руками. Завдання: ознайомити з термінологічними основами рухів руками, що використовуються на уроках аеробіки, опанувати методику поєднання базових кроків аеробіки із рухами руками, опанувати методику поєднання базових кроків аеробіки із рухами руками у комплексі вправ.

РОЗДІЛ 2. Хореографія в аеробіці.

Тема 1. Структурні компоненти хореографії в аеробіці. Завдання: визначити поняття «хореографія в аеробіці», визначити структурні компоненти хореографії в аеробіці.

Тема 2. Методи конструювання хореографічних з’єднань і комбінацій. Завдання: опанувати методи створення з’єднань і комбінацій (метод «лінійної прогресії», метод від «голови» до «хвоста», метод «зигзаг», метод метод «поєднання елементів», «блок»-метод, метод «модифікації блоків», метод поділу «блоків», метод поділу в середині «блоку», метод заміни в середині «блоку»).

Тема 3. Специфічні методи навчання в аеробіці. Завдання: ознайомити з інноваційними методами навчання в аеробіці (інноваційні методи конструювання хореографічних комбінацій, музично-рухової інтерпретації, ускладнення хореографічних елементів, подібності основи рухової дії, музичного квадрату, стилізованої хореографії, театралізації, імпровізації та ін.)

Тема 4. Технології складання навчальних комбінацій. Завдання: опанувати технології складання навчальних комбінацій (регламентований варіант, вільний стиль).

РОЗДІЛ 3. Технологія проведення уроків фізичної культури з використанням засобів аеробіки.

Тема 1. Методичні особливості проведення уроків фізичної культури з використанням засобів аеробіки. Завдання: ознайомити з методичними принципами, методами та методичними прийомами навчання на уроках фізичної культури з використанням засобів аеробіки.

Тема 2. Степ-аеробіка. Завдання: ознайомити з класифікацією елементів степ-аеробіки, ознайомити з положеннями платформи, вихідними положеннями учнів відносно платформи, ознайомити з вимогами до техніки виконання рухів і організації уроку степ-аеробіки, ознайомити з базовими кроками степ-аеробіки.

Тема 3.Фітбол-аеробіка. Завдання: ознайомити з класифікаціями і засобами фітбол-аеробіки, ознайомити з основними вихідними положеннями на м’ячі, структура і засоби уроку фізичної культури з використанням засобів фітбол-аеробіки.

Тема 4. Памп-аеробіка. Завдання: ознайомити з основними напрямами памп-аеробіки, ознайомити з основними вихідними положеннями і хватами під час виконання вправ з важкими гімнастичними палицями – бодібарами, ознайомити з комплексом вправ памп-аеробіки.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
15.	Роль і місце аеробіки в системі фітнесу.	2
16.	Історія виникнення та розвитку оздоровчої аеробіки.	2
17.	Історія розвитку аеробіки в Україні.	2
18.	Техніка безпеки під час занять аеробікою.	2
19.	Причини травматизму під час занять аеробікою.	2
20.	Заходи щодо попередження травм на заняттях аеробікою.	2
21.	Поняття про здоровий спосіб життя.	2
22.	Матеріально-технічне забезпечення занять аеробікою.	2
23.	Зміст фізкультурно-оздоровчих занять.	2
24.	Позаурочні форми занять фізичною культурою з використанням засобів аеробіки.	2
25.	Позашкільні форми занять фізичною культурою з використанням засобів аеробіки.	2
26.	Регулюючий ефект аеробних і силових вправ.	2
27.	Термінові та віддалені ефекти аеробного та силового спрямування.	2
28.	Рекомендації щодо контролю маси тіла.	2
29.	Правила гідратації під час занять аеробікою.	2
30.	Правила харчування при заняттях аеробними вправами.	2
31.	Контроль та самоконтроль на заняттях аеробікою за суб’єктивними, об’єктивними та візуальними показниками.	2
32.	Методика проведення самостійних занять з аеробіки	2
33.	Структура і зміст інтервального тренування (TWB – total body workout). Структура і зміст силового заняття, що спрямоване на тренування всіх великих груп м’язів – SCULPT.	2
34.	Структура і зміст силового заняття, що спрямоване на тренування м’язів верхньої частини тулуба – UPPER BODY. Структура і зміст силового тренування для м’язів черевного преса, сідниць і стегон – ABT (Abdominal, Bams, Trighs).	2
35.	Структура і зміст системи вправ каланетик (CALLANETICS). Структура і зміст системи вправ для розвитку гнучкості та розслаблення стретчинг (STRETCHING).	2
Усього годин		**42**

3. Самостійна робота студентів у процесі вивчення навчальної дисципліни «Теорія і методика викладання аеробіки». Завдання для студентів:

1. Підготувати доповіді за темами рефератів:

Роль і місце аеробіки в системі фітнесу. Історія розвитку оздоровчої аеробіки. Історія розвитку аеробіки в Україні. Техніка безпеки під час занять аеробікою. Причини травматизму під час занять аеробікою. Заходи щодо попередження травм на заняттях аеробікою. Поняття про здоровий спосіб життя. Зміст фізкультурно-оздоровчих занять. Позаурочні форми занять фізичною культурою з використанням засобів аеробіки. Позашкільні форми занять фізичною культурою з використанням засобів аеробіки. Регулюючий ефект аеробних і силових вправ. Термінові та віддалені ефекти аеробного та силового спрямування. Рекомендації щодо контролю маси тіла. Правила гідратації під час занять аеробікою. Правила харчування при заняттях аеробними вправами. Контроль та самоконтроль на заняттях аеробікою за суб'єктивними, об'єктивними та візуальними показниками. Методика проведення самостійних занять з аеробіки. Структура і зміст інтервального (TWB – total body workout) і силового занять, що спрямовані на тренування всіх великих груп м'язів – SCULPT. Структура і зміст силового заняття, що спрямоване на тренування м'язів верхньої частини тулуба – UPPER BODY. Структура і зміст силового тренування для м'язів черевного преса, сідниць і стегон – ABT (Abdominal, Bams, Trighs). Структура і зміст системи вправ каланетик (CALLANETICS). Структура і зміст системи вправ вправ для розвитку гнучкості та розслаблення стретчінг (STRETCHING)

2. Скласти комплекси вправ:

Інтервального (TWB – total body workout) заняття. Силового заняття, що спрямоване на тренування всіх великих груп м'язів – SCULPT. Силового заняття, що спрямоване на тренування м'язів верхньої частини тулуба – UPPER BODY. Силового тренування для м'язів черевного преса, сідниць і стегон – ABT (Abdominal, Bams, Trighs). Системи вправ каланетик (CALLANETICS). Системи вправ для розвитку гнучкості та розслаблення – стретчінг (STRETCHING).

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Поточний контроль											Сам-на робота	Сума
РОЗДІЛ 1			РОЗДІЛ 2				РОЗДІЛ 3					
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	Т9	Т10	Т11	31	100
6	6	14	5	4	2	12	4	2	2	12		

8. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	**A**	відмінно	зараховано
82 - 89	**B**	добре	
74 - 81	**C**		
64 - 73	**D**	задовільно	
60 - 63	**E**		
35 - 59	**FX**	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1 - 34	**F**	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

9. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Наукова, методична і спеціалізована література.
2. Конспекти лекцій за темами дисципліни.
3. Мультимедійні презентації лекцій (схеми, малюнки, таблиці).
4. Фото і відео матеріали для демонстрації.

Додаток Х

Міжпредметні зв'язки у викладанні дисциплін професійної підготовки

Дисципліни професійної підготовки		
Дисципліна	Зміст	Форми
Музично-ритмічне виховання	Розділ «Види ритмічної гімнастики і їх еволюція в системі розвитку сучасної оздоровчої аеробіки». Теми: 1. Охрестрика – попередниця ритмічних, пластичних і ритмопластичних систем вправ. 2.Системи фізичних вправ Жоржа Демені. 3. Виразна гімнастика Франсуа Дельсарта. 4. Рухи вільної пластики Айсидори Дункан. 5. Аеробіка Кеннета Купера. 6. Танцювальна аеробіка Джейн Фонди.	Лекційний виклад матеріалу. Лекційний виклад матеріалу. Підготовка рефератів та доповідей студентами. Відео-презентація. Відео-презентація. Відео-презентація.
Гімнастика та методика її викладання	Тема: Танцювальні елементи на уроках художньої гімнастики Питання: 1. Положення, рухи тулуба і його частин. 2. Різновиди танцювальних кроків, стрибків, поворотів.	Практичні заняття.
Теорія і методика фізичного виховання	Розділ «Дозування фізичного навантаження на уроках фізичної культури за варіативними модулями	Лекційний виклад матеріалу.

	з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії» і вивчення таких тем:	
	1.Основні критерії дозування фізичного навантаження на організм учнів за видами музично-рухової діяльності та хореографії.	Презентація результатів дослідження визначення оптимального безпечного фізичного навантаження під час використання комплексів танцювально-рухових вправ.
	2. Дозування фізичного навантаження відповідно до вікових особливостей фізичного розвитку і фізичної підготовленості учнів на уроках фізичної культури за видами музично-рухової діяльності та хореографії.	Лекційний виклад матеріалу.
	3. Структура і зміст уроку фізичної культури за варіативними модулями за видами музично-рухової діяльності та хореографії.	Самостійна робота студенті.
	Розділ «Педагогічний контроль на уроках фізичної культури за варіативними модулями з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії».	Самостійна робота студентів.
	Теми:	Самостійна робота студентів.
	1. Індивідуальне мінімальне і максимальне значення пульсу на уроках фізичної культури під час використання комплексів танцювально-рухових вправ.	
	2. Оцінка ефективності	Самостійна робота студентів.

	уроку фізичної культури з використанням комплексів танцювально-рухових вправ за результатами хронометражного контролю. 3. Пульсометрія. Побудова графіку фізіологічної кривої за результатами проведення пульсометрії.	
Нові технології у фізичному вихованні	Розділ: «Інноваційні методи реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності» і вивчення таких тем: 1. Метод театралізації в процесі реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії. 2. Метод імпровізації в процесі реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії.	Лекційний виклад матеріалу. Відвідування мастер-класу тренерів-хореографів. Відвідування мастер-класу тренерів-хореографів.

Додаток Ц

ДОГОВІР
про співробітництво

м. Суми «27» серпня 2015 року

Навчально-науковий інститут фізичної культури Сумського педагогічного університету імені А. С. Макаренка (надалі ННІФК) в особі Лянного Михайла Олеговича, що діє на підставі Статуту (Положення) з однієї сторони та спортивно-оздоровчим комплексом «Аякс» (надалі СОК «Аякс») в особі ФОП Лемешева Романа Олексійовича, що діє на підставі Статуту, з іншої сторони, уклали цей договір про наступне:

1. ПРЕДМЕТ ДОГОВОРУ

1.1. Відповідно до даного договору Сторони проводять спільну роботу спрямовану на поглиблення та розширення отриманих в умовах навчального процесу знань, відпрацьовуванні вмінь і навичок танцювально-хореографічної підготовки, а також на ефективне використання сучасної матеріально-технічної бази СОК «Аякс» на практичних заняттях з метою сформувати у студентів знання, уміння і навички використовувати танцювальні елементи в різних видах аеробіки.

2. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ СТОРІН

2.1. Сторони мають право:
2.1.1. Здійснювати спільну діяльність щодо організації та проведення практичних занять «Танцювальна аеробіка».
2.1.2. Спільно використовувати науково-методичний та кадровий потенціал, використовувати матеріально-технічну базу, інші ресурси Сторін з метою організації та проведення занять спрямованих на технічну, хореографічну і танцювальну підготовку майбутнього вчителя фізичної культури.
2.1.3. Займатися розповсюдженням досвіду провідних фітнес-тренерів спортивно-оздоровчого комплексу «Аякс».
2.1.4. Проводити спільні зі студентами, тренерами-хореографами та викладачами ННІФК семінари, доповіді-презентації та мастер-класи.
2.2. СОК «Аякс» зобов'язується:
2.2.1. Проводити профорієнтаційну роботу серед юнацької аудиторії СОК «Аякс», створити в закладі відео-презентацію просвічену діяльності ННІФК.
2.2.2. Надавати в користування викладачам та студентам ННІФК інвентар та обладнання для проведення занять студії «Танцювальна аеробіка».
2.2.3. Надавати можливість студентам ННІФК проходити виробничу педагогічну практику в СОК «Аякс».
2.3. ННІФК зобов'язуються:

2.3.1. Надавати допомогу в проведенні оздоровчих занять, організації фізкультурно-оздоровчих та рекламних заходів.
2.3.2. Проведення оздоровчих занять викладачами НН ІФК.

3. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТОРІН

3.1. У випадку порушення зобов'язання, що виникає з цього Договору Сторони несуть відповідальність, визначену чинним законодавством України.
3.2. Сторони не несуть відповідальність за порушення Договору, якщо воно сталося не із їх вини.
3.3. Сторони зобов'язані відшкодувати збитки, іншій стороні, якщо ті сталися у зв'язку з неналежним виконанням умов договору.
3.4. Усі спори, що виникають з цього Договору або пов'язані із ним, вирішуються шляхом переговорів між Сторонами. Якщо відповідальний спір неможливо вирішити шляхом переговорів, він вирішується в судовому порядку.

4. ІНШІ УМОВИ

4.1. Цей Договір вважається укладеним і набирає чинності з моменту його підписання Сторонами та діє протягом року. Якщо не менше, ніж за один місяць до закінчення договору не надійшло попередження про припинення договору, то договір вважається продовжений на наступний річний термін.
4.2. Зміни у цей Договір можуть бути внесені тільки за домовленістю Сторін, які оформлюються додатково угодою до Договору.
4.3. Чинність цього договору припиняється:
– внаслідок закінчення строку на який було укладено;
– достроково за взаємною згодою сторін;
– з ініціативи однієї зі сторін у разі порушення умов Договору.
4.4. Припинення чинності Договору не звільняє Сторони від відповідальності за його порушення, яке мало місце під час дії цього договору.
4.5. Взаємовідносини сторін, не врегульовані цим Договором, регулюються чинним законодавством України.
4.6. Цей договір складений у двох ідентичних примірниках, які мають однакову юридичну силу, по одному для кожної із Сторін.

5. РЕКВІЗИТИ СТОРІН

Навчально-науковий інститут фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка	Спортивно-оздоровчий комплекс «Аякс»
40002 м. Суми, Роменська, 87	40034 м. Суми, пр. М. Лушпи, 36/1
Директор М. О. Лянной	ФОП Р. О. Лемешев

Додаток Ш

ВИРОБНИЧА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

Виробнича педагогічна практика студентів ІІ курсу в початковій школі забезпечує взаємозв’язок між навчанням майбутніх учителів фізичної культури та хореографії в закладах вищої освіти та їх професійною діяльністю у закладах загальної середньої освіти. У ході виробничої педагогічної практики в студентів з учнями початкових класів (1–4 класи) формувалися практичні навички та уміння проведення уроків фізичної культури за видами рухової діяльності та варіативним модулем «Хореографія». Крім проведення уроків фізичної культури з використанням засобів музично-рухової діяльності та хореографії, студенти-практиканти проводили музично-рухові вправи в групах подовженого дня, музично-фізкультурні хвилинки та музично-фізкультурні паузи з використанням засобів ритміки, ритмічної гімнастики та хореографії. Педагогічна практика сприяла професійному становленню майбутніх учителів фізичної культури та хореографії, мотивації до майбутньої професійної діяльності, набуттю і закріпленню навичок самоосвіти і творчого підходу.

Організацією виробничої педагогічної практики передбачалося комплектування підгруп студентів, з яких обирався лідер. Під час педагогічної практики підгрупами керували методисти з фаху і вчителі фізичної культури закладів загальної середньої освіти, які проводили методичні семінари серед студентів з метою формування в них необхідної професійної компетентності, допомоги в роз’язанні педагогічних задач, регулювання міжособистісних стосунків, сприяння активності студентів у виконанні завдань педагогічної практики. Такий підхід сприяв взаємодії суб’єктів педагогічної діяльності: викладач закладу вищої освіти (методист з фаху) – майбутній учитель фізичної культури та хореографії (студент) – вчитель фізичної культури закладу загальної середньої освіти.

Виробнича педагогічна практика починається в IV семестрі після вивчення курсу дисциплін «Музично-ритмічне виховання» (1 курс), «Теорія і методика

фізичного виховання» (2 курс), «Основи хореографії» (2 курс), «Гімнастика та методика її викладання» (2 курс).

Педагогічна практика тривала 3 тижні. Обсяг виробничої педагогічної практики – 135 годин (4,5 кридити).

Студентів було розподілено і направлені на бази проходження педагогічної практики в заклади загальної середньої освіти I–III ступенів м. Суми і Сумської області у 1–4 класи. Організаційна та ознайомча робота передбачала прикріплення студента-практиканта до одного з початкових класів. Звітна документація велася відповідно до класу.

Згідно з метою, визначено завдання педагогічної практики для студентів-практикантів II курсу:

− ознайомитись з умовами проведення уроків фізичної культури з елементами хореографії, технічними засобами, обладнанням та інвентарем;

− ознайомитись зі змістом, формами та методами фізичного виховання у школі; з навчальною програмою «Фізична культура. 1–4 класи» і методикою роботи з фізичної культури шляхом участі у тематичних бесідах із керівниками школи, вчителями фізичної культури, спостереженнями за проведенням уроків;

− ознайомитись із методами педагогічного контролю на уроках фізичної культури з використанням засобів музично-рухової дяльності та хореографії, відвідувати та аналізізувати уроки фізичної культури;

− ознайомитись із документами планування, обліку роботи та звітності вчителя фізичної культури;

− скласти плани-конспекти уроку фізичної культури з використанням засобів ритміки, ритмічної гімнастики та хореографії;

− провести окремі частини уроку фізичної культури з використанням засобів музично-рухової дяльності та хореографії;

– провести урок фізичної культури використанням засобів музично-рухової дяльності та хореографії;

– проводити музично-ритмічні заняття в групах продовженого дня, музично-фізкультурні хвилинки та музично-фізкультурні паузи з використанням

засобів ритміки, ритмічної гімнастики та хореографії у режимі навчального дня школи;

− зробити аналіз уроку фізичної культури з використанням засобів ритміки, ритмічної гімнастики та хореографії;

– провести анкетування з метою визначення ставлення учнів до уроків фізичної культури з елементами музично-рухової активності та хореографії;

– скласти звітню документацію.

Зміст педагогічної практики:

РОЗДІЛ 1. Організаційна та ознайомча робота.

1. Участь студентів у настановчій та звітній конференціях.

2. Знайомство і співбесіда з адміністрацією школи та вчителями фізичної культури.

3. Ознайомлення з умовами проходження виробничої педагогічної практики, проведенням уроків фізичної культури використанням засобів музично-рухової дяльності та хореографії (матеріально-технічною базою, розташуванням адміністративних і допоміжних приміщень, спортивних залів і спортивних майданчиків).

4. Ознайомлення з умовами організації навчально-виховної, позакласної і позашкільної роботи з фізичного виховання.

5. Ознайомлення та вивчення навчальної програми з фізичної культури «Фізична культура. 1–4 класи» для учнів закладів загальної середньої освіти.

6. Ознайомлення та вивчення документів планування та обліку роботи з фізичної культури в закладах загальної середньої освіти.

7. Участь у методичних семінарах підгруп з методистами з фаху і вчителями фізичної культури.

8. Підготовка звітної документації. Захист педагогічної практики.

РОЗДІЛ 2. Навчально-методична робота.

1. Складання індивідуального плану роботи на період практики.

2. Вивчення документів планування та обліку роботи з фізичної культури в школі (навчальним планом на рік, календарним планом уроків фізичної культури,

календарним планом фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів, положеннями змагань, сценаріями фізкультурно-оздоровчих заходів).

3. Вивчення психологічних особливостей учнів початкових класів, використовуючи методи спостереження, педагогічного інтерв'ю, бесіди.

4. Складання психолого-педагогічної характеристики класу за допомогою методів спостереження, педагогічного інтерв'ю, бесіди.

5. Спостереження та аналіз уроків фізичної культури, що проводяться вчителями школи.

6. Спостереження за психолого-педагогічними умовами організації навчального процесу, а саме: а) оволодіння учнями знаннями, уміннями і навичками; б) формування в дітей інтересу і бажання займатися фізичними вправами; в) формування у школярів навичок здорового способу життя та залучення їх до фізкультурно-оздоровчої та спортивної робіт у школі;

7. Педагогічний аналіз відвідуваного уроку фізичної культури використанням засобів музично-рухової дяльності та хореографії.

8. Складання характеристики фізичної підготовленості учнів у закріплених класах.

9. Проведення окремих частин структури уроків фізичної культури використанням засобів музично-рухової дяльності та хореографії в якості асистента вчителя.

10. Самостійне проведення уроків фізичної культури з використанням засобів музично-рухової дяльності та хореографії у прикріплених класах.

11. Складання планів-конспектів уроків із фізичної культури використанням засобів музично-рухової дяльності та хореографії.

РОЗДІЛ 3. Фізкультурно-оздоровча і виховна робота.

1. Проведення тематичних уроків-презентацій, дискусій та обговорень на теми: «Вплив фізичної культури на фізичний стан і здоров'я особистості», «Виховання культури рухів та краси рухів за допомогою музично-рухових і хореографічних вправ», «Виховання гігієнічних навичок», «Поняття про здоровий спосіб життя».

2. Участь в організації та проведенні планових фізкультурно-оздоровчих і спортивно-масових заходів з учнями під час проходження педагогічної практики.

3. Організація та проведення музично-рухових занять у групах продовженого дня, музично-фізкультурних хвилинок та музично-фізкультурних пауз з використанням засобів ритміки, ритмічної гімнастики та хореографії.

РОЗДІЛ 4. Навчально-дослідницька робота.

1. Оцінка ефективності уроку фізичної культури з використанням засобів музично-рухової діяльності та хореографії за результатами хронометражного спостереження.

2. Визначення інтенсивносі фізичного навантаження за результатами проведення пульсометрії. Побудувати графік фізіологічної кривої фізичного навантаження на уроці фізичної культури з використанням засобів музично-рухової діяльності та хореографії.

3. Визначення рівня координаційних здібностей учнів у прикріплених класах (тестування відчуття ритму).

4. Анкетування з метою визначення ставлення учнів до уроків фізичної культури з використанням засобів музично-рухової діяльності та хореографії.

Залікова документація студента-практиканта ІІ курсу містить такі звітні документи:

– щоденник обліку студента-практиканта;

– індивідуальний план роботи на період практики;

– шість розгорнутих планів конспектів;

– план-конспект музично-ритмічних заняття;

– педагогічний аналіз уроку фізичної культури з використанням засобів музично-рухової діяльності та хореографії;

– протокол оцінки ефективності уроку фізичної культури з використанням засобів музично-рухової діяльності та хореографії за результатами хронометражного спостереження;

– графік фізіологічної кривої фізичного навантаження на уроці фізичної культури з використанням засобів музично-рухової діяльності та хореографії, аналіз пульсометрії;

– протокол визначення рівня координаційних здібностей (тестування відчуття ритму);

– звіт студента-практиканта.

На основі аналізу робочих зошитів студентів-практикантів II курсу спеціальності 014 Середня осівта (Фізична культура. Хореографія) Інституту фізичної культури Сумськаго державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка отримано такі результати практичної діяльності студентів-практиканів.

Організаційна та ознайомча робота.

1. Співбесіда з адміністрацією школи. Студенти наголошували, що основну увагу директори і завучі шкіл звертали на дотримання правил техніки безпеки під час проведення уроків фізичної культури, шановливого ставлення до особистості учня.

2. Співпраця з вчителем фізичної культури. Студенти зазначали, що вчителі ознайомили їх з наявнісю і станом матеріально-технічного забезпечення для проведення уроків фізичної культури з використанням засобів музично-рухової діяльності та хореографії. Важливо зазначити, що студенти відмітили належний стан матеріально-технічного забезпечення навчальних закладів для проведення уроків фізичної культури з використанням засобів музично-рухової діяльності та хореографії. Вчителі ознайомили студентів з навчальною програмою предмета «Фізична культура», допомагали в складанні звітної документації. Студенти-практиканти зазначають, що основним завданням педагогічної практики було навчитися спостерігати освітній процес, діяльність учителя й учнів, розуміти сутність і логіку їх взаємодії. Цьому вмінню треба вчитися усвідомлено. Присутність студента-практиканта (чи групи студентів) порушує природність стану, в якому діти і вчитель уже звикли один до одного, довіряють

один одному, тому необхідною умовою організації правильного педагогічного спостереження є активна взаємодія з учнями та вчителем.

Навчально-методична робота.

Щоденник обліку студента-практиканта заповнювався і подавався на підпис методисту з фаху, оскільки є основним документом обліку і звітності про виконану роботу під час практики. Щоденник обліку студента-практиканта містив:

– розклад уроків прикрипленого класу на тиждень;

– розклад дзвінків у школі;

– список педагогогів, які викладають предмети у прикріпленому класі;

– список учнів прикріпленого класу (прізвище, ім’я учня, дата народження, медична група, відвідування занятьу спортивних секціях або гуртках);

– план виховної роботи керівника класу на семестр.

Наприкінці проходження педагогічної практики підводився підсумок і підрахунок кількості годин, витрачених на всі види діяльності студента-практиканта.

Індивідуальні робочі плани містили зміст роботи на період педагогічної практики студента-практиканта. Зміст індивідуального робочого плану передбачав:

– аналіз уроків фізичної культури, що проводяться вчителями школи;

– педагогічний аналіз відвідуваного уроку фізичної культури з використанням засобів музично-рухової дяльності та хореографії;

– підготовку до проведення окремих частин структури уроків фізичної культури з використанням засобів музично-рухової дяльності та хореографії як асистента вчителя;

– підготовку до самостійного проведення уроків фізичної культури з використанням засобів музично-рухової дяльності та хореографії у прикріплених класах.

Розподіл програмного матеріалу в навчальних годинах для уроків фізичної культури з використанням засобів музично-рухової дяльності та хореографії охоплює діяльність студента за такими розділами:

– основи знань з фізичної культури;

– способи рухової діяльності (вправи для формування культури рухів з елементами музично-рухової дяльності, вправи для оволодіння навичками пересувань, вправи для опанування навичками володіння м’ячем, стрибкові вправи, ігри для активного відпочинку, вправи для розвитку фізичних якостей; вправи для формування постави і профілактики плоскостопості); визначення показників динаміки змін розвитку фізичних якостей учнів; варіативний модуль «Хореографія».

Календарний план (графічний і тематичний) розподілу навчального матеріалу на II семестр навчального року для учнів прикріпленого класу передбачав 12 уроків фізичної культури. Студенти-практиканти фіксували номер, дати проведення уроків і короткий зміст уроку.

За період проходження педагогічної практики студент повинен скласти 6 розгорнутих планів-конспектів, з них: 4 плана-конспекта уроків фізичної культури за різними видами рухової активності; 2 плана-конспекта уроків фізичної культури з використанням засобів музично-рухової дяльності та хореографії; 2 плана-конспекта уроків фізичної культури за варіативним модулем «Хореографія» навчальної програми «Фізична культура. 1–4 класи».

Плани-конспекти уроків фізичної культури з використанням засобів музично-рухової дяльності та хореографії. Плани-конспекти уроків фізичної культури з використанням засобів музично-рухової дяльності та хореографії містять такі структурні компоненти: тему і завдання уроку; частини уроку (підготовча, основна, заключна); зміст уроку, дозування навантаження, організаційно-методичні вказівки. Аналіз робочих зошитів студентів-практикантів виявив, що під час впровадження різних способів рухової діяльності з використанням засобів ритміки, ритмічної гімнастики та хореографії в учнів формується культура рухів, вміння правильно і красиво рухатися, розвиток

фізичних якостей. Використання музичного супроводу при впровадженні музично-рухових вправ сприяє створенню позитивного настрою і підвищує працездатність на уроках фізичної культури.

Педагогічний аналіз уроку фізичної культури за видами музично-рухової діяльності та хореографії визначався за такими критеріями: підготовка вчителя до уроку; організаційні навички; методична та інструктивно-технічна підготовка; результативність роботи.

Фізкультурно-оздоровча і виховна робота.

Організація та проведення музично-рухових занять в групах продовженого дня, музично-фізкультурних хвилинок та музично-фізкультурних пауз з використанням засобів ритміки, ритмічної гімнастики та хореографії з учнями прикріпленого класу передбачала:

– підвищення показників обсягу тижневої рухової активності з метою створення фундаменту для гармонійного розвитку;

– формування рухових умінь і навичок рухатися під музику;

– формування естетичного задоволення від рухової діяльності;

– розвиток фізичних якостей.

Все це сприяє всебічному розвитку особистості учня, зміцненню здоров’я і підвищенню працездатності.

Проведення тематичних уроків-презентацій, дискусій та обговорень сприяли встановленню особистих контактів з учнями у прикрипленому класі.

Навчально-дослідницька робота.

Оцінка ефективності уроку фізичної культури з використанням засобів музично-рухової дяльності та хореографії за результатами хронометражного спостереження містила такі види діяльності учнів на уроці: виконання вправ ритміки або ритмічної гімнастики; слухання і спостереження за поясненнями і показом вчителя; відпочинок (активний); дії по організації уроку; простій.

Аналіз робочих зошитів студентів-практикантів виявив, що впровадження засобів музично-рухової діяльностіі та хореографії на уроках фізичної культури дає можливість досягти високої відсоткової як загальної так і рухової щільності

уроку. Це є показником раціонально витраченого часу на уроці фізичної культури, тобто високої ефективності його проведення.

Метою проведення тестування відчуття ритму було визначення здібності точно відтворювати просторово-часові і швідкісно-силові параметри рухів.

Таким чином, виробнича педагогічна практика студентів II курсу в молодший школі носила ознайомлювальний характер, проте студенти брали активну участь в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти. Зазначимо, що виробнича педагогічна практика на II курсі є початковим етапом формування готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Виробнича педагогічна практика студентів III курсу є невід'ємною складовою процесу підготовки майбутніх учителів спеціальності 014 Середня освіта (Фізичне культура).

У процесі виробничої педагогічної практики відбувається перевірка теоретичної та практичної підготовки студентів до самостійної педагогічної діяльності, створюються умови для формування готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності, формується озброєння студентів комплексом умінь і навичок, творчого здійснення всіх видів роботи, які передбачені освітньою програмою з фізичної культури.

Виробнича педагогічна практика студентів III курсу спеціальності «Фізична кульура. Хореографія» відбувається в міських і сільських закладах загальної середньої освіти I–III ступенів у 5–9 класах. Виробнича педагогічна практика починається на VI семестрі після вивчення курсу дисциплін «Теорія і методика викладання аеробіки» (2 курс), «Теорія і методика фізичного виховання» (3 курс), складання підсумкових контрольних тестувань, заліків. Виробнича педагогічна практика триває 4 тижні. Обсяг виробничої педагогічної практики – 180 годпин (6 кридитів). Для проведення виробничої педагогічної практики обиралися базові школи з урахуванням високої професійної підготовки вчителів фізичної культури, а також відповідної матеріально-технічної бази.

Позитивним досвідом педагогічної практики студентів ІІ курсу було комплектування підгруп, тому одним із відповідальних моментів організації педагогічної практики на ІІІ курсі було комплектування підгруп студентів-практикантів. Студентам було заздалегідь запропоновано самостійно обрати склад підгрупи і визначити 1–2 студентів, які стали лідерами підгруп.

Протягом перших двох днів педагогічної практики студенти знайомилися з організаційною, навчально-методичною та виховною роботою школи.

Кожен студент-практикант закріплювався за двома класами: 5–9 класи – учні середнього шкільного віку (підлітки).

В одному із прикріплених класів студент-практикант виконував обов'язки куратора класу і складав всю звітну документацію.

Кожен студент проводив щотижня по 4 – 6 уроків фізичної культури за варіативними модулями з використанням видів музично-рухової дяльності та хореографії самостійно, крім того, виконував обов’язки асистента іншого студента-практиканта або вчителя. Тому, кожен студент-практикант за час проходження педагогічної практики провів 8 (12) уроків фізичної культури на тиждень.

Під час проходження педагогічної практики підгрупа студентів-практикантів проводила заходи з фізкультурно-оздоровчої та виховної роботи в навчальних закладах.

Основною метою виробничої педагогічної практики студентів ІІІ курсу спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура. Хореографія) є: підготовка до самостійного і творчого виконання основних професійно-педагогічних функцій учителя фізичної культури та хореографії в реальному освітньому процесі в закладах загальної середньої освіти.

Відповідно до основної мети визначені такі завдання виробничої педагогічної практики для студентів спеціальності 014 Середня осівта (Фізична культура. Хореографія):

1. Ознайомити студентів з навчальною і виховною діяльністю в сучасних закладах загальної середньої освіти.

2. Закріпити, поглибити та збагатити теоретичні знання і практичні вміння і навички, необхідні майбутнім учителям фізичної культури та хореографії для реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

3. Формувати у студентів професійно-педагогічні вміня та навички запровадження сучасних видів рухової діяльності.

4. Набути навичок планування і організації навчально-виховної, фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи з учнями 5 – 9 класів у закладах загальної середньої освіти І–ІІІ ступенів або в закладах спеціалізованої освіти.

5. Оволодіти прийомами педагогічного аналізу і самоаналізу уроку.

6. Оволодіти методами наукових досліджень, які застосовуються у фізичному вихованні (анкетування, педагогічні спостереження, тестування та ін.).

З метою формування знань, умінь і навичок щодо проведення уроків фізичної культури за варіативними модулями з використанням видів музично-рухової дяльності та хореографії студенти отримували конкретні завдання:

1. Скласти план-конспект уроку фізичної культури за варіативним модулем із використанням видів музично-рухової дяльності та хореографії.

2. Визначити індивідуальне мінімальне і максимальне значення пульсу під час уроку фізичної культури з використанням видів музично-рухової дяльності та хореографії.

3. Провести урок фізичної культури за варіативним модулем з використанням видів музично-рухової дяльності хореографії.

4. Зробити аналіз уроку фізичної культури за варіативним модулем з використанням видів музично-рухової дяльності та хореографії.

5. Оцінити ефективність уроку фізичної культури за варіативним модулем з використанням видів музично-рухової дяльності та хореографії.

6. Визначити інтенсивність фізичного навантаження за результатами проведення пульсометрії. Побудувати графік фізіологічної кривої фізичного навантаження на уроці фізичної культури за варіативним модулем з використанням видів музично-рухової дяльності та хореографії.

7. Оцінити розвиток рухової пам’яті учнів на уроці фізичної культури за варіативним модулем з використанням видів музично-рухової дяльності та хореографії.

8. Анкетування з метою визначення ставлення учнів до уроків фізичної культури з використанням засобів музично-рухової дяльності та хореографії.

Програма практики передбачає практичну діяльність студентів за такими основними розділами:

I. Ознайомлення з об’єктом практики.

II. Навчально-виховна та методична робота.

III. Фізкультурно-оздоровча робота.

IV. Науково-дослідницька робота.

У процесі педагогічної практики у закладах загальної середньої освіти I–III ступенів або в закладах спеціалізованї освіти студент-практикант готував до захисту практики такі звітні документи:

– титульний лист оформлення навчальної обліково-звітної документації та робочий зошит;

– щоденник обліку роботи студента-практиканта;

– індивідуальний план роботи студента;

– план-графік розподілу навчального матеріалу на навчальний рік;

– поурочний календарний робочий план з фізичної культури (тематичний);

– поурочний календарний робочий план з фізичної культури (графічний);

– плани-конспекти уроку фізичної культури за варіативним модулем з використанням видів музично-рухової дяльності та хореографії – два розгорнутих; інші – скорочені;

– педагогічний аналіз уроку фізичної культури за варіативним модулем з використанням видів музично-рухової дяльності та хореографії;

– протокол визначення індивідуального мінімального і максимального значення пульсу на уроках фізичної культури за варіативним модулем з використанням видів музично-рухової діяльності в учнів прикріпленого класу;

– хронометрування та пульсометрія уроку фізичної культури за варіативним модулем з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії;

– протокол оцінки розвитку рухової пам’яті учнів у прикріпленому класі на уроці фізичної культури за варіативним модулем із використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії;

– план виховної роботи (в прикріпленому класі);

– календар фізкультурно-оздоровчих заходів школи на навчальний рік;

– графік сенситивних періодів розвитку рухових здібностей у учнів 5–9 класів;

– орієнтовні навчальні нормативи для варіативного модуля «Хореографія», «Аеробіка», «Степ-аеробіка», «Чирлідинг».

– звіт студента про проходження педагогічної практики;

– характеристика студента-практиканта;

– атестаційний лист.

Студенти записували результати власної діяльності за період проходження практики до спеціального робочого зошита «Завдання для студентів Інституту фізичної культури на період проходження педагогічної практики в школі», що містив методичні розробки для спеціальності 014 (Фізична культура. Хореографія). Вагомим є те, що робочий зошит містить пояснення до виконання конкретних завдань виробничої педагогічної практики.

На основі аналізу робочих зошитів студентів-практикантів ІІІ курсу спеціальності «Фізичне культура. Хореографія» Інституту фізичної культури Сумського державного університету імені А. С. Макаренка отримано такі результати щодо практичної підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Індивідуальний план роботи студента.

1. Ознайомлення з об’єктом практики, а саме:

– документами планування та обліку виховної роботи з фізичного виховання;

– методичними розробками «Дозування фізичного навантаження під час використання комплексів танцювально-рухових вправ»;

– проведенням уроків фізичної культури за варіативним модулями з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії.

2. Навчально-виховна та методична робота:

– відвідування уроків фізичної культури за варіативними модулями з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії;

– підготовка документів планування (індивідуального плану, календарних планів – графічного, тематичного, планів-конспектів уроку);

– самостійне проведення уроків фізичної культури за варіативними модулями «Аеробіка», «Степ-аеробіка», «Хореографія», «Черлідінг», «Хореографія»;

– розроблення положень про проведення шкільних змагань.

3. Фізкультурно-оздоровча робота:

– участь в організації та проведенні фізкультурно-оздоровчих заходів у школі (за планом учителя фізичної культури);

– проведення позаурочних форм занять з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії.

4. Науково-дослідницька робота.

– педагогічний аналіз уроку фізичної культури за варіативними модулями з з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії;

– розрахунок індивідуального мінімального і максимального значення пульсу під час уроків фізичної культури з використанням видів музично-рухової діяльності в учнів прикріпленого класу;

– педагогічний контроль уроку фізичної культури за варіативним модулем з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії (хронометрування та пульсометрія);

– облік виконання тестування розвитку рухової пам’яті учнів у прикріпленому класі на уроці фізичної культури за варіативним модулем з використанням видів музично-рухової дяльності та хореографії;

– визначення сенситивні періодів розвитку рухових здібностей у учнів 5–9 класів;

– анкетування з метою визначення ставлення учнів до уроків фізичної культури з використанням засобів музично-рухової дяльності та хореографії;

– складання психолого-педагогічної характеристики учня прикріпленого класу.

Графік розподілу навчального матеріалу на період проходження практики містить:

1. Теоретико-методичні знання з фізичної культури.

2. Засоби загально фізичної підготовки.

3. Зміст навчальної програми «Фізична культура. 5–11 класи» за варіативними модулями.

Календарний робочий план – документ планування навчальної роботи з фізичної культури в закладі загальної середньої освіти складається на період практики для одного з прикріплених класів. Основою для складання календарного робочого плану є програма з фізичної культури для закладів загальної середньої освіти. На основі календарного робочого плану складаються плани-конспекти уроків.

Поурочний календарний робочий тематичний план з фізичної культури містить: порядковий номер уроку, зміст навчального матеріалу, дату про виконання навчального матеріалу, організаційно-методичні примітки.

Для опанування методикою складання календарного робочого графічного плану студентам-практикантам необхідно мати такі вихідні дані: завдання на семестр; нормативні вимоги; визначити засоби для розв’язання теоретичних та практичних завдань.

Структура поурочного календарного робочого плану має три розділи:

І розділ – «Теоритична підготовка», передбачає теми, які слід вивчати згідно з навчальною програмою «Фізична культура у школі. 5–11 класи».

ІІ розділ – «Спеціальна фізична підготовка», містить:

– організуючі вправи – згідно з програмою;

– загальнорозвивальні вправи – вправи без предметів та з предметами, з опором, елементи танцю тощо;

– спеціальнопідготовчі вправи (для різних варіативниз модулів уроків);

– основні вправи (з варіативних модулів уроків);

– спеціальні вправи для розвитку фізичних якостей;

– рухливі ігри, естафети;

– домашні завдання.

ІІІ розділ – «Танцювально-рухова підготовка» містить різні види хореографічних вправ дій відповідно до засвоєння варіативних модулів («Хореографія», «Аеробіка», «Степ-аеробіка», «Аквааеробіка», «Чирлідинг» та ін.).

Плани-конспекти уроків фізичної культури містять такі структурні компоненти:

– постановка завдань уроку фізичної культури (оздоровчих, виховних, освітніх);

– зміст окремих частин уроку (підготовчої, основної, заключної);

– дозування навантаження;

– організаційно-методичні вказівки.

У підготовчий частині уроку фізичної культури вирішуються завдання організації учнів та загальної функціональної підготовки організму до наступного навантаження. Комплекс загальнорозвивальних вправ за характером навантаження повинен відповідати вправам, запланованим в основній частині уроку. В основній частині уроку вирішуються завдання спеціальної функціональної підготовки, розвитку рухових якостей, формування рухових умінь та навичок. Заключну частину уроку спрямовано на зниження навантаження та приведення організму учнів до оптимального стану згідно з подальшою діяльністю.

Педагогічні зауваження з проведеного уроку фізичної культури записуються студентом після проведення уроку на підставі зауважень та аналізу уроку вчителем фізичної культури.

План виховної роботи.

На основі аналізу робочих зошитів студентів практикантів було визначено, що за період педагогічної практики студентами заплановано і проведено такі виховні заходи з учнями шкіл:

– участь у підготовці та проведенні виховних годин;

–участь в організація та проведенні спортивних і фізкультурно-оздоровчих заходів;

– проведення екскурсій до фітнес-клубів м. Суми;

– проведення мастер-класів із танцювальної аеробіки з участю провідних фітнес-тренерів сумських фітнес-клубів з метою виховання в учнів мотивації до здорового способу життя, активного дозвілля;

– відвідування міських і обласних змагань зі спортивної і фітнес-аеробіки серед школярів і суденської молоді;

– організація активного дозвілля в позаурочний і позашкільний час (заняття танцювальними видами аеробіки на динамічних перервах та факультативних заняттях).

Педагогічний аналіз уроку фізичної культури фізичної культури за варіативним модулем із використанням музично-рухової діяльності та хореографії містить аналіз таких структурних компонентів:

– підготовка до уроку: наявність плану-конспекту уроку; створення умов для проведення уроку;

– проведення уроку: організаційна та навчально-виховна робота;

– діяльність учителя і учнів на уроці;

– висновки і пропозиції студента-практиканта.

Звіт студента-практиканта про проходження педагогічної практики – це аналіз результатів власної діяльності у процесі проходження педагогічної практики за розділами практики. У звіті вказується, що не виконано за

індивідуальним планом і чому, додається висновок про педагогічну практику, а також пропозиції щодо вдосконалення її змісту та організації.

Характеристика студента-практиканта є показником діяльності майбутнього вчителя фізичної культури та хореографії під час проходження педагогічної практики. Цей документ складається вчителем-методистом з фізичної культури і візується директором школи, класним керівником прикріпленого класу і вчителем фізичної культури.

Після закінчення виробничої педагогічної практики було проведено звітну конференцію метою якої було підведення підсумків проходження практики. На звітній конференції були заслухані доповіді лідерів сформованих у кожному навчальному закладі підгруп, а також відбувалась презентація відео звітів.

Таким чином, виробнича педагогічна практика студентів ІІІ курсу навчання сприяє закріпленню теоретичних знань, формуванню професійних умінь і навичок майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Виробнича педагогічна практика студентів IV курсу спеціальності (Фізичне культура. Хореографія) починається в VII семестрі. Обсяг виробничої педагогічної практики – 270 годин (6 кредитів). Педагогічна практика триває 6 тижнів. Виробнича педагогічна практика проходила в закладах загальної середньої освіти І–ІІІ ступенів і закладах спеціалізованої освіти у 10–11 класах.

Метою виробничої педагогічної практики є підготовка майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Завдання педагогічної практики:

– формувати мотивацію студентів до майбутньої професійної діяльності вчителя фізичної культури та хореографії;

– оволодіти знаннями, закріпити та поглибити вміння і навички проведення уроків фізичної культури за варіативними програми «Фізична культура. 5–11 класи» з учнями старших класів;

– сформувати у студентів уміння оптимально дозувати фізичне навантаження під час використання комплексів танцювально-рухових вправ;

– сформувати у студентів уміння самостійно впроваджувати варіативні модулі («Аеробіка», «Степ-аеробіка», «Аквааеробіка», «Чирлідинг», «Хореографія») з учнями 10–11 класів.

Головними компонентами готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності вважаємо: мотиваційний, теоретичний та дієвий. З огляду на це зміст практики студентів IV курсу спеціальності 014 «Фізична культура. Хореографія» передбачає:

1. Сприяння усвідомленій установці на реалізацію засобів варіативних модулів з використанням музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності, креативності при розв’язані педагогічних задач.

2. Підготовка до самостійного і творчого володіння педагогічними здібностями і педагогічними уміннями учителя фізичної культури та хореографії.

3. Закріплення наукових знань щодо психолого-педагогічних і анатомо-фізіологічних особливостей учнів шкільного віку.

4. Поглиблення методичних основ фізичного виховання (пояснення і показ фізичних вправ варіативних модулів з використанням музичного супроводу, висока хореографічно-виконавською культура).

5. Сприяння до створення і застосування нових знань у практичній діяльності.

6. Набуття студентами навичок перенесення знань традиційних та сучасних засобів фізичного виховання, оздоровчих технологій, педагогічних інновацій у фізкультурну діяльність учнів 10–11 класів.

7. Набуття студентами навичок використання знань про оптимальне дозування фізичного навантаження під час використання музично-танцювальних вправ.

8. Набуття студентами навичок складання документів планування і добором методів і засобів фізичного виховання до різних форм занять з учнями 10–11 класів.

9. Оволодіння прийомами педагогічного аналізу уроку фізичної культури з використанням музично-рухової діяльності та хореографії.

10. Озброєння студетнів уміннями аналізувати і оцінювати власну педагогічну діяльность, сприяння реалізації власного професійного потенціалу.

Загальне керівництво виробничою педагогічною практикою у Навчально-науковому інституті фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка здійснюється кафедрою теорії і методики фізичної культури. Методичне керівництво педагогічною практикою покладається на відповідального методиста з фаху, вчителів-методистів і вчителів фізичної культури закладів загальної середньої освіти I–III ступенів і закладів спеціалізованої освіти.

Виробнича педагогічна практика майбутніх учителів фізичної культури та хореографії в контексті формування готовності до реалізації варіативних модулів з використанням музично-рухової діяльності та хореографії полягає у формуванні, розвитку, становлені та реалізації власного професійного потенціалу в процесі роботи в закладах загальної середньої освіти.

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА

Завдання для студентів НН ІФК

Спецальність 014 Середня освіта (Фізична культура. Хореографія)

на період проходження педагогічної практики в ЗЗСО

Виконавець: студент(ка)_____

_____ курсу _____групи

Місце проходження практики (№ школи, адреса школи)_____

_____

П.І.П. директора школи_____

П.І.П. вчителя фізичної культури_____

П.І.П. методиста з фаху_____

_____

_____

Завдання для оцінки сформованості готовності студентів НН ІФК СумДПУ імені А. С. Макаренка до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії в період проходження виробничої педагогічної практики:

1. Скласти план-конспект уроку фізичної культури за варіативним модулем за видами музично-рухової діяльності та хореографії та хореографії.
2. Визначити індивідуальне мінімальне і максимальне значення пульсу на уроці фізичної культури за варіативним модулем за видами музично-рухової діяльності та хореографії.
3. Провести урок фізичної культури за варіативним модулем за видами музично-рухової діяльності та хореографії.
4. Зробити аналіз уроку фізичної культури уроку фізичної культури за варіативним модулем за видами музично-рухової діяльності та хореографії.
5. Оцінити ефективність уроку фізичної культури уроку за варіативним модулем за видами музично-рухової діяльності та хореографії. Хронометражне спостереження.
6. Визначити інтенсивність фізичного навантаження за результатами проведення пульсометрії. Побудувати графік фізіологічної кривої фізичного навантаження на уроці фізичної культури культури за варіативним модулем за видами музично-рухової діяльності та хореографії.
7. Визначити рівень координаційних здібностей учнів (тестування координаційних здібностей).
8. Скласти документацію.

Таблиця 1

Список учнів прикріпленого класу

№ п/п	Прізвище ім’я учня	Дата народження	Медична група	Заняття в секціях, гуртках
1				
2				
3				
4				
5				

ЗАТВЕРДЖУЮ (вчитель ФК)

_____

«____»_____201__р.

План-конспект

уроку з _____

для учнів _____ класу

Задачі уроку:

1. _____
   _____
2. _____
   _____
3. _____
   _____

Дата проведення: _____

Місце проведення: _____

Кількість учнів: _____

Інвентар: _____

_____

Частини уроку	Зміст уроку	Дозування	Організаційно-методичні вказівки
1	2	3	4

Особистий підпис студента _____

Таблиця 2

Визначення мінімального та максимального значення пульсу під час занять оздоровчою фізичною культурою

№ п/п	Прізвище ім'я учня	Медична група	ЧСС спокою	Мінімальне значення (50% резерву ЧСС макс)	Максимальне значення (85% резерву ЧССмакс)
1					
2					
3					
4					
5					
	Середній показник				

Максимальній резерв ЧСС розраховується як різниця між максимальною ЧСС і ЧСС у стані спокою. Для дозування інтенсивності занять з використанням показника ЧСС, відповідний відсоток (50–85 %) максимального резерву ЧСС ($ЧСС_{макс}$) додається до величини ЧСС у стані спокою ($ЧСС_{спокою}$) (табл.1).

Таблиця 3

Визначення мінімального та максимального значення пульсу під час занять оздоровчою фізичною культурою

Алгоритм розрахунку показників	Мінімальне значення (50% резерву ЧСС макс)	Максимальне значення (85% резерву ЧСС макс)
ЧСС спокою *	Ps	Ps
ЧСС макс	220 – вік (роки)	220 – вік (роки)
Резерв ЧСС макс	ЧСС макс – ЧСС спокою	ЧСС макс – ЧСС спокою
Приріст ЧСС за умови навантаження	ЧСС приріст 50% =(ЧСС макс – ЧСС спокою)х50 : 100	ЧСС приріст 85% =(ЧСС макс – ЧСС спокою)х85 : 100
Значення пульсу	ЧСС приріст 50% + ЧСС спокою	ЧСС приріст 85% + ЧСС спокою

Примітки:
*- ЧСС спокою реєструється на початку заняття;
Ps – удари за хвилину.

Для визначення мінімального та максимального значення пульсу під час виконання фізичного навантаження необхідно використовувати алгоритм, що наведено в таблиці 2.

Таблиця 4

Приклад визначення мінімального та максимального значення пульсу під час занять оздоровчою фізичною культурою для учня 10 років із $ЧСС_{спокою}$ 65 ударів за хвилину

Алгоритм розрахунку показників	Мінімальне значення (50% резерву ЧСС макс)	Максимальне значення (85% резерву ЧСС макс)
ЧСС спокою	65	65
ЧСС макс	220 - 10	220 - 10
Резерв ЧСС макс	210 - 65	210 - 65
Приріст ЧСС за умови навантаження	145 х 0,50 = 72,5	145 х 0,85 = 123,25
Значення пульсу	72,5 + 65 = 137,5	123,25 + 65 = 188,25

Протокол

хронометражного спостереження за уроком фізичної культури

Клас: _____ Школа _____
Дата проведення _____ Місце проведення_____
В класі по списку _____ Присутні _____ Займалось_____
Урок провів _____
Урок спостерігав _____

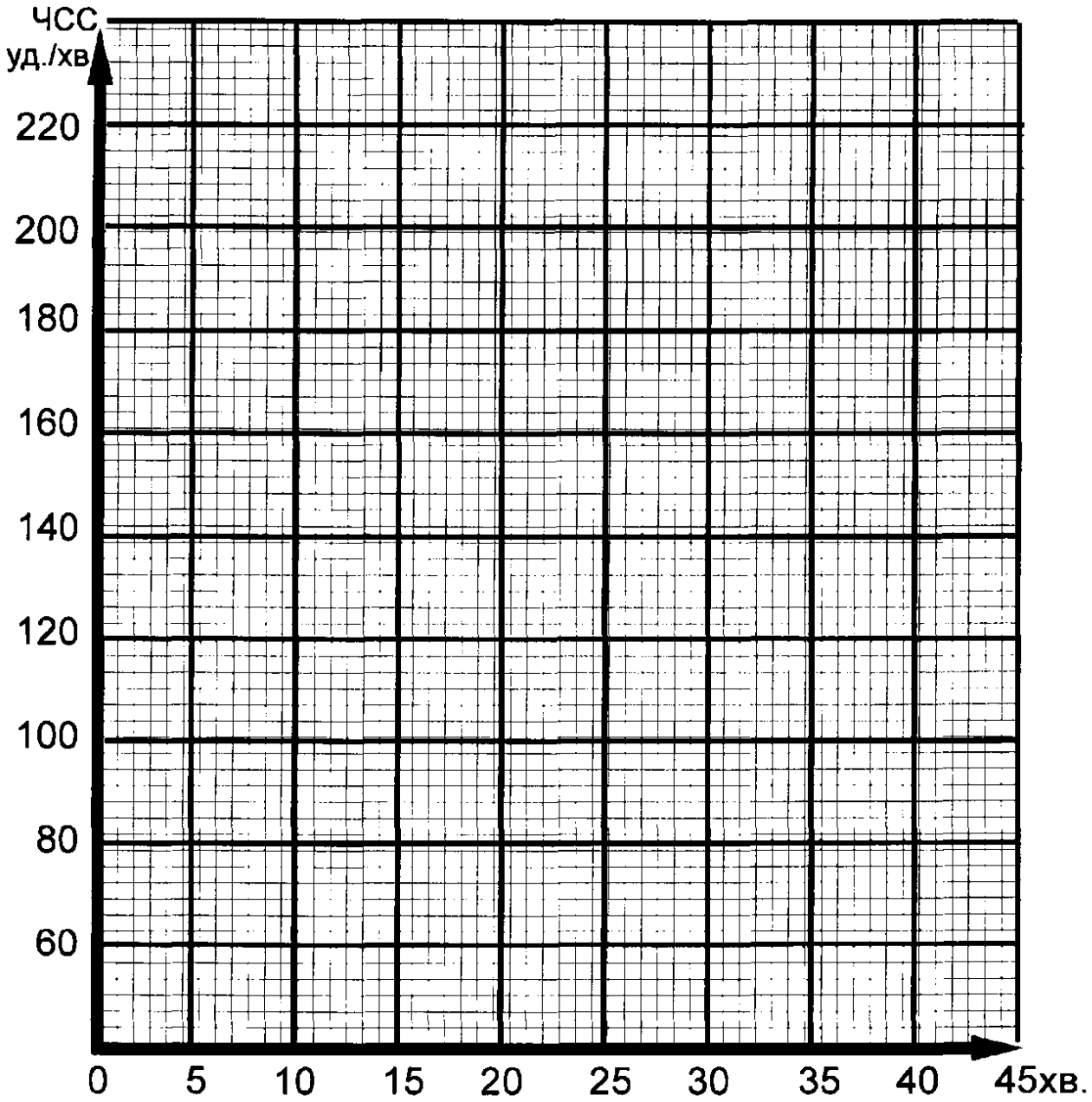
Завдання уроку:
1. _____
_____
2. _____
_____
3. _____
_____

Частини уроку	**Зміст уроку**	**Пульс за 1 хв.**	**Час закінчення рухової дії**	**Рухова дія**	**Осмислення**	**Допоміжні дії**	**Відпочинок**	**Простій**
1	2	3	4	5	6	7	8	9

$$P_{заг.} = \frac{t_5 + t_6 + t_7 + t_8}{45(40)} \times 100\% = \text{———————} = \quad \%$$

$$P_{рух.} = \frac{t_5}{45(40)} \times 100\% = \text{———————} = \quad \%$$

Графік фізіологічної кривої фізичного навантаження

Інтенсивність фізичного навантаження (ЧСС уд./хв):

До 140 уд./хв. – **легке** фізичне навантаження;

141 - 160 уд./хв. – **середнє** фізичне навантаження;

Більше 160 уд./хв. – **значне** фізичне навантаження

Аналіз пульсометрії

_____

_____

_____

_____

Дослідження відчуття ритму

Мета проведення: визначити здібність точно відтворювати просторово-часові і швидкісно-силові параметри рухів.

Проведення тесту. Сплескування долонями у заданому ритмі.

Тест складався із двох серій ритмічних завдань.

Перша серія завдань — *Нотний запис завдання*

1. Завдання: рахунок 1 | 2 | 3 4
   удари + | + | +
2. Завдання: рахунок 1 | 2 3 | 4
   удари ++ | + | +
3. Завдання: рахунок 1 2 | 3 | 4
   удари + | + | +

Друга серія завдань — *Нотний запис завдання*

1. Завдання: рахунок 1 | 2 | 3 | 4
   удари + | + | + | +
2. Завдання: рахунок 1 | 2 3 | 4
   удари ++ | + | +
3. Завдання: рахунок 1 | 2 | 3 | 4
   удари + | + | + | +

Для сприйняття тесту досліджуваним необхідно було повторити три рази завдання 1 із першої серії. Кожен учасник тестування відтворював його способом – сплескування або постукування. Так послідовно відтворювалися всі шість завдань.

Результат. Виконання окремого завдання і кожної серії тесту. Виконано – кількість компонентів відтвореного ритмічного малюнку співпадає із завданням і збігається пропорційність між його складовими частинами. Не виконано – ритмічний малюнок спотворено, число компонентів і пропорційність заданого і виконаного варіантів не співпадає.

Критерії оцінювання:

оцінка «добре» – п’ять або шість завдань виконано з усіх завдань обох серій; оцінка «задовільно» – три або чотири завдання виконані; оцінка «погано» – виконано менше трьох завдань.

Дослідження стійкості рівноваги за методикою Ромберга

Мета проведення: визначити здібність утримувати стійке положення тіла при нестандартних рухах і позах.

Проведення тесту. Учасник набуває положення стоячи, ноги на одній лінії одна перед другою. Очі закриті, руки витягнуті вперед. У такому положенні неоюхідно зберігати стійке положення якомога довше.

Результат. Фіксуються різкі відхилення тіла вбік.

Оцінка: стійке положення – задовільно; нестійке положення – незадовільно.

Оцінка розвитку рухової пам'яті учнів на уроках фізичної культури за варіативним модулем з елементами хореографіфії

Тест-вправи повинні бути складнокоординаційними. В них пропонується виконувати рухи різними частинами тіла (руками, тулубом, ногами) в різних площинах. Вправи повинні бути об'єднанні у поєднання, для того, щоб попередній руховий досвід був відсутній.

Обладнання: відео-обладнання.

Проведення тесту. Для дітей молодшого шкільного віку скласти поєднання вправ ритмічної гімнастики відповідно віку і рухового досвіду учнів (вправи I, II рівня складності) на 32 рахунки.

Для дітей середнього шкільного віку скласти поєднання вправ ритмічної гімнастики відповідно віку і рухового досвіду учнів (вправи II, III, IVрівня складності) на 32 рахунки.

Для дітей старшого шкільного віку скласти поєднання вправ ритмічної гімнастики відповідно віку і рухового досвіду учнів (вправи III, IV рівня складності) на 32 рахунки.

Таблиця 5

Рівні складності виконання вправ

I рівень складності	II рівень складності	III рівень складності	IV рівень складності
Прості вправи локальної дії, прості вправи регіонального впливу, танцювальні кроки, елементи народних танців.	Вправи регіонального впливу, вправи в яких беруть участь м'язи всього тіла, танцювальні кроки, вправи хореографії, танцювальні поєднання на 32 музичні такти.	Танцювальні кроки в поєднані з бігом і стрибками на 32 рахунки, танцювальні композиції з використанням поворотів, обертань, стрибків, підскакувань, перенесення маси тіла та ін.. додаткових рухів.	Поєднання базових кроків аеробіки з різними рухами руками на 32 рахунки, поєднання базових кроків аеробіки з бігом, стрибками, переміщенням уперед-назад, вправо-вліво, по діагоналі, с переміщенням по колу, з обертанням, та ін.. додатковими рухами на 32 рахунки.

Результат. Кількість виконаних елементів вправ. Якість техніки виконання вправ ритмічної гімнастики.

Загальні вказівки та зауваження.

1. Перед виконанням тесту дослідник (учитель) пояснює і показує поєднання вправ ритмічної гімнастики на 32 рахунки.
2. Поєднання вправ ритмічної гімнастики виконується з музичним супроводом (музичний розмір 2/4; ¾; 4/4).
3. Досліджуваний (учень) виконує пробну спробу і після цього ще один раз робиться показ дослідником (учителем).
4. Учень виконує вправу на оцінку.
5. Досліджуваний застосовує відео зйомку для аналізу засвоєння складно координованих вправ.

Оцінка засвоєння складно координованих вправ здійснюється за рівнями компетентності досягнень учнів.

Початковий рівень: виконує вправу на 8 рахунків або виконує окремі елементи поєднання вправ ритмічної гімнастики, допущені помилки в техніці виконання вправ.

***Середній рівень*:** виконує вправу на 16 рахунків або виконує вправу на 32 рахунки, допущені значні помилки в техніці виконання вправ.

Достатній рівень: виконує вправу на 32 рахунки, допущені незначні помилки в техніці виконання вправ.

Високий рівень: безпомилкове виконання запропонованого поєднання вправ ритмічної гімнастики на 32 рахунки. Зафіксовані всі елементи і зроблені рухи в темпі і ритмі музичного супроводу, є відчуття цілісного сприйняття вправи.

Навчання осіб йде у відповідності до наступного алгоритму:

- попередньо робиться пояснення про виконання вправи і її показ зі спини двічі;
- згодом показ (один раз) і пояснення робиться після виконання досліджуваним пробної спроби.

Тест-гра

Оцінка розвитку рухової пам'яті учнів на уроках фізичної культури з використанням засобів ритмічної гімнастики

Проведення тесту.

Учитель пропонує учню(ям) повторити поєднання вправ ритмічної гімнастики. Для учнів молодшої школи пропонуються вправи 1 і 2 групи складності. Для учнів середніх і старших класів пропонуються вправи 1, 2, 3, 4 групи складності.

Учень виконує запропоновані учителем вправи, які поступово ускладнюються. Кожне ускладнення вправ відповідає переходу на наступний рівень оцінки розвитку рухової пам'яті. Учень повинен пройти 4 рівні ускладнень.

Загальні вказівки та зауваження.

1. Перед виконанням тесту дослідник (учитель) пояснює і показує поєднання вправ ритмічної гімнастики на 32 рахунки .

2. Поєднання вправ ритмічної гімнастики виконується з музичним супроводом (музичний розмір 2/4; ¾; 4/4).

3. Поєднання запропонованих вправ ритмічної гімнастики поступово ускладнюється. Кожен ступінь ускладнень відповідає переходу на наступний (більш високий) рівень розвитку рухової пам'яті.

4. Учень виконує пробну спробу на кожному рівні і після цього виконує вправу на оцінку 2 рази.

5. Якщо поєднання вправ виконано після першої спроби, учень переходить на наступний рівень, якщо поєднання вправ виконано на 50%, учень

виконує другу спробу, якщо менше зазначеного відсотку – учень вибуває з тестування і отримує той рівень розвитку рухової пам'яті на якому вибув з тесту-гри. Якщо після другої спроби учень виконує поєднання, він так само переходить на наступний рівень.

Результат.

Оцінка засвоєння складнокоординованих вправ здійснюється за рівнями розвитку рухової пам'яті.

1. ***Початковий рівень***: виконує поєднання вправ ритмічної на 32 рахунків без ускладнень.

2. ***Середній рівень*:** виконує поєднання вправ ритмічної гімнастики на 32 рахунки +2 рівень ускладнень.

3. ***Достатній рівень***: виконує поєднання вправ на 32 рахунки +3 рівень ускладнень.

4. ***Високий рівень:*** безпомилкове виконання запропонованого поєднання вправ ритмічної гімнастики на 32 рахунки + 4 рівень ускладнень. Зафіксовані всі елементи і зроблені рухи в темпі і ритмі музичного супроводу, є відчуття цілісного сприйняття вправи.

Таблиця 6

Засоби ритмічної гімнастики

1 група	2 група	3 група	4 група
Прості вправи	Середні за складністю виконання	Складні вправи	Складні комбіновані вправи
Прості вправи локальної дії: рухи в суглобах кінцівок, рухи головою плечима, тазом (згинання-розгинання, супінація-пронація, повороти, скручування).	+	+	+

Продовження таблиці

	Вправи регіонального впливу: вправи в яких беруть участь кілька суглобів або частин тіла; елементи гімнастичних і танцювальних кроків; ЗРВ у поєднанні з елементами танцю на 32 такти.	+	+
		Рухи в яких беруть участь м’язи всього тіла(нахили,випади, махи ногами з рухами руками, колові рухи. Пружні рухи та ін.); танцювальні комбінації на 32 рахунки; різновиди танцювальних кроків в поєднанні з бігом, стрибками, підскоками, перенесенням маси тіла, обертаннями.	+
			Поєднання танцювальних кроків і базових кроків аеробіки з різними рухами руками і ногами з переміщенням уперед-назад, вправо-вліво, по діагоналі, з переміщенням по колу.

Таблиця 7

Рівні ускладнень поєднань вправ ритмічної гімнастики

1 рівень	2 рівень	3 рівень	4 рівень
Виконання поєднання рухів загальнорозвивального і танцювального характеру.	Ускладнення поєднання за рахунок зміни темпу і ритму рухів.	Ускладнення поєднання за рахунок введення нового руху, зміни техніки виконання руху.	Ускладнення поєднання за рахунок зміни, темпу, ритму, введення нових рухів зміни виконання рухів, напрямку рухів, амплітуди рухів.

Таблиця 8

Визначення рівня координаційних здібностей учнів (тестування координаційних здібностей)

№ п/п	Прізвище ім’я учня	Медична група	Результат тесту	Оцінка
1				
2				
3				
4				
5				
	Середній показник			

Додаток Щ

Анкета
для вчителів фізичної культури закладів загальної середньої освіти

Шановні колеги!

Кафедра теорії і методики фізичної культури Навчально-наукового інституту фізичної культури СумДПУ імені А. С. Макаренка проводить анкетування в межах дослідження «Підготовка майбутніх вчителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності». Будемо вдячні, якщо Ви візьмите участь у нашому анкетуванні, адже від Ваших відповідей буде залежати напрям нашого дослідження. Дайте, будь ласка, відповіді на запитання, поставивши позначку у відповідній графі.

1. Вкажіть стать. Вкажіть стаж Вашої професійно-педагогічної діяльності.

чол.		
жін.		

1.1. В яких класах Ви працюєте?

1 – 4	5 – 9	10 – 11

2. Вкажіть свою спортивну спеціалізацію під час отримання вищої освіти.

3. Як Ви оцінюєте стан здоров’я учнів школи?

відмінний		середній	
добрий		нижче середнього	

4. Як Ви оцінюєте рівень фізичної підготовленості учнів школи?

низький		достатній	
середній		високий	

5. Чи проводите Ви позакласні заняття? З якого виду спорту?

так		
ні		

6. Чи вважаєте Ви можливим використання варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії в позакласній роботі зі школярами?

так	
ні	

7. Чи вважаєте Ви за доцільне впровадження варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії в навчальну програму з фізичної культури закладів загальної середньої освіти?

так	
ні	

8. Якщо Ви вважаєте не доцільним впровадження варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії в навчальну програму з фізичної культури закладів загальної середньої освіти, вкажіть причину:

а)	відсутність матеріально-технічного забезпечення для проведення уроку фізичної культури за варіативними модулями з використанням музично-рухової ліяльності та хореографії;
б)	відсутність можливості використовувати музичний супровід на уроках фізичної культури;
в)	відсутність знань і вмінь у педагогічного складу щодо володіння методиками проведення уроків фізичної культури за варіативними модулями з використанням музично-рухової діяльності та хореографії;
г)	відсутність зацікавленості у дітей.

Вкажіть інші можливі причини:

_____

9. Чи проводите Ви заняття з хореографії та ритмічної гімнастики (сучасних видів ритмічної гімнастики: різновиди аеробіки, стретчинг, пілатес, каланетика та ін.) в школі?

так	
ні	

10. В яких класах Ви проводите уроки фізичної культури з використанням засобів варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії?

1 – 4	5 – 9	10 – 11

Якщо проводите уроки фізичної культури з використанням засобів варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії, тоді дайте додаткову відповідь на наступні запитання анкети:

10.1. Які напрями ритмічної гімнастики Ви використовуєте?

а)	аеробної спрямованості (базова аеробіка, степ-аеробіка та ін.);
б)	силової спрямованості;
в)	спрямовані на розвиток координаційних здібностей й музично-ритмічних навичок (танцювальна аеробіка, стилізована аеробіка та ін.);
г)	спрямовані на розвиток гнучкості (стретчинг, оздоровча йога, пілатес та ін.).

10.2. В якому семестрі навчального року Ви використовуєте засоби варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії?

Клас	І семестр	ІІ семестр
1-4		
5-9		
10-11		

10.3. Скільки часу на уроці фізичної культури Ви використовуєте для виконання фізичних вправ за видами музично-рухової діяльності та хореографії?

_____.(вкажіть у хвилинах)

10.4. В якій частині уроку Ви використовуєте фізичні вправи за видами музично-рухової діяльності та хореографії? (зробіть позначку або вкажіть орієнтовний час витрачений на використання вправ з елементами музично-рухової активності та хореографії)

Клас	Підготовча частина	Основна частина	Заключна частина
1-4			
5-9			
10-11			

10.5. Ви проводите позакласні заняття з використанням фізичних вправ за видами музично-рухової діяльності та хореографії з учнями школи?

так	
ні	

Якщо проводите, то вкажіть які:

а)	факультатив
б)	спортивна секція
в)	оздоровча група
г)	спортивні змагання, свята

11. Яке, на Ваш погляд, відношення учнів до уроків фізичної культури за варіативними модулями за видами музично-рухової діяльності та хореографії:

а)	позитивне
б)	зацікавлене
в)	негативне
г)	байдуже

12. Які фактори, на Вашу думку, впливають на прояв інтересу учнів до занять фізичної культури за варіативними модулями за видами музично-рухової діяльності та хореографії.

а)	сучасна матеріально-технічна база;
б)	високий рівень підготовленості і активності вчителів;
в)	формування позитивного відношення до занять фізичної культури в сім'ї;
г)	вплив сучасних фізкультурно-оздоровчих програм і телевізійних проектів агітаційного характеру.

Вкажіть інші можливі фактори

_____

13. Чи забезпечені Ви сучасною науково-методичною літературою для здійснення професійної діяльності в Вашій школі?

а)	так, забезпечені
б)	ні, не забезпечені
в)	недостатнє забезпечені
г)	важко відповісти

14. Зазначте інформаційні ресурси щодо реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії:

а)	спеціалізовані видання (журнали, газети, книги)
б)	відеоматеріали
в)	курси підвищення кваліфікації вчителів
г)	фітнес форуми, фітнес конвенції і семінари

15. Як Ви вважаєте, для формування необхідних знань і умінь щодо реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії потрібно приділяти більше уваги під час професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

так	
ні	

Дякуємо за співпрацю!

Додаток Ю

Методики дослідження сформованності готовності МУФКХ до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності

ТЕСТ

«Визначення сформованності готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності»

(за мотиваційним компонентом)

Дайте оцінку власній мотивації до здійснення кожного із зазначених показників:

1. Наявність позитивної мотивації.	0… 1… 2… 3… 4… 5…
2. Потреба в застосуванні нових знань у власній практичній діяльності	0… 1… 2… 3… 4… 5…
3. Бажання оволодіти педагогічною майстерністю.	0… 1… 2… 3… 4… 5…
4. Потреба в подоланні професійних труднощів.	0… 1… 2… 3… 4… 5…
5. Бажання спілкуватися з учнями.	0… 1… 2… 3… 4… 5…
6. Прагнення до творчості.	0… 1… 2… 3… 4… 5…
7. Потреба в рефлексії (самооцінці, самокритичності).	0… 1… 2… 3… 4… 5…
8. Активність у формуванні власного наукового світогляду.	0… 1… 2… 3… 4… 5…
9. Спрямованість на реалізацію власного професійного потенціалу.	0… 1… 2… 3… 4… 5…
10. Прагнення до збагаченням власного досвіду для реалізації варіативних модулів.	0… 1… 2… 3… 4… 5…

ТЕСТ

«Визначення сформованності готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності»
(за когнітивним компонентом)

Дайте відповідь на запитання та виконайте завдання:

1. Професійна педагогічна діяльність вчителя фізичної культури посідає визначне місце в таких сферах людської діяльності:
а) космічна діяльність;
б) політична діяльність;
в) діяльність у сфері фізичної культури і спорту;
г) професійна діяльність.

2. Специфіка педагогічної діяльності вчителя фізичної культури полягає в тому, що:
а) педагогічна діяльність є об’єктом досліджень різних галузей педагогічної науки, дидактика вивчає загальні закономірності навчання педагогічної діяльності, методика розробляє ефективні способи викладання конкретних предметів, теорія виховання вивчає принципі і закономірності виховного впливу вчителем на учня;
б) педагогічна діяльність – це розвиток особистості учителя-майстра;
в) існує логіка розв’язання педагогічних задач (алгоритм);
г) відбувається формування творчої особистості учителя в процесі професійної діяльності.

3. Дати визначення загальній меті професійній діяльності вчителя фізичної культури:
а) зміни середовища, що оточують учня у процесі навчання і виховання;
б) діяльність учителя фізичної культури та хореографії, змістом якої є керівництво діяльністю учнів у навчально-виховному процесі;
в) формування творчої особистості учителя в процесі професійної діяльності;
г) формування творчої особистості учня в процесі навчальної діяльності.

4. Дати визначення поняттю педагогічною техніки:
а) педагогічна техніка – це вміння використовувати власний психофізичний апарат як інструмент виховного впливу;

б) педагогічна техніка – це вміння за короткий час дати розгорнутий (деталізований) виклад навчального матеріалу;
в) педагогічна техніка – це вміння використовувати сучасний к'юїнг;
г) педагогічна техніка – це найбільш майстерний спосіб виконання рухових дій.

5. Дати визначення поняттю «самовиховання» вчителя фізичної культури:
а) самовиховання – це формування людиною своєї особистості відповідно до свідомо поставленої мети;
б) самовиховання – це педагогічний процес управління фізичним розвитком і фізичною освітою вчителя;
в) самовиховання – це специфічна діяльність людини, спрямована на досягнення високих спортивних результатів;
г) самовиховання – уміння особистості попереджати і виправляти власні помилки.

6. Основною формою підготовки майбутнього вчителя фізичної культури та хореографії до професійної діяльності є:
а) курси підвищення кваліфікації вчителів;
б) фітнес конвенції і семінари;
в) виробнича педагогічна практика в школі;
г) самовиховання.

7. Назвати методи організації учнів на уроках фізичної культури за видами музично-рухової діяльності та хореографії:
а) попередній, поперемінний, самостійний;
б) груповий, фронтальний, індивідуальний;
в) підготовчий, підвідний;
г) словесний, наочний, практичний.

8. Засоби та методи навчання рухам класичного танцю сприяють:
а) формуванню кваліфікації вчителів фізичної культури та хореографії;
б) розвитку хореографічного мистецтва;
в) естетичному вихованню учнів, формуванню рухових навичок в учнів, формуванню вольових якостей в учнів;
г) формуванню типу темпераменту в учнів.

9. За допомоги цілеспрямованих вправ хореографії виховується:
а) музичність, пластичність, виразність рухів;
б) вихованість, інтелігентність рухів;
в) вміння співпрацювати в хореографічній композиції;

г) комічність рухів.

10. Технологія навчання елементів класичного танцю включає такі послідовні етапи:
а) постановка корпуса → постановка голови → опанування позицій ніг → опанування позицій рук → виконання елементів класичного танцю біля опори → виконання елементів класичного танцю на середині залу;
б) опанування позицій рук → опанування позицій ніг → постановка корпуса → постановка голови → виконання елементів класичного танцю біля опори → виконання елементів класичного танцю на середині залу;
в) постановка корпуса → постановка голови → опанування позицій ніг → опанування позицій рук → виконання елементів класичного танцю на середині залу;
г) опанування позицій ніг → опанування позицій рук → виконання елементів класичного танцю біля опори → виконання елементів класичного танцю на середині залу.

11. Зміст уроку фізичної культури з використанням засобів класичного танцю включає такі вправи:
а) елементи стрибкової акробатики;
б) базові рухи та силові елементи аеробіки;
в) елементи спортивних ігор;
г) рухи вільної пластики, присіди, нахили тулуба, рухи руками та головою, рівноваги, повороти, стрибки.

12. Визначити основні завдання хореографічної підготовки:
а) самовиховання учня засобами класичного танцю;
б) формування культури руху, формування правильної постави, розвиток рухових навичок і координації руху;
в) засвоєння позицій ніг та рук, опанування техніки виконання елементів біля опори та на середині залу;
г) формування патріотичного світогляду засобами класичного танцю.

13. Під час добору музичних творів на урок фізичної культури з використанням елементів класичної хореографії вчитель повинен враховувати:
а) структуру музичного твору;
б) монотонність музики;
в) акустичні умови проведення приміщення;
г) такт музики.

14. Під час добору музичного твору на урок фізичної культури з елементами хореографічної підготовки потрібно враховувати:
а) обсяг і інтенсивність фізичного навантаження;
б) музичні вподобання вчителя;
в) музичні вподобання учнів;
г) мету, завдання та зміст варіативного модулю уроку фізичної культури; рівень фізичного розвитку і фізичної підготовленості учнів; вік учнів.

15. Хореографічна композиція в аеробіці включає такі структурні компоненти:
а) частину елементу, елемент, різновиди елементів;
б) елемент, з'єднання елементів, композицію.
в) підготовчий елемент, основний елемент, заключний елемент;
г) з'єднання елементів, композицію.

16. Визначити методи, які використовують на практиці для створення хореографічних з'єднань і комбінацій на уроках фізичної культури:
а) метод міцності і прогресування навантаження;
б) загальнопедагогічні і специфічні методи;
в) метод створення хореографічних з'єднань в цілому, метод створення хореографічних з'єднань по частинах;
г) метод лінійної прогресії, метод від «голови» до «хвоста», метод «складання»; «блок»-метод.

17. Основною формою організації фізичної культури в школі є:
а) заняття;
б) спортивні секції;
в) фізкультурні свята;
г) урок.

18. На уроках фізичної культури за варіативними модулями за видами музично-рухової діяльності та хореографії найбільш значне фізичне навантаження приходиться:
а) на підготовчу частину;
б) на початок основної частини;
в) на заключну частину;
г) на середину основної частини.

19. На уроках фізичної культури за варіативними модулями за видами музично-рухової діяльності та хореографії використовують такі методи виконання вправ:
а) потоковий, коловий, індивідуальний;
б) парний, непарний;
в) виконавсько-хореографічний, сценічний;
г) практичний, виконавсько-хореографічний.

20. Відношення часу використаного безпосередньо на рухову діяльність учнів, до загальної тривалості уроку фізичної культури називається:
а) інтенсивність фізичного навантаження;
б) обсяг фізичного навантаження;
в) загальна щільність;
г) моторна щільність.

21. Основними вимогами до танцювально-рухової підготовленості учителя фізичної культури та хореографії є:
а) уміння складати вправи відповідно до «музичного квадрату» (на 2, 4, 8, 16, 32 і т. д. в геометричній прогресії рахунків);
б) уміння добирати вправи і складати навчальні і танцювальні поєднання і комбінації відповідно до змісту, формі, ритму, динамічним відтінкам музичних творів;
в) уміння добирати музичний супровід до окремих вправ, навчальних поєднань, комбінацій, танцювальним поєднань і комбінацій;
г) всі вищезазначені вміння.

22. Величина фізичного навантаження на уроках фізичної культури залежить:
а) від уміння складати вправи відповідно до «музичного квадрату» (на 2, 4, 8, 16, 32 і т. д. в геометричній прогресії рахунків);
б) від обсягу та інтенсивності застосовуваних фізичних вправ;
в) від контролю за зовнішніми ознаками стомлення;
г) від обсягу застосовуваних фізичних вправ.

23. Для передачи інформації про вправи, виправлення помилок і заохочення учнів, не перериваючи уроку фізичної культури за видами музично-рухової діяльності хореографії, вчитель використовує:
а) візуальний контакт;
б) термінологію;

в) к’юїнг;
г) тільки пряму демонстрацію рухів.

24. На уроках фізичної культури за видами музично-рухової діяльності та хореографії використовують такі методи виконання вправ:
а) потоковий, серійно-потоковий, коловий, інтервальний;
б) об’ємний, інтенсивний, груповий;
в) наочний, словесний, практичний;
г) хореографічний, сценічний, естетичний.

25. На уроках фізичної культури використовують такі методичні прийоми навчання хореографічним вправам:
а) словесні пояснення вправи, безпосередній і опосередкований показ;
б) виконання хореографічних вправ з обмежником дії;
в) виконання хореографічних вправ з обтяженням;
г) самостійне розучування вправ в цілому і по частинах.

26. На уроках фізичної культури за видами музично-рухової діяльності та хореографії використовують такі методичні прийоми виправлення помилок:
а) зниження інтенсивності виконання хореографічних вправ;
б) словесне супроводження дії, повторний показ завдання, повторне виконання вправ у полегшених умовах;
в) аналіз безпомилкового виконання вправ;
г) розучування вправ по частинах.

27. На уроках фізичної культури за видами музично-рухової діяльності та хореографії використовують такі основні прийоми регулювання навантаження:
а) регулювання обсягу фізичного навантаження;
б) регулювання обсягу і інтенсивності фізичного навантаження;
в) регулювання рівня емоційного збудження;
г) впровадження ігрового і змагального методів.

28. Які методичні принципи використовуються на уроках фізичної культури за видами музично-рухової діяльності та хореографії як керівні положення:
а) загально-методичні;
б) загально-соціальні та загально-педагогічні;
в) загально-педагогічні, специфічні;
г) загально-методичні, специфічні, загально-соціальні, загально-педагогічні.

29. Найчастіше зовнішніми причинами травматизму учнів на уроках фізичної культури за видами музично-рухової діяльності та хореографії є:
а) недоліки в організації і методиці проведення уроку, недоліки в матеріально-технічному забезпеченні уроку та недотримання гігієнічних норм;
б) висока рухова активність учнів на уроці;
в) недоліки у фізичному вихованні учнів в сім'ї;
г) недотримання вимог лікарського контролю.

30. Найчастіше внутрішніми причинами травматизму учнів на уроках фізичної культури за видами музично-рухової діяльності та хореографії є:
а) стан емоційного напруження;
б) стан стомленості, недостатня підготовленість до виконання фізичних і хореографічних вправ;
в) педагогічної стаж діяльності вчителя менше 5 років;
г) висока моторна щільність.

Дякуємо за співпрацю!

Протокол експертної оцінки педагогічного аналізу контрольного уроку фізичної культури за варіативним модулем з елементами музично-рухової активності та хореографії для визначення готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії за дієвим компонентом

Педагогічний аналіз

контрольного уроку фізичної культури за варіативним модулем з елементами хореографії в _____ класі,

_____школи

Студент-практикант _____

Дата проведення _____

Місце проведення_____

Кількість учнів за списком _____, з них займалися _____

№	Критерії оцінювання		Оцінка	Коментарі
1	2		3	4
1.	Організаційно-методичний	уміння підготувати місце, обладнання, інвентар для проведення уроку фізичної культури за варіативними модулями за видами музично-рухової діяльності та хореографії;		
		уміння визначати зміст уроку фізичної культури за варіативними модулями звикористанням видів музично-рухової діяльності та хореографії відповідно до меті		
		уміння добирати музичний супровід на урок фізичної культури за видами музично-рухової діяльності та хореографії (відповідно до вікових особливостей учнів, фізичної підготовленості і поставленим завданням);		

Продовження таблиці

2.	Танцювально-руховий	володіння хореографічною термінологією. Уміння подавати команди і спеціальні жести (к'юїнг) для початку/закінчення виконання вправи під музичний супровід;		
		уміння раціонально використовувати музичний супровід на уроках фізичної культури за варіативними модулями з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії;		
		уміння варіативно добирати способи організації учнів на уроках фізичної культури за варіативними модулями з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії;		
		уміння дозувати фізичне навантаження під час використання танцювально-рухових вправ;		
		уміння застосовувати загально педагогічні і інноваційні методи на уроках фізичної культури за варіативними модулями за видами музично-рухової діяльності та хореографії;		
		уміння сприяти розвитку фізичних якостей, формувати правильну поставу і навички дихання учнів засобами хореографії;		
		уміння складати танцювальні композиції з елементами народних, бальних і сучасних танців;		
		уміння використовувати національні танцювальні традиції: рухливі народні ігри з елементами хореографії, фрагменти народних танців, комплексів ЗРВ на основі музичного фольклору;		

Продовження таблиці

		уміння презентувати власну хореографічно-виконавську культуру;		
		уміння виконувати рухові дії з елементами музично-рухової активності та хореографії відповідно до «музичного квадрату»;		
		уміння демонструвати танцювальні комбінації (за видами музично-рухової діяльності та хореографії);		
		рівень розвитку рухових якостей;		
		уміння використовувати вправи за видами музично-руховоїдіяльності та хореографії потоковим способом;		
		уміння створювати мажорний настрій на уроках фізичної культури за рахунок збалансованості хореографічних вправ та активності учителя.		
Підсумковий бал				

Примітка: кожен критерій оцінюється за 5-бальною шкалою.
Оцінка уроку «відмінно» – 80 – 85 і вище балів;
«добре» – 65 – 79 балів;
«задовільно» – 55 – 64 балів.
«незадовільно» – менше 55 балів